

Raport din perspectiva respectării
drepturilor omului

Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie

Implementarea legislației Republicii Moldova cu privire la violența în familie

Raport din perspectiva respectării drepturilor omului

**Avocații pentru Drepturile Omului
Fundația Bulgară de Investigații din perspectiva Gender
Centrul de Drept al Femeilor**

Avocații pentru Drepturile Omului
Minneapolis

Despre Avocații pentru Drepturile Omului

Misiunea organizației „Avocații pentru Drepturile Omului” este de a implementa standardele internaționale în domeniul drepturilor omului, în scopul promovării societății civile și consolidării statului de drept. Prin implicarea voluntarilor în cercetare, educație și activitate de advocacy, construim largi circumscripții în Statele Unite și selectăm comunități internaționale. „Avocații” au elaborat mai mult de 75 de rapoarte de documentare a practicilor din domeniul drepturilor omului, în mai mult de 25 de țări, precum și lucrări comune cu partenerii din alte țări și din Statele Unite în vederea restabilirii și protecției drepturilor omului. „Avocații pentru Drepturile Omului” dețin un statut consultativ special în cadrul Organizației Națiunilor Unite..

Despre Centrul de Drept al Femeilor

Centrul de Drept al Femeilor este o organizație non-guvernamentală creată în 2009 de un grup de femei avocate. Organizația a fost înființată în scopul promovării drepturilor omului pentru femei prin asigurarea faptului că în procesul de elaborare și implementare a legislației se aplică perspectiva de gen. Organizația a participat în activități de advocacy și în elaborarea actualei legislații privind egalitatea de gen și violența în familie și acordă sprijin femeilor expuse la violența în familie prin oferirea consilierii juridice și reprezentării în justiție.

Despre Fundația Bulgară de Investigații din perspectiva Gender

Fundația Bulgară de Investigații din perspectiva Gender (BGRF) este o organizație ne-guvernamentală de utilitate publică din Bulgaria, care promovează egalitatea socială și drepturile omului pentru femeii, prin programe de cercetare, educație și de advocacy. BGRF a fost fondată în iunie 1998 la Sofia. Echipa Fundației este formată din avocați, oameni de știință, și experți în advocacy, educație, monitorizarea încălcării drepturilor omului, precum și în activitate de lobby în vederea modificării legislației, de pregătirea publicațiilor și de activitate în rețea. BGRF are filiale la Plovdiv și în regiunea Haskovo și un birou în Veliko Târnovo. Începând cu anul 2001, BGRF are un departament de tineret. BGRF este inițiatorul și membrul Alianței pentru protecția împotriva violenței în familie în Bulgaria.

Avocații pentru Drepturile Omului

330 Second Avenue South, Suite 800
Minneapolis, MN 55401 USA
612-341-3302
hrights@advrights.org
www.theadvocatesforhumanrights.org

Centrul de Drept al Femeilor

Str. Staful Tarii 27, oficiu Nr. 11
MD-2012, Chisinau, Republica Moldova
Tel/Fax +373 22 23 73 06
office@cdf.md
www.cdf.md

Fundația Bulgară de Investigații din perspectiva Gender

5 EvlogiGeorgiev Str.
1142 Sofia, Bulgaria
00-359-(0)2-9635357
office@bgrf.org
www.bgrf.org

© 2012 **Avocații pentru Drepturile Omului**
Toate drepturile rezervate. Publicat în 2012

ISBN: 0-929293-71-1

CUPRINSUL

APRECIERI	5
REZUMAT EXECUTIV	6
INTRODUCERE	10
POLIȚIA	13
<i>Atitudinile poliției</i>	13
<i>Instruire pentru polițiști</i>	16
<i>Implementarea Legii 45 de către poliție</i>	16
<i>Datoria de a face un raport</i>	17
<i>Violența psihologică aplicată împotriva victimelor</i>	18
<i>Amânări în aplicarea ordonanței de protecție</i>	18
<i>Absența sancțiunilor suficiente pentru încălcarea ordonanței de protecție</i>	19
<i>Agresorul și legăturile cu poliția</i>	21
<i>Implementarea de către poliție a Articolului 201¹ din Codul Penal</i>	21
<i>Număr mic de cazuri urmărite în baza Articolului 201¹</i>	22
PROCURORII	24
<i>Număr mic de dosare pornite pe cazurile de violență în familie în temeiul Codului Penal</i>	24
<i>Urmărirea penală a victimelor care au recurs la auto-apărare</i>	27
SISTEMUL JUDICIAR	29
<i>Atitudinile judecătorilor</i>	29
<i>Reacția justiției la „soluționarea cazurilor” penale pune în pericol victima</i>	29
<i>Bariere juridice în calea solicitării de către victimă a ordonanței de protecție</i>	30
<i>Promptitudinea reacției justiției</i>	31
<i>Securitatea în sala de judecată</i>	32
<i>Cerințele de prezentare a probelor pentru ordonanțele de protecție civilă</i>	32
<i>Măsuri de protecție neclare</i>	32
ECHIPELE MULTI-DISCIPLINARE ȘI SISTEMUL NAȚIONAL DE REFERIRE	34
<i>Cooperare pozitivă între membrii echipei multi-disciplinară</i>	34
<i>Tergiversările din cadrul Sistemului Național de Referire</i>	35
<i>Echipele multi-disciplinare se confruntă cu lipsa de resurse suficiente</i>	35
<i>Sunt necesare echipe multi-disciplinare și în regiunile urbane</i>	36
SERVICII PENTRU VICTIMELE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE	37
<i>Numărul mic de cereri de emiteră a ordonanței de protecție și lipsa cunoștințelor despre acest instrument printre prestatorii de servicii</i>	38
<i>Informarea poliției poate fi periculoasă pentru victime</i>	39
<i>Lipsa de resurse și limitările cu care se confruntă adăposturile</i>	39
<i>Finanțarea neadecvată a adăposturilor</i>	40
<i>Capacitățile limitate ale adăposturilor</i>	41
<i>Limita de vârstă a copiilor</i>	42
<i>Asistenții sociali nu posedă cunoștințe despre violența în familie</i>	42
<i>Liniile fierbinți nu sunt întotdeauna disponibile pentru victime</i>	43
<i>Lucrul cu agresorii</i>	43
<i>Asistența juridică</i>	44

INSTITUȚIILE DE SĂNĂTATE	46
<i>Profioniștii din domeniul sănătății nu dispun de cunoștințe despre cazurile de violență în familie și nu posedă abilități de a reacționa în mod eficient</i>	46
<i>Asistența medicală gratuită nu este disponibilă pentru toate victimele violenței în familie</i>	47
<i>Sistemul medicinei legale creează obstacole pentru siguranța victimei și pentru tragerea la răspundere a agresorului</i>	48
<i>Acțiuni de răspuns în cazul copiilor</i>	49
<i>Neîndeplinirea cerinței de a raporta violența împotriva copiilor și utilizarea slabă a ordonanțelor de protecție</i>	49
<i>Reglementări cu privire la vizitele supravegheate și spațiile necesare pentru aceasta</i>	50
CONCLUZII	52
RECOMANDĂRI	53
<i>Recomandări prioritare</i>	53
<i>Recomandări pentru Parlament</i>	54
<i>Recomandări pentru Ministerul Afacerilor Interne</i>	55
<i>Recomandări pentru Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei</i>	55
<i>Recomandări pentru Ministerul Sănătății</i>	56
<i>Recomandări pentru Ministerul Justiției</i>	56
<i>Recomandări pentru poliție</i>	56
<i>Recomandări pentru procurori</i>	57
<i>Recomandări pentru judecători</i>	57
<i>Recomandări pentru medicii legiști</i>	58
<i>Recomandări pentru serviciile de protecție a copiilor</i>	58
<i>Recomandări pentru asistenții sociali</i>	58
<i>Recomandări pentru lucrătorii medicali</i>	59
ANEXE	
<u>Anexa A.</u> <i>Prevederi din legislația civilă în domeniul violenței în familie</i>	60
<u>Anexa B.</u> <i>Legea 167 cu privire la modificarea și completarea unui șir de acte legislative</i>	69
<u>Anexa C.</u> <i>Legislația penală cu privire la violența în familie. Prevederi din Codul Penal</i>	75
<u>Anexa D.</u> <i>Prevederi din Codul Contravențional cu referire la violența în familie</i>	80
<u>Anexa E.</u> <i>Codul Familiei. Articolul 53</i>	81
<u>Anexa F.</u> <i>Comentariu la Legea privind Prevenirea și Combaterea Violenței în familie</i>	82
<u>Anexa G.</u> <i>Rezumat al cazurilor comunicate relevante la Curtea Europeană a Drepturilor Omului</i>	96
<u>Anexa H.</u> <i>Краткое содержание</i>	101

APRECIERI

Acest raport a fost elaborat de Avocații pentru Drepturile Omului, Centrul de Drept al Femeilor și Fundația Bulgară de Investigații în domeniul Gender.

Se aduc mulțumiri speciale Fundației OAK, Programului pentru Drepturile Omului și Guvernare din cadrul Institutului pentru o Societate Deschisă, precum și Trustului Sigrid Rausing pentru sprijinul financiar acordat întru susținerea elaborării acestui raport.

Exprimăm mulțumiri speciale și aprecieri pentru: Angelina Zaporozjan-Pîrgari, Tatiana Catană, Eleonora Grosu, Diana Ionița, Daniela Gorbounova, Iustina Ionescu, Genoveva Tisheva, Beatriz Menanteau, Mary O'Brien, Mary Ellingen, Cheryl Thomas, Rosalyn Park, Helen Rubenstein și Robin Phillips.

Autorii exprimă mulțumiri voluntarilor, stagiarilor și altor personae după cum urmează: Joyce Boettcher, Kate Bruce, Svetlana Chirița, Liz Cutter, Eleanor Frisch, Elizabeth Hoody, Eleanor Lewis, Diana Menanteau, Victoria Rau, Eleonora Rusnac și Laura Stecker.

Acest raport este consacrat femeilor din Republica Moldova.

REZUMAT EXECUTIV

„În luna februarie a anului 2011, ... [bărbatul] a lovit-o în față, iar apoi a luat un teu și a lovit-o pe spate de mai multe ori. Ea a fugit, însă el a urmat-o. A lovit-o de două ori cu pumnii, apoi i-a presat capul și fața în pat. I-a zgâriat fața și a trântit-o cu capul și întreg corpul de perete. Violența a durat mai multe ore... Ea a fugit în casa surorii ei... El a venit la casa surorii ei și a scuipat-o, a înjurat-o și a amenințat-o. El a îmbrâncit-o și pe fiica lor, care a încercat să-i despartă. Victima s-a adresat la poliția locală. Poliția a trimis-o la un medic legist... unde leziunile [vânătăile de pe braț, față și bărbie] au fost clasificate ca leziuni care nu afectează starea de sănătate a persoanei. A doua zi, poliția a elaborat un proces verbal cu privire la acest caz. Instanța de judecată l-a sancționat cu o amendă de 500 lei [40 dolari SUA]... El a plătit amenda și a rămas acasă.”¹

Violența în familie sau violența împotriva femeilor exercitată de către partenerii intimi, inclusiv actualul sau fostul soț sau prieten, este o problemă devastatoare în întreaga lume.² Violența în familie este o încălcare a drepturilor fundamentale ale omului la siguranță și securitate, precum și a dreptului de a nu fi supus torturii și violenței. Efectele violenței în familie nu se limitează doar la leziunile fizice și la afecțiunile psihologice de lungă durată. Violența în familie afectează sănătatea victimei, potențialul de prosperitate și de bunăstare al întregii familii și se soldează cu un impact asupra sănătății economice a statului și a țării în care locuiește persoana. Republica Moldova este una dintre cele mai sărace țări din Europa și are nevoie de participarea deplină a tuturor cetățenilor săi la depășirea provocărilor economice grave cu care se confruntă. Violența în familie constituie o piedică semnificativă în calea realizării securității persoanei, bunăstării familiei, prosperității economice și dezvoltării națiunii.

Un studiu efectuat în 2011 a constatat că 63,4% dintre femeile din Republica Moldova cu vârsta între 15 ani și mai mult pe parcursul vieții lor³ au fost supuse violenței fizice, psihologice sau sexuale de către un partener intim. Într-un raport prezentat Națiunilor Unite în 2011 Guvernul Republicii Moldova a recunoscut existența problemei vaste a violenței în familie și s-a angajat să fortifice activitățile de remediere în acest sens.⁴ Guvernul a extins activitatea Sistemului Național de Referire pentru Protecția și Asistența Victimelor Traficului de Ființe Umane și asupra victimelor violenței în familie, datorită legăturii strânse între traficul de persoane și violența în familie.⁵

În anul 2007 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o lege organică care a permis aplicarea ordonanței de protecție și aceasta a intrat în vigoare în 2008. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Legea 45)⁶ a oferit o bază excelentă de extindere a accesului la justiție și securitate pentru victimele violenței în familie. Cu toate acestea, dată fiind absența unor instrucțiuni specifice privind solicitarea, emiterea și prelungirea ordonanței de protecție, Legea 45 s-a aplicat rar în primii ani.⁷ În luna iulie 2010, prin adoptarea Legii 167⁸, a fost introdus mecanismul de implementare al legii. Astfel, a fost introdusă

¹ Interviu cu un jurist, orașul D, 16 noiembrie 2011.

² În acest raport este de asemenea abordată violența împotriva minorilor de către membrii familiei după cum este definită în Legea 45, Capitolul 1, Articolul 2.

³ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, în colaborare cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor și Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, *Violența împotriva femeilor în familie, în Republica Moldova* (2011).

⁴ *Raportul Grupului de lucru de Evaluare Periodică Universală: Republica Moldova*, Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, Sesiunea 19, UN Doc. A/HRC/19/18 (14 decembrie 2011), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/173/94/PDF/G1117394.pdf?OpenElement>.

⁵ Organizația Internațională pentru Migrație, Al doilea raport anual privind victimele traficului în Europa de Sud-Est, Raportul de țară privind Republica Moldova (2005), p. 348; Mann, *Legea literă moartă: violența domestică și traficul în Moldova* (2007), p. 6.

⁶ Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Legea nr. 45 din 1 martie 2007, nr. 178, Monitorul Oficial nr. 55-56, 18 martie 2008. (Denumită în continuare Legea 45.) A se vedea Anexa A pentru textul complet al Legii 45.

⁷ Manole, *Discriminarea și maltratarea femeilor din Moldova*, sec.2.2.1.1, Analiză cu privire la Drepturile Egale, Vol. VI (2011).

⁸ Adoptarea Legii 167 a durat aproape doi ani. Mesaj e-mail de la Centrul de Drept al Femeilor, 27 septembrie 2007, document în dosarul autorilor.

o nouă prevedere în Codul Penal, Articolul 201¹, prin care violența în familie de orice nivel este calificată drept infracțiune. Odată cu adoptarea acestor norme, Republica Moldova a devenit una dintre primele țări din regiune în care violența în familie este abordată prin intermediul reglementărilor specifice din cadrul ambelor ramuri de drept – civil și penal. Mai mult decât atât, Republica Moldova este de asemenea unul dintre primele state care a introdus în legislația sa prevederi cuprinzătoare privind activitățile de răspuns multi-sectorial. Autorii raportului felicită Republica Moldova pentru realizarea acestor reforme legislative.

În 2011 Centrul de Drept al Femeilor, Avocații pentru Drepturile Omului, precum și Fundația Bulgară de Investigații în Domeniul Gender a efectuat o misiune de documentare în Republica Moldova cu scopul monitorizării tuturor aspectelor de aplicare a legislației privind violența în familie. Autorii au realizat 68 de interviuri⁹ în nouă orașe și raioane¹⁰ cu colaboratori ai poliției, procurori, judecători, funcționari ai autorităților publice centrale și locale, organizații non-guvernamentale (ONG-uri), persoane din adăposturi, Centre maternale¹¹, victime, angajați ai serviciilor de protecție a copilului, instituții ale Organizației Națiunilor Unite, cu funcționari din penitenciare, profesori universitari, jurnaliști, medici și juriști¹². Constatările și recomandările prezentate în acest raport reflectă interviurile, analiza și observațiile autorilor, precum și date obținute din investigații secundare.

Interviurile au relevat faptul că multe victime nu au posibilitatea de a accesa remediul prevăzut de Legea 45 – ordonanța de protecție. În realitate, au fost emise doar aproximativ 600 de ordonanțe de protecție întrucât mecanismul de implementare al Legii 45 a fost adoptat în 2010. Acest număr este unul mic, având în vedere ratele de violență în familie raportate în Republica Moldova – o țară cu o populație de peste trei milioane și jumătate de locuitori.¹³ Cu toate acestea, statisticile Ministerului Afacerilor Interne pentru ianuarie-august 2012 arată o creștere substanțială a numărului ordonanțelor de protecție în ultimul timp: în primele opt luni ale anului 2012 au fost emise mai multe ordonanțe de protecție decât în tot anul 2011.¹⁴

Legea 45 reprezintă un pas înainte, însă este nevoie de o reformă urgentă pentru a elimina barierele din calea justiției, pentru a asigura siguranța victimei și a-i atrage la răspundere pe infractori. Legea 45 nu prevede o sursă de finanțare specială preconizată pentru adăposturi și oferirea serviciilor pentru victime. În Republica Moldova există câteva adăposturi. În fiecare an ONG-urile și Centrele maternale care acordă servicii de bază victimelor trebuie să depună eforturi pentru colectarea de fonduri suficiente din contul sprijinului de stat insuficient și din donații private. Republica Moldova a beneficiat de sprijin acordat de mai mulți donatori internaționali, cum ar fi Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, Fondul Națiunilor Unite pentru Copii, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Internațională pentru Migrație și alții, însă serviciile pentru victime rămân sub-dezvoltate și sub-finanțate.

⁹ Numărul de interviuri realizate (68) reflectă numărul de ședințe reale pentru un interviu și nu numărul real de persoane interviuate. Numărul de interviuați este substanțial mai mare decât numărul de interviuri.

¹⁰ Un raion este un termen administrativ pentru o regiune, care poate include un oraș și un număr de sate.

¹¹ Centrele maternale sunt instituții de asistență socială create în orașele mari din Moldova, fondate inițial pentru a oferi mamei tinere un loc unde puteau merge astfel încât să nu fie nevoite să își abandoneze copiii. Mai târziu, centrele au fost extinse pentru a include și acordarea serviciilor pentru victimele traficului de ființe umane și victimelor violenței domestice. Centrele maternale oferă asistență medicală și psihologică, adăpost, hrană, consiliere, reintegrare socială, precum și instruire de integrare în muncă pentru mamele cu copii mici. Interviuri cu instituția de tip adăpost din orașul D., 4 noiembrie 2011; Interviuri la Centrul maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011; Interviuri la Centrul maternal, orașul B., 14 noiembrie 2011.

¹² Denumirile orașelor și raioanelor raionale au fost omise pentru a proteja confidențialitatea, cu excepția persoanelor funcționari publici interviuați.

¹³ Statistica Ministerului Afacerilor Interne, noiembrie 2011, iulie 2012 și august 2012.

¹⁴ Din ianuarie până în august 2012, au fost emise în total 286 de ordonanțe de protecție. Prin contrast, pe parcursul întregului an 2011, au fost emise 284 de ordonanțe de protecție. Statistica Ministerului Afacerilor Interne, noiembrie 2011, iulie 2012 și august 2012.

Mai există și alte bariere importante. Legea 45 prevede atragerea la răspundere penală pentru încălcarea ordonanței de protecție numai în cazul unei încălcări anterioare sancționate în ordine administrativă¹⁵.

Victimele sunt expuse la risc substanțial de a suporta leziuni în continuare, dacă agresorii nu sunt trași la răspundere penală pentru prima lor încălcare a ordonanței. Adăugător la acest lucru, Legea 45 prevede ca profesioniștii din domeniul sănătății să raporteze la poliție¹⁶ toate cazurile de violență în familie. Profesioniștii din domeniul serviciilor sociale adesea raportează actele de violență, chiar fără permisiunea victimei. Prevederile legislative și politicile care ignoră alegerea și deciziile victimei pot expune victimele la suportarea în continuare a maltratărilor din partea agresorilor violenți și pot descuraja astfel femeile să solicite asistență medicală sau socială înainte ca acestea să fie gata să solicite un remediu legal.

Atunci când victimele solicită asistență din partea poliției, acestea se confruntă cu bariere suplimentare în calea securității lor și accesului la justiție. Polițiștii deseori sunt insensibili față de victime și resping documentarea actelor de violență care se soldează cu leziuni ușoare. Poliția nu asigură respectarea măsurilor ordonanțelor de protecție de către agresori și nu-i sancționează pe aceștia atunci când sunt încălcate măsurile de protecție. Deși poliția a început să pornească mai multe cazuri penale¹⁷, totuși încă multe infracțiuni de violență în familie nu sunt investigate sau urmărite în justiție. Contrar prevederilor normei penale, reacția poliției adesea este condiționată de existența unor acte de violență repetate înainte să se aplice articolul 201¹, pe când norma penală reglementează toate formele de violență în familie indiferent de gradul leziunilor.¹⁸ Deoarece poliția tratează cazurile de violență în familie ca infracțiuni administrative¹⁹, agresorii sunt rareori arestați sau reținuți. Ei sunt adesea sancționați doar cu o amendă, ceea ce în consecință pune în pericol viața victimei și a membrilor familiei. De fapt, teama de o sancțiune financiară face ca victimele să se abțină de la solicitarea unui ajutor.²⁰

Procurorii, la fel ca și poliția, au fost lenți în aplicarea Articolului 201¹ din Codul Penal în cazurile soldate cu leziuni ușoare. Ei de asemenea manifestă atitudini prin care dau vina pe victimă sau minimalizează comportamentul criminal, ceea ce conduce la un număr mai mic de urmăriri penale. Deseori procurorii refuză să urmărească cazurile sau le clasează atunci când victimele nu doresc să depună mărturii, chiar în cazurile cele mai grave. Mai mult, atât procurorii, cât și judecătorii recurg la tehnicile periculoase „de soluționare” atunci când determină voința de împăcare a victimei în temeiul articolului 276 Cod Penal (5)²¹.

¹⁵ Legea 45 prevede că încălcările ordonanței de protecție urmează să fie abordate în temeiul „legislației în vigoare”, referindu-se la Articolul 318 din Codul Contravențional (denumit anterior Codul Administrativ), prin care neexecutarea hotărârilor judecătorești se sancționează cu amendă. Legea 45, Capitolul III, Articolul 17. În cazul în care un agresor încalcă o ordonanță de protecție după impunerea unei sancțiuni contravenționale sau administrative, cea de-a doua încălcare devine o infracțiune ce se pedepsește cu până la 2 ani de închisoare. Articolul 320 din Codul Penal. A se vedea Anexa A și Anexa C pentru textele integrale ale Legii 45 și Articolului 320 din Codul Penal.

¹⁶ Legea 45, Capitolul II, Articolul 8(5)b.

¹⁷ Statistica Ministerului Afacerilor Interne, iulie 2012, din dosarul autorilor, arată că în perioada ianuarie-iunie 2012, au fost înregistrate 479 de cazuri de violență în familie. Este important că a fost inițiată procedura penală în 327 din 479 de cazuri, ceea ce reprezintă o îmbunătățire cu 70% comparativ cu perioada similară de timp din 2011, atunci când au fost inițiate doar 190 de cazuri de violență în familie în temeiul Articolului 201¹ din Codul Penal.

¹⁸ Articolul 201¹, Codul Penal, Violenței în familie. (1) „Violența în familie, acțiune sau inacțiune intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru de familie împotriva altui membru al familiei, care a provocat suferință fizică cauzată de leziuni corporale minore sau de sănătate, suferință mentală sau prejudiciu material sau moral, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de 150-180 de ore sau cu închisoare până la 2 ani. (2) Aceeași încălcare: a) săvârșită asupra doi sau mai mulți membri ai familiei; b) care a provocat leziuni corporale sau de sănătate de gravitate medie; se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 până la 240 ore sau cu privațiune de libertate până la 5 ani. (3) aceeași faptă, care: a) a cauzat leziuni grave ale integrității corporale sau de sănătate; b) a determinat o persoană să comită sinucidere sau tentativă de sinucidere; c) a provocat decesul victimei, se pedepsește cu închisoare de la 5-15 ani, Interviu cu poliția, orașul F., 17 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011; Interviu cu Poliția, orașul I, 18 noiembrie 2011; Interviu cu Poliția, orașul B, 14 noiembrie 2011.

¹⁹ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011; Interviu cu Poliția, orașul I, 18 noiembrie 2011.

²⁰ La Strada, *Linia de încredere pentru femei. Raport de activitate* (2012), p. 11.

²¹ A se vedea Anexa C cu textul integral al Articolului 276.

Accesul victimelor violenței în familie la justiție este împiedicat și de sistemul judiciar. Atitudinea părintoară a instanței împotriva victimelor este o barieră semnificativă în calea emiterii ordonanței de protecție prevăzută de Legea 45. Mulți judecători nu emit ordonanța de protecție din cauza unei percepții greșite comune, precum că victimele mint pentru a obține beneficii, cum ar fi custodia asupra copilului, sau pentru a intra în posesia proprietății. În afară de aceasta, în cazul victimelor din adăposturi sau în proces de divorț, adesea este refuzată emiterea ordonanței de protecție, deoarece judecătorii din greșeală cred că protecția nu este necesară. Judecătorii deseori nu emit ordonanța de protecție în termenul de 24 de ore. Ei nu dispun de măsuri concrete de protecție, care ar specifica distanțele limită și locațiile, fapt care periclitează siguranța victimelor și permite agresorilor să testeze limitele ordonanței. În final, iminența și eficacitatea ordonanței de protecție este subminată de către judecători din cauză că aceștia nu informează cu promptitudine toate părțile despre emiterea ordonanței de protecție.

Bunele practici ale comunității internaționale ilustrează faptul că „un răspuns coordonat între instituții este cel mai eficient mod de a răspunde nevoilor victimelor violenței în familie”. Guvernul Republicii Moldova a realizat pași importanți în aplicarea prevederilor cuprinzătoare din Legea 45 privind recurgerea la un răspuns multi-sectorial. Echipele multi-disciplinare din mai multe localități oferă răspunsuri individualizate și de susținere a victimelor violenței în familie. Totuși, sunt necesare îmbunătățiri pentru ca victimele să beneficieze de o protecție deplină, garantată de lege. Multe dintre Centre maternale și asistenți sociali rareori recurg la remediul solicitării ordonanței de protecție în vederea asigurării siguranței victimei.²² În afară de aceasta, aceștia nu dispun de cunoștințe cu privire la dinamica violenței în familie, planificarea siguranței și nevoile speciale ale victimelor minore și ei pot aplica presiuni asupra victimei ca aceasta să anunțe poliția atunci când solicită asistență.

Cadrele medicale din domeniul sănătății nu dețin cunoștințe privind un răspuns medical eficient la violența în familie care să includă satisfacerea nevoilor speciale ale victimelor. Mulți medici nu s-au confruntat cu cazuri de violență în familie în practica lor și nu știu cum să le identifice sau cum să reacționeze în cazul acestor victime. Medicii neinformați nu compilează un raport medical adecvat care ar acționa întru susținerea cazului victimei, lucru care, pe termen scurt, poate conduce la refuzul acordării unui remediu de protecție victimei și, pe termen lung, poate crește substanțial riscul de vătămare în continuare a victimei. În plus, lipsa de cunoștințe a medicilor legiști despre Legea 45 și Articolul 201¹ din Codul Penal împiedică aplicarea eficientă a acestor legi. Mai mult ca atât, sistemul de clasificare medico-legal determină leziunile ca fiind mai puțin grave decât sunt în realitate conform cunoștințelor și practicilor existente în domeniu privind evaluarea riscului violenței în familie și escaladării violenței.

Deși pe tot teritoriul Republicii Moldova specialiștii în protecția copilului la nivel de raion activează în cadrul Secției de Asistență Socială și Protecție a Familiei, puține ordonanțe de protecție au fost emise în numele copiilor în temeiul Legii 45. În plus, în cazurile de violență în familie sunt necesare spații sigure pentru vizitarea supravegheată a copiilor în vederea prevenirii continuării abuzurilor din partea agresorilor.

În concluzie, Guvernul Republicii Moldova a întreprins pași importanți de combatere a violenței în familie, însă prezenta monitorizare relevă că există o nevoie urgentă de reformare a prevederilor legale, de acordare a unor resurse suplimentare pentru adăposturi și servicii pentru victime și de efectuare a instruirii multi-sectoriale. Aceste puncte sunt abordate mai detaliat în secțiunea de recomandări de la pagina 53. Guvernul ar trebui de urgență să abordeze recomandările prioritare. Autorii felicită statul, reprezentanții autorităților publice, membrii echipelor multi-disciplinare, Centrele maternale, precum și ONG-urile pentru eforturile întreprinse până în prezent și îndeamnă Guvernul Republicii Moldova să execute recomandările prezentate în acest raport întru continuarea acestui efort vital.

²² Interviu la Centrul maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul E., 18 noiembrie 2011; Interviu la Centrul maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011.

INTRODUCERE

Calitatea de membru al Organizației Națiunilor Unite²³ obligă Republica Moldova să protejeze drepturile omului ale tuturor persoanelor care trăiesc în interiorul granițelor sale. În calitate de membru al comunității internaționale, Republica Moldova trebuie să asigure protecția drepturilor prevăzute în Declarația Universală a Drepturilor Omului și în Declarația privind Eliminarea Violenței împotriva Femeilor. Mai mult ca atât, Republica Moldova a ratificat Convenția privind Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor (CEDAW)²⁴, Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice (ICCPR)²⁵ și Convenția împotriva Torturii și a altor Tratamente Crude, Inumane sau Degradante (CAT)²⁶ și este obligată să respecte prevederile acestora. Republica Moldova de asemenea este parte la Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale (ICESCR)²⁷ și Convenția cu privire la Drepturile Copilului (CRC).²⁸

În 1995 Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al Consiliului Europei și este parte la mai multe tratate europene cu privire la drepturile omului, inclusiv la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale²⁹, Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau a Tratatelor Inumane sau Degradante³⁰, Convenția Europeană privind Combaterea Traficului de Ființe Umane³¹ și la Convenția Europeană privind Protecția Copiilor împotriva Exploatării Sexuale și a Abuzurilor Sexuale.³² În 2011 Consiliul Europei a adoptat Convenția cu privire la Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (Convenția de la Istanbul).³³ Cu toate acestea, până în prezent, Republica Moldova nu a semnat și nici nu a ratificat acest tratat.

Standardele internaționale stabilite în aceste instrumente condamnă violența în familie și impun o obligație afirmativă asupra statelor-membre ca acestea să prevină și să protejeze femeile împotriva violenței, să pedepsească agresorii și să compenseze victimele violenței. În acest scop, statele trebuie să elaboreze sancțiuni penale, civile, din sfera dreptului muncii și administrative în legislația lor internă în vederea

pedepsirii și redresării nedreptăților cauzate femeilor supuse violenței. Aplicarea efectivă a acestor standarde

²³ Republica Moldova a aderat la Națiunile Unite pe 2 martie 1992, http://www.un.md/country_prof/.

²⁴ Republica Moldova a aderat la CEDAW pe 1 iulie 1994 și la Protocolul Opțional al CEDAW pe 28 februarie 2006, http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8&chapter=4&lang=en.

²⁵ Republica Moldova a aderat la ICCPR pe 26 ianuarie 1993 și a ratificat Protocolul Opțional al ICCPR pe 23 ianuarie 2008. http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en.

²⁶ Republica Moldova a aderat la CAT pe 28 noiembrie 1995 și a ratificat Protocolul Opțional al CAT pe 24 iulie 2006, http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-9&chapter=4&lang=en.

²⁷ Republica Moldova a aderat la ICESCR pe 26 ianuarie 1993, http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-3&chapter=4&lang=en.

²⁸ Republica Moldova a aderat la CRC pe 26 ianuarie 1993 și a ratificat Protocolul Opțional al CRC cu privire la Vânzarea, Prostituația și Pornografia Copiilor pe 12 aprilie 2007, http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-&chapter=4&lang=en. Republica Moldova este, de asemenea, parte la două tratate ce reglementează custodia internațională asupra copiilor și răpirea copiilor: Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii (intrată în vigoare la 10 iulie 1998, http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24) și la Convenția Europeană privind recunoașterea și executarea hotărârilor privind custodia copiilor și restabilirea custodiei copiilor, care a intrat în vigoare la 1 mai 1998, <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=105&CM=3&DF=10/08/2012&CL=ENG>).

²⁹ Convenția Consiliului Europei cu privire la Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale a intrat în vigoare în Republica Moldova la 12 septembrie 1997, <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=005&CM=3&DF=10/08/2012&CL=ENG>.

³⁰ Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor Inumane sau Degradante a intrat în vigoare în Republica Moldova la 1 februarie 1998, <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=126&CM=3&DF=10/08/2012&CL=ENG>.

³¹ Convenția Consiliului Europei privind Combaterea Traficului de Ființe Umane a intrat în vigoare în Republica Moldova la 1 februarie 2008, <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=197&CM=3&DF=10/08/2012&CL=ENG>.

³² Convenția Consiliului Europei privind Protecția Copiilor împotriva Exploatării Sexuale și a Abuzurilor Sexuale a intrat în vigoare în Republica Moldova la 1 iulie 2012, <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=201&CM=3&DF=10/08/2012&CL=ENG>

³³ <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>.

este esențială pentru a asigura faptul că statele își îndeplinesc obligațiile care le revin de a proteja drepturile omului în cazul femeilor.

În martie 2007, prin faptul că a adoptat Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Legea 45), în vigoare din 18 septembrie 2008³⁴, Guvernul Republicii Moldova a realizat un pas important spre recunoașterea obligațiilor sale internaționale și abordarea violenței în familie. Legea prevede că „Prevenirea și combaterea violenței în familie face parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o chestiune importantă de sănătate publică”.³⁵ Mai mult ca atât, scopul legii este de a „consolida, proteja și susține familia și de a asigura respectarea principiilor fundamentale legislative cu privire la familie și egalitatea de șanse între femei și bărbați din perspectiva dreptului lor uman la viață fără violență”.³⁶

În Legea 45 violența în familie se definește ca fiind „orice acțiune sau inacțiune intenționată, fizică sau verbală, cu excepția acțiunilor întreprinse cu scop de auto-apărare sau în apărarea altor persoane, care se manifestă prin abuz în formă fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică sau prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru al familiei împotriva altor membri ai familiei, inclusiv împotriva minorilor, sau împotriva proprietății comune sau personale”.³⁷ În afară de faptul că include forme extinse de violență, Legea 45 extinde protecția și asupra partenerilor de familie care nu sunt într-o căsătorie legală; cu toate acestea, protecția nu se extinde și asupra actualilor sau foștilor parteneri care nu conlocuiesc.³⁸

Legea 45 prevede dreptul de a solicita o ordonanță de protecție și extinde dreptul de a raporta despre cazurile de violență în familie asupra oricărei persoană care știe despre astfel de cazuri. Legea 45 prevede pentru victimă 10 măsuri de protecție de care poate beneficia împotriva agresorului: 1) obligarea agresorului de a părăsi temporar locuința comună sau reședința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor; 2) cerința ca agresorul să stea departe de locul aflării victimei; 3) cerința față de agresor de a nu contacta victima, copiii victimei sau alte persoane dependente; 4) interzicerea agresorului de a vizita locul de muncă sau de reședință a victimei; 5) obligarea de a contribui la întreținerea copiilor; 6) obligarea agresorului de a plăti cheltuielile și daunele cauzate prin actele sale de violență, inclusiv cheltuielile medicale și cele de înlocuire sau reparare a bunurilor distruse sau deteriorate; 7) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune; 8) obligarea agresorului de a participa la un program de tratament sau de consiliere; 9) instituirea unui regim temporar de vizitare de către agresor a copiilor săi minori și 10) interzicerea de a păstra și purta armă.³⁹ Instanțele sunt obligate să emită ordonanțe de protecție timp de 24 de ore. Ordonanțele sunt emise pentru o perioadă maximă de trei luni și, în anumite circumstanțe, pot fi prelungite. Agresorul primește o copie a ordonanței în timpul audienței sau poliția informează agresorul despre emiterea ordonanței, în cazul în care agresorul nu este prezent.

Eforturile inițiale de implementare a Legii 45 au fost anevoioase atât din cauza lipsei procedurilor de aplicare în legislația civilă și penală, în special de emiteră și aplicare a măsurilor de protecție, cât și din cauza necunoașterii generale a legii. Ca urmare, prima ordonanță de protecție a fost emisă abia în septembrie 2009.

În luna iulie 2010 au fost operate amendamente, extrem de necesare, la cadrul juridic național, inclusiv au fost elaborate noile proceduri în Codul Civil și Codul de Procedură Penală, pentru a permite aplicarea eficientă și executarea ordonanțelor de protecție. Codul Penal al Republicii Moldova a fost de asemenea modificat, prin introducerea Articolului 201¹, care cuprinde toate formele de violență în familie, inclusiv a

³⁴ A se vedea Anexa A cu textul integral al Legii 45.

³⁵ Legea 45, Preambul.

³⁶ Legea 45, Preambul.

³⁷ Legea 45, Capitolul I, Articolul 2.

³⁸ Legea 45, Capitolul I, Articolul 3.

³⁹ Legea 45, Capitolul III, Articolul 15(1).

violenței economice, psihologice și fizice, indiferent de gradul de leziuni.⁴⁰ În procedura penală, victimele violenței în familie pot solicita măsuri de protecție separate, similare măsurilor enumerate în dispoziția ordonanței de protecție emisă în ordine civilă, conform prevederilor Legii 45.⁴¹

Sistemul Național de Referire (SNR), creat inițial în 2006 pentru protecția și asistența victimelor traficului de persoane, a fost ulterior extins pentru a cuprinde și victimele violenței în familie, care sunt privite ca potențiale victime ale traficului de persoane. SNR este un sistem la nivel de țară constituit în sate și raioane din parteneriate coordonate ale autorităților publice centrale și locale, organizații ale societății civile, echipe multi-disciplinare, poliție, asistenți sociali, profesori și profesioniști din domeniul sănătății. Scopul SNR este de a oferi sprijin coordonat și asistență victimelor sau potențialelor victime ale traficului de persoane, inclusiv victimelor violenței domestice.

A fost elaborat un proiect de instrucțiuni comune privind aplicarea Legii 45, care ar fi obligatorii pentru Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății și Ministerul Afacerilor Interne. Cu toate acestea, după doi ani de consultări, nu s-a ajuns la un acord în ceea ce privește instituirea unor instrucțiuni comune și s-a decis că fiecare minister va crea propriile instrucțiuni de aplicare a Legii 45. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Ministerul Sănătății au lansat instrucțiunile lor în februarie 2012. Ministerul Afacerilor Interne a emis instrucțiunile în august 2012.

Cadrul legal al Republicii Moldova de protecție a victimelor și de atragere la răspundere a infractorilor a suportat schimbări semnificative, însă instrumentele respective se folosesc deocamdată cu frecvență limitată. În prezent, pe întreg teritoriul Republicii Moldova sunt emise foarte puține ordonanțe de protecție. Cifra este în creștere, dar interviurile au indicat faptul că multe victime ale violenței în familie rămân neprotejate. Mai mult ca atât, există întârzieri în emiterea ordonanțelor de protecție, care depășesc termenul de 24 de ore prevăzut de lege.

Cercetarea a relevat de asemenea existența unor probleme în interpretarea legii, ceea ce indică o nevoie urgentă de instrucțiuni și de clarificare. În pofida faptului că limbajul legii incriminează toate formele de violență în familie, inclusiv actele care se soldează cu leziuni ușoare, cazurile de violență în familie sunt în mod regulat percepute ca și contravenții administrative. Aceasta rezultă în faptul că agresorii evită atragerea la răspundere penală, iar victimele continuă să rămână vulnerabile. Totodată, urmărirea penală a actelor de violență în familie depinde în mare măsură de participarea victimei și, de obicei, este abandonată atunci când victima nu participă la urmărirea penală.

Finanțarea insuficientă și sprijinul modest constituie un alt obstacol în implementarea eficientă a reformelor juridice și politice. În prezent nu există nici o sursă destinată sau susținută de finanțare a serviciilor pentru victime, iar ONG-urile luptă în fiecare an pentru a oferi victimelor serviciile de bază. Este de asemenea necesară o formare și instruire continuă la toate nivelurile de răspuns la problemă.

Pentru a monitoriza aplicarea acestor legi și politici și pentru a documenta provocările din domeniu descrise aici, Centrul de Drept al Femeilor, Avocații pentru Drepturile Omului și Fundația Bulgară de Investigare a Dimensiunii de Gen au efectuat în 2011 și 2012 misiuni de constatare a faptelor în Republica Moldova. Autorii au realizat 68 de interviuri în orașele și raioanele de pe întregul teritoriu al Republicii Moldova cu reprezentanți ai poliției, procurori, judecători, funcționari ai autorităților publice centrale și locale, organizații non-guvernamentale (ONG-uri), în adăposturi, Centre maternale, cu victime, angajați ai serviciilor de protecție pentru copii, instituții ale Organizației Națiunilor Unite, funcționari din penitenciare, profesori universitari, jurnaliști, profesioniști din domeniul sănătății și avocați. Acest raport prezintă constatările în modul în care au fost relatate în timpul acestor interviuri, precum și analiza și observațiile autorilor, la fel și rezultate de cercetare secundară. Raportul formulează de asemenea recomandări bazate pe standardele internaționale din domeniul drepturilor omului, cu accent special pe promovarea siguranței victimei și atragerea la răspundere a infractorului.

⁴⁰ Codul Penal, Articolul 201¹. A se vedea Anexa C.

⁴¹ Codul de Procedură Penală, Articolul 215¹. A se vedea Anexa C.

POLIȚIA

Poliția, în general, joacă un rol major în asigurarea accesului la justiție pentru victimele violenței în familie. Victimele deseori se adresează pentru ajutor mai întâi la poliție.⁴² Este important să se menționeze că poliția din Republica Moldova recurge tot mai des la soluția ordonanței de protecție în cazurile de violență în familie. În timp ce prin Legea 45 se autorizează posibilitatea diferitelor părți de a iniția cereri de aplicare a ordonanței de protecție⁴³, până în prezent poliția rămâne cea mai frecventă solicitantă a acesteia. În primele 10 luni ale anului 2011, poliția a inițiat 173 din cele 222 de ordonanțe de protecție emise la nivel de țară în acea perioadă.⁴⁴ În primele șase luni ale anului 2012, poliția a inițiat 163 din cele 229 de ordonanțe de protecție emise pe parcursul celor șase luni.⁴⁵ Cu toate acestea, numărul total de ordonanțe de protecție emise – de doar aproximativ 593, de la momentul aplicării Legii 45⁴⁶, adoptate în toamna anului 2010 – constituie o cifră foarte mică în raport cu numărul total al populației Republicii Moldova de 3545000.⁴⁷ În pofida creșterii numărului de cereri la poliție de aplicare a ordonanței de protecție, multe victime continuă să fie private de protecție.⁴⁸ De exemplu, au existat 1715 cazuri de violență în familie raportate la poliția municipiului Chișinău în primele 10 luni ale anului 2011 și au fost depuse doar 34 de cereri de emiteră a ordonanței de protecție emise de poliție.⁴⁹ Intervievații au fost de acord că, pentru a aplica în mod eficient legislația cu privire la violența în familie, poliția are nevoie de o mai clară înțelegere a responsabilităților ei, de instrucțiuni mai specifice și de instruire privind bunele practici pentru a asigura securitatea victimei și a atrage la răspundere infractorul.⁵⁰

În pofida utilizării în creștere de către poliție a prevederilor Legii 45, interviurile au relevat existența unor atitudini și practici care pun în pericol siguranța victimelor violenței în familie și le permit agresorilor să scape de responsabilitatea pentru recurgerea la violență. Interviurile au mai dezvăluit un model practicat de poliție de a da vina pe victimă, de a ignora sau a desconsidera existența violenței în familie și de a se angaja în practici care expun victimele la un risc suplimentar de violență, cum ar fi emiterea de avertismente pentru agresori. Deși au existat câteva exemple de executare efectivă a ordonanțelor de protecție, persoanele intervievate au raportat că mai multe ordonanțe de protecție nu sunt aplicate în mod eficient. În pofida eforturilor de a spori urmărirea penală a cazurilor de violență în familie, poliția continuă să investigheze cazurile respective în ordine contravențională, în ciuda calificării lor drept cauze penale, în temeiul Articolului 201¹. Ca urmare, chiar și anumite cazuri de rănire gravă nu au fost supuse anchetei de către poliție și urmării penale de către procurori și astfel au fost evitate orice sancțiuni penale.

Atitudinile poliției

Interviurile au relevat un model al poliției de a ignora sau desconsidera cererile de soluționare a violenței în familie⁵¹. Un Avocat parlamentar a declarat: „În majoritatea cazurilor de plângeri legate de violența în familie poliția... nu ia atitudine la cazurile de violență în familie”.⁵²

⁴² Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, *Violența împotriva femeilor în cadrul familiilor din Republica Moldova* (2012).

⁴³ Legea 45, Capitolul III, Articolul 12. Cu toate acestea, cererile de aplicare a ordonanței civile de protecție trebuie înaintate doar cu acordul victimei, cu excepția cazului în care este vorba de victime minore sau victime care sunt deosebit de vulnerabile, cum ar fi victimele bolnave mental sau cu dizabilități fizice.

⁴⁴ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011.

⁴⁵ Statista Ministerului Afacerilor Interne, iulie 2012, din dosarele autorilor.

⁴⁶ A se vedea Legea de Procedură Civilă, Capitolul XXX¹ în Anexa B.

⁴⁷ Comisia de Statistică a Națiunilor Unite, *Indicatori Sociali*, iunie 2011; Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011, și Statistica Ministerului de Interne, august 2012, din dosarul autorilor. Statisticile sunt până în luna august 2012.

⁴⁸ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

⁴⁹ Idem.

⁵⁰ Interviu cu consilierul Prim-ministrului, orașul D., 4 noiembrie 2011; Interviu cu funcționari raionali, orașul I., 18 noiembrie 2011; Interviu cu Avocatul parlamentar, orașul D., 10 noiembrie 2011. Instrucțiunile pentru polițiști s-au împotmolit în procesul politic timp de doi ani. Interviu la Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Chișinău, 11 noiembrie 2011. Ministerul Afacerilor Interne a emis instrucțiuni pentru poliție în august 2012.

⁵¹ Interviu cu un avocat, orașul D., 8 noiembrie 2011.

⁵² Interviu cu un Avocat parlamentar, orașul D., 10 noiembrie 2011.

O victimă dintr-un sat mic a descris experiențele sale în felul următor:

„Eu am înțeles că poliția n-a vrut să intervină în relațiile dintre soț și soție. Ei au spus: „El te amenință doar, acestea sunt doar cuvinte”, când de fapt el m-a urmărit cu un cuțit în mână... Am depus trei cereri de eliberare a unei ordonanțe de protecție la secția de poliție pentru a preveni realizarea amenințărilor cu adevărat... Singura reacție [pe care a avut-o poliția] a fost de a-l chema pe agresor și a discuta cu el. Nimic nu s-a schimbat.”⁵³

O echipă multi-disciplinară a declarat că atunci când victimele solicită ajutor, polițiștii le spun: „Nu vă puteți rezolva problemele voastre?”⁵⁴ Cu referire la situația în care o victimă se confruntă cu polițiștii care nu vor să ia o atitudine, liderul unui ONG a declarat că „victima este speriată și atunci când ea se duce la poliție, aceștia nu-i explică drepturile ei... [victima] se gândește atât la situația ei, la copii, la experiențele din trecut când nu s-a întreținut nimic, cât și la absența serviciilor și rămâne [cu agresorul], deoarece ea nu are alte opțiuni”.⁵⁵

Atitudinea de desconsiderare sau neinformarea poliției de multe ori conduce la situații de vătămare a victimei sau la situații periculoase pentru aceasta. În unul din cazuri o victimă, de teamă pentru viața ei, s-a ascuns de un agresor violent. Ea a solicitat ajutor de la ofițerul de poliție și a cerut să fie emisă ordonanța de protecție. El i-a spus să vină la secția de poliție și, atunci când ea a venit, în birou era și agresorul. Poliția a aranjat întâlnirea fără consimțământul ei.⁵⁶ Poliția a încercat să acționeze în calitate de mediator între părți și să „soluționeze cazul”.⁵⁷ De multe ori poliția îi spune victimei să accepte agresorul și o convinge să-și retragă plângerea, deoarece ei presupun că cuplul se va împăca.⁵⁸ Un lider de ONG a descris un caz în care victima cu copiii a fugit la casa părinților ei și poliția a amendat-o pentru faptul că a luat copiii de la școală.⁵⁹ Într-un alt caz un ofițer de poliție l-a avertizat pe un agresor că va emite o ordonanță de protecție.⁶⁰ Ca răspuns, agresorul a sustras toate lucrurile din casă.⁶¹

Interviurile au indicat faptul că ofițerii de poliție adesea dau vina pentru violență pe victimă⁶². De exemplu, un ofițer de poliție de nivel înalt a declarat că „în cele mai multe cazuri, problema începe din cauză că femeile nu sunt mulțumite și încep să cicălească soțul și acesta este motivul pentru care se iscă violența în familie, fiindcă ea își nebunește soțul”.⁶³ „Ei [polițiștii] gândesc în felul următor: ce a făcut victima că a provocat situația?”, a declarat un director de adăpost.⁶⁴ Un specialist în drepturile copilului a explicat: „Cultura locală este că dacă ea a fost bătută, probabil a meritat. Astfel uneori poliția nu intervine în mod adecvat din cauza culturii locale care nu acordă prea multă atenție victimelor”.⁶⁵ Un ofițer a descris un caz de violență repetată în felul următor: „...când victima a provocat violența, soțul ei a bătut-o cu un băț”.⁶⁶

⁵³ Interviu cu o victimă, orașul G., 15 noiembrie 2011.

⁵⁴ Interviu cu o echipă multi-disciplinară, orașul I., 18 noiembrie 2011.

⁵⁵ Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

⁵⁶ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

⁵⁷ Interviu cu un Avocat parlamentar, orașul D., 10 noiembrie 2011. Avocatul parlamentar a activat, de asemenea, în calitate de mediator într-un caz de violență în familie. Id.

⁵⁸ Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

⁵⁹ Idem.

⁶⁰ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

⁶¹ Idem.

⁶² Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

⁶³ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

⁶⁴ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

⁶⁵ Interviu cu un specialist în protecția copilului de nivel raional, orașul B., 14 noiembrie 2011.

⁶⁶ Interviu cu o echipă multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011. Ea a suportat leziuni corporale ușoare și soțului i s-a aplicat o amendă administrativă de 500 lei (40 dolari SUA).

Mulți ofițeri de poliție consideră violența în familie ca fiind rezultatul sărăciei, alcoolismului⁶⁷ sau migrației.⁶⁸ De asemenea, polițiștii sunt frustrați de faptul că, după ce au petrecut mult timp completând documente procesuale, victimele și agresorii de multe ori se împacă și se pare că tot lucrul lor a fost în zadar.⁶⁹

Interviurile au indicat de asemenea faptul că unii polițiști cred că victima folosește plângerea de violență în familie ca să câștige posesia fizică asupra domiciliului sau să obțină o soluționare avantajoasă din punct de vedere material⁷⁰ atunci când sunt în proces de divorț. Un ofițer de nivel înalt dintr-o zonă urbană importantă a spus: „...De obicei, cel mai adesea așa-numita victimă solicită aplicarea unei ordonanțe de protecție în instanța de judecată, în cazul în care există relații ostile între soț și soție și în cazul procedurilor de divorț, atunci când femeile doresc să profite de situația respectivă”.⁷¹

Interviurile au evidențiat și faptul că unii polițiști nu acordă prioritate cazurilor de violență în familie și „... pot face un apel telefonic și pot spune „purtați-vă ca lumea”, ca apoi mai târziu să vină în vizită pentru a obține un raport”, a declarat un specialist din domeniul drepturilor copilului.⁷² Un avocat care deseori ajută victimele să obțină ordonanța de protecție a declarat că atitudinea poliției față de drepturile de proprietate ale agresorului a constituit o barieră persistentă în calea aplicării ordonanței de protecție.⁷³ Avocata a spus: „Cea mai mare dificultate este să se explice polițiștilor principiul potrivit căruia viața are prioritate asupra bunurilor și orice altceva, pentru că polițiștii spun mereu: „Cum pot să dau afară proprietarul?”... Ei mai spun că persoana a lucrat toată viața ca să aibă acea proprietate... Acest lucru se întâmplă foarte des”.⁷⁴ Intervistații din cadrul poliției unui raion au confirmat faptul că nu au avut nici un caz în care agresorul să fie scos din casă, deoarece „ar trebui să le oferim un loc unde să meargă și noi nu avem un asemenea loc unde să meargă ei”.⁷⁵ Interviurile au relevat de asemenea faptul că unii polițiști cred că ordonanța de protecție este inutilă, deoarece „nu are nici un rost să ținem o persoană în stradă timp de 3 luni”.⁷⁶ Un procuror a răspuns la această atitudine în felul următor: „Îmi pare rău că ei se gândesc mai mult la securitatea agresorului decât la securitatea și bunăstarea victimelor”.⁷⁷

În cazul în care victima este dintr-un alt raion, poliția poate să spună că protejarea ei nu ține de responsabilitatea lor. De exemplu, un șef din cadrul unei echipe multi-disciplinare dintr-un sat a descris cazul următor:

⁶⁷ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul I., 18 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul B., 14 noiembrie 2011. Un mit dominant despre violența în familie este că alcoolul și drogurile ar fi cauzele majore ale abuzului în familie. În realitate, unii agresori se bazează pe consumul de băuturi (și abuzul de acestea) ca pe o scuză pentru a deveni violenți. Alcoolul permite agresorului să-și justifice comportamentul său abuziv, explicându-l ca fiind rezultatul consumului de alcool. Cu toate că utilizarea de către agresor a alcoolului poate avea un efect asupra gravității abuzului sau a ușurinței cu care agresorul își justifică acțiunile, un agresor nu devine violent „deoarece” consumul de alcool îl face să-și piardă controlul asupra cumpătului... violența în familie este folosită pentru a exercita puterea și controlul asupra unei alte ființe, ea nu reprezintă o pierdere a controlului. Avocații pentru Drepturile Omului, „Mituri despre alcool și violența în familie”, 5 martie 2012, http://www.stopvaw.org/myths_about_alcohol_and_domestic_violence.

⁶⁸ Interviu cu poliția, orașul F., 17 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul B., 14 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul I., 18 noiembrie 2011.

⁶⁹ Interviu cu Avocatul parlamentar, orașul D., 10 noiembrie 2011; Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011.

⁷⁰ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011. *A se vedea de asemenea: La Strada, Linia de încredere pentru femei. Raport de activitate* (2012), p. 44-45.

⁷¹ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011. Atunci când victimele se despart de agresori, violența de multe ori se escaladează. Temerile victimelor sunt bine întemeiate și poliția ar trebui să acționeze pentru a le proteja. Coaliția Tennessee împotriva violenței domestice și sexuale. *Cartea de căpătâi a abuzului din Tennessee*, § 1-3.04 (2009).

⁷² Interviu cu specialistul raional în domeniul protecției copilului, orașul B., 14 noiembrie 2011.

⁷³ Interviu cu juristul, orașul D., 25 aprilie 2012.

⁷⁴ Id. *Vezi, e.g.*, Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul I., 18 noiembrie 2011. Legea 45, Articolul 15 (1)a prevede că ordonanța de protecție poate „obliga agresorul să părăsească temporar locuința comună ori să stea departe de locuința victimei, fără a face o specificare cu privire la starea de proprietate, la proprietate ca atare sau la bunuri;” (sublinierea noastră).

⁷⁵ Interviu cu poliția, orașul I., 18 noiembrie 2011.

⁷⁶ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

⁷⁷ Interviu cu procurorul, orașul C., 16 noiembrie 2011.

„[Victima] a mers la poliția de sector și s-a plâns de comportamentul partenerului ei, care ...a bătut-o și s-a purtat răutăcios cu copiii. Răspunsul polițiștilor a fost: „Nu te adresa la mine, nu ești un locuitor al acestui sat”. Aceasta este o mare problemă... Ea este dintr-un alt raion, născută într-un loc, cu viză de reședință într-un alt raion și locuiește aici”.⁷⁸

Instruire pentru polițiști

Persoanele intervievate au identificat necesitatea poliției de toate nivelurile de instruire suplimentară pentru a reacționa în mod eficient la violența în familie. Înalți funcționari din poliție au recunoscut că polițiștii „pot manifesta o atitudine mai reticentă față de cazuri, deoarece nu au suficiente abilități și cunoștințe”.⁷⁹ Interviuurile au indicat faptul că mulți ofițeri au participat la cel puțin o instruire în acest domeniu. Într-o zonă urbană de proporții au fost făcute instruirii atât înainte de adoptarea Legii 45, cât și după. Au avut loc seminare privind aplicarea legii și modul de cooperare cu toate sectoarele implicate.⁸⁰ Instruirii s-au făcut de asemenea și pentru poliția locală din raioane.⁸¹

Un interviuat a remarcat faptul că mulți polițiști au fost angajați recent, ceea ce înseamnă că instruirile vor trebui să fie repetate în mod regulat.⁸² Oficiali de la Ministerul Afacerilor Interne au recunoscut că „...există foarte mari fluctuații de personal... și că se simt neajunsuri în ceea ce privește competențele și experiența personalului. Chiar dacă există o anumită procedură, personalul nu poate s-o urmeze întotdeauna și trebuie să existe o motivație proprie”.⁸³ Polițiștii înțeleg Legea 45 în mod diferit. De exemplu, polițiștii au opinii diferite cu privire la circumstanțele necesare pentru obținerea unei prelungiri a ordonanței de protecție. Unii spun că este necesar să aibă loc un alt act de violență, iar alții spun că pentru aceasta este de ajuns să existe teama de violență.⁸⁴ Necesitatea existenței unui nou act de violență pentru prelungirea ordonanței de protecție pune victima sub riscul de vătămare gravă.

Implementarea Legii 45 de către poliție

Intervievații au raportat câteva exemple de implementare efectivă de către poliție a ordonanței de protecție civilă în temeiul Legii 45. La primirea unei ordonanțe de protecție, un ofițer de poliție dintr-un raion a asigurat faptul că agresorul să părăsească casa și l-a avertizat că timp de 90 de zile, atât cât ordonanța de protecție este în vigoare, n-are voie să vină în casa respectivă sau să se apropie de familie.⁸⁵ Într-o zonă urbană importantă poliția a declarat că victima este informată privind faptul că trebuie să contacteze poliția atunci când agresorul nu respectă măsurile din ordonanță.⁸⁶ Într-un alt raion poliția a inițiat o discuție cu privire la un acord de cooperare cu Centrul maternal în situații de infracțiuni de violență în familie.⁸⁷ De asemenea, șeful unei echipe multi-disciplinare a relatat faptul că poliția a făcut referire la mai multe cazuri de violență în familie la echipa respectivă și chiar a angajat o femeie pentru ca aceasta să se întâlnească cu victimele în vederea unei mai bune înțelegeri a nevoilor speciale și a temerilor victimelor violenței în familie.⁸⁸

⁷⁸ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

⁷⁹ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011.

⁸⁰ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

⁸¹ Interviu cu un fost șef din poliție, orașul D., 9 noiembrie 2011.

⁸² Idem.

⁸³ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011.

⁸⁴ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011. Articolul 318⁵ (1) prevede că durata măsurilor de protecție poate fi extinsă ca urmare a săvârșirii actelor de violență în familie sau ca urmare a nerespectării condițiilor stabilite în ordonanță de protecție. Vezi Anexa A pentru textul complet al Articolului 318⁵.

⁸⁵ Interviu cu poliția, orașul F., 17 noiembrie 2011.

⁸⁶ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

⁸⁷ Interviu la Centrul maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011.

⁸⁸ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul A., 15 noiembrie 2011.

Totuși, în pofida acestor rapoarte pozitive, interviurile au relevat faptul că mai multe ordonanțe de protecție nu sunt aplicate în mod eficient. Un avocat a spus: „...atunci când vine vorba de aplicarea ordonanței, avem dificultăți cu poliția. Trebuie să-i împingem ca aceștia să o execute”.⁸⁹ Un oficial de rang înalt din poliție a recunoscut că „cea mai mare problemă ține de aplicarea ordonanței [de protecție]”.⁹⁰ O discuție cu privire la emiterea și executarea unei ordonanțe trebuie să țină cont și de o evaluare realistă a resurselor poliției: interviurile au relevat faptul că unui ofițer i-ar putea reveni până la 1500-3000 de cetățeni pe o rază de acoperire de circa 40 de km.⁹¹ Un ofițer de poliție responsabil de două sate ar putea să fie în situația de a face vizite la sute de oameni și el ar putea să nu aibă mașină.⁹² Oficialii Ministerului au explicat următoarele: „De obicei, poliția este amplasată în primării. Ei nu dețin birouri separate, ei sunt nevoiți să se găsească în săli comune cu alt personal al municipiului și uneori lor le lipsesc unitățile de transport pentru nevoile lor. În echipamentele lor de birou lipsesc computerele și deci și posibilitatea de a accesa bazele de date”.⁹³

Totodată, deși poliția solicită tot mai multe ordonanțe de protecție pentru victime, la momentul realizării interviurilor nu existau formulare standard pentru solicitarea ordonanței de protecție.⁹⁴ De asemenea, nu există nici un protocol stabilit pentru ca o victimă să revizuiască măsurile și să o ajute în decizia selectării celor mai bune măsuri care ar proteja-o pe ea și pe familia ei. Contribuția victimei la stabilirea măsurilor solicitate este importantă, deoarece adesea victimele sunt în cea mai bună poziție de a evalua riscul din partea agresorului. Lipsa formularelor standardizate și eficiente și a protocoalelor limitează accesul victimelor la remediile de protecție și le lasă pe acestea și mai vulnerabile în fața violenței.

Datoria de a face un raport

Deși Legea 45 prevede ca poliția „să înregistreze și să raporteze” toate cazurile de violență în familie⁹⁵, polițiști de nivel înalt dintr-o zonă urbană majoră au afirmat că, dimpotrivă, ofițerii de poliție nu au voie să facă un raport, fără consimțământul victimei.⁹⁶ Interviurile au relevat de asemenea multe cazuri în care victimele au mers să facă o plângere, dar „...poliția le-ar fi spus să se împace și să nu facă mare gălăgie”.⁹⁷ Nu e de mirare că un angajat dintr-un Centru maternal a remarcat faptul că multe victime nu au încredere în poliție.⁹⁸

Atunci când poliția nu înregistrează sau nu face un raport cu privire la o plângere de violență în familie, nu rămâne nici o dovadă cu privire la respectivul act de violență. Datele de acest gen sunt importante pentru determinarea riscului pentru victime, sunt importante și ca probe pentru emiterea ordonanței de protecție în temeiul Legii 45 sau ca probe într-o urmărire penală în temeiul Articolului 201¹ din Codul Penal. Un procuror a remarcat importanța păstrării dovezilor de leziuni ușoare, deoarece actele de violență repetate influențează nivelul de pedeapsă.⁹⁹ El a adăugat că dovezile de acte de violență repetate sunt „mai convingătoare și pentru judecători”.¹⁰⁰ În conformitate cu Legea 45, poliția trebuie să deschidă un dosar cu privire la toate familiile cu un istoric de violență în familie.¹⁰¹ Acest lucru le permite să elaboreze

⁸⁹ Interviu cu un jurist, orașul D., 9 noiembrie 2011.

⁹⁰ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 24 aprilie 2012.

⁹¹ Idem.

⁹² Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011.

⁹³ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011.

⁹⁴ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011. Ministerul Afacerilor Interne a emis instrucțiunile pentru poliție în luna august 2012. Instrucțiunile conțin formulare de solicitare a cererii de ordonanță de protecție. Datorită perioadei de eliberare a acestora, autorii nu au putut să intervieveze părțile interesate cu privire la conținutul și efectul potențial al acestor forme. În afară de aceasta, formularele nu includ o listă de măsuri de care poate beneficia victima.

⁹⁵ Legea 45, Capitolul II, Articolul 8(6)a.

⁹⁶ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011. Alți polițiști au menționat că ei înregistrează cazul, indiferent de dorința victimei. Interviu cu poliția, orașul F., 17 noiembrie 2011.

⁹⁷ Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011; Interviu cu persoane oficiale din raion, orașul I., 18 noiembrie 2011; Interviu cu un Avocat parlamentar, orașul D., 10 noiembrie 2011; Interviu cu jurnaliști, orașul D., 9 noiembrie 2011; Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011.

⁹⁸ Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011.

⁹⁹ Interviu cu un procuror, orașul B., 14 noiembrie 2011.

¹⁰⁰ Idem.

¹⁰¹ Legea 45, Capitolul II, Articolul 8 (6)b și i.

o caracteristică a agresorului și „chiar dacă nu este aplicată o amendă administrativă, agresorul este avertizat că acest comportament al său va fi monitorizat”.¹⁰² Un director de adăpost a declarat următoarele: „Plângerile făcute la poliție au tendința să dispară”.¹⁰³ Nu întotdeauna situația este de o asemenea natură. De exemplu, polițiștii dintr-o zonă urbană majoră au spus că ei înregistrează toate cazurile, administrative sau penale, chiar dacă cuplul se împacă, fiindcă înțeleg că acestea pot fi utile în viitor.¹⁰⁴ Acest lucru este crucial, după cum a menționat un Avocat parlamentar: este important ca poliția să înțeleagă că o victimă a violenței în familie este cu timpul vulnerabilă la infracțiuni mai grave.¹⁰⁵

Violența psihologică aplicată împotriva victimelor

Interviurile au relevat faptul că, uneori, agresorii acuză victima de violență psihologică¹⁰⁶, ca reacție la plângerea victimei că au fost supuse abuzului fizic. Un director de adăpost a relatat următoarele: „Un caz obișnuit este următorul: femeia merge la poliție pentru a depune o plângere că a fost bătută de soțul ei. Ca răspuns, el depune plângerea sa cum că ea l-ar fi înjurat”. În asemenea cazuri, a menționat directoarea, poliția amendează atât victima, cât și agresorul.¹⁰⁷ Într-un caz, victima a fost bătută de către agresor, atunci când s-a întors acasă pentru a-și lua o parte din lucruri după ce s-a aflat un timp într-un adăpost. Poliția a respins cererea ei de emiteră a unei ordonanțe de protecție, în pofida faptului că ea avea un raport medico-legal. Poliția a informat-o că a fost inițiată o cauză administrativă împotriva ei, deoarece ea și-a înjurat soțul (agresorul).¹⁰⁸ Situații similare au avut loc și în alte țări din regiune, care în definiția violenței în familie din legislația lor au inclus termenul general de „violență psihologică”.¹⁰⁹

Amânări în aplicarea ordonanței de protecție

Interviurile au relevat faptul că foarte des poliția solicită emiteră ordonanței de protecție civilă doar în ultima instanță.¹¹⁰ Un lider de ONG a declarat că ea s-a confruntat cu multe cazuri în care poliția aplica doar o amendă administrativă și nu folosea remediul ordonanței de protecție.¹¹¹ Într-un raion poliția a menționat că ei „solicită ordonanțe de protecție doar atunci când există cazuri foarte grave – în cele mai grave cazuri”.¹¹² Un alt oficial din raion a afirmat că în cazul primei manifestări de violență agresorii sunt pur și simplu avertizați că violența constituie o problemă: „Asistentul social și poliția vin și-i spun despre legislația în vigoare și despre consecințele respective”.¹¹³ Din păcate, această practică este formalizată în instrucțiunile metodice ale Ministerului Afacerilor Interne emise în luna august 2012.¹¹⁴ Avertismentele sunt insuficiente pentru promovarea siguranței victimei.

Unii polițiști au nevoie de mai multe plângeri de violență înainte ca să solicite o ordonanță de protecție în numele victimei. Într-un caz poliția a făcut înregistrarea chiar prima dată când un bărbat și-a bătut soția cu pumnii. „Apoi am început monitorizarea acestuia și s-a mai întâmplat de trei ori, iar ultima dată când s-a repetat agresiunea am solicitat o ordonanță de protecție”.¹¹⁵ O altă victimă a depus trei cereri la poliție să fie emisă o ordonanță de protecție și toate au fost respinse, în pofida faptului că poliția cunoștea numeroasele incidente violente, inclusiv incidentul în urma căruia ea a fost spitalizată timp de 10 zile. „Singura reacție [a poliției] a fost de a-l chema pe agresor și de a vorbi cu el. Nimic nu s-a schimbat”, a spus victima.¹¹⁶

¹⁰² Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

¹⁰³ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

¹⁰⁴ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

¹⁰⁵ Interviu cu un Avocat parlamentar, orașul D., 10 noiembrie 2011.

¹⁰⁶ Legea 45, Capitolul I, Articolul 2 include o prevedere specială cu privire la violența psihologică.

¹⁰⁷ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

¹⁰⁸ Interviu la un Centru maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011.

¹⁰⁹ Interviu la un Centru maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011.

¹¹⁰ Interviu cu poliția, orașul I., 18 noiembrie 2011; Interviu la un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

¹¹¹ Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

¹¹² Interviu cu poliția, orașul F., 17 noiembrie 2011. Poliția a solicitat doar 3 ordonanțe de protecție pe parcursul a 10 luni în 2011.

¹¹³ Interviu cu persoane oficiale din raion, orașul I., 18 noiembrie 2011.

¹¹⁴ Interviu cu persoane oficiale din raion, orașul I., 18 noiembrie 2011.

¹¹⁵ Interviu cu poliția, orașul I., 18 noiembrie 2011.

¹¹⁶ Interviu cu victima, orașul G., 15 noiembrie 2011.

„Într-o noapte acesta a venit din nou la casa ei și a fugărit-o cu o șurubelniță. Când a fugit într-un oraș mai mare, ea a putut foarte rapid să obțină o ordonanță de protecție.¹¹⁷ Într-un raport din 2011 cu referire la drepturile omului în Moldova, reacția organelor de drept în cazurile de violență în familie este descrisă ca fiind frecvent „întârziată și ineficientă”.¹¹⁸

În afară de aceasta, unele proceduri ale poliției în ceea ce privește aplicarea ordonanței de protecție nu reflectă aspectul de urgență stipulat în Legea 45.¹¹⁹ Interviurile cu persoane de nivel înalt din poliție dintr-o zonă urbană majoră au arătat că „în cazurile obișnuite, cu incidente repetate” durează și 15 zile până când poliția prezintă în instanță o cerere de emitere a ordonanței de protecție.¹²⁰ Numai în cazul în care consideră că este un „caz de urgență” poliția se va adresa la judecător în termen de 24 de ore.¹²¹ Un ofițer de poliție dintr-o echipă multi-disciplinară raională a afirmat că „dacă cele două părți nu se împacă, apoi [noi] vom solicita ordonanța de protecție pentru a opri violența”.¹²²

După emitere, poliția rareori execută cu promptitudine ordonanța de protecție față de agresor. Într-un caz, agresorul, el însuși un ofițer de poliție, a primit ordonanța trei săptămâni mai târziu, după ce aceasta a fost trimisă la poliție. El s-a încuiat în casă și a deschis ușa numai atunci când procurorul l-a amenințat că cheamă presa.¹²³ Victima nu a putut merge acasă pe tot parcursul acestei perioade.¹²⁴ Un avocat a menționat că „...ne confruntăm cu problema că ofițerilor de poliție le trebuie o veșnicie ca să-i comunice acest lucru agresorului. Le-a trebuit de la două săptămâni până la o lună să facă lucrul acesta. Nu am avut nici un caz în care lucrul acesta să se întâmple mai repede decât două săptămâni”.¹²⁵

Absența sancțiunilor suficiente pentru încălcarea ordonanței de protecție

Sancțiunile care sunt impuse pentru încălcarea ordonanței de protecție sunt insuficiente pentru a face victima să se simtă protejată și pentru a stopa comportamentul violent al agresorilor.¹²⁶ Un avocat care reprezintă victimele violenței în familie a indicat că sancțiunile care există sunt atât de neadecvate încât este aproape ca și cum nu ar exista de loc. „Este o obișnuință ca [o ordonanță de protecție] să fie încălcată și să nu existe nici o consecință pentru agresor... Urmărirea pentru încălcarea unei hotărâri a instanței de judecată se face doar dacă victima este ajutată de un avocat care este insistent. Deci, în cele mai multe cazuri, agresorii nu sunt sancționați nici într-un fel”.¹²⁷

Legea 45 prevede că nerespectarea ordonanței de protecție „se sancționează după cum prevede legislația în vigoare”¹²⁸, ceea ce înseamnă că ar trebui să se facă în conformitate cu Articolul 318 din Codul Contravențional.¹²⁹ Un ofițer a explicat că în cazul în care o persoană încalcă o ordonanță de protecție pentru prima dată, poliția îi face un avertisment sau îi aplică o sancțiune administrativă în temeiul prezentului Cod.¹³⁰ Această acțiune este insuficientă și periculoasă pentru victimă. Numai după ce un agresor încalcă

¹¹⁷ Idem.

¹¹⁸ Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, *Raport cu privire la respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în 2010* (2011), p. 372.

¹¹⁹ Articolul 14 din Legea 45 stipulează ca cererea sau plângerea să fie prezentată instanței de judecată în zi lucrătoare. Legea 45, Capitolul III 14(3).

¹²⁰ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

¹²¹ Idem.

¹²² Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

¹²³ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

¹²⁴ Idem.

¹²⁵ Interviu cu un jurist, orașul D., 8 noiembrie 2011.

¹²⁶ Interviu cu un jurist, orașul D., 8 noiembrie 2011; Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011; Interviu cu un consultant în drepturile omului, orașul D., 10 noiembrie 2011.

¹²⁷ Interviu cu un jurist, orașul D., 8 noiembrie 2011.

¹²⁸ Legea 45, Capitolul III, Articolul 17.

¹²⁹ Din 2012, Codul Administrativ se numește Codul Contravențional. A se vedea Anexa D pentru textul complet al Articolului 318 din Codul Contravențional.

¹³⁰ Ministerul Afacerilor Interne a lansat instrucțiuni pentru poliție în luna august 2012. Instrucțiunile conțin prevederi cu privire la avertismente și un formular de avertizare, care pare să se aplice cu privire la orice incident de violență în familie, precum și cu privire la încălcări ale ordonanței de protecție. Datorită momentului în care au fost acestea lansate, autorii nu au putut să intervieveze părțile interesate cu privire la conținutul și efectul potențial al instrucțiunilor. Autorii rămân îngrijorați de faptul că agresorii nu sunt atrași la răspundere și victimele nu sunt protejate în cazul în care sunt emise numai avertismente.

ordonanța de protecție în mod repetat, acesta va fi tras la răspundere în temeiul Articolului 320 din Codul Penal pentru nerespectarea hotărârii instanței de judecată.¹³¹

Ministerul Afacerilor Interne a început recent să colecteze datele cu privire la numărul de încălcări ale ordonanțelor de protecție și ale sancțiunilor emise. Din luna ianuarie și până în iulie 2012 au fost încălcate 44 de ordonanțe de protecție și în consecință au fost inițiate 38 de cazuri administrative în temeiul Articolului 318 din Codul Contravențional, care impune sancționarea cu amendă.¹³² Au fost pornite șase cauze penale pentru încălcarea *repetată* a ordonanței în conformitate cu Articolul 320 din Codul Penal.¹³³

Interviurile au arătat, în mod similar, că în cazul în care o încălcare a ordonanței de protecție este în ultima instanță sancționată, cel mai adesea agresorii primesc o amendă.¹³⁴ De exemplu, membrul unei echipe multi-disciplinare rurale a descris un caz în care un agresor a bătut victima cu pumnii. Victima a obținut o ordonanță de protecție în care se specifica faptul că agresorului i-a fost interzis să vadă copiii sau să se apropie de casă. Agresorul a încălcat ordonanța de protecție prin faptul că a venit acasă și, ca urmare, a primit o amendă pentru încălcarea respectivă.¹³⁵ Atunci când în calitate de penalitate se aplică amenda, aceasta este o pedeapsă și pentru victimă, și pentru familie. Un jurnalist a menționat: „În cazul în care femeia depune o plângere de violență la poliție, iar agresorul primește o amendă administrativă și nimic altceva, banii pentru achitarea acesteia de multe ori se iau din resursele comune. Ea mai degrabă ar retrage plângerea ca să aibă suficienți bani pentru a hrăni copiii decât să trebuiască să plătească amenda”.¹³⁶ Un răspuns mai dur din partea poliției la prima încălcare a ordonanței de protecție s-ar putea baza pe invocarea comiterii altor infracțiuni aplicabile, cum ar fi amenințarea cu moartea a victimei sau huliganismul.¹³⁷

Interviurile au relevat că cele mai frecvente încălcări ale ordonanțelor de protecție constau în refuzul agresorului de a părăsi locul de trai.¹³⁸ „Atunci când agresorul este evacuat [prin ordonanța de protecție], poliția nu dispune de instrumentele necesare pentru a asigura acest fapt”, a declarat un oficial al Ministerului.¹³⁹ Un avocat a descris un caz care a implicat o serie de incidente violente împotriva unei victime, inclusiv tentativa de strangulare. Victima a obținut ordonanța de protecție care stipula evacuarea agresorului din casă, dar ea a trebuit să se adreseze de mai multe ori la poliție atunci când agresorul a refuzat să plece din casă. Poliția nu a reacționat adecvat și i-a spus victimei că afirmațiile ei erau false. La un moment dat un ofițer de poliție i-a spus: „Dacă continuați să vă plângeți, am vă va arăt eu Dvs. și avocatului Dvs. ceva de care să vă plângeți cu adevărat”.¹⁴⁰ Continuarea depunerii cererilor la poliție ca aceasta să vină la domiciliu a condus la aplicarea împotriva ei a mai multor sancțiuni administrative și nici o sancțiune nu a fost aplicată împotriva agresorului.¹⁴¹

¹³¹ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011. Conform Codului de Procedură Penală, o încălcare repetată a ordonanței de protecție poate servi ca o cauză pentru „reținere” de până la 72 de ore (Articolul 165 (1) și (2) (2)), sau arest preventiv / detenție. (Articolul 185, Alineatul (1) și (2) (3)).

¹³² A se vedea Anexa D cu textul complet al Articolului 318 din Codul Contravențional.

¹³³ În Articolul 320 din Codul Penal se spune: (1) *Neîndeplinirea intenționată sau nerespectarea unei decizii a instanței de judecată în cazul în care a fost comisă după aplicarea unei sancțiuni administrative se pedepsește cu o amendă în mărime de la 200 la 300 unități convenționale sau cu muncă în folosul comunității, de 150 până la 200 de ore, sau cu privarea de libertate de până la 2 ani.* (2) *Neîndeplinirea intenționată sau nerespectarea unei hotărâri judecătorești de către un funcționar public, precum și obstrucționarea îndeplinirii acesteia, în cazul în care aceste acte au fost comise după aplicarea unei sancțiuni administrative, se pedepsește cu amendă în sumă de 300 -500 unități convenționale sau cu muncă în folosul comunității de 180-240 de ore, sau cu privațiune de libertate de până la 3 ani, în toate cazurile, cu retragerea dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.*

¹³⁴ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011. Experții sunt de acord că o amendă poate fi o pedeapsă pentru întreaga familie. Departamentul ONU pentru Afaceri Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, Manualul pentru legislația referitoare la violența împotriva femeilor, 2010, secțiunea 3.11.4.

¹³⁵ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

¹³⁶ Interviu cu un jurnalist, orașul D., 9 noiembrie 2011.

¹³⁷ Interviu cu un jurist, orașul D., 25 aprilie 2011.

¹³⁸ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

¹³⁹ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011.

¹⁴⁰ Interviu cu un jurist, orașul D., 9 noiembrie 2011. Ofițerul respectiv a primit o sancțiune economică pentru această amenințare.

¹⁴¹ Idem.

Agresorul și legăturile cu poliția

Interviurile au relevat faptul că victimele deseori nu primesc protecție de la organele de drept atunci când polițistul și agresorul sunt prieteni sau rude. Centrul maternal și membrii personalului ONG-urilor au descris mai multe situații de acest gen în care poliția nu a oferit nici un remediu de protecție și a convins victima unor violențe repetate să-și retragă plângerile.¹⁴²

De exemplu, un șef al echipei multi-disciplinare dintr-un sat a afirmat că polițiștii, atunci când cunosc agresorul, sunt mai puțin dispuși să ia în serios un caz de violență în familie. „Aici toată lumea se cunoaște și polițistului ar putea să-i fie frică de agresor, [sau] ar putea să-l cunoască pe agresor și va da dovadă de lipsă de profesionalism prin înregistrarea plângerii respective [a victimei]”. Acest lucru este foarte des întâlnit”, a spus respectiva doamnă, dar totodată a remarcat că nu toți polițiștii au aceeași atitudine.¹⁴³ Un director de adăpost a remarcat faptul că în multe situații polițistul ar putea fi o rudă a agresorului. În aceste cazuri avocatul din adăpost evită să comunice direct cu poliția locală și lucrează cu oficiali de rang superior.¹⁴⁴

Implementarea de către poliție a Articolului 201¹ din Codul Penal

În 2010 toate formele de violență în familie, inclusiv violența economică, psihologică și fizică, indiferent de gradul de vătămare corporală, au fost incriminate prin Articolul 201¹ din Codul Penal.¹⁴⁵ Interviurile au relevat că Articolul 201¹ poate fi folosit în mod eficient de către ofițerii de poliție care doresc să-l aplice, chiar în cazuri de vătămare ușoară, care sunt atât de frecvente în situațiile de violență în familie. Într-un raion în primele 10 luni ale anului 2011 poliția a înregistrat 64 de cazuri bazate pe Articolul 201¹, iar 70% dintre acestea au fost cazuri cu vătămare ușoară.¹⁴⁶ În raionul respectiv sunt doi ofițeri care s-au dedicat îmbunătățirii răspunsului poliției la violența în familie. Ofițerii au avut întâlniri de lucru cu judecătorii și procurorii pentru a discuta problemele și „...să încerce să înțeleagă cum funcționează practica judiciară și ce probe sunt convingătoare pentru judecători”.¹⁴⁷ Ofițerul de investigație a declarat:

„Dacă ai o abordare corectă, poți obține o mulțime de probe. Poți găsi sânge pe obiecte, poți vedea ceea ce este aruncat în jur, poți vorbi cu membrii familiei, vecinii ...De aceea am o persoană specială însărcinată să se ocupe de cazurile de violență în familie. Însărcinarea unor anumiți oameni să se ocupe de această crimă se face din considerente că ei au experiență în astfel de crime și știu ce fel de informații să colecteze. ...Am văzut ce solicită judecătorii... Ne-am asumat riscul să documentăm cazurile în temeiul Articolului 201¹”.¹⁴⁸

Statisticile indică faptul că poliția a început să utilizeze prevederile legislației penale. Pe parcursul primelor șase luni ale anului 2012, au fost înregistrate¹⁴⁹ 479 de cazuri penale de violență în familie, comparativ cu doar 396 de cazuri penale de violență în familie înregistrate în primele 11 luni ale anului 2011 în toată Moldova.¹⁵⁰ Important este faptul că procedurile penale au fost inițiate în 327 din cele 479 de cazuri, ceea ce constituie o îmbunătățire de 70% comparativ cu perioada similară din 2011, atunci când au fost inițiate doar 190 de cazuri de violență în familie în temeiul Articolului 201¹.¹⁵¹

În pofida acestor eforturi, interviurile au indicat că în Republica Moldova au fost pornite dosare penale relativ rar. Cele 479 de cazuri menționate anterior reprezintă mai puțin de 15% din totalul de 3088 de sesizări

¹⁴² Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011; Interviu la un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011; Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

¹⁴³ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

¹⁴⁴ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

¹⁴⁵ Se va vedea Anexa C cu textul complet al Articolului 201¹.

¹⁴⁶ Interviu cu un anchetator din poliție, orașul A., 15 noiembrie 2011.

¹⁴⁷ Idem.

¹⁴⁸ Idem.

¹⁴⁹ Statistica Ministerului Afacerilor Interne, iulie 2012, din dosarele autorilor.

¹⁵⁰ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011.

¹⁵¹ Statistica Ministerului Afacerilor Interne, iulie 2012, din dosarele autorilor.

de violență în familie primite de către poliție în perioada ianuarie-iunie 2012.¹⁵² Chiar cazuri de vătămări grave au scăpat de ancheta poliției și urmărirea de către procurori. Astfel poliția pierde o oportunitate importantă de a atrage agresorii la răspundere, de a opri escaladarea violenței și de a trimite agresorilor și comunității un mesaj clar de toleranță zero față de violența în familie. Polițiștii de nivel înalt sunt îngrijorați de faptul că, dacă se va aplica Articolul 201¹, „va fi pedepsită o mare parte a populației”.¹⁵³ Un ofițer de poliție dintr-un oraș mic a fost de acord cu acest lucru și a spus: „Noi nu putem deschide dosar penal împotriva tuturor soților, pentru că atunci toți soții vor fi pedepsiți”.¹⁵⁴

Număr mic de cazuri urmărite în baza Articolului 201¹

Foarte des poliția nu întreprinde nimic pentru pornirea urmăririi penale, chiar în cazuri grave. Un ofițer de poliție din cadrul unei echipe multi-disciplinare rurale a spus:

„Recent a existat un caz în care victima nu a fost dispusă să divulge cauza leziunilor, dar era foarte evident că ea a avut o fractură osoasă, care nu era din cauză că a căzut jos. Era evident că ea a fost victima unui abuz. Dar victima a negat acest lucru atunci când poliția i-a propus să depună plângere cu privire la acest fapt. Poliția a invitat agresorul și a discutat cu el. Au aplicat presiune asupra lui, dar agresorul nu a recunoscut abuzul. Nici o acțiune nu a urmat, nu s-a emis nici ordonanța de protecție și nici nu a urmat deschiderea unui dosar penal”.¹⁵⁵

Un ginecolog din aceeași echipă multi-disciplinară a descris un caz în care nu a fost pornită urmărirea penală. „Victima s-a plâns că soțul ei a fost agresiv cu ea. Ea era gravidă în al treilea semestru... El a manifestat violență fizică față de ea și ea avea vânătăi”.¹⁵⁶ Ofițerul de poliție a adăugat: „Poliția s-a implicat și noi am urmat prevederile legale. Am inclus familia respectivă pe lista familiilor puse sub monitorizare. Ea a avut doar vătămări ușoare”.¹⁵⁷ Într-un alt caz o victimă avea leziuni foarte grave, inclusiv multe vânătăi și răni de cuțit. Ea a fost bătută de mai multe ori anterior și poliția n-a reacționat în nici un fel. Au aplicat pentru o ordonanță de protecție, dar nu a fost pornită urmărirea penală.¹⁵⁸

Interviurile au relevat că în caz de vătămare ușoară, atunci când actul de violență este raportat pentru prima dată la poliție, aceasta de obicei va porni un caz contravențional¹⁵⁹, în temeiul Articolului 78 din Codul Contravențional, care se referă la leziunile ușoare dintre oricare două persoane.¹⁶⁰ Un procuror a explicat următoarele: „Poliția se conduce de vechiul sistem [cel care exista înainte de adoptarea Articolului 201¹] - în care cazurile de leziuni ușoare se instrumentau în calitate de dosar administrativ și nu cauză penală”.¹⁶¹ Un asistent social a declarat: „[P] Poliția încă n-a acceptat noile norme”.¹⁶² Într-adevăr, statistica Ministerului Afacerilor Interne arată că în primele șase luni ale anului 2012, 18% din cauzele administrative inițiate de poliție în temeiul Articolului 78 din Codul Contravențional au avut loc între membrii familiei și astfel ar fi putut fi urmărite ca și cazuri penale în temeiul Articolului 201¹.¹⁶³

Intervistații au menționat că poliția de multe ori aplică de asemenea sancțiuni administrative și în cazurile periculoase. Un avocat a descris un caz care ar fi putut fi soluționat în mod eficient în temeiul Articolului 201¹:

¹⁵² Statistica Ministerului Afacerilor Interne, iulie 2012, din dosarele autorilor.

¹⁵³ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011.

¹⁵⁴ Interviu cu poliția, orașul F., 17 noiembrie 2011.

¹⁵⁵ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

¹⁵⁶ Idem.

¹⁵⁷ Idem.

¹⁵⁸ Interviu la Centrul maternal, orașul B., 14 noiembrie 2011.

¹⁵⁹ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul I., 18 noiembrie 2011.

¹⁶⁰ A se vedea Anexa D cu textul complet al Articolului 78 din Codul Contravențional.

¹⁶¹ Interviu cu procurorul, orașul D., 8 noiembrie 2011.

¹⁶² Interviu la un adăpost, orașul D., 8 noiembrie 2011.

¹⁶³ Statistica Ministerului Afacerilor Interne, iulie 2012, din dosarele autorilor.

„În luna februarie 2011... [Agresorul] a lovit-o în față și a luat un teu și a lovit-o pe spate de mai multe ori. Ea a fugit de la el și el a urmărit-o. El a lovit-o de două ori cu pumnii, apoi i-a presat capul și fața în pat. I-a zgâriat fața și a trântit-o cu capul și corpul de perete. Violența s-a prelungit timp de mai multe ore... Ea a fugit la casa surorii ei... El a venit la casa surorii și a scuipat-o, a înjurat-o și a amenințat-o. El a îmbrâncit-o pe fiica lor, care a încercat să-i despartă. Victima a mers la poliția locală. Poliția a trimis-o la un medic legist... Leziunile [vânătași pe braț, față și bărbie] au fost clasificate ca leziuni care nu deteriorează starea de sănătate a individului. A doua zi, poliția a deschis un dosar administrativ pe cazul ei. Instanța de judecată l-a sancționat pe agresor cu o amendă administrativă de 500 de lei [40 dolari SUA]... El a plătit amenda și a rămas acasă”.¹⁶⁴

Interviurile au relevat faptul că mulți polițiști cred că este necesar să existe incidente repetate de violență pentru a aplica Articolul 201¹.¹⁶⁵ Un ofițer a declarat că ei aplică Articolul 78 din Codul Contravențional în caz de violență de o singură dată, care conduce la vătămări ușoare, iar Articolul 201¹ îl aplică numai atunci când există violență sistematică sau repetată.¹⁶⁶ Un alt ofițer a descris următorul caz:

„Acest lucru s-a petrecut cu o fostă soție, care avea un copil de nouă luni. Ei trăiau separat, dar fostul soț venea la casa ei și o amenința. În trecut au avut loc acte de violență fizică. Acestea au fost înregistrate la poliție. De câteva ori el a primit sancțiuni administrative și a plătit o amendă. De data aceasta, ea a venit la poliție să spună că a fost din nou deranjată de fostul soț. I s-a spus că există Articolul 201¹ și că ea ar putea deschide un dosar penal împotriva lui și să solicite ordonanța de protecție pentru 90 de zile. A fost emisă ordonanța de protecție pentru 90 de zile. Cazul a ajuns în instanță, iar noi nu știm deocamdată care este pedeapsa. Pentru a porni urmărirea penală, violența trebuie să se întâmple în mod repetat”.¹⁶⁷

Practica obișnuită de instrumentare a cazurilor de violență în familie este mai degrabă în ordine contravențională și nu penală și aceasta conduce la un număr mai mic de arestări și de detenții ale abuzatorilor și la continuarea stării de vulnerabilitate a victimelor. Arestarea este considerată o „măsură extremă” și „se aplică foarte rar”.¹⁶⁸ Totodată, interviurile au relevat lipsa unui consens în rândul polițiștilor în ceea ce privește momentul în care pot să aresteze un infractor violent. Intervistații din cadrul poliției au declarat că, în cazul unei contravenții, ei nu au autoritatea de a aresta un agresor întru scoaterea acestuia din situația de violență.¹⁶⁹ Cu toate acestea, în temeiul Legii 45, în cazuri de urgență și „în funcție de gravitatea cazului”, poliției se cere să efectueze reținerea administrativă a agresorului.¹⁷⁰ Alți polițiști au salutat urmărirea în baza Articolului 201¹ a violenței în familie de toate nivelurile, deoarece le permite să efectueze arestarea imediată a unui agresor violent.¹⁷¹

Într-un caz incapacitatea de a aresta un agresor violent a expus o victimă la un pericol extrem. Victima locuia cu un bărbat care de multe ori a manifestat violență fizică față de ea. Într-o zi, după ce a bătut-o cu o țeava de metal, ea a mers la poliție și a depus o plângere. Poliția i-a spus să obțină un raport de la medicul legist și mai târziu a făcut o vizită la ei acasă. La fața locului, poliția a confiscat țeavă de metal folosită ca armă, dar a stabilit că victima și agresorul erau în stare de ebrietate și că „s-au împăcat”. Ofițerul de poliție a plecat fără să aresteze agresorul sau să-l scoată din casă. Agresorul a devenit din nou violent. El a bătut-o și a înjunghiat-o în mod repetat în brațe și picioare cu o șurubelniță. A împins-o într-o ușă din lemn, a dezbrăcat-o și a obligat-o să sară într-un picior, apoi în celălalt. Apoi a violat-o. Dimineața, el a dus-o la secția de poliție și a aplicat presiuni asupra ei ca să-și retragă plângerea. Poliția nu a clasat cazul, ci a deschis un dosar penal în temeiul Articolului 201¹ și Articolului 171 (viol) și numai atunci agresorul a fost reținut în temeiul Codului de Procedură Penală care permite arestarea preventivă.¹⁷² În termen de 25 de zile cazul a ajuns în instanța de judecată și în tot acest timp agresorul a rămas în închisoare. O verificare ulterioară a înregistrărilor cu privire la agresorul respectiv a dezvăluit implicarea acestuia în incidente anterioare de violență în familie și a indicat că mai figura în alte opt cazuri contravenționale care implicau vecinii.¹⁷³

¹⁶⁴ Interviu cu un jurist, orașul D., 16 noiembrie 2011.

¹⁶⁵ Interviu cu poliția, orașul I., 17 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul I., 18 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul B., 14 noiembrie 2011.

¹⁶⁶ Interviu cu poliția, orașul B., 14 noiembrie 2011.

¹⁶⁷ Interviu cu poliția, orașul F., 17 noiembrie 2011.

¹⁶⁸ Interviu cu un jurist, orașul D., 9 noiembrie 2011.

¹⁶⁹ Interviu cu un polițist, orașul D., 11 noiembrie 2011.

¹⁷⁰ Legea 45, Capitolul, II Articolul 8(6)f.

¹⁷¹ Interviu cu un ofițer de urmărire penală din poliție, orașul A., 15 noiembrie 2011. A se vedea Anexa C cu textul integral al Articolului 185.

¹⁷² A se vedea Anexa C cu textul integral al Articolului 185.

¹⁷³ Interviu cu un ofițer de urmărire penală din poliție, orașul A., 15 noiembrie 2011.

PROCURORII

Urmărirea penală a infracțiunilor de violență în familie în Republica Moldova este împiedicată de lipsa de claritate în lege, de diferențele în interpretarea legii și de lipsa acordării priorității siguranței victimei și atragerii la răspundere a abuzatorului. Rareori se recurge la urmărirea penală în cazurile care implică leziuni ușoare sau infracțiuni comise pentru prima dată. Urmăririle penale sunt frecvent stopate atunci când părțile se împacă, victima își retrage plângerea sau victima nu vrea să coopereze cu acuzarea.¹⁷⁴

Articolul privind violența în familie recent introdus în Codul Penal al Republicii Moldova permite urmărirea penală a tuturor nivelurilor de leziuni cauzate de actele de violență în familie.¹⁷⁵ În plus, în cazul pornirii urmăririi penale, victima poate solicita ca procurorul sau instanța de judecată să emită o ordonanță de protecție pe durata procesului.¹⁷⁶ Cu toate acestea, în practică procurorii pornesc puține urmăriri penale privind violența în familie în temeiul Codului Penal al Republicii Moldova și, în consecință, ordonanțele de protecție în ordine penală sunt rareori folosite.

Număr mic de dosare pornite pe cazurile de violență în familie în temeiul Codului Penal

După intrarea în vigoare a Articolului 201¹, numărul de dosare penale pornite în temeiul Codului Penal a fost unul mic, dar în prezent numărul de dosare este în creștere. În 2010 procurorii au inițiat 16 dosare¹⁷⁷ în temeiul Articolului 201¹. În primele 10 luni ale anului 2011 procurorii au trimis în instanța de judecată 259 de cazuri.¹⁷⁸ În primele șase luni ale anului 2012 au fost pornite 327 de dosare penale¹⁷⁹ în temeiul Articolului 201¹. Cu toate acestea, cele 327 de dosare reprezintă doar aproximativ 10% din numărul total de cazuri de violență în familie înregistrate.¹⁸⁰ În pofida formulării Articolului 201¹, care încorporează toate nivelurile de leziuni, procurorii, la fel ca și poliția, foarte rar tratează violența în familie ca infracțiune, cu excepția cazului în care aceasta se repetă sau s-a soldat cu leziuni corporale grave sau deces.¹⁸¹

Interviurile au relevat de asemenea faptul că este ceva obișnuit pentru procurori să dea vina pe victime pentru violență sau să minimalizeze comportamentul criminal al agresorului.¹⁸² Un interviuat a descris un scenariu tulburător în care un procuror a respins cererea victimei de ajutor și a împins-o spre mediere. Soțul femeii a bătut-o, a amenințat-o și a urmărit-o. Ea a solicitat emiterea ordonanței de protecție și a prezentat

¹⁷⁴ În sistemul de drept penal al Republicii Moldova, victimele pot deveni parte vătămată într-o cauză penală împotriva agresorului lor. În calitate de parte vătămată, victima poate fi îndreptățită să primească unele despăgubiri în legătură cu cauza penală. De multe ori se ajunge la soluționarea cazului între partea vătămată și agresor. Dacă se ajunge la astfel de soluționare, procurorii de obicei suspendează urmărirea penală a agresorului pentru violență în familie. Un interviuat a explicat însă că, chiar dacă părțile ajung la soluționarea acelei părți din caz, o astfel de soluționare nu ar trebui să aibă un efect juridic asupra urmăririi penale și făptuitorul poate fi urmărit penal în continuare. Cu toate acestea, mulți procurori renunță la caz, odată ce se ajunge la soluționarea între partea vătămată și făptuitor, deoarece ar fi mai greu să prezinte dovezi și să facă un caz convingător. Interviu cu un procuror, orașul B., 14 noiembrie 2011.

¹⁷⁵ Articolul 201¹ din Codul Penal. A se vedea Anexa C cu textul integral al Articolului 201¹. Această dispoziție a fost adăugată în Codul Penal al Republicii Moldova în 2010, odată cu adoptarea Legii 167, și a intrat în vigoare în septembrie 2010. Înainte de această dată, violența în familie, dacă în general era sancționată, era tratată ca o infracțiune administrativă în temeiul Articolului 78 din Codul Administrativ, de care se conduce poliția din Republica Moldova. Confuzia continuă în ceea ce privește alegerea legii de utilizare în cazurile de violență în familie determină limitarea protecției victimelor, iar agresorii poartă o responsabilitate redusă. (A se vedea secțiunea dedicată Poliției).

¹⁷⁶ Codul de Procedură Penală, Articolul 215¹. De fapt, înșiși procurorii ar trebui să recunoască faptul când victimele sunt în pericol, iar legea ar trebui să le dea procurorilor puterea de a solicita aceste măsuri.

¹⁷⁷ Interviu cu Procurorul General adjunct, orașul D., 9 noiembrie 2011.

¹⁷⁸ Idem.

¹⁷⁹ Statistica Ministerului Afacerilor Interne, iulie 2012, din dosarele autorilor.

¹⁸⁰ Din ianuarie până în iulie 2012 poliția a înregistrat 3088 de plângeri referitoare la cazurile de violență în familie. Statistica Ministerului Afacerilor Interne, iulie 2012, Din dosarul autorilor. *A se vedea de exemplu*, Interviu cu poliția, orașul F., 17 noiembrie 2011 (nouă cazuri penale depuse în temeiul Articolului 201¹ în 2011); Interviu cu procurorul, orașul D., 8 noiembrie 2011.

¹⁸¹ Interviu cu procurorul, orașul E., 18 noiembrie 2011; Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

¹⁸² Interviu cu asistentul social din consiliul raional, orașul B., 14 noiembrie 2011; Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011; Interviu cu un jurist, orașul D., 8 noiembrie 2011.

cazul ei procurorului.¹⁸³ Procurorul a refuzat să pornească urmărirea penală a cazului și a încercat s-o convingă să nu solicite ordonanța de protecție.¹⁸⁴

Într-un alt caz, după obținerea unei ordonanțe de protecție în ordine civilă pe numele unei mame și a copilului ei, un avocat a încercat să convingă un procuror să pornească urmărirea penală împotriva agresorului.¹⁸⁵ Procurorul a deschis un dosar penal pentru violență în familie împotriva copilului numai după o întârziere de șase luni.¹⁸⁶ Pe parcursul aceste jumătăți de an, mama și copilul au continuat să fie bătute în fiecare săptămână.¹⁸⁷ În pofida numeroaselor certificate de expertiză medico-legală care documentau existența leziunilor corporale și în ciuda emiterii a trei ordonanțe de protecție, procurorii nu au reușit să pornească urmărirea penală împotriva agresorului pentru actele de violență comise asupra mamei.¹⁸⁸ Întârzierea sau lipsa urmăririi penale a abuzatorilor în cazurile de violență în familie lasă victimele în continuare vulnerabile în fața violenței și le descurajează să solicite intervenția sistemului de drept. Un procuror care a demonstrat o înțelegere a dinamicii lucrurilor a subliniat importanța colectării de probe chiar în cazul formelor ușoare de violență, deoarece astfel prezintă o istorie de abuz și pot contribui la sancționarea mai dură a agresorilor. „Este mult mai convingător pentru judecător și prezintă un tablou mai clar și poți înțelege mai bine de ce s-au întâmplat aceste lucruri”, a spus el.¹⁸⁹

Într-un caz o victimă a suferit o fractură a osului ca urmare a violenței în familie, dar fiindcă nu a depus o plângere, nu a fost întreprinsă nici o acțiune. Procurorii nu au urmărit penal agresorul și nu au solicitat o ordonanță de protecție. Victima a fost referită la asistentul social, iar poliția păstrează probele în scopuri de monitorizare.¹⁹⁰

Într-un alt exemplu o victimă a suferit leziuni grave în urma bătăilor severe. Ea a primit o ordonanță de protecție pentru 90 de zile, care cerea agresorului să părăsească locuința comună a cuplului, să nu folosească violență împotriva victimei, să nu viziteze locul de muncă al victimei și să plătească victimei despăgubiri pentru tratamentul medical al leziunilor pe care aceasta le-a suferit în urma violenței lui. Agresorul a ignorat ostentativ ordonanța, însă nu a fost sancționat pentru încălcare. Victima a fost forțată să treacă să locuiască la o prietenă și nu și-a putut lua lucrurile sale, deoarece agresorul a refuzat să plece din casă sau s-o lese pe ea în casă. Procurorii au refuzat de asemenea cererile de a porni urmărirea penală împotriva agresorului pentru că acesta nu a respectat ordonanța de protecție. Agresorul nu s-a confruntat cu nici un fel de consecințe pentru nerespectarea ordonanței de protecție și, de fapt, s-a bucurat de impunitate deplină chiar dacă a aplicat violența.¹⁹¹ Un procuror de nivel înalt a spus că numai atunci când procurorii vor trata cazurile de violență în familie ca pe o problemă socială gravă și ca pe o încălcare a drepturilor omului, și nu doar ca o chestiune privată între soț și soție, aceasta va avea un impact pozitiv asupra aplicării legii.¹⁹² Intervenițiile au

¹⁸³ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

¹⁸⁴ Idem. Medierea nu ar trebui să fie permisă în cazurile de violență în familie, pentru că este contraproductivă și chiar periculoasă. Medierea presupune că ambele părți sunt egale, asta în condițiile în care un infractor are o putere extraordinară asupra victimei. Dezechilibrul de putere între părți nu poate fi remediat în pofida competențelor mediatorului, chiar și atunci când este prezent un reprezentant al victimei sau un avocat. În timpul medierii, infractorul poate controla cu ușurință victima prin utilizarea semnalelor cunoscute doar de cuplu. În afară de aceasta, în cazul în care există o istorie lungă de violență domestică, victimei îi este adesea teamă și ezită să își exprime îngrijorările. *Avocații pentru Drepturile Omului, Opreți violența împotriva femeilor*, februarie, 2008. <http://www.stopvaw.org/Mediation.html>; Mai mult ca atât, medierea diminuează responsabilitatea agresorului pentru comportamentul violent și reflectă ipoteza că ambele părți sunt la fel de vinovate pentru violența comisă. De asemenea, poate pune în continuare victima în pericol de violență în familie, deoarece, dacă este privită ca o alternativă la urmărirea penală, medierea poate permite agresorilor violenței să evite urmărirea penală și sancțiunile pentru comportamentul lor.

¹⁸⁵ Interviu cu un jurist, orașul D., noiembrie 8, 2011.

¹⁸⁶ Idem.

¹⁸⁷ Idem.

¹⁸⁸ Idem.

¹⁸⁹ Interviu cu procurorul, orașul B., 14 noiembrie 2011.

¹⁹⁰ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

¹⁹¹ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

¹⁹² Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

relevant faptul că în raioanele în care poliția și procurorii acceptă aplicarea Articolului 201¹ în toate cazurile de violență în familie există o mai bună comunicare și colaborare în cercetarea și urmărirea penală a mai multor cazuri.¹⁹³

Într-un alt caz o victimă care a lucrat în străinătate pentru a-și susține soțul și pe cei trei copii, la revenirea ei în Moldova soțul a închis-o într-o cameră. O bătea în fiecare zi, timp de o lună. Ea a ieșit din casă printr-o fereastră și a cerut ajutor la un adăpost. Când a ajuns la adăpost, pe spate avea vânătăi în formă de pantof, acolo unde a lovit-o el și avea traume grave ale organelor interne. Agresorul a căutat-o în tot orașul, iar cei de la adăpost îl considerau atât de periculos încât s-au temut să lase victima să părăsească adăpostul chiar și pentru îngrijiri medicale. Au aranjat, în schimb, ca la adăpost să vină un medic. Victimei îi era frică pentru copiii ei și n-a vrut să depună plângere penală împotriva soțului. În pofida probelor semnificative împotriva agresorului, procuratura nu a pornit urmărirea penală a cazului. Femeia a plecat din țară ca să continue să lucreze în străinătate, iar copiii locuiesc cu sora ei.¹⁹⁴

Interviurile au relevat de asemenea faptul că procurorii prea ușor clasează cazurile atunci când victima își retrage plângerea sau ajunge la o înțelegere cu agresorul.¹⁹⁵ Victimele își pot retrage plângerea sau nu cooperează cu urmărirea penală din mai multe motive, inclusiv de teamă de agresor, lipsă de sprijin, lipsă de încredere în sistemul de drept, din cauza amenințărilor, rușinii sau a dependenței economice de agresor. Este important ca procurorii să continue urmărirea penală a agresorilor în cazurile de violență în familie chiar și atunci când victimele își retrag plângerea sau nu cooperează cu urmărirea penală. În caz contrar, agresorii scapă de răspundere pentru comiterea actelor de violență.

În afară de aceasta, există o discrepanță în legislație în ceea ce privește autoritatea procurorilor de a suspenda sau a nu suspenda cazurile de violență în familie.¹⁹⁶ În practică însă procurorii clasează cauza penală¹⁹⁷ atunci când părțile se împacă. Nu există nici un protocol uniform care ar stabili dacă un acord între părți este cu adevărat voluntar sau s-a ajuns la acesta prin amenințare, intimidare sau violență. Un interviuat a arătat că, atunci când victima este de acord să accepte o înțelegere, acest lucru se întâmplă după ce procurorul vorbește de multe ori în paralel cu victima și cu agresorul pentru a-i determina să se împacă. În unele situații, victima nu este însoțită de un avocat.¹⁹⁸ O asemenea practică presupune că victima poate negocia pe o bază de egalitate cu agresorul, dar în realitate permite agresorului să scape de pedeapsă pentru recurgerea la violență și, în plus, expune în continuare victima la pericol.¹⁹⁹

¹⁹³ Interviu cu procurorul, orașul D., 14 noiembrie 2011; Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

¹⁹⁴ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011. Acest incident probabil că a avut loc doar cu câteva luni înainte de amendamentele efectuate la Codul Penal. Cu toate acestea, persoanele intervievate au declarat că nu a fost inițiată nici o urmărire penală, chiar și sub un alt statut relevant.

¹⁹⁵ A se vedea nota de subsol 173 cu explicații ale procesului de împăcare și efectele acestuia asupra urmării penale a cazului.

¹⁹⁶ Intervistații cred că există temei juridic pentru a suspenda un caz de violență în familie în situația în care părțile se împacă. Acești interviuați au explicat că există două temeuri juridice în baza cărora se pot suspenda cazurile de violență în familie la împăcarea părților: în primul rând, în temeiul Articolului 109 din Codul Penal, care prevede reconciliere în cazul leziunilor ușoare sau mai ușoare decât leziunile de grad mediu, și pentru cazurile penale suspendarea se poate face în temeiul Capitolelor 2-6 din Codul Penal; în al doilea rând, Articolul 276 din Codul de Procedură Penală descrie situațiile în care procedurile penale pot fi pornite sau suspendate. În mod concret, Articolul 276, Alineatul (5) oferă instrucțiuni de soluționare în „cazurile menționate la Alin. (1)” din Articolul 276. Cu toate acestea, alte persoane cred că nu există nici un temei juridic care permite soluționarea cazurilor de violență în familie și, prin urmare, cazurile nu ar trebui să fie sistate. Acești respondenți cred că, deoarece Articolul 201¹ nu este listat în Capitolele 2-6, Articolul 109 nu ar trebui să se aplice față de Articolul 201¹. În plus, deoarece Articolul 201¹ nu este în mod explicit enumerat la Articolul 276, Alineatul (1), instrucțiunile de soluționare a unui caz de violență în familie nu se aplică la Articolul 276, Alineatul (5), pentru a permite o soluționare în cazurile de violență în familie, iar instrucțiunile din acest alineat au fost pur și simplu incluse accidental în timpul procesului de revizuire. Interviu cu juristul din orașul D., 16 noiembrie 2011. Ca urmare, unii spun că acest lucru înseamnă că instrumentarea cazurilor penale de violență în familie nu ar trebui să fie sistată chiar și la cererea părților. Sunt necesare instrucțiuni clare sau amendamente legale în vederea clarificării acestei ambiguități și a interpretărilor diferite.

¹⁹⁷ Interviu cu un jurist, orașul D., 25 aprilie 2012.

¹⁹⁸ Interviu cu poliția, orașul B., 14 noiembrie 2011.

¹⁹⁹ A se vedea nota de subsol 184 cu privire la pericolele medierii.

Urmărirea penală a victimelor care au recurs la auto-apărare

Interviurile au indicat că probele de auto-apărare sau efectele bătăilor asupra victimelor nu sunt utilizate în mod consistent pentru a explica comportamentul victimei și a atenua sancțiunile.²⁰⁰ Într-un caz o victimă și-a ucis partenerul abuziv în timp ce încerca să scape de o agresiune brutală și de viol. Ea a fost acuzată de crimă de omucidere și a primit pedeapsa maximă de 20 de ani privațiune de libertate. Probele de auto-apărare nu au fost prezentate și nici probele din trecut despre abuz fizic asupra ei și asupra celor doi copii în îngrijirea sa. Cu ajutorul unui avocat, ea a înaintat apel și a prezentat câteva dovezi de abuz; cu toate acestea, pedeapsa i-a fost redusă doar cu trei ani.²⁰¹

Un avocat a povestit despre trei cazuri în care victima a fost acuzată de violență împotriva soțului ei abuziv fără să fie luate în considerare dovezile de auto-apărare și istoricul de abuz.²⁰² Avocatul a spus: „...organele de urmărire penală nu au luat în considerare faptul că femeia a fost supusă violenței în familie mai mulți ani la rând și că femeia a comis infracțiunea ca reacție la violența precedentă. Există acest gol. Am ridicat problema de auto-apărare, dar autoritățile nu au luat în considerare această cerere și au continuat urmărirea penală a cauzei”.²⁰³

Într-un alt caz o victimă a fost acuzată de violență împotriva fostului ei soț după ce a încercat să se apere pe ea și pe fiul său de șase ani. Cuplul a divorțat pentru că fostul soț a abuzat sexual fiul cuplului. După divorț, fostul soț a bătut-o în prezența copilului și a încercat să-i ia copilul, atunci când ea a mers să-l ia de la grădiniță. Femeia a primit o ordonanță de protecție prin care soțului i-a fost suspendat temporar dreptul la vizite. După expirarea ordonanței de protecție, fostul soț s-a dus la grădiniță și a luat copilul. Poliția nu a reacționat la cererile femeii de ajutor în înapoierea fiului. Atunci când femeia a plecat de una singură să-și ia fiul, fostul soț a atacat-o și ea s-a apărut. Femeia a suferit contuzii și alte leziuni, care nu se încadrau în nivelul leziunilor corporale ușoare. Fostul soț a depus o plângere cum că ea l-ar fi atacat prima prin lovirea organelor lui genitale și a obținut un certificat medico-legal care a clasificat acest lucru ca fiind leziuni corporale ușoare. Ca urmare, poliția a deschis un dosar de penal împotriva femeii pentru violență împotriva fostului soț, dar a refuzat să-l urmărească pe fostul soț pentru utilizarea violenței împotriva ei. În pofida menținerii acuzațiilor față de femeie, procurorii au refuzat să-l acuze și pe fostul soț de violență în familie, susținând că legislația nu acoperă cazul femeii, deoarece aceștia nu mai erau căsătoriți și nu trăiau împreună.²⁰⁴ Antecedentele de abuz și violență împotriva fiului și a femeii nu au fost luate în considerare nici la un nivel de reacționare la această situație. Cu referire la acest caz, avocatul care asistă femeia respectivă a declarat că situația demonstrează două goluri în legislație: cuplurile căsătorite anterior care nu mai conviețuiesc împreună nu sunt protejate de Legea cu privire la violența în familie și nu există o lege de urmărire pentru aceste cazuri.²⁰⁵

Reacția la încălcarea ordonanțelor de protective civilă sau penală

O încălcare a unei ordonanțe de protecție este un temei pentru reînnoirea sau prelungirea unei ordonanțe de protecție anterioare, însă atât în temeiul dreptului civil, cât și cel penal²⁰⁶, în practică, persoanele

²⁰⁰ Psihologii nu se consideră martori-experti care ar explica comportamentul victimei. Interviu cu un jurist, orașul D., 10 noiembrie 2011, p. 4.

²⁰¹ Interviu cu o victimă, orașul H., 17 noiembrie 2011.

²⁰² Interviu cu un jurist, orașul D., 10 noiembrie 2011. Într-unul din cazuri, avocatul a compilat declarațiile poliției care indicau că a existat un istoric de violență, dar poliția a reacționat doar prin sancționarea infractorului cu amenzi administrative. Avocatul a oferit de asemenea o declarație a fiului, care a spus că tatăl său, când bea, devine violent împotriva lui și a mamei lui.

²⁰³ Idem.

²⁰⁴ Interviu cu un jurist, orașul D., 8 noiembrie 2011.

²⁰⁵ Idem.

²⁰⁶ Articolul 215¹ (4) din Codul de Procedură Penală prevede că „Durata măsurilor de protecție poate fi prelungită de către instanța de judecată, la cererea repetată depusă ca rezultat al săvârșirii actelor de violență în familie sau ca urmare a nerespectării condițiilor stabilite în ordonanța de protecție”. Legea 45, Articolul 15, Alineatul (3) prevede: „Ordonanțele... pot fi prelungite în cazul unei cereri repetate sau în cazul în care condițiile stabilite în ordonanța de protecție nu au fost respectate”. Dreptul civil nu incriminează prima încălcare a ordonanței de protective și, pentru a fi extinsă, atât legea penală, cât și legea civilă solicită ori ca ordonanța să fie încălcată ori să aibă loc un nou act de violență în familie. Acest lucru ca și cum cere victimei să fie vulnerabilă la violență înainte ca ea să fie în măsură să beneficieze de continuarea protecției. Vezi Anexa A și Anexa C, respectiv, pentru textele complete ale Legii 45 și Articolul 215¹ (4) din Codul de Procedură Penală.

interviewate au indicat că aceste prevederi sunt rareori aplicate. Agresorii nu sunt arestați sau reținuți, încălcările nu sunt raportate procurorilor sau, în cazul în care sunt raportate, acestea nu sunt instrumentate de procurori pentru urmărire penală.²⁰⁷ Într-un caz menționat anterior, o victimă care a suferit leziuni grave în urma bătăilor grave a primit o ordonanță de protecție pentru 90 de zile, care stipula evacuarea agresorului.²⁰⁸ Agresorul a ignorat ordonanța de protecție și victima a trebuit să locuiască la o prietenă. Procurorii au respins cererea de inițiere a urmăririi penale împotriva agresorului pentru nerespectarea repetată a ordonanței de protecție. Instanța de judecată a respins cererea de extindere a ordonanței de protecție și victima a rămas neprotejată, fără casă și fără lucrurile ei. Cazul agresorului de nerespectare a ordonanței de protecție nu s-a soldat cu nici un fel de consecințe pentru acesta.

²⁰⁷ Interviu cu un jurist, orașul D., 8 noiembrie 2011; Interviu cu un consilier pentru drepturile omului, orașul D., 10 noiembrie 2011; Interviu cu un procuror, orașul C., 16 noiembrie 2011.

²⁰⁸ Interviu cu un jurist, orașul D., 9 noiembrie 2011.

SISTEMUL JUDICIAR

Judecătorii din Moldova au afirmat că nu se confruntă pe plan profesional cu problema violenței în familie atât direct, prin intermediul cererilor de emitere a ordonanțelor de protecție și de examinare a dosarelor penale a agresorilor, cât și indirect, în cazurile de divorț și custodie asupra copilului.²⁰⁹ Deși au existat relatări pozitive din care s-a înțeles că unii judecători din Moldova abordează problema violenței în familie cu seriozitate și înțeleg dinamica violenței în familie²¹⁰, interviurile au relevat de asemenea și existența unor frecvente atitudini și practici care pun în pericol siguranța victimelor violenței în familie.

Atitudinile judecătorilor

Mulți judecători dau dovadă de stereotipuri dăunătoare în tratarea violenței în familie, a victimelor și a agresorilor.²¹¹ Un fost director de ONG a remarcat faptul că „unele instanțe sunt de părere că este de vină femeia-victimă a violenței în familie, fiindcă ea nu este o soție bună”.²¹² Un judecător și-a exprimat părerea că numărul de ordonanțe de protecție este mic, deoarece victimele „nu sunt suficient de curajoase”.²¹³ Interviurile au indicat că judecătorii ezită să emită ordonanțe de protecție sau să insiste pe atragerea la răspundere a agresorului, din cauza părerii greșite, frecvent întâlnite, cum că victimele mint pentru a abuza de sistem în favoarea propriului beneficiu sau pur și simplu pentru a-și pedepsi partenerul.²¹⁴ Percepția greșită, potrivit căreia victimele violenței în familie mint pentru a manipula sistemul, îi determină pe unii judecători să ridice standardul de probe necesare pentru a emite ordonanțe de protecție.²¹⁵ În afară de aceasta, interviurile au indicat faptul că unii judecători sunt mai preocupați de drepturile de proprietate ale agresorului decât de siguranța victimei.²¹⁶

Victimelor care sunt deja în adăposturi sau în proces de divorț sau de separare li se poate refuza aplicarea căilor de atac și de protecție, deoarece judecătorii cred că divorțul sau separarea va soluționa violența. Un judecător a declarat că în cazul în care un cuplu este în proces de divorț, nu este necesară ordonanța de protecție, chiar dacă a existat violență în familie în legătură cu procedurile de divorț.²¹⁷ Cercetările arată totuși că perioada în care victima părăsește agresorul este una dintre cele mai periculoase pentru victime.²¹⁸

Reacția justiției la „soluționarea cazurilor” penale pune în pericol victima

La fel cum s-a afirmat în secțiunea privind procurorii, cazurile penale de violență în familie sunt deseori suspendate atunci când victima nu cooperează cu urmărirea penală, își retrage plângerea sau ajunge la o înțelegere cu agresorul.²¹⁹ Există un dezacord în rândul judecătorilor cu privire la faptul dacă legea permite

²⁰⁹ Interviuri cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²¹⁰ Interviuri cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011, p. 8; Interviuri cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²¹¹ Interviuri cu judecători, orașul D., 10 noiembrie 2011.

²¹² Interviuri cu un fost director de ONG, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²¹³ Interviuri cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²¹⁴ Interviuri cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011; Interviuri cu judecători, orașul D., 11 noiembrie 2011.

²¹⁵ Idem. Legea nu prevede în mod explicit prezentarea dovezilor suplimentare sau a probelor de la poliție, în afară de declarația victimei și a unui raport de asistență socială. *A se vedea* Articolul 318³ (2) din Codul de Procedură Civilă: „Instanța **va solicita** de la instituția de asistență socială sau de la poliție, după caz, de a prezenta un raport de caracterizare a familiei în cauză și a agresorului. Instanța **poate, de asemenea**, solicita alte acte necesare pentru examinarea cererii” (Sublinierea noastră.) Astfel, o ordonanță de protecție ar putea fi acordată numai în baza declarației victimei din cererea acesteia și în baza raportului poliției sau a asistentului social, iar lipsa de probe suplimentare nu trebuie să acționeze ca bază de amânare sau de refuz de acordare a protecției.

²¹⁶ Interviuri cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011; Interviuri cu judecători, orașul D., 11 noiembrie 2011. De fapt, Legea 45, Codul de Procedură Civilă, și Codul de Procedură Penală – toate indică faptul că o măsură de protecție care cere evacuarea agresorului din casă nu stabilește drepturile de proprietate. Legea 45, Articolul 15; Codul de Procedură Civilă, Articolul 318⁴ (2), Litera (a); Codul de Procedură Penală, Articolul 215¹ (3), Litera (a).

²¹⁷ Interviuri cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²¹⁸ Coaliția Tennessee împotriva violenței domestice și sexuale. *Rezumat informativ cu referire la Coaliția Tennessee împotriva violenței domestice*, § 1-3.04 (2009).

²¹⁹ *A se vedea* secțiunea dedicată Procurorilor, la pagina p. 23.

clasarea cazurilor de violență în familie atunci când părțile „se împacă”.²²⁰ Cei care cred că soluționarea este posibilă explică aceasta prin faptul că înainte ca un caz de violență în familie să fie suspendat, procurorii și judecătorii ar trebui să se asigure că soluționarea respectivă este voluntară și că victima are acces la serviciile de asistență și protecție.²²¹ Cu toate acestea, de multe ori agresorii pot manipula sau intimidă victima ca aceasta să fie de acord cu împăcarea.²²² Intervievații au explicat că judecătorii iau o decizie după ce ascultă ambele părți. Judecătorul întreabă victima despre motivul acceptării reconcilierii și o întreabă dacă ea consideră că agresorul nu va mai fi din nou violent. „Judecătorul încearcă să investigheze modul în care au ajuns părțile la această înțelegere. De asemenea agresorul și victima sunt avertizați că dacă a doua zi se vor bate din nou, după ce s-au împăcat, va trebui să se deschidă un nou caz”.²²³ Un judecător a explicat că nu este suficient ca părțile să depună cererea de reconciliere; aceștia trebuie să fi prezenți în instanță, ca judecătorul să le poată vedea fețele și să vadă modul în care aceștia răspund la anumite întrebări. „Atunci când o persoană este sinceră, ea este calmă și poate răspunde bine. Când ceea ce spune nu este adevărat sau onest, comportamentul o trădează. Le tremură mâinile”.²²⁴ „Cererea ca victima să discute de față cu agresorul dacă reconcilierea este de bună voie sau dacă ea are nevoie de protecție suplimentară este periculoasă și ineficientă. Ea poate să fie intimidată de prezența lui și el poate să aplice presiuni asupra ei pentru a rezolva cazul”.

Bariere juridice în calea solicitării de către victimă a ordonanței de protecție

Victima poate apela direct la instanța de judecată pentru obținerea ordonanței de protecție²²⁵, însă judecătorii au remarcat că cererea ei este mult mai probabil să fie acceptată atunci când este prezentată de poliție sau de un avocat.²²⁶ Un interviuat și-a exprimat îngrijorarea că actul de a depune o cerere de către victimă de sine stătător servește ca un indiciu că situația este mai puțin gravă și că nevoia de protecție nu este o prioritate. Astfel judecătorul a declarat: „În cazul unei crize reale victimele sună la poliție și nu vin direct la instanță”.²²⁷

În afară de aceasta, în instanțele de judecată nu există informații disponibile cu privire la procesul de emitere a ordonanței de protecție, în așa fel ca victimele să solicite o ordonanță de protecție civilă de sine stătător, iar personalul administrativ al instanțelor nu este instruit să acorde ajutor victimelor.²²⁸ De asemenea nu există formulare standard disponibile pentru a completa o cerere, inclusiv care ar indica informațiile necesare și ce măsuri de protecție sunt disponibile.²²⁹ Într-un caz unei victime care a solicitat de sine stătător o ordonanță de protecție i-a fost respinsă cererea, deoarece judecătorul a decis că cererea trebuia să corespundă altor cereri de emitere a ordonanței de protecție. Victima a reușit să-și modifice cererea, însă au trecut câteva zile înainte ca acest caz al ei să fie reexaminat; pe tot parcursul acestei perioade, femeia a fost lăsată fără protecție.²³⁰

²²⁰ Interviu cu judecători, orașul D., 11 noiembrie 2011. A se vedea nota de subsol 196 care explică controversiile în timpul reconcilierii.

²²¹ Codul de Procedură Penală, Articolul 276, Alineatul (5) prevede că „În cazurile de violență în familie, procurorul sau instanța trebuie să stabilească dacă dorința victimei de a reconcilia este exprimată în mod liber și să se asigure că victima a avut acces efectiv la asistență și protecție”. Cu toate acestea, interviurile au evidențiat că nu există nici un protocol clar care să încorporeze o înțelegere a dinamicii violenței în familie sau să conțină instrumente oficiale de evaluare a riscurilor în vederea asigurării soluționării de bună voie sau accesul la asistență și protecție.

²²² Interviu cu avocați, orașul D., 10 noiembrie 2011.

²²³ Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²²⁴ Interviu cu judecători, orașul D., 11 noiembrie 2011.

²²⁵ Legea 45, Capitolul III, Articolul 12a și Legea 45, Capitolul III, Articolul 13(1)b.

²²⁶ Interviu cu avocați, orașul D., 11 noiembrie 2011; Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²²⁷ Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²²⁸ Idem. În afară de aceasta, nu există în Republica Moldova instanțe sau judecători specializați care să se ocupe în mod special de cazurile de violență în familie sau de victime. Un interviuat a explicat că există prea puțini judecători ca să fie posibilă o astfel de specializare. Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011; Interviu cu un judecător, orașul D., 10 noiembrie 2011; Interviu cu judecători, orașul D., 11 noiembrie 2011.

²²⁹ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011. Articolul 318² din Codul de Procedură Civilă prevede că „Cererea de aplicare a măsurilor de protecție va preciza circumstanțele actului de violență, durata acestuia, consecințele suferite, precum și alte circumstanțe care indică faptul că este necesară aplicarea măsurilor de protecție”.

²³⁰ Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

Promptitudinea reacției justiției

Pentru protecția eficientă a victimelor este esențială reacția rapidă a justiției. În caz de violență repetată și de escaladare a violenței, un avocat a obținut cu succes, în doar o oră, o ordonanță de protecție de la un judecător în numele unei victime. Instanța a recunoscut că situația era extrem de periculoasă și a emis ordonanța imediat.²³¹

În timp ce interviurile au relatat că ordonanțele de protecție sunt uneori emise timp de 24 de ore cerute de lege²³², totuși au existat mai multe cazuri în care emiterea acestora a fost târăgănată. Un angajat al unui ONG a spus următoarele: „Există o problemă cu promptitudinea. Ordonanța de protecție trebuie să fie emisă în termen de 24 de ore după ce judecătorul primește cererea, dar acest lucru se întâmplă foarte rar. În prezent există un caz în care cererea pentru emiterea unei ordonanțe de protecție a fost adresată judecătorului joia trecută. Azi este marți și ordonanța încă nu este emisă”.²³³ Un avocat a declarat că ea are cazuri în care ordonanța de protecție a fost emisă în două ore, iar în alte cazuri pentru aceasta este nevoie de trei zile.²³⁴ Un alt avocat a afirmat că din cele nouă ordonanțe de protecție pe care le-a obținut, de fapt, doar una a fost emisă în termen de 24 de ore, cea mai recentă cerere pe care o înaintase fiind cu două săptămâni în urmă.²³⁵ Un alt avocat a declarat că ea a avut cazuri în care a fost nevoie de două până la patru săptămâni pentru a emite ordonanța de protecție, iar într-un caz o ordonanță solicitată în decembrie nu a fost emisă până în februarie.²³⁶ Articolul 318³ din Codul de Procedură Civilă obligă instanța să-i ceară poliției ca aceasta să informeze agresorul cu privire la inițierea procedurii de aplicare a ordonanței de protecție.²³⁷ Dacă decizia instanței întârzie să fie luată, pentru agresor acest lucru este ca un preaviz că victima a depus o cerere de protecție, dar că ea nu va beneficia de aceasta. Acest lucru oferă posibilitate unui agresor furios să comită noi acte de violență sau în cazul unui manipulator să convingă victima să-și retragă cererea de protecție.

Lipsa de acces la instanțele judecătorești pe timp de noapte și la sfârșit de săptămână este unul dintre motivele întârzierii în emiterea ordonanței de protecție.²³⁸ Un judecător a declarat că judecătorii încearcă să emită ordonanțele de protecție în termen de 24 de ore, chiar dacă aceasta ar însemna că ar trebui să lucreze și noaptea.²³⁹ Cu toate acestea, un alt judecător a fost vehement împotriva emiterii ordonanțelor de protecție în timpul nopții sau la sfârșit de săptămână și a declarat că judecătorii ar trebui să aibă la dispoziție nu mai puțin de 72 de ore pentru a emite o ordonanță de protecție.²⁴⁰ Această lipsă de acces la instanțele judecătorești timp de 24 de ore, pe parcursul săptămânii de șapte zile,²⁴¹ împiedică realizarea obiectivului de asigurare a unei proceduri judiciare rapide și pune victimele în pericol de expunere în continuare la violență. Avocații au declarat că această întârziere le face mare bătaie de cap pentru a asigura protecția victimelor peste nopți și la sfârșit de săptămână: „De exemplu, dacă am depus o cerere de emitere a ordonanței de protecție vineri, știm că aceasta ar trebui să fie eliberată în termen de 24 de ore, dar suntem siguri că nu va fi emisă până luni. Dacă știm că femeia este în pericol, noi o plasăm într-un adăpost”.²⁴²

De asemenea, lipsa de comunicare în timp util între instituțiile de drept împiedică aplicarea eficientă a ordonanțelor de protecție. Legea Republicii Moldova prevede că, după ce instanța emite o ordonanță de protecție, ea de îndată trebuie să transmită ordonanța respectivă poliției și asistentului social pentru „executare imediată”.²⁴³ Poliția, la rândul ei, este obligată să informeze agresorul despre aceasta, să execute

²³¹ Interviu cu o victimă, orașul G., 15 noiembrie 2011.

²³² A se vedea Legea 45, Capitolul II, Articolul 5(1).

²³³ Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

²³⁴ Interviu cu un avocat, orașul D., 16 noiembrie 2011.

²³⁵ Interviu cu un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²³⁶ Interviu cu un ONG, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²³⁷ A se vedea textul complet al Articolului 318³ în Anexa A.

²³⁸ Interviu cu un avocat, orașul D., 16 noiembrie 2011.

²³⁹ Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²⁴⁰ Interviu cu judecătorii, orașul D., 11 noiembrie 2011.

²⁴¹ De exemplu, un judecător ar putea fi chemat de acasă, odată ce s-a terminat ziua de lucru.

²⁴² Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

²⁴³ Codul de Procedură Civilă, Articolul 318⁴(4).

și să aplice ordonanța și să informeze instanța despre eventualele încălcări.²⁴⁴ Interveniurile au arătat că există lacune în acest proces și asta conduce la un risc continuu pentru victime. Un interviuat a declarat: „Judecătorii decid să emită ordonanța de protecție, dar nu informează poliția sau asistentul social despre aceasta. Deci, victimele nu beneficiază de protecție”.²⁴⁵

Securitatea în sala de judecată

Intervievații au afirmat că există puține măsuri de securitate, în afară de prezența uneori a poliției în timpul procesului.²⁴⁶ Victimele și agresorii intră prin aceleași uși, utilizează aceeași scară, așteaptă în aceleași holuri sau zone de așteptare și se confruntă reciproc în micile săli de judecată.²⁴⁷ Securitatea în instanțele de judecată este importantă nu doar pentru a proteja victimele, dar de asemenea pentru a încuraja victimele să acceseze și să participe la sistemul de justiție.

Cerințele de prezentare a probelor pentru ordonanțele de protecție civilă

Înainte să emită ordonanța de protecție, judecătorii deseori solicită un raport medico-legal, dovezi de comitere a unor acte de violență precedente și relatări ale martorilor.²⁴⁸ Această practică întârzie emiterea ordonanței de protecție și poate de asemenea conduce la un refuz total de acordare a remediilor de protecție. Deși pentru emiterea ordonanței de protecție civilă legea nu cere în mod clar prezentarea unor dovezi suplimentare în afară de un raport de la asistența socială sau de la poliție, în practică însă, de multe ori, doar declarațiile victimei nu sunt considerate suficiente pentru a susține ordonanța de protecție, în cazul în care acestea sunt prezentate fără un raport medico-legal, o dovadă de existență a infracțiunilor precedente sau depoziiții ale martorilor.²⁴⁹ Un interviuat a declarat: „Dacă un asistent social sau polițistul merge la un judecător cu doar o cerere și nici o concluzie medico-legală, judecătorul nu va lua de loc în considerare cazul”.²⁵⁰ Cu toate acestea, un judecător a declarat că în situațiile în care există leziuni ce se fac în mod sistematic, chiar dacă acestea nu sunt aparent vizibile, declarația victimei este suficientă pentru a emite ordonanța de protecție.²⁵¹

Într-un caz un judecător a respins cererea unei femei de extindere a ordonanței de protecție în baza presupunerii că ea ar fi mințit despre existența abuzului, deoarece aceasta nu dispunea de un raport medico-legal care să susțină declarațiile ei. Ordonanța inițială a fost emisă de un alt judecător în lipsa unui raport medico-legal, ci doar pe baza declarațiilor victimei și mărturiilor de susținere din partea polițistului. Cel de al doilea judecător a respins toate celelalte probe și a acuzat femeia că ar fi mințit despre prezența abuzului din simplul motiv că ea nu avea un certificat de la medicul legist.²⁵²

Măsuri de protecție neclare

Lipsa de claritate în ordonanțele de protecție pune victimele în pericol. Într-un caz, a fost emisă o ordonanță de protecție pentru 30 de zile, prin care se cerea agresorului să stea departe și să nu contacteze victima. Însă acestuia nu i s-a cerut să părăsească temporar casa pentru perioada

²⁴⁴ Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²⁴⁵ Interviu cu un fost director de ONG, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²⁴⁶ Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

²⁴⁷ Idem.

²⁴⁸ Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011; Interviu cu judecători, orașul D., 11 noiembrie 2011.

²⁴⁹ Idem. A se vedea Codul de Procedură Civilă, Articolul 318³(2): *Instanța va solicita de la organul de asistență socială sau de la poliție, după caz, să prezinte un raport de caracterizare a familiei în cauză și a agresorului. Instanța poate, de asemenea, solicita alte acte necesare pentru examinarea cererii.* (Sublinierea autorilor.) Articolul 318³, Alineatul (2) nu indică faptul că pentru emiterea ordonanței de protecție sunt necesare dovezi suplimentare, altele decât raportul de la asistența socială sau de la poliție menționate anterior. Astfel aceasta ar putea fi acordată numai în baza declarației victimei din cererea acesteia și a raportului asistentului social sau a polițistului, iar lipsa de dovezi suplimentare nu ar trebui să fie o bază pentru întârzierea sau refuzul acordării protecției.

²⁵⁰ Interviu cu un fost director de ONG, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²⁵¹ Interviu cu un judecător, orașul D., 11 noiembrie 2011.

²⁵² Idem.

ordonanței de protecție.²⁵³ Agresorul și victima conviețuiau în aceeași locuință și poliției i-a fost imposibil să aplice ordinul de a se ține departe de victimă.²⁵⁴ Un judecător a recunoscut că, de obicei, ordonanțele de protecție nu specifică o anumită distanță de la victimă de care să se țină agresorul. „În ordonanță se poate doar specifica faptul că agresorul ar trebui să nu se apropie de victimă, dar nu și cât de mult... În fiecare caz victima și agresorul trebuie să decidă cât de departe trebuie să rămână agresorul. Ei trebuie să decidă”.²⁵⁵ Un director de adăpost a remarcat faptul că în câteva cazuri agresorilor li s-a cerut să părăsească apartamentul, dar nu li s-a ordonat și să se țină la o anumită distanță de victime. Ea a spus: „...el stă în hol și n-o lasă pe nevastă-sa să plece. În multe cazuri victima are nevoie de o gardă de corp care s-o escorteze atunci când vrea să iasă din casă”.²⁵⁶

²⁵³ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul I., 18 noiembrie 2011.

²⁵⁴ Idem.

²⁵⁵ Interviu cu judecătorii, orașul D., 11 noiembrie 2011.

²⁵⁶ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

ECHIPELE MULTI-DISCIPLINARE ȘI SISTEMUL NAȚIONAL DE REFERIRE

În Republica Moldova Sistemul Național de Referire unic și echipele multi-disciplinare au un potențial important de a promova siguranța victimei și responsabilizarea infractorului. Sistemul Național de Referire este un sistem de intervenție care coordonează referirea la instituțiile relevante și acordarea serviciilor pentru victime. Acesta a fost creat inițial pentru a ajuta victimele traficului, iar în 2008 a fost extins în mod oficial pentru a asista și victimele violenței în familie.²⁵⁷ După contactul inițial al victimei cu un asistent social, prin intermediul Sistemului Național de Referire se desemnează o echipă multi-disciplinară care urmează să se ocupe de cazul victimei în funcție de nevoile specifice ale acesteia.²⁵⁸

Echipele multi-disciplinare au fost create la nivel de sat și raion în cinci regiuni-pilot, dar în alte regiuni echipele multi-disciplinare există doar la nivel de raion.²⁵⁹ Unele echipe multi-disciplinare sunt mobile și se deplasează la cazurile de violență în familie din satele izolate. A fost realizată, cu susținerea donatorilor internaționali, o instruire inițială la care au participat atât membri ai echipei multi-disciplinare, cât și ofițeri de poliție, asistenți sociali, furnizori de servicii de sănătate și profesori.²⁶⁰

Cooperare pozitivă între membrii echipei multi-disciplinare

Interviurile au relevat numeroase exemple de reacționare pozitivă în cadrul echipelor multi-disciplinare. Un ofițer de poliție dintr-un oraș mic a afirmat că între poliție, personalul medical, instituțiile de asistență socială și școli există o bună cooperare.²⁶¹ Un asistent social dintr-un sat a explicat că ei au propria lor echipă multi-disciplinară care include prestatori de servicii medicale și polițiști. Ori de câte ori echipa află despre un caz de violență în familie, membrii echipei iau măsuri coordonate atât pentru a ajuta victima și a-i oferi servicii, cât și pentru a asigura faptul că agresorul este atras la răspundere pentru recurgerea la violență.²⁶² Asistentul social a explicat că după emiterea ordonanței de protecție echipa monitorizează familia o dată pe lună. Echipa multi-disciplinară are de asemenea reuniuni lunare pentru elaborarea planurilor de acțiuni cu privire la modul de a aborda agresorul.²⁶³

Interviurile au relevat mai multe exemple de cooperare între poliție și Centrul maternal în ceea ce privește aplicarea unui răspuns coordonat al comunității.²⁶⁴ Un membru al personalului Centrului maternal a declarat că de obicei ei se deplasează în sate pentru a vorbi cu membrii echipei multi-disciplinare nu numai despre cazurile actuale, dar de asemenea despre atitudinea echipei cu privire la victimă și agresor.²⁶⁵

²⁵⁷ Baza de date a Secretarului General al ONU privind violența împotriva femeilor, Republica Moldova, Sistemul Național de Referire pentru asistența și protecția victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane.

²⁵⁸ Odată ce o victimă devine parte a Sistemului Național de Referire, este desemnată o echipă multi-disciplinară pentru a o susține. Echipa multi-disciplinară este aleasă dintr-o comisie permanentă compusă din reprezentantul Direcției de asistență socială, un reprezentant al agenției de ocupare a forței de muncă, un reprezentant al agenției stării civile, un cadru medical, poliție, un procuror, un avocat, un psiholog și un profesor. În funcție de circumstanțele cazului, este formată o echipă multi-disciplinară din unu până la trei profesioniști relevanți pentru o victimă respectivă. Atunci când cazul este activ, echipele multi-disciplinare se întrunesc mai frecvent, uneori de mai multe ori pe săptămână, pentru a discuta despre caz. Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011. Ei se întâlnesc de asemenea pentru a discuta asupra necesității extinderii perioadei de ședere a victimei într-un adăpost. Interviu la Centrul maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011. În afară de aceasta, Legea 45, Articolul 7 (4), Capitolul II prevede ca în componența departamentelor de asistență socială de la nivel de raion să fie inclus un specialist în violența în familie; cu toate acestea, interviurile au relevat că în cele mai multe raioane acest lucru nu a avut loc. În schimb, specialiștii responsabili de drepturile copilului au devenit responsabili pentru violența în familie pentru cazuri atât ale victimelor adulte, cât și ale copiilor. Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011; Interviu cu coordonatorul echipei multi-disciplinare, orașul E., 18 noiembrie 2011.

²⁵⁹ Interviu cu un fost director de ONG, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²⁶⁰ Interviu la Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Chișinău, 11 noiembrie 2011.

²⁶¹ Interviu cu poliția, orașul I., 18 noiembrie 2011.

²⁶² Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

²⁶³ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

²⁶⁴ A se vedea explicația cu privire la Centrele maternale din nota de subsol 11.

²⁶⁵ Interviu la Centrul maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011.

Ea a descris activitatea lor împreună cu poliția în vederea elaborării unei ordonanțe de protecție: „...facem totul împreună, umăr la umăr cu poliția”.²⁶⁶ Ea a explicat că este nevoie de o instruire în viitor pentru toate părțile interesate care activează întru implementarea Legii 45 ca să se ajungă la „un acord între administrația publică locală, asistența socială [direcția] și poliția...”.²⁶⁷

Un membru al personalului Centrului maternal dintr-un alt oraș mic a spus că un ofițer de poliție a venit la centrul lor și a solicitat îndrumări cu privire la documentarea necesară a probelor în cazurile de violență în familie. În baza acestei instruiri, ofițerul a investigat cazul, căutând în mod strategic probele cele mai bune, și a trimis cauza spre examinare procurorului. „A fost nevoie de timp, dar sperăm că va fi o cooperare mai strânsă cu această secție de poliție”, a spus ea. „Au început chiar discuția de a elabora o variantă a unui proiect de acord de cooperare pentru a finaliza acordul nostru și a activa împreună în viitor”.²⁶⁸ Șeful unei echipe multi-disciplinare a fost de acord cu aceasta: „trebuie să vă spun că există îmbunătățiri în cooperarea cu poliția. Avem mult mai multe cazuri de referire de la poliție... Noi tocmai am început să înțelegem acest aspect - cooperarea este importantă”.²⁶⁹ De fapt, interviurile au indicat că poliția din acel oraș a angajat recent o femeie cu un istoric de activitate în domeniul asistenței sociale și psihologiei pentru a se întâlni cu victimele și că au avut „o bună cooperare” cu Centrul maternal din oraș în soluționarea cazurilor de violență în familie.²⁷⁰

În pofida rezultatelor pozitive ale Sistemului Național de Referire și ale echipelor multi-disciplinare, totuși întârzierile, resursele limitate și lipsa de accesibilitate diminuează potențiala eficacitate a acestor programe.

Tergiversările din cadrul Sistemului Național de Referire

Sistemul Național de Referire poate activa eficient pentru siguranța victimei, însă o victimă în situație de criză se poate împotmoli în birocrație. Confuziile în ceea ce privește procedura Sistemului Național de Referire pot întârzia acceptarea unei victime într-un adăpost și accesul acesteia la servicii. Un director de Centru maternal a explicat că direcția de asistență socială din orașul ei susține că numai acest departament poate face referirea victimelor la adăpost prin intermediul Sistemului Național de Referire. Asistentul social refuză să trimită o victimă la Centrul maternal fără un certificat oficial de plasare, a cărui obținere durează în timp. Directorul Centrului maternal a explicat: „Dacă acesta este cazul, Centrul nostru își pierde menirea principală de a fi un centru de urgență... Am discutat acest lucru cu direcția asistență socială și am solicitat să fie modificată abordarea respectivă, dar aceștia insistă că există un regulament sau o instrucțiune pe care trebuie să o urmeze și toți beneficiarii trebuie să treacă prin sistem”.²⁷¹

Echipele multi-disciplinare se confruntă cu lipsa de resurse suficiente

În multe regiuni din Republica Moldova echipelor multi-disciplinare le lipsesc resursele necesare, fapt care are un impact negativ asupra accesului victimei la justiție. Într-un centru raional echipa nu avea un vehicul pentru a vizita victimele din satele îndepărtate. Timpul de deplasare într-un sat ar putea lua și peste 12 ore, astfel că serviciile ajung „uneori prea târziu”, a remarcat un psiholog.²⁷²

²⁶⁶ Idem.

²⁶⁷ Idem.

²⁶⁸ Interviu la Centrul maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011.

²⁶⁹ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul A., 15 noiembrie 2011.

²⁷⁰ Interviu cu un anchetator de poliție, orașul A., 15 noiembrie 2011.

²⁷¹ Interviu la un Centru maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011. Legea 45 prevede că o victimă poate fi referită la adăposturi de către toate organismele însărcinate cu prevenirea și combaterea violenței în familie: instituții medicale, poliție, direcția de asistență socială și protecție a familiei și de centre pentru victime. Legea 45, Capitolul al II-lea. Un alt centru a remarcat faptul că lor li se cere să contacteze asistentul social din satul victimei pentru a obține documentele necesare, cum ar fi o evaluare de la asistentul social și o scrisoare de referire de la o instituție de stat. Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011. Cerința de informare imediată a asistentului social din satul victimei poate avea un efect de descurajare asupra victimei care caută ajutor de sine stătător. Procesul de referire ar trebui să fie monitorizat și îmbunătățit astfel încât victimele să poată primi ajutor confidențial și imediat în mod independent.

²⁷² Interviu la un Centru maternal, orașul A., 18 noiembrie 2011.

Un președinte de raion a explicat că centrele comunitare din cinci sate din raionul respectiv au fost de ajutor pentru echipele multi-disciplinare. Centrele comunitare, create în cadrul unui proiect susținut de donatori internaționali și de Guvern, oferă servicii de asistență socială, servicii psihologice și un sediu pentru echipele multi-disciplinare pentru ca acestea să lucreze separat cu victimele și infractorii.²⁷³ Cu toate acestea, condițiile de înghesuială din mai multe sedii prejudiciază din intimitate pentru victime. Un psiholog a explicat că în multe orașe mici și sate nu există nici un centru care să aibă la dispoziție spații confidențiale. Victimele trebuie de multe ori să se deplaseze în orașe mai mari pentru a beneficia de ajutor de specialitate. „În ultima instanță întrunirea se face în clădirea municipalității... Este nevoie de un centru în care victimele pot obține servicii - psihologice, juridice, medicale - și este important să se asigure nevoia de confidențialitate”.²⁷⁴

Interviurile au relevat lipsa de resurse pentru activitatea de zi cu zi și pentru formarea continuă a membrilor echipei multi-disciplinare. Un ofițer de poliție a remarcat faptul că în trecut el a lucrat de multe ori cu echipa multi-disciplinară, dar „...acum nu avem resursele necesare pentru a face mai multe activități împreună. Nu avem resursele necesare pentru a merge la cursuri de instruire”.²⁷⁵

Sunt necesare echipe multi-disciplinare și în regiunile urbane

Interviurile au relevat că sunt necesare echipe multi-disciplinare eficiente și active și în orașele mai mari. Un oficial din poliție de nivel înalt a remarcat că în capitală nu există nici o comunicare între poliție și asistenții sociali. „Ei pur și simplu nu interacționează și, chiar dacă se întreprind activități, acestea nu se coordonează”.²⁷⁶ Un medic de familie dintr-un oraș mare a spus că nu există o coordonare oficială între spitale și alte instituții, inclusiv cu organele de drept, juriștii, Guvernul, sau chiar cu medicii legiști în cazurile de violență în familie.²⁷⁷ Ca urmare, acest medic nu cunoștea detalii despre serviciile disponibile pentru victime sau despre modul în care poliția intervine întru susținerea victimei și el nu avea nici o legătură cu medicii legiști. Lipsa de cunoștințe afectează capacitatea medicilor de a răspunde la nevoile victimelor violenței. Un ofițer de poliție dintr-un oraș mare a fost de acord cu acest lucru și a spus: „Există o lipsă de cooperare între profesioniști. Dacă echipa multi-disciplinară ar fi mai activă, s-ar colecta și discuta mai multe informații”.²⁷⁸ El a menționat că în raioanele în care poliția și procurorii cooperează și lucrează împreună, cazurile de violență în familie au fost urmărite penal.²⁷⁹

²⁷³ Interviu cu persoane oficiale din raion, orașul I., 18 noiembrie 2011; Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

²⁷⁴ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

²⁷⁵ Interviu cu poliția, orașul F., 17 noiembrie 2011.

²⁷⁶ Interviu la Ministerul Afacerilor Interne, Chișinău, 9 noiembrie 2011.

²⁷⁷ Interviu cu un medic, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²⁷⁸ Interviu cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011.

²⁷⁹ Idem.

SERVICII PENTRU VICTIMELE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Multe adăposturi de tip Centru maternal, precum și alte adăposturi, ONG-uri și secții de asistență socială acordă victimelor violenței în familie sprijin și servicii. În același timp, există și lacune în ceea ce privește serviciile oferite. Centrele maternale au fost inițial create în orașele mari din întreaga Moldova pentru a preveni abandonul copiilor.²⁸⁰ Aceste centre deserveșc, în primul rând, mamele tinere cu copii foarte mici care nu au un loc de trai.²⁸¹ În multe regiuni Centrul maternal și ONG-ul local au devenit o organizație comună de prestare a serviciilor pentru victimele violenței în familie și pentru facilitarea finanțării cu surse atât de la Guvern, cât și de la instituții private.²⁸² Direcția de asistență socială și protecție a familiei din cadrul fiecărui municipiu sau raion desemnează un asistent social cu sarcina de a consilia și sprijini victimele violenței în familie și de a organiza echipele multi-disciplinare. În afară de aceasta, există două adăposturi în Moldova care nu sunt Centre maternale. Unul este un adăpost administrat de un ONG și altul este afiliat Guvernului Republicii Moldova și, în paralel, unei organizații internaționale.

Un centru maternal regional descrie diferența care s-a profilat în activitățile sale în ultimii șase ani. În trecut victimele erau reticente să solicite ajutor contra abuzului din cauza fricii, rușinii și disperării. În prezent „[t] în societate s-a produs o mare schimbare, după ce centrul și-a început activitatea. Victimele care au beneficiat de servicii au ...răspândit vestea în lume. Victimele vin aici și cer adăpost sau asistență”.²⁸³

Centrele maternale și ONG-urile deseori asigură faptul ca victimele să nu fie intervievate în mod repetat sau, altfel spus, re-traumatizate, și le pregătesc pentru ședințele de judecată. Unele ONG-uri și Centre maternale se oferă să însoțească victimele în instanță și le informează pe acestea despre drepturile lor atunci când se emite ordonanța de protecție.²⁸⁴ Un Centru maternal ajută la perfectarea cererilor de ordonanță de protecție prin efectuarea unor investigații.²⁸⁵ Un alt Centru maternal a descris un caz în care ordonanța de protecție a fost emisă doar în baza declarațiilor victimei și a personalului centrului, probabil, din cauză că aveau încredere în reputația bună a specialiștilor din centru în probleme de violență în familie.²⁸⁶ Un adăpost din cadrul unui ONG acordă victimelor asistență în continuare pentru a asigura faptul că ordonanțele de protecție nu au fost încălcate și pentru a le invita să adere la grupurile de sprijin.²⁸⁷ Multe Centre maternale și adăposturi fac instruire cu privire la angajarea în câmpul muncii, astfel încât victimele să devină independente din punct de vedere financiar.²⁸⁸ Un Centru maternal analizează cazurile și discută greșelile făcute de părțile interesate împreună cu modalitățile de reacționare pentru ca răspunsul pe cazuri să poată fi îmbunătățit.²⁸⁹

Într-un alt exemplu reușit de sprijin în favoarea victimei, un Centru maternal a acceptat o victimă grav bolnavă care nu avea asigurare medicală și a adus-o înapoi la adăpost pentru a-i oferi îngrijire în continuare atunci când cei de la spital au refuzat să o mai țină.²⁹⁰ Un alt adăpost care dispunea de finanțare insuficientă pentru a mai accepta încă o victimă nu doar a făcut loc pentru victima respectivă, dar a asigurat și servicii de asistență medicală pentru ea, deoarece era prea periculos pentru aceasta să plece. Soțul a lovit-o atât

²⁸⁰ Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011.

²⁸¹ A se vedea explicația cu privire la Centrele maternale în nota de subsol 11.

²⁸² În 2012 Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a început să aloce fonduri pentru Centrele maternale. Pentru a beneficia de finanțare, Centrele maternale au devenit instituții publice, renunțând la statutul lor de ONG-uri independente. Mesaj e-mail de la Centrul de Drept al Femeilor, 3 septembrie 2012, din dosarul autorilor. În prezent nu există un mecanism juridic care ar permite statului să finanțeze adăposturile administrate doar de ONG-uri. Cu toate acestea, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat recent o lege privind acreditarea serviciilor sociale (în vigoare din iunie 2012) și este în curs de elaborare un proiect de lege cu privire la achiziționarea serviciilor. Astfel poate fi constituit un mecanism care să permită statului să achiziționeze servicii de la prestatorii de servicii, indiferent de statutul lor de ONG sau de instituție publică. Mesaj e-mail de la Centrul de Drept al Femeilor, 24 septembrie 2012, din dosarul autorilor.

²⁸³ Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011.

²⁸⁴ Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011.

²⁸⁵ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²⁸⁶ Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011.

²⁸⁷ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²⁸⁸ Interviu la un avocat, orașul D., 16 noiembrie 2011.

²⁸⁹ Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011.

²⁹⁰ Interviu la un Centru maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011.

de grav încât ea avea leziuni interne și acesta era în mod activ în căutarea ei. Adăpostul a reușit să obțină documente legale din țara de origine a victimei, în pofida faptului că agresorul avea documentele ei originale și femeia s-a întors cu bine în patria ei.²⁹¹

În pofida acestor practici promițătoare, există o serie de lacune în serviciile acordate victimelor violenței în familie de către Centrele maternale gen adăpost, adăposturi ca atare, ONG-uri și asistenți sociali. Așa cum se explică detaliat în continuare, personalul rar utilizează ordonanța de protecție ca soluție, iar lipsa de cunoștințe cu privire la beneficiile legii și dinamica violenței domestice le complică activitatea. De exemplu, personalul poate informa poliția cu referire la caz fără permisiunea victimei. Adăposturile din întreaga țară sunt finanțate insuficient și nu dispun de capacitățile necesare și doar un singur adăpost este destinat exclusiv îngrijirii victimelor violenței în familie.

Numărul mic de cereri de emiteră a ordonanței de protecție și lipsa cunoștințelor despre acest instrument printre prestatorii de servicii

Multe Centre maternale gen adăpost, adăposturi ca atare, ONG-uri și asistenți sociali utilizează rar ordonanța de protecție ca soluție pentru victimele violenței domestice. În primul an după adoptarea mecanismului de implementare al Legii 45, interviurile au relevat că, după luna noiembrie 2011, numărul de ordonanțe instrumentate de direcțiile de asistență socială și Centrele maternale a fost foarte scăzut. Două Centre maternale nu au instrumentat nici un caz de emiteră a ordonanței de protecție.²⁹² Majoritatea direcțiilor de asistență socială și a Centrelor maternale au solicitat de la trei la cinci ordonanțe de protecție fiecare.²⁹³ În general, ONG-urile au fost cele mai pro-active în ceea ce privește solicitarea ordonanțelor de protecție. Un ONG a avut „doar câteva” cazuri cu implicarea ordonanței de protecție²⁹⁴, dar un alt ONG a ajutat 19 victime să aplice pentru emiteră ordonanței de protecție în primele nouă luni ale anului 2011.²⁹⁵

Într-o serie de cazuri, direcțiile de asistență socială au folosit în mod eficient ordonanța de protecție pentru aplicarea Legii 45. De exemplu, un asistent social dintr-un oraș mai mic a descris un caz al unei victime al cărei soț o înjura, o numea cu cuvinte urâte și a amenințat-o că o va călca cu mașina pe ea și pe copilul lor. Femeia a venit la direcția de asistență socială și acolo a fost ajutată să scrie cererea de emiteră a ordonanței de protecție. Instanța a emis ordonanța în termen de 24 de ore, care cerea ca agresorul să părăsească casa și să nu se apropie de victimă timp de trei luni.²⁹⁶ Într-un alt exemplu, un tânăr asistent social a avut o discuție despre violența în familie cu toate femeile dintr-un sat mic. Mai târziu, de asistentul social s-a apropiat o femeie care a spus că nu știa despre faptul că ea ar putea să înainteze o plângere cu privire la aceasta. Asistentul social a vorbit cu ea și a referit-o la un procuror care a trimis cererea femeii în instanța de judecată și aceasta a primit ordonanța de protecție.²⁹⁷

În pofida acestor exemple pozitive, interviurile au relevat o lipsă de cunoștințe cu privire la scopul, necesitatea și beneficiile ordonanței de protecție.²⁹⁸ De exemplu, în unele cazuri, după ce află de primul incident de violență, asistenții sociali încearcă să oprească comportamentul violent, discutând cu agresorul, și numai dacă victima este din nou re-accidentată solicită ordonanța de protecție.²⁹⁹ Neînțelegând că infractorii violenței pot și ar trebui să fie evacuați din casă, un asistent social a declarat că o ordonanță de protecție nu este de ajutor, deoarece cuplul locuiește în aceeași casă și ar fi imposibil să se țină departe de victimă.³⁰⁰

²⁹¹ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²⁹² Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011; Interviu la un Centru maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011.

²⁹³ Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul I., 18 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011; Interviu la un Centru maternal, orașul B., 14 noiembrie 2011.

²⁹⁴ Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011.

²⁹⁵ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

²⁹⁶ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

²⁹⁷ Interviu cu o persoană oficială din raion, orașul I., 18 noiembrie 2011.

²⁹⁸ Interviu cu o persoană oficială din raion, orașul I., 18 noiembrie 2011.

²⁹⁹ Interviu cu o persoană oficială din raion, orașul I., 18 noiembrie 2011.

³⁰⁰ Idem.

Personalul de la un alt Centru maternal a fost sceptic în ceea ce privește eficacitatea ordonanței de protecție, afirmând că în conformitate cu Constituția dreptul persoanei asupra proprietății sale private prevalează asupra obligației de a asigura securitatea persoanei. Această preocupare a fost exprimată într-un șir de interviuri pe întreg teritoriul Moldovei³⁰¹, în pofida faptului că Legea 45 prevede în mod explicit că titlul de proprietate nu se schimbă atunci când unul dintre proprietari este temporar evacuat.³⁰² Deși personalul a discutat cu beneficiarii posibilitatea obținerii unei ordonanțe de protecție, respectivul Centru maternal nu a aplicat pentru nici o ordonanță de protecție. Directorul a recunoscut că personalul are nevoie de instruire suplimentare pentru „a aplica cele mai bune tehnici”.³⁰³ Într-un alt exemplu, un angajat al unui adăpost a declarat că femeile abuzează de dreptul de a solicita ordonanța de protecție în cazurile în care agresorul nu locuiește împreună cu ele. Ea a spus că nu există riscul de violență, ignorând numeroasele modalități în care un agresor ar putea afecta și molesta victima cu care el nu locuiește împreună.³⁰⁴

Informarea poliției poate fi periculoasă pentru victime

Deși nu se cere în mod explicit de lege ca poliția să fie informată³⁰⁵, interviurile au relevat că asistenții sociali, personalul Centrului maternal și ONG-urile informează poliția ori de câte ori este identificată o victimă.³⁰⁶ Informarea respectivă poate pune victimă într-un mai mare pericol, deoarece pericolul se escaladează atunci când agresorul află că ea a solicitat ajutor. Pericolul sporit care apare atunci când prestatorii de servicii bine intenționați contactează poliția poate face victima reticentă de a mai depune plângere privind actul de violență în familie și poate submina independența victimei. Reprezentantul unei direcții de asistență socială a precizat că primul său pas este să informeze poliția, primarul și asistentul social de la nivel local.³⁰⁷ Un membru al personalului dintr-un Centru maternal a declarat că, deși victima spune, „Te rog, nu anunța [poliția]. Am fost deja la ei și nu au luat măsuri”, personalul îi spune victimei că este important să fie informată poliția, ca aceasta să poată asigura măsurile de securitate”, ...și în final victima este de acord.³⁰⁸ Totuși, un asistent social a declarat: „Este dreptul victimei să decidă dacă să fie sau nu implicată poliția”.³⁰⁹ Un membru al personalului Centrului maternal a spus că ei cheamă poliția numai cu acordul victimei. Cu toate acestea, atunci când una dintre beneficiarele lor a decis să se întoarcă la prietenul-agresor, Centrul a informat poliția despre posibilitatea unui nou act de violență, fără permisiunea beneficiarei.³¹⁰

Lipsa de resurse și limitările cu care se confruntă adăposturile

ONG-urile gen adăposturi și Centrele maternale de tip adăpost nu dispun de finanțare și sprijin adecvat din partea Guvernului. În Moldova există doar un singur adăpost destinat nevoilor victimelor violenței în familie, iar capacitatea acestuia este limitată din cauza lipsei de sprijin financiar. Pentru întreg teritoriul Republicii Moldova este caracteristic faptul că, în cazul în care ONG-urile sau Centrele maternale gen adăpost sunt pline, victimele pot fi plasate în centre comunitare sau în centre pentru persoanele fără adăpost. În plus, femeilor care nu au copii sau copiii lor au trecut de vârsta copilăriei timpurii le poate fi dificil să găsească un adăpost în regiunea lor care să le accepte.

³⁰¹ Interviuri la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011; Interviuri la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011; Interviuri cu poliția, orașul D., 11 noiembrie 2011; Interviuri cu un avocat, orașul D., 25 aprilie 2012; Interviuri cu un fost șef de poliție, orașul D., 9 noiembrie 2011.

³⁰² Legea 45, Capitolul III, Articolul 15(1)a.

³⁰³ Interviuri la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁰⁴ Interviuri la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³⁰⁵ Legea 45, Articolul 8 (3), Capitolul II prevede că direcția de asistență socială și protecție a familiei trebuie să „Colaboreze cu organele administrative din interior pentru identificarea persoanelor predispuse să comită acte de violență în familie”, lucru care ar putea fi interpretat ca le solicită acestora să comunice poliției cazul în care apare o victimă.

³⁰⁶ Interviuri la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011; Interviuri cu o echipă multi-disciplinară, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁰⁷ Interviuri cu o echipă multi-disciplinară, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁰⁸ Interviuri la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁰⁹ Interviuri la un adăpost, orașul D., 8 noiembrie 2011.

³¹⁰ Interviuri la un Centru maternal, orașul B., 14 noiembrie 2011.

Finanțarea neadecvată a adăposturilor

Legea 45 nu obligă Guvernul să finanțeze centrele pentru victimele violenței în familie.³¹¹ Interviuurile au constatat că unele Centre maternale de tip adăpost nu au fonduri pentru a asigura un sistem adecvat de securitate pe timp de noapte sau pentru a menține în centru personal corespunzător pe timp de noapte și la sfârșit de săptămână.³¹² „Singurul lucru pe care ni-l putem permite este butonul de alarmă”, a declarat un director de centru. „Am solicitat comisariatului de poliție să asigure securitatea acestui loc, dar răspunsul a fost că pentru a avea servicii trebuie să achităm aproximativ 4500 de lei pe lună (aproximativ 370 dolari SUA). Nu ne putem permite acest lucru. Dat fiind faptul că suntem un centru deschis timp de 24 de ore pe zi, ne îngrijorează timpul de noapte... Noi nu dispunem de personal special care să lucreze în schimbul de noapte”. Centrul funcționează având în statele sale lucrători sociali, psihologi și asistenți medicali care sunt nevoiți să lucreze în schimburi de noapte. Acest fapt este „în detrimentul calității serviciilor prestate... din cauză că trebuie să lucreze pe timp de noapte, angajaților le rămân mai puține zile pentru lucru cu cazurile”.³¹³ O persoană oficială din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei a fost de acord că Centrele maternale și ONG-urile de tip adăpost nu dispun de fonduri adecvate și regulate.³¹⁴

Un adăpost de nivel național nu primește nici un fel de fonduri de la stat și, din cauza finanțării sale limitate, în prezent nu poate accepta victime la capacitatea sa maximă.³¹⁵ Acest adăpost a trimis o victimă în Rusia timp de două luni pentru a o proteja de agresor, parțial și din cauza că nu avea fonduri pentru a-i acorda securitatea adecvată.³¹⁶ Soțul victimei era un fost boxer. Soacra ei a ajutat-o să scape și să vină la adăpost, dar soțul ei a găsit-o și „s-a plimbat în jurul zonei mai multe zile și o amenința”.³¹⁷ Un alt Centru maternal a remarcat faptul că beneficiarele sale au încetat să mai primească o bursă financiară lunară la momentul în care centrul a trecut sub administrarea consiliului raional.³¹⁸ „[Bursa] le-ar ajuta să se reintegreze”, a explicat un membru al personalului. „De obicei, ele doresc să închirieze o cameră, dar fără bani nu pot face acest lucru”.³¹⁹ Fără acest sprijin financiar de reintegrare, victimele ar putea fi nevoite să se întoarcă la agresorii violenței. Finanțarea insuficientă afectează negativ victimele și în alte moduri. Unul dintre adăposturi avea doi juriști în statele de personal și putea trimite unul dintre ei să însoțească victimele la judecătoria pentru a depune cererea de emitere a ordonanței de protecție. Din cauza reducerii finanțării, adăpostul respectiv are în prezent doar un singur jurist, astfel că victimele trebuie să meargă la judecătoria neînsoțite.³²⁰

Un oficial din echipa multi-disciplinară a observat că, atunci când victimele provin dintr-un alt raion, autoritățile, din motive financiare, doresc să le redirecționeze înapoi în raionul lor de origine, chiar dacă acestea au fugit de acasă și ar putea fi puse în pericol dacă se întorc în zona respectivă.³²¹

Lipsa adăposturilor specializate

În Moldova există doar un singur adăpost ONG destinat direct victimelor violenței în familie și se află în cea mai mare zonă urbană din Republica Moldova.³²² După cum s-a discutat anterior, cele opt Centre maternale din Republica Moldova deservește în primul rând mamele cu copii foarte mici care nu au un loc de trai, însă

³¹¹ Legea 45 plasează responsabilitatea de finanțare a unui Centru pe seama fondatorului Centrului respectiv și include posibilitatea de utilizare a surselor comune de finanțare: publice și private. Capitolul II, Articolul 10. Multe centre și ONG-uri primesc o finanțare mixtă: de la stat, din municipiul lor și de la donatori privați. Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011; Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011. A se vedea, totuși, recente modificări ale legislației cu privire la finanțarea adăposturilor și mecanismele respective în nota de subsol 282.

³¹² Interviu la un Centru maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011; Interviu la un Centru maternal, orașul B., 14 noiembrie 2011.

³¹³ Interviu la un Centru maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011.

³¹⁴ Interviu la Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Chișinău, 11 noiembrie 2011.

³¹⁵ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³¹⁶ Idem.

³¹⁷ Idem.

³¹⁸ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul B., 14 noiembrie 2011.

³¹⁹ Idem.

³²⁰ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³²¹ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

³²² Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

nu și victimele violenței în familie.³²³ Aceste centre ar putea fi însă cel mai apropiat loc de refugiu pentru multe dintre victimele violenței în familie din raioane. În cele opt Centre maternale nu există un standard comun de asistență, astfel numărul serviciilor disponibile acordate victimelor violenței în familie variază în funcție de locație.³²⁴ Totodată, unor angajați ai Centrului maternal le lipsesc cunoștințele despre nevoile specifice ale victimelor violenței în familie. De exemplu, un Centru maternal încearcă să facă mediere în cazurile de violență în familie.³²⁵ După cum se menționează în nota de subsol 184, medierea poate fi periculoasă și dăunătoare pentru victimele violenței în familie.

În cazul în care Centrele maternale și ONG-urile de tip adăpost sunt pline, victimele violenței în familie pot fi trimise la centre comunitare, centre pentru persoane fără adăpost sau la alte instituții. Aceste centre nu dispun de servicii pentru victimele respective și de capacitatea de a face consiliere în materie de violență în familie. Șeful unei echipe multi-disciplinare dintr-un oraș mic descrie un caz în felul următor: „Este un caz care implică o profesoară tânără care era abuzată în mod constant de soțul ei... Era profesoară și ea ascundea ceea ce făcea agresorul. Ei îi era rușine. Aceasta a durat până când leziunile de pe fața ei erau vizibile... Agresorul a simțit că ea deja divulgase [violența] și ei îi era frică să stea în casă cu el”.³²⁶ Femeia a fost plasată într-un centru de reintegrare pentru tineri.³²⁷ În plus, pentru a fi acceptate în aceste tipuri de adăposturi publice, victimele trebuie să prezinte mai multe documente, ceea ce poate determina o așteptare de lungă durată și poate pune victima în pericol de violență în continuare.³²⁸

Capacitățile limitate ale adăposturilor

Capacitățile tuturor tipurilor de adăposturi sunt foarte limitate în Republica Moldova. Un membru al personalului Centrului maternal a spus că „uneori trebuie să refuzăm primirea victimelor... Noi le referim la alte instituții [în alte localități]... sau facem încercări să le plasăm la rudele lor”.³²⁹ Un alt director de adăpost a vorbit despre aglomerare: „A trebuit să încercăm să găsim orice posibilitate [pentru a găzdui victimele], chiar și pe saltele așternute pe podea”.³³⁰ Un alt director de Centru maternal a menționat o situație în care ei nu au putut accepta o victimă. Era în timpul iernii și centrul era plin mult peste capacitatea sa și familiile dormeau în camera de zi.³³¹

Capacitatea celor două adăposturi naționale este de doar 36 de paturi.³³² Capacitatea totală a Centrelor maternale din țară este de aproximativ 106 de paturi pentru întreaga Republică Moldova.³³³ Potrivit Organizației Națiunilor Unite, ar trebui să existe un adăpost specializat la fiecare 10 000³³⁴ de cetățeni. Un oficial din cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei a declarat că dezvoltarea serviciilor sociale nu este responsabilitatea directă a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, ci mai degrabă a administrației publice locale, care „ne pot propune un proiect nouă sau celor de la Ministerul Finanțelor”.³³⁵

³²³ A se vedea explicațiile cu privire la Centrele maternale din nota de subsol 11.

³²⁴ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011; Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul A., 15 noiembrie 2011; Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul B., 14 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul C., 16 noiembrie 2011.

³²⁵ Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011.

³²⁶ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul C, 16 noiembrie 2011.

³²⁷ Idem.

³²⁸ Zaporojan-Pîrgari, *Raport cu privire la activitățile de răspuns la violența în familie în Republica Moldova* (2011), secțiunile 2.3.

³²⁹ Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³³⁰ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³³¹ Interviu la un Centru maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011.

³³² Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011; Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³³³ Populația Moldovei este de 3545000. Secția de statistică a ONU, Indicatori Sociali, iunie 2011.

³³⁴ UNWomen, (2010), Secția 3.6.1.

³³⁵ Interviu la Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Chișinău, 11 noiembrie 2011.

Acest punct de vedere este în contradicție cu prevederile din Legea 45, care prevede că Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este, de fapt, „autoritatea publică centrală” responsabilă de acordarea asistenței sociale.³³⁶

Limita de vârstă a copiilor

Femeile fără copii sau femeile cu copii ce au depășit vârsta copilăriei timpurii pot avea dificultăți în găsirea unui refugiu împotriva violenței. Multe Centre maternale se limitează la admiterea femeilor cu cel puțin un copil sub vârsta de trei ani³³⁷, iar altele acceptă doar femeile cu un copil sub vârsta de șase ani.³³⁸ Un adăpost dintr-un oraș mai mare limitează vârsta copiilor sub 15 ani.³³⁹ Cu toate acestea, un psiholog dintr-un Centru maternal a declarat că, atunci când este implicată violența în familie, nu există limite de vârstă cu privire la copiii care ar putea veni la centru.³⁴⁰ Totuși, o victimă cu copii mai mari, cel mai probabil, va fi referită la un adăpost din Chișinău sau la un centru comunitar local, care nu sunt destinate victimelor violenței în familie.³⁴¹

Asistenții sociali nu posedă cunoștințe despre violența în familie

Judecând după atitudinile și lacunele din domeniul serviciilor, este evidentă o lipsă de cunoaștere a dinamicii violenței în familie în rândurile asistenților sociali. Unii asistenți sociali din sate au declarat în timpul interviurilor că ei nu cunosc Legea 45.³⁴² Alți asistenți sociali dau vina pe victime de producerea violenței. Un șef din echipă multi-disciplinară a observat că într-un caz victima „și-a provocat soțul”, așa că el a lovit-o cu un băț.³⁴³ Un alt director de Centru maternal a remarcat faptul că asistenții sociali „le privesc cu dispreț” pe victimele care s-au întors în sat după ce au stat într-un adăpost.³⁴⁴ „Întoarsă în satul său, ea este discriminată în mod verbal... pentru că a fost în proces”, a declarat directorul.³⁴⁵ Interviurile au relevat faptul că mai multe direcții de asistență socială nu elaborează planuri de asigurare a siguranței împreună cu victima³⁴⁶, iar unele direcții nici nu cunoșteau conceptul de planificare a siguranței victimelor.³⁴⁷ Asistentul social dintr-o echipă multi-disciplinară a declarat: „Așa cum stau lucrurile acum, noi trebuie să luăm din timpul dedicat responsabilităților noastre principale și să ne deplasăm la un caz de violență în familie, ceea ce nu este responsabilitatea noastră principală”.³⁴⁸ Șeful unei echipe multi-disciplinare dintr-o altă localitate a declarat că și calitatea serviciilor acordate victimelor „ar putea să nu fie foarte înaltă, multe lucruri pot fi îmbunătățite, dar ei lucrează din greu”.³⁴⁹

³³⁶ Legea 45, Capitolul II, Articolul 7(2). Un consilier internațional în drepturile omului a declarat că numărul insuficient de adăposturi în Republica Moldova nu este doar o problemă materială, dar este, de asemenea, și o urmare a unui cadru de reglementare problematic. Este foarte dificil, a menționat el, ca un adăpost susținut de societatea civilă să fie certificat și finanțat de către stat. Există un cadru detaliat de reglementare cu numeroase cerințe tehnice. Ca rezultat al acestei situații și dat fiind lipsa generală de finanțare, regiunile rurale ale Republicii Moldova nu dispun de adăposturi specializate pentru victimele violenței în familie. Interviu cu Consilierul pentru Drepturile Omului, orașul D., 10 noiembrie 2011. În afară de aceasta, nu există un mecanism juridic care ar permite statului să finanțeze adăposturile operate exclusiv de ONG-uri. Mesaj e-mail de la Centrul de Drept al Femeilor, 24 septembrie 2012, din dosarul autorilor. *A se vedea*, de asemenea, nota de subsol 282 pentru mai multe informații cu privire la evoluțiile recente în ceea ce privește legislația și mecanismele de finanțare ale adăposturilor.

³³⁷ Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011.

³³⁸ Interviu la un Centru maternal, orașul B., 14 noiembrie 2011. Centrul respectiv a menționat că ar putea accepta o femeie cu copii mai mari pe timp de vară, „când nu apare problema frecventării școlii”.

³³⁹ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³⁴⁰ Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁴¹ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

³⁴² Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³⁴³ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

³⁴⁴ Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011.

³⁴⁵ Idem.

³⁴⁶ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁴⁷ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

³⁴⁸ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁴⁹ Interviu cu echipa multi-disciplinară orașul F., 16 noiembrie 2011. Intervistații au sugerat că fluctuația ridicată printre asistenții sociali poate fi din cauza salariilor mici și a volumului de muncă mare. Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011. În afară de aceasta, spațiile destinate pentru întrevederi cu victimele sunt adesea departe de a fi ideale. Deși bunele practici arată că, de fapt, confidențialitatea și intimitatea victimei sunt elemente importante ale unei activități eficiente de răspuns la violența în familie, interviurile au relevat că în multe regiuni rurale nu există centre de criză, iar victimele uneori trebuie să se întâlnească cu asistentul social într-un spațiu public. Coaliția împotriva violenței domestice din Arizona, Manual de bune practici pentru programele de violență domestică, 2000, p. 75-76. Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011; Interviu la un Centru maternal, orașul C., 16 noiembrie 2011.

Legea 45 prevede că fiecare direcție de asistență socială trebuie să desemneze un specialist din cadrul direcției care să se ocupe de cazurile de violență în familie.³⁵⁰ Cu toate acestea, interviurile au relevat faptul că majoritatea direcțiilor nu au angajat persoane noi, instruite în domeniu, pentru a se ocupa de această sarcină. Cazurile de violență în familie sunt, de obicei, gestionate de profesioniștii din direcția de asistență socială specializați în abuzul asupra copilului³⁵¹ sau de către asistentul social responsabil pentru problema traficului de ființe umane.³⁵² În afară de aceasta, asistenții sociali împart responsabilitatea cu poliția în ceea ce privește monitorizarea cazurilor de violență în familie din regiune.³⁵³ Atunci când este emisă o ordonanță de protecție, aceștia sunt obligați să colaboreze cu poliția în informarea agresorului despre ordonanța de protecție și aplicarea acesteia.³⁵⁴ Asemenea responsabilități cruciale sunt cel mai bine realizate de persoane instruite special, care au suficient timp pentru a se dedica sarcinilor. După cum a spus un alt asistent social: „Eu fac tot ce pot să acord atenția cuvenită problemelor de violență în familie, dar noi avem o mulțime de responsabilități”.³⁵⁵

Liniile fierbinți nu sunt întotdeauna disponibile pentru victime

Un ONG cu o linie fierbinte - „telefonul de încredere pentru femei” - este deschis pentru accesare doar 12 ore pe zi.³⁵⁶ Liniile de asistență telefonică oferă un serviciu esențial în Republica Moldova, dat fiind numărul mare de sate îndepărtate. Ca dovadă a acestui fapt, autorii își amintesc că în regiunea de nord a țării o linie telefonică finanțată de Guvernul Norvegiei a operat acum cinci ani pentru doar șase luni, însă femeile încă mai țineau minte numărul de telefon.³⁵⁷

În fiecare an liniile de asistență telefonică națională din Republica Moldova primesc sute de apeluri de la victimele violenței domestice.³⁵⁸ Trebuie menționat însă că multe incidente de violență în familie se întâmplă după opt în seara, după ce linia telefonică de urgență este închisă.

Lucrul cu agresorii

Legea 45 prevede programe de reabilitare a agresorilor³⁵⁹, însă până în prezent Republica Moldova are doar un singur centru maternal, cu un ONG afiliat, care se specializează în reabilitarea agresorilor. Acest ONG a început să lucreze cu agresorii după ce a observat cât de des victimele se întorc la agresorii lor. Același psiholog lucrează separat și cu victimele, și cu agresorii. Deși angajații Centrului maternal știu că această practică nu este ideală, ei înțeleg totodată că nu există alte servicii pentru agresori în raion.³⁶⁰ Centrul maternal de tip ONG începe într-un alt loc separat un program de intervenție pentru agresorii familiali pentru prima dată în Moldova.³⁶¹ În prezent au loc activități de planificare. Ei au primit sprijin de la consiliul raional și sperau să deschidă un nou centru în toamna anului 2012.³⁶² Acum centrul de tip ONG desfășoară sesiuni individuale de consiliere la domiciliul agresorilor în trei raioane din nordul țării.³⁶³

³⁵⁰ Legea 45, Capitolul II, Articolul 7(4).

³⁵¹ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁵² Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul C., 16 noiembrie 2011.

³⁵³ Legea 45, Capitolul II, Articolul 8(6).

³⁵⁴ Legea 45, Capitolul III, Articolul 15(2).

³⁵⁵ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul A., 15 noiembrie 2011.

³⁵⁶ Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011. Linia fierbinte este deschisă 7 zile pe săptămână între ora 8 dimineața și 8 seara.

³⁵⁷ Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁵⁸ În perioada ianuarie-octombrie 2011, linia fierbinte a primit 600 de apeluri de la victimele violenței domestice. Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

³⁵⁹ Legea 45, Capitolul II, Articolul 10(8).

³⁶⁰ Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011.

³⁶¹ Idem.

³⁶² Idem.

³⁶³ Mesaj e-mail de la Centrul de Drept al Femeilor, 10 august 2012, din dosarele autorilor.

Asistența juridică

În pofida eforturilor de a oferi asistență juridică victimelor violenței în familie, victimele nu beneficiază de asistență juridică adecvată. Asistența juridică gratuită este limitată, specialiștii în domeniul dreptului nu dețin cunoștințe despre dinamica violenței în familie, ONG-urile nu sunt accesibile pentru victime la nivelul întregii țări și sprijinul financiar de stat pentru asistența juridică este inadecvat. Aceste bariere în calea asistenței juridice sunt în detrimentul victimelor care cel mai probabil nu vor obține ordonanța de protecție în cazul în care o solicită de sine stătător.

Legea 45 garantează asistență juridică gratuită pentru toate victimele violenței în familie în Moldova, în conformitate cu legislația cu privire la asistența juridică garantată de stat.³⁶⁴ În ciuda acestei garanții, victimele violenței în familie beneficiază rar de asistență juridică gratuită. Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat obligă victimele să îndeplinească cerințe financiare de eligibilitate și să facă parte dintr-un caz legal.³⁶⁵ Legea nu se aplică victimelor violenței în familie care solicită o ordonanță de protecție înainte de a fi început o cauză civilă sau penală.³⁶⁶

Deși parajuriștii au fost instruiți cu privire la violența în familie și activează împreună cu asistenții sociali, primarii și polițiștii, aceștia nu sunt încă incluși în Mecanismul Național de Referire și astfel nu primesc în mod regulat referiri pentru victimele violenței în familie.³⁶⁷ În afară de aceasta, interviurile au relevat faptul că echipele de parajuriști nu dispun de cunoștințe despre violența în familie. Un coordonator de proiect pentru parajuriști a declarat că, atunci când echipa respectivă analizează situații de violență în familie, „noi sfătuim oamenii să nu se implice prea adânc în aceste cazuri, deoarece ei nu au suficientă competență”.³⁶⁸

Cele câteva ONG-uri care acordă asistență juridică gratuită nu se află pe întreg teritoriul țării, ci sunt concentrate mai degrabă în regiunile urbane.³⁶⁹ În 2010 un ONG a oferit asistență juridică gratuită pentru 50 de cazuri de violență în familie.³⁷⁰ Directorul adjunct al ONG-ului a explicat astfel importanța asistenței juridice pentru victimele violenței domestice: „...Dacă ea nu are un avocat... [ea] va sta cu el [agresorul], deoarece ea nu are alte opțiuni”.³⁷¹

Directorul adjunct al acestui ONG a descris modul în care avocații ajută victimele: „Chiar dacă procesul de depunere a unei cereri pentru obținerea ordonanței de protecție poate părea simplu la prima vedere, pentru victimele violenței în familie ar putea fi dificil. Și acestea pot avea nevoie de asistență pentru a scrie cererea... Serviciul de avocat nu presupune doar depunerea documentelor. Avocatul merge la judecată și reprezintă victima. Avocatul trebuie să verifice când a fost emisă ordonanța de protecție, cum s-a făcut înregistrarea la poliție și modul în care este pusă în aplicare. Și avocatul trebuie să furnizeze informații relevante pentru a informa victima cu privire la modul de a acționa”.³⁷² Avocații care acordă asistență juridică victimelor violenței au descris și alte servicii importante de sprijin pentru victime, cum ar fi: depunerea cererii de divorț, reprezentarea victimei în relația cu poliția și însoțirea victimei pentru a-și lua hainele de la locul de trai.³⁷³

În timp ce legea permite victimelor să solicite protecție în baza dreptului civil, este mult mai probabil că un judecător va emite o ordonanță de protecție atunci când cererea este depusă cu ajutorul poliției sau al unui

³⁶⁴ A se vedea Legea 45, Capitolul III, Articolul 11(5) și Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat la <http://www.cnajgs.md/en/legal-framework.html>.

³⁶⁵ A se vedea Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat la <http://www.cnajgs.md/en/legal-framework.html>. Legea a intrat în vigoare în ianuarie 2012.

³⁶⁶ A se vedea Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat la <http://www.cnajgs.md/en/legal-framework.html>, Articolul 19.

³⁶⁷ Interviu cu experții juridici, orașul D., 8 noiembrie 2011.

³⁶⁸ Interviu cu coordonatorul de proiect pentru experții juridici, orașul D., 8 noiembrie 2011.

³⁶⁹ Zaporojan-Pîrgari, *Raport cu privire la activitățile de răspuns la violența în familie în Moldova* (2011), sec. 2.3, Vidaicu, *Violența domestică împotriva femeilor în Moldova*, p. 2.

³⁷⁰ Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

³⁷¹ Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

³⁷² Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

³⁷³ Interviu cu juriști, orașul D., 10 noiembrie 2011.

avocat. Judecătorii au declarat că în cazul în care victima dispune de asistență juridică la depunerea cererii de ordonanță de protecție, aceasta va fi mai bine susținută și va conține mai multe probe.³⁷⁴ Lipsa unei asistențe de acest fel sau a reprezentării juridice poate conduce la respingerea cererii sau la întârzierea acordării protecției.³⁷⁵ Un judecător a declarat:

„Este mult mai complicat atunci când victima vine de una singură să obțină ordonanța de protecție, deoarece judecătorul nu poate să-i ceară să colecteze probe. Trebuie să așteptăm până când se face o audiere și poliția se poate implica pentru a obține probele necesare”.³⁷⁶

Într-un caz unei victime i-a fost refuzată cererea de ordonanță de protecție depusă individual, deoarece judecătorul a decis că cererea trebuie să se conformeze cu alte cereri de ordonanță de protecție.³⁷⁷ Pentru victimele care solicită independent o ordonanță de protecție civilă, în sediile instanțelor judecătorești nu sunt disponibile informații cu privire la procesul de depunere a cererii de ordonanță de protecție și personalul administrativ al instanței nu este instruit pentru a ajuta victimele, iar judecătorii nu sunt obligați prin lege să ofere recomandări victimelor.³⁷⁸ Victima menționată a fost în măsură să-și modifice cererea, dar au mai trecut câteva zile înainte ca acest caz să fie re-examinat. Pe parcursul acestei perioade ea a fost lăsată fără protecție.³⁷⁹

Fondul Națiunilor Unite pentru Populație a susținut crearea în șapte orașe a unei rețele de avocați pentru a ajuta cazurile de violență în familie. Acest proiect însă s-a încheiat în 2011.³⁸⁰ Un birou de asistență juridică dintr-o mare regiune urbană nu primește nici un fel de sprijin din partea Guvernului Republicii Moldova și este finanțat integral de către donatorii internaționali.³⁸¹

³⁷⁴ Interviu cu judecători, orașul D., 11 noiembrie 2011; Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

³⁷⁵ Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

³⁷⁶ Idem.

³⁷⁷ Idem. *A se vedea* Codul de Procedură Civilă, Articolul 318², Conținutul cererii, care prevede: „În cererea de aplicare a măsurilor de protecție se vor preciza circumstanțele actului de violență, durata acestuia, consecințele suferite, precum și alte circumstanțe care indică faptul că este necesară aplicarea unor măsuri de protecție”.

³⁷⁸ Idem. *A se vedea, de asemenea*, nota de subsol 228 cu privire la lipsa de judecătorii specializate în Moldova.

³⁷⁹ Interviu cu un judecător, orașul D., 9 noiembrie 2011.

³⁸⁰ Zaporozjan-Pîrgari, *Raport cu privire la acțiunile de răspuns la violența în familie în Republica Moldova* (2011), sec. 2.3.

³⁸¹ Interviu la un avocat, orașul D., 19 noiembrie 2011.

INSTITUȚIILE DE SĂNĂTATE

Instituțiile medico-sanitare joacă un rol important în efectuarea acțiunilor de răspuns la cazurile de violență în familie și asigurarea faptului că victimele sunt tratate într-un mod care să promoveze sănătatea și siguranța acestora. Profesioniștii din domeniul sănătății sunt primii în contact cu victimele și o sursă importantă de referire a lor, cât și autorii înregistrărilor medicale cruciale. Medicii legiști, în special, au un rol important în asigurarea faptului că leziunile victimelor și cauza acestora sunt documentate cu precizie, deoarece procurorii se bazează pe rapoartele lor în determinarea modului de pornire a unei cauze penale. În pofida dreptului victimei la confidențialitate în temeiul Legii 45, profesioniștilor din domeniul sănătății li se cere să raporteze toate cazurile de violență în familie la poliție, ceea ce creează obstacole suplimentare pentru victimele care solicită servicii de îngrijire a sănătății.³⁸²

Profesioniștii din domeniul sănătății nu dispun de cunoștințe despre cazurile de violență în familie și nu posedă abilități de a reacționa în mod eficient

Prestatorii de servicii de asistență medicală nu dispun de cunoștințe despre violența în familie.³⁸³ Un fost director de ONG a calificat medicii de familie ca fiind „veriga slabă” în cadrul echipelor multi-disciplinare, deoarece ei cred că ar trebui să intervină „doar ocazional”.³⁸⁴ Interviuurile au relevat că mulți medici de familie și alți profesioniști din domeniul sănătății nu sunt în stare să identifice cazurile de violență în familie sau să răspundă în mod eficient la acestea.³⁸⁵ „Noi nu avem de a face cu aceasta. Avem puțin timp să ne ocupăm de acest lucru”, a declarat un medic de familie.³⁸⁶ Lipsa cunoștințelor și a atitudinilor în cazul prestatorilor de servicii de asistență medicală prezintă un obstacol important în calea obținerii unei îngrijiri adecvate de către victimă.

Un funcționar din cadrul Ministerului Sănătății a fost de acord cu acest fapt:

„Primul lucru pe care-l văd ca fiind necesar din punctul de vedere al Ministerului Sănătății este de a instrui lucrătorii medicali. Foarte des ei nu sunt conștienți de ceea ce reprezintă violența în familie. Este foarte important să se facă instruirea și sensibilizarea lor, deoarece de foarte multe ori în sate medicii sunt conștienți de existența violenței în familie, dar ei cred că este ceva normal și nu cred că ar trebui să facă ceva în legătură cu aceasta”.³⁸⁷

Un director de ONG a declarat că medicii de familie „foarte rar” fac referirea victimelor violenței în familie la ONG-uri, fiindcă aceasta se întâmplă și în propriile lor familii astfel încât aceștia „nu reacționează” la ea.³⁸⁸ Un medic de familie a declarat: „Eu cred că [Guvernul] are probleme mult mai mari de a aborda decât violența în familie”.³⁸⁹ Medicii neinformați nu compilează un raport medical adecvat, împiedicând astfel accesul

³⁸² Legea 45, Capitolul II, Articolul 8, Alineatul (5) b și c. Legea 45 cere instituțiilor medicale „de toate tipurile și nivelurile” să raporteze, prin intermediul cadrelor medicale, cazurile de violență în familie la poliție sau, în cazul copiilor abuzați, autorității tutelare, pentru „a asigura consiliere medicală și asistență pentru victime”. În cazul victimelor adulte, bunele practici susțin o astfel de colaborare doar la cererea victimei.

³⁸³ Interviu cu un medic legist, orașul D., 9 noiembrie 2011; Interviu cu un medic, orașul D., 7 noiembrie 2011; Interviu cu un medic, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³⁸⁴ Interviu cu un fost director de ONG, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³⁸⁵ Interviu cu un medic, orașul D., 7 noiembrie 2011; Interviu cu un medic, orașul D., 7 noiembrie 2011. Un oficial din Ministerul Sănătății a confirmat faptul că nu au organizat nici o instruire privind violența în familie și Legea 45, deoarece ei au așteptat să fie aprobate instrucțiunile de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei. Interviu la Ministerul Sănătății, Chișinău, 4 noiembrie 2011. (Ministerul Sănătății a lansat instrucțiunile pentru profesioniștii de îngrijire a sănătății în februarie 2012. Mesaj e-mail de la Centrul de Drept al Femeilor, august 2012, din dosarul autorilor.) Cu toate acestea, un medic membru al unei echipe multi-disciplinare raionale a descris o instruire de două săptămâni cu privire la violența în familie, inclusiv a tehnicilor de identificare a victimelor, efectuată pentru 25 de medici locali. Interviu cu medicul din echipa multi-disciplinară, orașul I., 18 noiembrie 2011. Un alt membru de nivel înalt al personalului dintr-un spital urban a remarcat faptul că au existat mai multe instruirii privind violența în familie, desfășurate de Organizația Mondială a Sănătății. Interviu cu un membru al personalului spitalului, orașul D., 16 noiembrie 2011.

³⁸⁶ Interviu cu un medic, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³⁸⁷ Interviu la Ministerul Sănătății, Chișinău, 4 noiembrie 2011.

³⁸⁸ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

³⁸⁹ Interviu cu un medic, orașul D., 7 noiembrie 2011.

victimei la justiție în prezent și în viitor. Un oficial al Ministerului Sănătății a dat dovadă de înțelegere față de acest lucru și a subliniat importanța raportului medical:

„...chiar și atunci când victima solicită, pentru prima dată, asistență medicală în legătură cu leziunile suportate, [medicii] ar trebui să facă o înscriere detaliată în fișa medicală cu referire la acest lucru. Chiar dacă la început ea nu vrea să coopereze, această informație rămâne în dosarul ei. Dacă în viitor ea va fi dispusă să coopereze, aceste informații ar putea servi organelor de drept”.³⁹⁰

Stipularea din Legea 45 privind obligația personalului medical de a raporta violența în familie către poliție constituie un obstacol pentru victime

Legea 45 prevede că toți angajații medicali sunt obligați să raporteze cazurile de violență în familie la autoritatea tutelară și la poliție.³⁹¹ Interviuurile și alte cercetări arată că această cerință poate descuraja victimele să solicite tratament medical.³⁹² Acestea pot evita asistența medicală în cazul în care nu doresc ca sistemul de justiție penală să intervină. În context, încrederea victimelor în medici este un factor determinant în ceea ce privește solicitarea sau nu a asistenței de către acestea. Un director de spital a afirmat că și atunci când victima nu este dispusă să declare că soțul ei i-a cauzat leziuni el și medicii săi sunt obligați de lege să raporteze cazul la poliție.³⁹³ Directorul a afirmat: „Încercăm să obținem încrederea pacientului în noi și să ne spună întâmplarea”, adăugând că „acordul de confidențialitate între pacient și medic se include în dosar astfel încât acest lucru îi face să aibă încredere în noi”.³⁹⁴ Conflictul dintre acordul de confidențialitate medicală și cerința obligatorie de raportare din Legea 45 le face pe victimele violenței în familie să fie nesigure în ceea ce privește consecințele solicitării de ajutor și acestea se adresează pentru ajutor medical doar în ultimă instanță.

Asistența medicală gratuită nu este disponibilă pentru toate victimele violenței în familie

Victimele violenței în familie nu au de multe ori asigurare medicală și nu își pot permite să plătească pentru servicii de îngrijire a sănătății.³⁹⁵ Unele adăposturi oferă servicii de examinare medicală de bază, dar Guvernul Republicii Moldova plătește doar o mică parte din costurile respective.³⁹⁶ Victimele neasigurate suportă povara costurilor de spitalizare, de intervenții chirurgicale și de procurare a medicamentelor.³⁹⁷ În multe cazuri profesioniștii dedicați din Moldova lucrează împreună pentru a găsi modalități de obținere a îngrijirii medicale pentru victimele neasigurate. Un director de Centru maternal a descris un caz în care lipsa asigurării medicale s-a dovedit aproape fatală pentru o victimă a violenței în familie:

„...Era vorba de o victimă care a fost violată. [Ofițerul de poliție] a dus această victimă a violenței în familie la spital și acolo ea a stat două zile... Doctorii nu au putut să o țină mai mult, deoarece ea nu avea asigurare... am lucrat împreună ca să rezolvăm această persoană... A fost riscant. Ea avea febră, leziuni, dar nu am avut de ales - a trebuit să i se ofere un loc. Ea avea o mulțime de vânătăi infectate și sănătatea

³⁹⁰ Interviu la Ministerul Sănătății, Chișinău, 4 noiembrie 2011.

³⁹¹ Legea 45, Capitolul II, Articolul 8(5).

³⁹² Interviu cu un medic legist, orașul D., 9 noiembrie 2011; Interviu cu un medic, orașul D., 7 noiembrie 2011; Interviu cu un director al secției resurse umane dintr-un spital, orașul D., 16 noiembrie 2011. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat că respectarea confidențialității datelor privind sănătatea „este crucială nu doar pentru a respecta sensul vieții private a unui pacient, ci de asemenea pentru a păstra încrederea lui sau a ei în profesia medicală și în serviciile de sănătate în general. Fără o astfel de protecție, cei care au nevoie de asistență medicală pot fi descurajați să dezvăluie astfel de informații de natură personală și intimă, care pot fi necesare în scopul de a beneficia de tratament adecvat și chiar să solicite astfel de asistență, punând astfel în pericol propria sănătate...” CEDO, Z împotriva Finlandei, Cererea. No 22009/93, 25 februarie 1997, Alin. 95.

³⁹³ Interviu cu un director al secției resurse umane dintr-un spital, orașul D., 16 noiembrie 2011.

³⁹⁴ Idem.

³⁹⁵ Interviu la un Centru maternal, orașul E., 18 noiembrie 2011; Interviu la un Centru maternal, orașul A., 15 noiembrie 2011; Interviu cu directorul personalului spitalului, orașul D., 16 noiembrie 2011. Un consilier în drepturile omului a raportat faptul că în cazul romilor sunt de trei ori mai multe șanse de a nu avea nici o asigurare comparativ cu altă etnie. Interviu cu consilierul pentru drepturile omului, orașul C., 10 noiembrie 2011.

³⁹⁶ Interviu la un adăpost, orașul D., 4 noiembrie 2011.

³⁹⁷ Interviu cu un medic, orașul D., 7 noiembrie 2011. Numai tratamentul de urgență este gratuit pentru toți cetățenii. Interviu cu un director de personal dintr-un spital, orașul D., 16 noiembrie 2011.

ei se înrăutățea... A doua oară febra ei era foarte mare și din nou ea a stat trei zile în spital, după ce a fost adusă înapoi aici, deși avea în continuare nevoie de servicii medicale. Ea avea nevoie de medicamente, antibiotice puternice, iar la spital nu i-au fost administrate, dat fiind faptul că trebuia să plătească... Știam că starea ei era proastă și am decis să o salvăm... Mulțumesc lui Dumnezeu ca s-a făcut bine”.³⁹⁸

Sistemul medicinei legale creează obstacole pentru siguranța victimei și pentru atragerea la răspundere a agresorului

Pentru victime poate fi dificil să obțină examinări medico-legale din cauza costurilor și accesului limitat la acestea în regiunile rurale.³⁹⁹ Medicii legiști nu dispun de cunoștințe despre violența în familie și sistemul medico-legal de clasificare a leziunilor nu include o evaluare a riscurilor pentru victimă. Aceasta rezultă în faptul că există cazuri cu leziuni periculoase care nu sunt urmărite de către procurori și polițiști.

Interviurile au relevat că, de fapt, costurile de obținere a unei examinări sunt împovărătoare pentru victime, în special, pentru cele din regiunile rurale, care trebuie să suporte cheltuieli suplimentare de transport.⁴⁰⁰ Într-un caz, unei victime internate în spital poliția i-a cerut să se deplaseze la o distanță de 40 km pentru a obține documentarea medico-legală, chiar dacă ea nu avea bani și nici capacitatea fizică de a călători.⁴⁰¹ Un efort salutar recent din partea medicilor legiști de scutire a victimelor violenței în familie de obligația de achitare a taxei respective nu s-a soldat cu succes.⁴⁰²

Interviurile au evidențiat faptul că mulți medici legiști dau dovadă de lipsă de cunoștințe despre dinamica violenței în familie. De exemplu, un medic legist a declarat că și cazurile de violență gravă ar putea să nu fie raportate la poliție, mai ales dacă în clinicile cu un volum mare de lucru acestea sunt cazuri „permanente și repetate ale violenței în familie”.⁴⁰³ Această declarație indică faptul alarmant despre existența unei prejudecăți periculoase cu privire la victimele violenței repetate, atunci când de fapt astfel de cazuri necesită o atenție și îngrijire sporită. Medicul dă vina pe victime pentru violență, zicând: „[Victimele] ... trebuie să fie educate cum să se comporte... Victimele trebuie să fie educate să știe cum să prevină violența”.⁴⁰⁴ Dacă o victimă merge la un medic legist pentru a obține un certificat pentru un caz penal, medicul trebuie să raporteze cazul de violență la poliție, după cum se cere în temeiul Legii 45. Autorii rămân îngrijorați, așa cum s-a discutat anterior, de potențialul prejudiciu pentru victime în legătură cu cerința de raportare obligatorie care încalcă dreptul lor la confidențialitate și contrazice decizia lor de a nu implica sistemul de drept.⁴⁰⁵

Clasificarea prejudiciului victimei are consecințe importante pentru urmărirea penală a infractorilor. Sancțiunea crește odată cu gradul de severitate al prejudiciului.⁴⁰⁶ În conformitate cu sistemul de clasificare din Republica Moldova, o vătămare „gravă” se consideră o vătămare corporală ori o afectare a sănătății, însoțită de pierderea permanentă a unei treimi din capacitatea de muncă.⁴⁰⁷ O vătămare corporală „mai puțin gravă” se consideră o dereglare „prelungită” a sănătății sau o pierdere permanentă a mai puțin de o treime din capacitatea de muncă.⁴⁰⁸ O „vătămare corporală ușoară intenționată” include bătăi sau alte acțiuni care provoacă „dereglări de sănătate pe termen scurt sau o pierdere neînsemnată dar confirmată a capacității de muncă”.⁴⁰⁹

³⁹⁸ Interviu la un Centru maternal, orașul A, 15 noiembrie 2011.

³⁹⁹ Examinările medico-legale sunt necesare pentru urmărirea penală. Codul de Procedură Penală, Articolul 97, Alineatul (1). A se vedea Anexa C. Examinările pot fi solicitate de către poliție sau procurori sau victima le poate solicita din propria inițiativă.

⁴⁰⁰ Interviu cu persoane oficiale din raion, orașul I., 18 noiembrie 2011.

⁴⁰¹ Interviu cu victima, orașul G., 15 noiembrie 2011.

⁴⁰² Interviu cu un medic legist, orașul D., 9 noiembrie 2011.

⁴⁰³ Idem.

⁴⁰⁴ Idem.

⁴⁰⁵ În unele cazuri victimele se adresează medicului legist din propria inițiativă doar cu scopul să fie făcută o înregistrare a violenței în familie, dar nu sunt încă gata să implice poliția.

⁴⁰⁶ Codul Penal, Articolul 201¹.

⁴⁰⁷ Codul Penal, Articolul 151(1). A se vedea Anexa C cu textul integral din Codul Penal, Articolul 151(1).

⁴⁰⁸ Codul Penal, Articolul 152(1). A se vedea Anexa C cu textul integral din Codul Penal, Articolul 152(1).

⁴⁰⁹ Codul Contravențional, Articolul 78.

Nici una dintre calificările date nu include probe de violență repetată sau o escaladare a violenței, elemente importante în evaluarea riscurilor și stabilirea elementelor unei posibile infracțiuni penale. Așadar, leziunile tipice de violență în familie sunt de multe ori clasificate ca fiind mai puțin severe. De exemplu, un lucrător al unui adăpost a remarcat că, atunci când o victimă a venit cu dinții dezbătuți, medicul legist a apreciat acest lucru ca o vătămare „ușoară”.⁴¹⁰ Contuzia unei alte victime a fost calificată drept o vătămare „ușoară”, astfel încât ordonanța de protecție nu cerea agresorului să părăsească casa.⁴¹¹ Într-un alt caz un „traumatism cerebral” a fost clasificat ca o vătămare „ușoară” în pofida necesității de 10 zile de spitalizare și a numeroaselor incidente de violență anterioare. Ca urmare a clasificării respective, nu s-au adus nici un fel de acuzații în acest caz.⁴¹²

Acțiuni de răspuns în cazul copiilor

Adăposturile nu totdeauna raportează la poliție cazurile de violență împotriva copiilor și, cu toate că în întreaga Republică Moldova problemele de protecție a copilului sunt gestionate de Direcția de asistență socială și protecție a familiei din fiecare raion, au fost emise în temeiul Legii 45 doar câteva ordonanțe de protecție în numele copiilor. Totodată, sunt necesare spații sigure pentru vizitarea supravegheată în cazurile de violență în familie în scopul prevenirii abuzurilor comise în continuare de către agresori.

Neîndeplinirea cerinței de a raporta violența împotriva copiilor și utilizarea slabă a ordonanțelor de protecție

În timp ce Legea 45 prevede ca mai multe categorii de profesioniști, inclusiv angajații din adăposturi, să raporteze violența împotriva copiilor⁴¹³, adăposturile nu raportează în mod constant cazurile periculoase. De exemplu, angajații dintr-un adăpost al unei mari regiuni urbane au descris un caz în care a fost emisă o ordonanță de protecție în baza Legii 45 cu scopul de a proteja copiii de un tată abuziv. Fiica cea mai mare și mama ei au povestit personalului din adăpost despre mai multe incidente anterioare de violență și abuz sexual, inclusiv agățarea fetei de un plafon de lumină și bătaia acesteia cu forțarea de a-i face agresorului masaj pe tot corpul în spatele ușilor închise. Personalul a raportat că a înțeles că era vorba de violență severă și de lungă durată. Cu toate acestea, i-au permis fetei să se întoarcă acasă atunci când ordonanța de protecție a expirat, chiar dacă ea a protestat și le-a spus că a încercat să se sinucidă și le-a mai spus că vroia să înceapă o viață nouă.⁴¹⁴ Singura precauție întreprinsă de ei a fost să sfătuiască mama ca acesta să observe îndeaproape fata. Fata i-a spus, în cele din urmă, mamei, că tatăl ei a violat-o de la vârsta de nouă ani. Având dovezi de viol, a fost posibilă pornirea urmăririi penale.⁴¹⁵ Deși personalul din adăpost a fost conștient de faptul că era obligat să raporteze cazurile de violență împotriva copiilor⁴¹⁶, acesta nu a chemat poliția după primele rapoarte de violență, deoarece, a spus, că mama spera că soțul își va schimba comportamentul. Tatăl rămâne în închisoare și ordonanța de protecție, emisă deja în temeiul articolului 215¹, a fost prelungită de mai multe ori.

Într-un alt caz un avocat dintr-un ONG, numit de autoritatea tutelară să reprezinte un copil, nu a raportat și nu a solicitat îndepărtarea imediată a fetei dintr-o situație periculoasă.⁴¹⁷ Mama fetei a fost respinsă în calitate de reprezentant legal, deoarece a depus mărturie împotriva fiicei ei în cauza penală intentată contra

⁴¹⁰ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

⁴¹¹ Interviu cu o echipă multi-disciplinară, orașul G., 15 noiembrie 2011.

⁴¹² Interviu cu o victimă, orașul G., 15 noiembrie 2011.

⁴¹³ Asistenții sociali sunt responsabili de raportarea și de protejarea drepturilor și intereselor victimelor minore (Legea 45, Capitolul II, Articolul 8 (3) f); centrele trebuie să raporteze cazurile de violență în familie la poliție (Legea 45, Capitolul II, Articolul 10, Alineatul (3) Litera e); profesorii trebuie să raporteze imediat cazurile de violență în familie împotriva copiilor la poliție și la Autoritatea Tutelă și Curatelă (Legea 45, Capitolul II, Articolul 8 (4) d); și poliția este obligată să înștiințeze Autoritatea Tutelară și autoritățile tutelare despre cazurile victimelor minore ale violenței în familie (Legea 45, Capitolul II, Articolul 8 (6) c). Procurorii au reglementări interne (Ordinul 707) care le cere să informeze imediat direcția de protecție a copilului cu referire la cazurile care implică copii. Interviu cu procurorul, orașul D., 08 noiembrie 2011.

⁴¹⁴ Interviu cu un adăpost, orașul D., 8 noiembrie 2011.

⁴¹⁵ Idem.

⁴¹⁶ Idem. A se vedea Legea 45, Capitolul II, Articolul 10(3)e.

⁴¹⁷ În conformitate cu Codul Familiei, Articolul 53, ONG-urile care reprezintă copiii au obligația să-i protejeze. Vezi Anexa E cu textul integral al Codului Familiei, Articolul 53.

tatăl fetei. El a molestat fata de la vârsta de 5 până la 9 ani. Când fata a atins vârsta de 9 ani și până la 11 ani, tatăl o viola de cel puțin două ori pe săptămână. El a fost condamnat la 12 de ani, dar a fost eliberat din închisoare și a revenit să locuiască cu familia.⁴¹⁸ Personalul a lucrat cu mama să o convingă să solicite o ordonanță de protecție pentru fiica ei.⁴¹⁹

În pofida sistemului de protecție a copilului din Moldova, de multe ori, așa cum confirmă interviurile și statisticile, ordonanțele de protecție în temeiul Legii 45 nu sunt solicitate în numele copiilor.⁴²⁰ În municipiul Chișinău, în primele 10 luni ale anului 2011 autoritatea tutelară pentru copii a fost solicitată în 180 de cazuri de violență în familie⁴²¹, dar ea nu a inițiat nici o cerere de ordonanță de protecție în această perioadă.⁴²²

Într-o regiune rurală care cuprinde 37 de primării și 55 de sate nu s-a inițiat și nu s-a auzit de cazuri de ordonanță de protecție în numele copiilor.⁴²³ Într-un alt raion, din apropierea unei zone urbane mari, nu s-a solicitat nici o ordonanță de protecție care să fi fost doar în numele unui copil.⁴²⁴ Un centru de copii de la nivel național „a avut un rol” în inițierea din 2010 doar a 8 ordonanțe de protecție în numele copiilor.⁴²⁵

Reglementări cu privire la vizitele supravegheate și spațiile necesare pentru aceasta

Interviurile au relevat faptul că în cazurile de violență în familie este probabil să fie permise vizitele cu un părinte violent.⁴²⁶ Ca să demonstreze o atitudine în care drepturile părintești primează asupra siguranței și responsabilității, șeful unei echipe multi-disciplinare a declarat: „...Nu-l putem împiedica să-și vadă copilul, deoarece el poate că și-a schimbat comportamentul”.⁴²⁷

În Republica Moldova nu există spații pentru vizitare supravegheată și acest fapt conduce la situații periculoase pentru copii și mame. O echipă multi-disciplinară a descris un caz în curs de desfășurare în care a solicitat o ordonanță de protecție în numele unei mame și al copilului ei. Agresorul a bătut mama, a făcut apeluri telefonice de amenințare și ia trimis e-mailuri amenințătoare. Acesta a urmărit mama și copilul și i-a amenințat să-i calce pe ambii cu mașina. A înjurat-o pe soție. Ea s-a speriat foarte tare și îi era frică să traverseze strada din cauza amenințărilor lui. Prin ordonanța de protecție agresorului i s-a interzis atât să se apropie de femeie și de casa ei, cât și să-i mai adreseze amenințări. Bărbatului însăși i s-a permis să viziteze de două ori pe lună copilul în casa în care acesta locuia, în prezența unui asistent social din sat până

⁴¹⁸ Intervievatul a declarat că agresorul a fost eliberat din închisoare de către Curtea de Apel, deoarece acțiunile sale au fost re-calificate. Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

⁴¹⁹ Într-o cauză penală, victimele trebuie să solicite o ordonanță de protecție în temeiul Articolului 215¹ din Codul de Procedură Penală. Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

⁴²⁰ Cazurile care implică copiii sunt de multe ori mai întâi referite la un asistent social comunitar. Aceștia pot identifica și monitoriza un caz, dar nu au puterea de a face o determinare a custodiei. Autoritatea tutelară este cea care are puterea de a determina custodia. Autoritatea tutelară poate fi atribuită la unul din mai multe niveluri: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, nivel de raion și consiliul local. Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011. Fiecare sector din Chișinău are direcția proprie de protecție a drepturilor copilului. Fiecare dintre aceste direcții este o autoritate tutelară. Interviu la Direcția municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului, Chișinău, 10 noiembrie 2011.

⁴²¹ Interviu la Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului, Chișinău, 10 noiembrie 2011.

⁴²² Idem.

⁴²³ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

⁴²⁴ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

⁴²⁵ Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011.

⁴²⁶ Interviu cu un ONG, orașul D., 8 noiembrie 2011; Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011; Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul A., 15 noiembrie 2011. Legea 45, Capitolul III, Articolul 15 (1) i. include „stabilirea pentru agresor a unui program temporar de vizitare a copiilor minori” ca una dintre măsurile de protecție. În cazul în care copilul este abuzat și depășește vârsta de 10 ani și dorește o vizitare a părintelui abuziv, agresorul poate fi obligat să treacă consilierea psihiatrică, ca o condiție de vizitare. Interviu la Direcția municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului, Chișinău, 10 noiembrie 2011. Legea 45, Capitolul III, Articolul 15 (1) h include „obligarea agresorului de a participa la un tratament special sau program de consiliere, dacă instanța stabilește că acest lucru este necesar pentru a reduce sau elimina violența” ca o altă măsură de protecție.

⁴²⁷ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul A., 15 noiembrie 2011.

la momentul în care instanța va decide asupra drepturilor părintești. Potrivit avocaților mamei, agresorul continuă să manifeste un comportament agresiv în casa victimei și folosește fiecare vizită ca o oportunitate de a interacționa cu victima.⁴²⁸

Un director de adăpost a căzut de acord cu faptul că vizitarea supravegheată constituie un element de protecție important:

„În multe cazuri există dovezi clare de violență împotriva victimei, dar nu și împotriva copiilor. În această situație este dificilă aplicarea ordonanței de protecție, deoarece agresorul are dreptul de a vedea copiii... Deci, chiar dacă victima este plasată în centru, de foarte multe ori agresorul manipulează victima, fiindcă el are dreptul de a vedea copiii. Ar fi bine dacă instituția de protecție a copilului ar aranja un spațiu în care agresorul ar putea vedea copiii fără a vedea și victima. Dat fiind faptul că astfel de servicii nu sunt disponibile, agresorul poate folosi dreptul de a vedea copiii ca pe o modalitate de a vedea victima”.⁴²⁹

⁴²⁸ Interviu cu echipa multi-disciplinară, orașul F., 16 noiembrie 2011.

⁴²⁹ Interviu la un adăpost, orașul D., 7 noiembrie 2011.

CONCLUZII

Acest raport analizează legislația, politicile și practicile care constituie răspunsul autorităților Republicii Moldova la problema globală și devastatoare a violenței în familie. Moldova a fost una dintre primele țări care a recunoscut și documentează legătura dintre traficul de ființe umane și violența în familie și care acționează în vederea extinderii Sistemului său Național de Referire și asupra victimelor violenței în familie, permițându-le să vină în centrul național de servicii. Aceasta este de asemenea una dintre primele țări din regiune care abordează violența în familie atât în sistemul civil, cât și în cel penal. Totodată, prevederile Legii 45 stabilesc un răspuns cuprinzător multi-sectorial pentru victime. Autorii felicită Guvernul Republicii Moldova pentru adoptarea acestei legislații.

Raportul constată că monitorizarea aplicării legislației cu privire la violența în familie este un instrument important pentru identificarea lacunelor și a punctelor slabe la nivel de legislație, politici și practici care au avut consecințe negative nedorite pentru victime. În Moldova, există lacune critice și puncte slabe atât în ceea ce privește formularea, cât și aplicarea legii. Acest fapt subminează nu numai intenția legii, dar, ceea ce este și mai important, se soldează cu efecte devastatoare asupra victimelor și familiilor acestora. Ca urmare a acestor lacune și puncte slabe, multe victime ale violenței în familie din întreaga Moldovă rămân neprotejate și nu beneficiază de servicii.

Sistemul de justiție a luat măsuri importante pentru a îmbunătăți răspunsul la violența în familie, însă mai rămân încă probleme grave. În pofida omniprezenței în Moldova a fenomenului violenței în familie și necesității unor soluții juridice pentru abordarea violenței, au fost emise foarte puține ordonanțe de protecție în cei doi ani de când a fost adoptat mecanismul de implementare la Legea 45. Au fost inițiate puține urmăriri în temeiul recente legislații privind violența în familie din dreptul penal. În timp ce poliția a făcut unele eforturi laudabile de a pune în aplicare legea, acesteia de multe ori îi lipsește sensibilitatea față de victime și le respinge, nu solicită ordonanțe de protecție în numele lor și nu investighează cazurile care necesită a fi supuse urmării penale. Procurorii, precum și poliția utilizează prea lent legea penală cu privire la violența în familie împotriva agresorilor. De multe ori sistemul judiciar întârzie în emiterea ordonanței de protecție prin solicitarea dovezilor, lucru care durează zile sau săptămâni pentru a le obține, chiar și după ce agresorul a fost informat că victima solicită protecție.

Sunt admirabile totodată eforturile Republicii Moldova de a dezvolta un răspuns cuprinzător, multi-sectorial pentru victime. Poliția, asistenții sociali, cadrele medicale și alți profesioniști din domenii relevante formează o echipă bazată pe nevoile specifice ale victimei și familiei acesteia. În multe cazuri echipele multi-disciplinare au realizat activități eficiente de sprijin și au oferit servicii. Totuși mulți profesioniști au demonstrat o lipsă de înțelegere a dinamicii violenței în familie și de cunoștințe suficiente ale dispozițiilor Legii 45 necesare pentru aplicarea legislației în mod corespunzător. Lipsa unei instruirii continue și periodice cu privire la aceste aspecte constituie un obstacol în calea aplicării efective a legislației violenței în familie. Numărul mic de adăposturi și lipsa altor servicii complete pentru victimele violenței în familie afectează capacitatea acestor instituții de a asigura o securitate imediată și de lungă durată.

Este important să se menționeze că o finanțare adecvată din partea Guvernului Republicii Moldova este esențială pentru aplicarea tuturor aspectelor legislative, inclusiv instruirii pentru toate sectoarele, colectarea statisticilor cuprinzătoare privind violența în familie, oferirea serviciilor pentru victime, în special de către adăposturi, și sensibilizarea publicului cu privire la problema violenței în familie și modalitățile prin care aceasta este abordată de legislație.

În concluzie, autorii invită Guvernul Republicii Moldova să facă cunoștință cu următoarea secțiune a acestui raport ce oferă recomandări concrete pentru a aborda aceste și alte provocări în calea realizării siguranței victimelor și a responsabilizării agresorilor.

RECOMANDĂRI

Recomandări prioritare

- Se vor face amendamente la Legea 45 în vederea solicitării Guvernului să finanțeze în totalitate și în întreaga țară adăposturile specializate și centrele de criză pentru victimele violenței în familie și toți copiii lor minori.
- Se va introduce o ordonanță de protecție de urgență care să poată fi emisă *ex parte* în procedură civilă.
- Se vor face amendamente la Codul de Procedură Civilă, Articolul 313³ cu introducerea prevederii conform căreia declarația independentă a victimei este suficientă pentru a obține ordonanța de protecție și pentru a permite să fie eliberată ordonanța de protecție în cazul în care există un pericol iminent de producere a leziunilor fizice.
- Se vor face amendamente la Codul de Procedură Civilă, Articolul 313⁵ care să permită eliberarea ordonanței de protecție în cazul în care există un pericol de producere repetată a actelor de violență.
- Se vor face amendamente la Legea 45 și Codul Penal pentru a incrimina orișice încălcare a ordonanței de protecție.
- Se vor aloca resurse pentru ONG-uri în scopul consolidării capacităților organizațiilor societății civile, recunoscând rolul important al acestora în protejarea victimelor și permițându-le să lucreze în parteneriat cu Guvernul pentru a răspunde nevoilor victimelor.
- Se va păstra confidențialitatea victimelor prin eliminarea cerințelor și politicilor de notificare a tuturor profesioniștilor, cu excepția cazurilor în care sunt folosite arme, cazurilor în care victimele sunt deosebit de vulnerabile, precum cele cu capacități reduse de ordin intelectual sau fizic sau cazurilor în care copiii sunt subiecți ai abuzului fizic. Este deosebit de important ca victimele să aibă încredere în intimitatea relației lor cu medicii și alți prestatori de asistență medicală.
- Se vor elabora și implementa politici care să ceară ofițerilor de poliție din prima linie să acționeze agresiv pentru a proteja siguranța victimei și a asigura responsabilitatea agresorilor în așa fel încât polițiștii să se abțină de la emiterea avertismentelor, în loc să întreprindă acțiuni suplimentare, și să rețină agresorii violenți conform prevederilor legii, și politici care să ceară aplicarea măsurilor de protecție, conform cererii victimei.
- Se va asigura faptul că polițiștii sunt instruiți în materie de bune practici de reacționare la violența în familie, cum ar fi modul de efectuare a unei investigații complete și elaborarea unui raport complet al actului de violență. Se va asigura faptul că poliția cunoaște factorii de evaluare a riscurilor sau a pericolului și modul de a integra în descrierea cazului datele despre incidentele anterioare.
- Se va asigura faptul că poliția explică agresorului ordonanța de protecție și îl informează cu privire la consecințe, în cazul în care acesta o va încălca. Ofițerii de poliție vor fi echipați cu instrumentele necesare pentru asigurarea evacuării agresorului, în cazul în care este ordonată evacuarea. Se va asigura faptul că poliția oferă victimei informație cu privire la activitățile de planificare a siguranței și raportarea privind siguranță în cazul în care agresorul încălcă ordonanța de protecție.
- Se va asigura faptul că procurorii acordă o prioritate înaltă cazurilor de violență în familie, le supun unei urmăririi penale agresive și decid dacă este cazul să se inițieze urmărea penală în timp util pentru a evita tărgănarea acțiunilor și pericolul suplimentar pentru victime.
- Se va asigura faptul că judecătorii se conformează cerinței de a emite ordonanța de protecție în termen de 24 de ore în toate cazurile.
- Se vor elimina prevederile legale, inclusiv Articolul 11 (4) din Legea 45 și Articolul 276 din Codul de Procedură Penală, care permit sau acordă mandatul de mediere sau conciliere în cazurile de violență în familie.

- Se va abroga Articolul 276 (5) din Codul de Procedură Penală care prevede suspendarea cazurilor penale atunci când are loc împăcarea părților.
- Se va efectua și finanța, în colaborare cu ONG-urile de femei, instruirea obligatorie și programată care să reflecte bunele practici recunoscute pe plan internațional pentru judecători, procurori, polițiști, asistenți sociali, medici și angajați din sistemul sănătății și membri ai echipelor multi-disciplinare cu privire la dinamica violenței în familie și la controlul coercitiv.

Recomandări pentru Parlament

- Se va semna și ratifica Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței în familie (Convenția de la Istanbul).
- Extinderea domeniului de aplicare a Legii 45 în vederea asigurării protecției victimelor violenței în familie care nu au locuit niciodată împreună cu agresorul lor dar care sunt sau au fost într-o relație intimă cu acesta.
- Se vor face amendamente la Codul de Procedură Penală, Articolul 215¹ astfel încât procurorul să poată solicita și instanța de judecată să poată emite din proprie inițiativă ordonanța de protecție în timpul unui proces penal. În procedură penală procurorii și instanțele ar trebui să recunoască situațiile în care victimele sunt în pericol și ar trebui să fie în măsură să pună în aplicare măsuri de protecție în numele victimei.
- Se vor face amendamente la Legea 45 pentru a redefini violența psihologică, spirituală și economică și a asigura ca aceasta să includă doar acte prin care victima este amenințată de cauzarea leziunilor fizice sau care provoacă frica față de astfel de leziuni sau care constituie comportamente grave de constrângere sau de control.⁴³⁰ Se vor întreprinde măsuri de asigurare a faptului că definițiile de violență psihologică, spirituală și economică sunt puse în aplicare astfel încât în fiecare caz în parte să se ia în considerare contextul, caracterul grav, utilizarea puterii și controlului, caracterul repetat și hărțuirea exercitată.
- Se vor face amendamente la Legea 45 pentru a stipula necesitatea obținerii acordului victimei de a înainta cererea de obținere a ordonanței de protecție în procedură civilă, atunci când victima este minoră sau este un adult deosebit de vulnerabil, cum ar fi un adult cu probleme de ordin mental sau fizic.
- Extinderea domeniului de aplicare a ordonanței de protecție în vederea interzicerii în mod special unui agresor să se apropie atât de școala copiilor, spațiile de recreere sau locul de muncă al victimei sau de contactele sociale ale copiilor, cât și de alte locuri relevante pe care le pot frecventa victima și copiii.
- Se vor face amendamente la Codul Penal în vederea includerii prevederilor adăugătoare de interzicere a urmăririi și hărțurii victimei.
- Se vor face amendamente la Codul de Procedură Penală, Articolul 215¹ în vederea includerii stipulărilor de interzicere a urmăririi și hărțurii victimei.
- Se vor face amendamente la Legea 45 pentru a majora durata ordonanței de protecție până la cel puțin un an de zile, care să rămână în vigoare până când un judecător ajunge la concluzia, în urma unei audieri solicitate de către pârât, că este cazul să fie anulată ordonanța de protecție.
- Se va asigura faptul că resursele limitate disponibile pentru acordarea serviciilor victimelor violenței domestice să aibă prioritate față de resursele desemnate pentru agresori.
- Se va asigura faptul că linia fierbinte națională este finanțată în mod adecvat astfel încât aceasta să fie menținută în stare funcțională tot timpul.
- Se va asigura faptul că victimele violenței în familie obțin asistență juridică gratuită, indiferent de venitul acestora, inclusiv pe parcursul acțiunii ordonanței de protecție, precum și pe parcursul procedurii penale sau civile.
- Se vor face amendamente la Legea 45 în vederea includerii unei prevederi care să-i permită judecătorului flexibilitate în dispunerea altor măsuri, menite să soluționeze nevoile victimei și familiei acesteia.
- Elaborarea unui proces de acreditare echitabil și echilibrat și instituirea unui mecanism de finanțare imparțial care să încurajeze crearea ONG-urilor de femei.

⁴³⁰ Controlul prin constrângere poate fi descris ca fiind „o acțiune sau un model de acțiuni, prin care un partener adult încearcă să constrângă și / sau să controleze un alt adult prin intenție, aranjamente sau consecințe. Constrângerea include un act sau un model de acte de agresiune, constrângere sexuală, amenințări, umilire și intimidare sau alt tip de abuz, care este folosit pentru a face un rău, pedepsi sau speria un partener. Controlul include o serie de acte menite să subordoneze și / sau să facă un partener dependent prin izolarea acestuia de sursele de sprijin, exploatarea resurselor și capacităților lui pentru câștig personal, lipsirea de mijloacele necesare pentru independență, rezistență și evadare și prin reglementarea comportamentului de zi cu zi a acestuia”. Împotriva violenței și abuzului (AVA), Răspunsul AVA la definiția încrucișată a violenței domestice: Consultarea A, 4, din dosarul autorilor.

- Instituirea unui mecanism independent de monitorizare care să permită colectarea datelor în mod regulat și analiza implementării legislației privind violența în familie în scopul identificării și corectării consecințelor nedorite ale legislației dăunătoare pentru victime.
- Instituirea unui mecanism independent și confidențial de raportare care să faciliteze depunerea de către victime a plângerilor cu privire la reacția sistemului de drept. Inițierea și efectuarea unei revizuirii independente și a unui proces de sancționare pentru cazurile de neglijență, corupție sau incompetență comise de organele de drept.
- Modificarea regulilor de prezentare a probelor pentru a permite femeilor acuzate sau persoanelor aflate deja în închisoare pentru uciderea sau rănirea agresorilor în scop de auto-apărare să utilizeze mărturiile psihologului sau ale altui expert în ceea ce privește efectele bătăilor de durată îndelungată pentru contestarea sentinței lor.

Recomandări pentru Ministerul Afacerilor Interne

- Se va elabora un formular al ordonanței de protecție, ușor de întrebuițat de către victimă, în care să se specifice cerințele și măsurile prin care poate fi obținută ordonanța de protecție.
- Se va asigura accesul imediat al poliției și judecătorilor la baza de date în care sunt referințe la încălcările preliminare comise de agresor în materie contravențională și penală.
- Se va ține evidența în mod sistematic și se vor furniza datele statistice privind violența în familie, inclusiv a numărului de ordonanțe de protecție solicitate, eliberate și respinse, termenii și încălcările acestora, precum și informații cu privire la prelungiri, condamnări și sancțiuni. Statisticile vor fi clasificate în funcție de sex și vor include informații cu privire la relația dintre victimă și agresor.
- Se vor crea unități de poliție specializate și se vor desemna ofițeri de poliție specializați care au urmat instruirea cu privire la dinamica violenței în familie.
- Se va stabili ca prioritate instruirea poliției, procurorilor și judecătorilor în materie de dinamică a violenței în familie, exersarea puterii și a controlului și nevoile specifice ale victimelor.
- Se va extinde formularul de raport al poliției cu privire la actul de violență pentru a include întrebări despre existența unor măsuri de protecție, de probațiune, ordine, condamnări anterioare, precum și întrebări de apreciere a riscurilor și a letalității, informații de contactare a victimei, momente practice de auto-apărare și caracteristici predominante de identificare a agresorului.
- Se vor elabora protocoale care să ajute poliția în identificarea agresorului predominant și în evaluarea vătămarilor cauzate de acțiuni de auto-apărare.

Recomandări pentru Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

- Se vor încuraja secțiile de asistență socială, personalul din Centrele maternale și ONG-urile să dea prioritate ordonanțelor de protecție în calitatea acestora de element-cheie al răspunsului la violența în familie.
- Se vor asigura cursuri periodice și repetate dedicate dinamicii violenței în familie, sensibilității față de victime și legislației cu privire la violența în familie pentru personalul tuturor Centrelor maternale, asistenței sociali și autoritățile locale.
- Se vor desemna specialiști în violența în familie în componența fiecărei echipe multi-disciplinare. Specialiștii bine pregătiți în materie de dinamică a violenței în familie nu doar pot oferi un ajutor specific victimei, dar pot de asemenea activa în calitate de formator pentru ceilalți membri ai echipei multi-disciplinare.
- Se vor asigura în cadrul adificiilor autorităților locale spații speciale dedicate întâlnirilor pentru asistenței sociali și echipele multi-disciplinare unde să aibă loc întâlnirile cu victimele violenței în familie.
- Se va comanda efectuarea unor studii independente pentru a evalua eficacitatea de consiliere a agresorului și a programelor de tratament în vederea prevenirii violenței în viitor. ONG-urile care nu sunt implicate în administrarea tratamentului ar fi cele mai indicate să efectueze această cercetare cu finanțare de la stat.
- În lucrul lor cu agresorii centrele pentru agresori se vor conduce de bunele practici în domeniu.⁴³¹

⁴³¹ A se vedea Avocații pentru Drepturile Omului, Bunele practici pentru programele în cazul agresorilor, 17 octombrie 2008, la adresa http://www.stopvaw.org/best_practices_for_batterers_intervention_programs.

Recomandări pentru Ministerul Sănătății

- Se va stabili ca prioritate instruirea medicilor de familie, medicilor legiști și personalului medical de la nivelul unu în materie ce ține de dinamica violenței în familie și nevoile specifice ale victimelor.
- Se va renunța la perceperea taxelor de examinare medico-legală în cazul tuturor victimelor violenței în familie.
- Se va asigura faptul că pe tot teritoriul țării există servicii de medicină legală și acestea sunt asigurate cu personal adecvat.
- Se va face revizuirea regulamentelor pentru medicii legiști privind evaluarea nivelului de leziuni în cazurile de violență în familie în vederea includerii dinamicii violenței domestice, cum ar fi riscurile de leziuni, în prezent clasificate ca fiind de nivel scăzut, violența repetată și escaladarea violenței.
- Extinderea rolului medicilor de familie în evaluarea leziunilor. Informația respectivă poate fi utilizată de către sistemul de drept în stabilirea responsabilității agresorului.
- Elaborarea datelor statistice privind cazurile de violență în familie referite la serviciile de sănătate și calcularea costurilor de îngrijire a sănătății în cazul violenței în familie.

Recomandări pentru Ministerul Justiției

- Se va asigura instruirea periodică și obligatorie pentru toate nivelurile sistemului judiciar în materie de dinamică a violenței în familie, putere și control și nevoile specifice ale victimelor.
- Se va extinde utilizarea capacităților avocaților din sistemul public de asistență juridică și a personalului judiciar cu includerea acordării ajutorului victimelor în scrierea și depunerea unei cereri de eliberare a ordonanței de protecție.
- Se va solicita instanțelor judecătorești să transmită imediat o copie a deciziilor luate în temeiul Legii 45 la poliția locală, secția de asistență socială, victimei, avocatului acesteia și agresorului.
- Se vor institui birouri sau instanțe specialitate în violența în familie în vederea accelerării cazurilor și promovării lucrului experților la toate nivelurile. Se vor crea sisteme care permit ca ordonanțele de protecție să fie acordate pe timp de noapte și la sfârșit de săptămână.
- Se va face instruirea judecătorilor pentru ca aceștia să dispună măsuri de protecție detaliate cu dispoziții exacte, astfel încât victimele să se simtă în siguranță și poliția să știe ce poate fi executat.
- Se va elabora și implementa un protocol standard și obligatoriu cu referire la evaluarea riscului. Judecătorilor li se va oferi un îndrumar (ghid gen „carte de căpătâi”) de evaluare a riscurilor.
- Se va spori siguranța victimei prin asigurarea unor uși separate de ieșire / intrare pentru victime și agresori și crearea în edificiile instanțelor a unei săli de așteptare separate pentru victime.

Recomandări pentru poliție

- Va adopta și aplica un standard de cauză probabilă de arestare ce ar permite poliției să aresteze și să rețină un agresor, chiar dacă polițistul nu a fost martor al actului respectiv, în cazul în care se determină că există o cauză probabilă la baza faptului că a fost comisă o infracțiune.
- Elaborarea și punerea în aplicare a politicilor care cer poliției să determine agresorul predominant într-o situație de violență în familie și să aresteze doar agresorul predominant.
- Va aresta și reține agresorii pentru toate încălcările ordonanței de protecție. Atunci când agresorul nu încalcă anumite condiții specifice din ordonanța de protecție, dar este clară intenția sa de a urmări victima, poliția va trata aceste acțiuni ca urmăriri și hărțuiri și va depune cerere de aplicare a măsurilor de protecție corespunzătoare.
- Se va abține în a le face victimelor violenței în familie anumite avertizări de sperjur.
- Va informa în mod consistent victimele despre drepturile lor și despre posibilitatea de a apela la diferite organizații pentru ajutor.
- Se va abține de la utilizarea Codului Contravențional în cazurile de leziuni corporale ușoare. În aceste cazuri se va aplica Articolul 201¹.
- Va iniția o comunicare permanentă cu asistenții sociali din toate orașele cu referire la emiterea ordonanței de protecție și încălcările acesteia.

Recomandări pentru procurori

- Vor urmări să asigure în mod agresiv protecția victimelor și responsabilizarea agresorilor prin aplicarea legislației penale în cazurile de violență în familie.
- Vor informa victimele despre măsurile de protecție disponibile și vor încuraja victimele să le solicite.
- Se vor depune eforturi pentru adoptarea unei politici care să promoveze urmărirea penală în absența victimei, chiar în cazurile în care victimele se dezic sau își exercită dreptul de a nu depune mărturie. Atunci când decid dacă să continue urmărirea penală în lipsa cooperării victimei, procurorii vor lua în considerare totalitatea de dovezi care ar putea susține sau confirma declarația victimei, inclusiv abuzurile din trecut, și vor asigura faptul că organul de urmărire penală a colectat toate probele disponibile.
- Poliția se va instrui și i se vor comunica bunele practici de colectare a probelor, cum ar fi înregistrarea apelurilor de urgență, declarațiilor martorilor și descrierea detaliată a scenei crimei, inclusiv fotografierea probelor pertinente, cum ar fi vânătăile, dinții dezbătuți și scena crimei.
- Se vor sprijini eforturile de modificare a legislației, astfel ca procurorii să poată cere măsuri de protecție pentru victime în cursul procedurii penale. În cazurile penale, procurorii vor recunoaște situațiile periculoase pentru victime și ar trebui să fie în măsură să pună în aplicare măsuri de protecție în numele victimei.
- Se va lansa un proces de revizuire a fatalității împreună cu poliția, sistemul judiciar și toate părțile relevante în vederea examinării măsurilor luate sau neîntreprinse în cazurile în care agresorul violent omoară victima.
- Se vor crea funcții pentru juriștii specializați în drepturile victimelor din cadrul sistemului de urmărire penală cu sarcina de a menține un contact permanent cu victimele, a le ajuta în depunerea cererilor de emiteră a ordonanței de protecție, a răspunde la întrebări, a comunica informații importante de procedură și a le însoți în instanță.

Recomandări pentru judecători

- Se vor abține de la aplicarea amenzilor care de fapt pedepsesc victimele ale căror resurse financiare sunt comune cu cele ale agresorului și se va renunța la suspendarea pedepselor în urma cărora victima ajunge într-o situație de pericol de vătămare în continuare în cazurile de violență în familie, inclusiv de încălcare a măsurilor de protecție.
- Se va acorda prioritate măsurilor de protecție care se axează pe siguranța victimei: evacuarea, interzicerea de a sta aproape de locul aflării victimei și confiscarea armelor de foc. Aceste măsuri ar trebui să fie aplicate pe perioada maximă de timp permisă în temeiul legii.
- Se vor abține de la solicitarea oricăror altor probe, în afară de declarația victimei, pentru a emite ordonanța de protecție.
- Vor clarifica pentru toate părțile faptul că ordonanța de protecție intră în vigoare imediat după emiteră ei.
- Vor emite ordonanțe de protecție și pentru situațiile în care părțile s-au separat deja, cum ar fi procedura de divorț, sau pentru situația în care victima se află în adăpost.
- Consilierea agresorului și programele de tratament pot fi măsuri importante, însă acestea nu vor trebui să înlocuiască sau să aibă prioritate față de măsurile de protecție care să ofere protecție imediată victimei și copiilor ei. În situația în care se stabilește participarea agresorului la programele de consiliere și de tratament, acestea ar trebui să fie ordonate în combinație cu măsuri de protecție necesare pentru asigurarea securității victimei, cum ar fi interzicerea contactării victimei sau de evacuare, și pedeapsa cu închisoarea.
- În ordinele de interzicere de a sta aproape de locul aflării victimei se va specifica o distanță minimă la care să se țină agresorul față de victimă, de exemplu, 200 de metri.
- Se vor expedia imediat copii ale tuturor deciziilor pe numele victimei și avocatului acesteia, fără a aștepta cerere din partea lor, și se va explica că ordonanțele intră în vigoare imediat.
- Se va încuraja participarea judecătorilor și personalului instanțelor la instruirea periodică cu privire la toate aspectele legate de violența în familie, inclusiv dinamica violenței în familie, nevoile specifice ale victimelor, evaluarea riscurilor, leziunile defensive, violența în familie și custodia asupra copiilor și promovarea siguranței victimei, prin informarea periodică despre procesele de judecată.

- Se vor ordona pedepse pentru violența în familie corespunzătoare cu gravitatea actelor de violență comise de agresor împotriva femeilor.
- Victima va fi imediat informată în mod consistent despre eliberarea agresorului.
- Durata măsurilor de protecție se va extinde în funcție de frica manifestată de victimă cu referire la violența repetată.
- Se va asigura faptul că evaluarea riscului se face în toate cazurile care implică violența în familie.
- Se va înceta imediat obligarea părților să se întâlnească în timpul audierilor, în conformitate cu Articolul 276, Alineatul (5). În cazul în care Articolul 276, Alineatul (5) rămâne în vigoare, judecătorii vor fi instruiți să le întrebe pe victime în mod privat dacă reconcilierea este cu adevărat de bună voie și dacă au nevoie de servicii de asistență socială.
- Deciziile cu privire la reținerea în continuare sau eliberarea agresorului se vor baza mai degrabă pe prevederile legislației și pe gradul de siguranță al victimei decât pe mărturiile victimei.
- Se vor supraveghea activ toate cazurile de violență în familie care sunt mediate de alte persoane, pentru a asigura faptul că siguranța victimei are prioritate.
- Se va accelera procedura de divorț în cazurile în care este prezentă violența în familie.
- Se vor lua toate măsurile posibile pentru a proteja siguranța victimei în perioada procedurilor de divorț care implică violența în familie, cum ar fi determinarea custodiei, vizitele supravegheate sau interzicerea vizitelor.
- Se va proteja confidențialitatea adresei victimei, inclusiv adresa de domiciliu, adresa locului de muncă, adresa instituției de îngrijire a copiilor sau adresa școlii, precum și toate celelalte adrese relevante, a căror cunoaștere de către agresor ar putea pune în pericol victima violenței repetate.
- Se vor asigura zone separate de așteptare pentru victime și o securitate consistentă și adecvată a acestora, inclusiv escortă judecătorească, și personal de pază la sosire, în interiorul clădirii și la plecarea din edificiul judecătoriei.

Recomandări pentru medicii legiști

- Vor participa la instruirii periodice și necesare dedicate dezvoltării sensibilizării față de victime și cunoașterii legislației cu privire la violența în familie.
- Vor încorpora circumstanțele de vătămare în rapoartele medicinei legale în vederea demonstrării situațiilor de risc înalt și de violență repetată.

Recomandări pentru serviciile de protecție a copiilor

- Se va asigura o participare la instruirii periodice și necesare axate pe nevoile specifice ale victimelor și cunoașterea legislației cu privire la violența în familie.
- Se vor aloca resurse în vederea asigurării localurilor supravegheate și securizate destinate pentru vizitarea copilului în cazurile de violență în familie. Se vor lua măsuri adecvate pentru a spori siguranța victimei în timpul vizitei supravegheate, cum ar fi aranjarea programului în așa fel încât victima și agresorul să nu fie în aceeași încăpere în același timp. Se va asigura faptul că vizitele sunt supravegheate de către personal de specialitate instruit pentru a preveni traumatizarea în continuare a copiilor și orice alte încercări ale agresorului de a obține informații de la copii care ar putea plasa victima într-o situație de risc.
- Toate cazurile de violență în familie vor fi abordate ca fiind urgente și se va acorda prioritate siguranței tuturor victimelor. În timp ce instrucțiunile de protecție a copilului indică faptul că autoritățile de tutelă trebuie să se centreze asupra bunăstării copilului, bunele practici ilustrează că siguranța copiilor în cazurile de violență în familie este garantată cel mai bine prin acordarea custodiei și funcției de protejare unui părinte ne-violent.

Recomandări pentru asistenții sociali

- Vor participa în mod periodic la instruirea completă cu privire la toate aspectele legate de violența în familie, inclusiv dinamica violenței în familie, nevoile specifice ale victimelor, evaluarea riscului, pericolele medierii, violența în familie și custodia asupra copiilor și promovarea siguranței victimei.

- În cazul în care dispozițiile cu privire la mediere rămân în vigoare, se cere ca toți mediatorii de violență în familie, inclusiv asistenți sociali-mediatorii, să fie instruiți în domeniul bunelor practici de mediere.
- Victimele se vor informa în mod constant cu privire la beneficiile ordonanței de protecție și li se va oferi asistență în scrierea și depunerea cererii de obținere a ordonanței de protecție. Victimele vor fi însoțite în instanță pentru a depune cererea.
- Se vor lua măsuri adecvate pentru a spori siguranța victimei în timpul vizitei supravegheate, cum ar fi aranjarea programului astfel încât victima și agresorul să vină și să plece în timp diferit. Se va asigura faptul că vizitele sunt supravegheate de către personal de specialitate instruit pentru a preveni traumatizarea în continuare a copiilor și orice alte încercări ale agresorului de a obține informații de la copii care ar putea plasa victima în situație de risc.
- Se vor abține de la efectuarea medierii în cazurile de violență în familie. În situația în care evitarea medierii nu este posibilă, se va solicita ca medierea să se facă separat pentru părțile care au suferit din cauza violenței în familie, indiferent dacă există sau nu o ordonanță de protecție.

Recomandări pentru lucrătorii medicali

- Vor participa la instruirea periodică completă cu privire la dinamica violenței în familie și controlului prin constrângere, identificarea leziunilor determinate de violență în familie, drepturile victimei și resursele acesteia și modul în care se poate discuta cu victimele în condiții de siguranță.
- Se va manifesta o atitudine diligentă în identificarea și documentarea leziunilor cauzate de violența în familie și totodată se va respecta confidențialitatea victimei și dorința acesteia de a raporta sau nu incidentul.
- Victima se va informa în mod constant despre drepturile sale și despre posibilitatea de referire la organizațiile de sprijin existente.

**Anexa A. Prevederi din legislația civilă în domeniul violenței în familie
Legea 45 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie**

**LEGEA nr. 45 din 01.03.2007
cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie**

Publicat : 18.03.2008 în Monitorul Oficial Nr. 55-56 art Nr : 178 Data intrării in vigoare : 18.09.2008

Prevenirea și combaterea violenței în familie fac parte din politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică. Pentru consolidarea, ocrotirea și sprijinirea familiei, pentru asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației referitor la familie, egalității de șanse între femei și bărbați în realizarea dreptului lor uman la viață fără violență, Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

**Capitolul I
DISPOZIȚII GENERALE**

Articolul 1. Obiectul legii

Prezenta lege stabilește bazele juridice și organizatorice ale activității de prevenire și de combatere a violenței în familie, autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie, mecanismul de sesizare și soluționare a cazurilor de violență.

Articolul 2. Noțiuni principale

În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni semnifică:

violență în familie - orice acțiune sau inacțiune intenționată, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a unor alte persoane, manifestată fizic sau verbal, prin abuz fizic, sexual, psihologic, spiritual sau economic ori prin cauzare de prejudiciu material sau moral, comisă de un membru de familie contra unor alți membri de familie, inclusiv contra copiilor, precum și contra proprietății comune sau personale;

violență fizică - vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar;

violență sexuală - orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mîngîieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar;

violență psihologică - impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derîdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățămînt; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar;

violență spirituală - subestimare sau diminuare a importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, prin interzicere, limitare, luare în derîdere sau pedepsire a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice sau religioase; impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile; alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare;

violență economică - privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate; abuz de variate situații de superioritate pentru a sustrage bunurile persoanei; interzicere a dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune; control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune; refuz de a susține familia; impunere la munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv a unui membru de familie minor; alte acțiuni cu efect similar;

prejudiciu moral - cauzare de suferințe unui membru de familie, inclusiv unui copil, în cadrul familiei sau al unor alte relații interpersonale, care duce la umilire, frică, înjosire, incapacitate de apărare împotriva violenței fizice, la sentimente de frustrare; *prejudiciu material* - daune materiale, susceptibile de evaluare sau estimare financiară/pecuniară, rezultând din orice act de violență în familie, în concubinaj, precum și costurile pentru instrumentarea cazurilor de violență în familie;

agresor - persoană care comite acte de violență în familie, în concubinaj;

victimă - persoană, adult sau copil, supusă actelor de violență în familie, în concubinaj;

ordonanță de protecție - act legal prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei.

Articolul 3. Subiecții violenței în familie

- (1) Subiecți ai violenței în familie sînt: agresorul și victima cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni străini și apatrizii care locuiesc pe teritoriul ei.
- (2) Subiecți ai violenței în familie pot fi:
 - a) în condiția conlocuirii - persoanele aflate în relații de căsătorie, de divorț, de concubinaj, de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor, alte persoane întreținute de acestea;
 - b) în condiția locuirii separate - persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub tutelă sau curatelă, alte persoane aflate la întreținerea acestora.

Articolul 4. Cadrul legislativ

- (1) Legislația cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie constă din Constituția Republicii Moldova, din prezenta lege, din alte acte normative, din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.
- (2) Dacă tratatul internațional la care Republica Moldova este parte stabilește alte norme decît prezenta lege, se aplică normele tratatului internațional.

Articolul 5. Principiile de bază ale prevenirii și combaterii violenței în familie.

Prevenirea și combaterea violenței în familie se efectuează pe următoarele principii:

- a) legalitatea;
- b) egalitatea;
- c) confidențialitatea;
- d) accesul la justiție;
- e) protecția și securitatea victimei;
- f) cooperarea autorităților administrației publice cu societatea civilă și cu organizațiile internaționale.

Articolul 6. Sfera de acțiune a legii

Prevederile prezentei legi se aplică în egală măsură cetățenilor Republicii Moldova, cetățenilor străini și apatrizilor care locuiesc pe teritoriul ei.

Capitolul II
AUTORITĂȚILE ȘI INSTITUȚIILE ABILITATE
CU FUNCȚII DE PREVENIRE ȘI DE COMBATERE
A VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Articolul 7. Autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie.

- (1) Autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie sînt:
 - a) autoritățile administrației publice centrale de specialitate (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției);
 - b) autoritățile administrației publice locale de specialitate:
 - secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei;
 - direcțiile generale de învățămînt, tineret și sport;
 - organele ocrotirii sănătății;
 - organele afacerilor interne;
 - c) comisiile pentru probleme sociale de pe lîngă autoritățile administrației publice locale;
 - d) centrele/serviciile de reabilitare a victimelor și agresorilor;
 - e) alte organizații cu activități specializate în domeniu.

- (2) Autoritatea publică centrală abilitată cu funcții de elaborare și de promovare a politicilor de prevenire și de combatere a violenței în familie și de asistență socială a victimelor și agresorilor este Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

- (3) Pe lîngă Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei se creează Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, în componența căruia intră cîte un reprezentant al autorităților centrale, conform alin. (1), reprezentanții societății civile și alte părți interesate. Consiliul coordonator interministerial este responsabil de asigurarea coordonării și colaborării dintre ministere și alte autorități administrative centrale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Regulamentul Consiliului coordonator interministerial este aprobat prin hotărîre de Guvern.
[Art.7 al.(3) introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]

- (4) Autoritatea publică locală abilitată cu funcții de implementare a politicilor de prevenire a violenței în familie și de asistență socială a victimelor și agresorilor este secția/direcția raională de asistență socială și protecție a familiei, în cadrul căreia se desemnează un specialist responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.
[Art.7 al.(4) introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]

- (5) Celelalte servicii publice de nivel local vor desemna persoane cu atribuții privind prevenirea și combaterea violenței în familie, responsabile de coordonarea activităților specifice în cadrul instituției sale și de colaborarea în desfășurarea activităților comune la nivelul teritoriului administrativ, în baza unor proceduri stabilite de conlucrare în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie.
[Art.7 al.(5) introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]

Articolul 8. Competențele autorităților administrației publice centrale și locale.

- (1) Autoritățile administrației publice centrale (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției), în limitele competenței lor:
 - a) asigură elaborarea și promovarea politicii de consolidare a familiei, de prevenire a violenței în familie, de acordare a protecției și asistenței victimelor și agresorilor;
 - b) coordonează activitatea în domeniu a structurilor descentralizate / desconcentrate;
 - c) coordonează, evaluează și monitorizează activitatea centrelor / serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor;

- d) stabilesc procedurile de identificare, de înregistrare și de raportare a cazurilor de violență în familie, conform principiilor statistice, dezagregate pe sexe;
 - e) consolidează capacitățile resurselor umane din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie;
 - f) conlucrează cu organizații neguvernamentale, cu persoane fizice și juridice implicate în activități de prevenire și de combatere a violenței.
- (2) Autoritățile administrației publice locale:
- a) creează comisii pentru probleme sociale și organizează la nivel local activitatea acestora;
 - b) formează echipe multi-disciplinare în domeniu;
 - c) organizează centre / servicii de reabilitare a victimelor și agresorilor în conformitate cu standardele internaționale;
 - d) organizează campanii de informare, studii și alte acțiuni privind prevenirea violenței în familie;
 - e) dezvoltă parteneriate sociale cu organizații neguvernamentale, inclusiv cu fundații, sindicate, asociații, cu organisme internaționale care să contribuie la prevenirea și combaterea violenței în familie;
 - f) constată, prin decizie a comisiei pentru probleme sociale, existența sau dispariția pericolului pentru viața și sănătatea victimei în urma aplicării măsurilor de protecție.
- (3) Secțiile / direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei, prin intermediul specialistului responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie:
[Art.8 al.(3) modificat prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]
- a) conlucrează cu organele afacerilor interne în activitatea de identificare a persoanelor predispuse la comiterea actelor de violență în familie;
 - b) actualizează baza de date, la nivel teritorial, ce vizează fenomenul violenței în familie;
 - c) plasează, după caz, victima în centrul de reabilitare, oferindu-i asistența corespunzătoare;
 - d) desfășoară activitate de consiliere psihologică și psihosocială a victimelor, în vederea lichidării consecințelor actelor de violență în familie, prin mijloace proprii sau redirectionând cazul către specialiști din centrele de reabilitare;
 - e) înlesnesc, la solicitarea organelor de drept, accesul agresorului la programele de reabilitare;
 - f) apără drepturile și interesele legitime ale victimelor, inclusiv ale victimelor minore;
 - g) realizează, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe informaționale în vederea prevenirii violenței în familie;
 - h) determină necesitatea creării de centre / servicii de reabilitare a victimelor și a agresorilor, asigură acestor centre / servicii sprijin metodologic și informațional;
 - i) monitorizează și coordonează activitățile profesionale ale asistenților sociali din cadrul primăriilor de prevenire a violenței în familie, de sprijinire / consiliere a victimelor și de resocializare a agresorilor;
 - j) prezintă Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei rapoarte semestriale despre activitățile desfășurate în teritoriu de secții / direcții, asistenți sociali conform parteneriatelor stabilite;
 - k) monitorizează victimele și le acordă asistență după ce au părăsit centrele de reabilitare.
- (4) Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport:
- a) asigură informarea și instruirea cadrelor didactice în vederea calificării actelor de violență în familie, aplicării metodelor și mijloacelor de prevenire a unor astfel de acte și de sesizare a autorităților abilitate;
 - b) realizează, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie;
 - c) asigură desfășurarea activităților de consiliere în vederea reabilitării psihologice și psihosociale a copiilor victime ale violenței în familie;
 - d) comunică autorităților abilitate, prin intermediul cadrelor didactice, sesizând de îndată în mod obligatoriu autoritatea tutelară și poliția, cazurile de violență în familie, inclusiv cazurile de violență în familie împotriva copiilor.

(5) Instituțiile medicale de toate tipurile și nivelurile:

- a) organizează campanii de informare;
- b) comunică poliției și autorității tutelare, prin intermediul cadrelor medicale, cazurile de violență în familie;
- c) asigură consiliere și asistență medicală victimelor;
- d) inițiază și realizează programe și servicii adresate agresorilor; asigură realizarea programelor de dezalcoolizare, dezintoxicare, de tratament psihoterapeutic, după caz, cu suportul cheltuielilor din mijloacele abuzatorului sau, după caz, din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală;
- e) inițiază parteneriate durabile cu toate programele care vizează sănătatea mamei și a copilului;
- f) încheie contracte de prestare a serviciilor medicale cu centrele / serviciile de reabilitare a victimelor și agresorilor.

(6) Organele afacerilor interne, la nivel de structură specializată:

- a) identifică, înregistrează și raportează cazurile de violență în familie;
- b) asigură evidența nominală a agresorilor;
- c) sesizează, în cazul copiilor victime ale violenței în familie, autoritățile tutelare;
- d) examinează cererile și sesizările parvenite din partea cetățenilor, instituțiilor medicale, centrelor medico-legale și a altor instituții referitor la conflicte familiale, la acte de violență, la amenințări cu moartea sau la existența unui pericol iminent de realizare a lor;
[Art.8 al.(6), lit.d) modificată prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]
- e) vizitează familiile ai căror membri sînt luați la evidență, efectuează lucrul de prevenire a comiterii repetate a actelor de violență în familie;
- f) efectuează, în situații de criză, reținerea administrativă a agresorului, în funcție de gravitatea cazului;
- g) se adresează către autorități judecătorești pentru obținerea ordonanței de protecție în situație de criză în baza cererii depuse de victimă sau a sesizării de caz; asigură executarea ordonanței de protecție;
- h) în cazul comiterii actului de violență în familie, explică victimei drepturile ei, iar la cererea acesteia, îi acordă ajutor spre a fi plasată în centrul de reabilitare;
- i) informează victima despre dreptul ei de a beneficia de asistență juridică gratuită;
- j) asigură agresorilor, inclusiv celor aflați în arest administrativ, accesul la serviciile de reabilitare;
- k) asigură securitatea, paza și ordinea publică în centrele de reabilitare a victimelor;
- l) monitorizează și instrumentează, în comun cu asistenții sociali, cazurile de violență în familie din teritoriul deservit, actualizează baza de date cu informații din domeniu;
- m) conlucrează cu autoritățile abilitate în domeniu, cu societatea civilă în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie.

Articolul 9. Competențele Departamentului Instituțiilor Penitenciare

De competența Departamentului Instituțiilor Penitenciare țin:

- a) organizarea de servicii și programe de reabilitare și resocializare a agresorilor în penitenciare;
- b) conlucrarea cu alte autorități abilitate în domeniu.

Articolul 10. Competențele centrelor / serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor

- (1) Centrul de reabilitare a victimelor violenței în familie, denumit în continuare - centru, este instituție specializată care oferă cazare, hrană, asistență juridică, socială, psihologică și medicală de urgență, pază și protecție, precum și asistență pentru contactarea rudelor.
- (2) Centrele pot fi create:
 - a) de Guvern, la propunerea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei;
 - b) de autoritățile administrației publice locale, la propunerea comisiei pentru probleme sociale;
 - c) de organizațiile internaționale și organizațiile neguvernamentale, cu informarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale, și Familiei;
 - d) de autoritățile administrației publice și organizațiile neguvernamentale sau private, în baza unui acord de activitate comună.

- (3) Centrul:
- a) asigură protecție și cazare victimelor pînă la rezolvarea situației familiale, dar nu mai mult de 3 luni;
 - b) acordă asistență psihologică, pedagogică, socială și juridică, îngrijire medicală membrilor de familie care sînt sau care pot fi victime;
 - c) efectuează, în caz de urgență, atunci cînd izolarea de agresor se impune ca o măsură de protecție, plasamentul victimei, la cererea ei, iar al copilului, cu acordul reprezentantului legal sau al autorității tutelare;
 - d) interzice agresorului accesul în incintă;
 - e) anunță organele de resort despre săvîrșirea actelor de violență în familie;
 - f) studiază și generalizează cauzele și condițiile producerii actelor de violență în familie.
- (4) Fondatorii aprobă regulamentul de organizare și funcționare a centrului, elaborat în baza unui regulament-cadru, aprobat prin hotărîre de Guvern.
- (5) Cheltuielile aferente activității centrului se suportă de la bugetul comun al fondatorilor.
- (6) Organizarea și funcționarea centrului pot fi susținute material și financiar și de agenți economici și întreprinzători în condițiile Legii cu privire la filantropie și sponsorizare.
- (7) Pentru asigurarea securității localurilor în care sînt cazate victimele, centrul beneficiază de asistența gratuită a poliției.
- (8) Serviciul de reabilitare a agresorilor:
- a) oferă programe specializate de dezalcoolizare, dezintoxicare, tratament psihoterapeutic;
 - b) acordă asistență psihologică, socială agresorului, realizează programe corecționale;
 - c) colaborează cu autoritățile teritoriale specializate în vederea promovării unui mod sănătos de viață, prevenirii și tratării alcoolismului, narcomaniei, infecțiilor sexual transmisibile etc.];
 - d) colaborează cu instituții, întreprinderi, organizații neguvernamentale pentru organizarea de cursuri de instruire și recalificare a agresorilor, pentru plasarea lor în cîmpul muncii;
 - e) informează autoritățile abilitate despre ridicarea măsurii de protecție și de reintegrare în familie a agresorului;
 - f) studiază și generalizează cauzele și condițiile producerii actelor de violență în familie.
- (9) Guvernul stabilește și monitorizează standardele de funcționare a centrelor / serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor.

Capitolul III MECANISMUL DE SOLUȚIONARE A ACTELOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Articolul 11. Dreptul la protecție al victimei

- (1) Victimei i se garantează apărarea drepturilor și intereselor legitime.
- (2) Persoanele cu funcție de răspundere, alte persoane care cunosc existența unui pericol pentru viața și sănătatea unei potențiale victime trebuie să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.
- (2¹) Victima are dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale. Acordarea serviciilor de protecție și asistență nu este condiționată de dorința victimei de a face declarații și a participa la procese de urmărire în justiție a agresorului. Dreptul la viața privată și confidențialitatea informației privind victima sînt garantate.
[Art.11 al.(2¹) introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]
- (3) Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sînt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie; despre tipul serviciilor și

organizațiile la care se pot adresa după ajutor; despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plîngere; despre procedura ce urmează după depunerea plîngerii și rolul lor după asemenea proceduri; cum pot obține protecție; în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică; dacă există un pericol pentru viața sau sănătatea lor în cazul eliberării unei persoane reținute sau condamnate; dacă a fost anulată ordonanța de protecție.

[Art.11 al.(3) în redacția LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]

- (4) Cazurile de violență în familie pot fi supuse medierii, la cererea părților. Mediarea se efectuează de către mediatori atestați, iar în lipsa acestora, de către comisiile pentru probleme sociale, cu participarea, după caz, a asistentului social.
- (5) Victima are dreptul la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat.
[Art.11 al.(5) introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]
- (6) Victimei i se acordă asistență medicală de instituțiile medico-sanitare în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.
[Art.11 al.(6) introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]
- (7) Viața privată și identitatea victimei sînt protejate. Înregistrarea, păstrarea și utilizarea datelor cu caracter personal privind victima se efectuează în conformitate cu prevederile Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal.
[Art.11 al.(7) introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]

Articolul 12. Persoanele care pot depune cerere despre comiterea actelor de violență în familie

Persoanele care pot depune cerere despre comiterea actelor de violență în familie sînt:

- a) victima;
- b) în situație de criză, membrii de familie;
- c) persoanele cu funcție de răspundere și profesioniștii care vin în contact cu familia;
- d) autoritatea tutelară;
- e) alte persoane care dețin informații despre pericolul iminent de săvîrșire a unor acte de violență sau despre săvîrșirea lor.

Articolul 13. Depunerea cererii

- (1) Cererea despre comiterea actelor de violență în familie se depune:
 - a) la organul afacerilor interne;
 - b) în instanță de judecată;
 - c) la organul de asistență socială și de protecție a familiei și copilului;
 - d) la autoritatea administrației publice locale.
- (2) Cererea se depune la locul:
 - a) de domiciliere al victimei;
 - b) temporar de reședință al victimei dacă aceasta a părăsit domiciliul pentru a evita continuarea violenței directe;
 - c) de reședință al agresorului;
 - d) în care victima a căutat asistență;
 - e) în care a avut loc actul de violență.
- (3) Pentru depunerea în instanță de judecată a cererii despre comiterea actelor de violență în familie nu se plătește taxă de stat.

Articolul 14. Modalitatea examinării cererii

- (1) Cererea depusă în organul afacerilor interne se examinează conform procedurii prevăzute de legislația în vigoare.
- (2) Cererea depusă în instanță de judecată se examinează conform Codului de Procedură Civilă, Codului de Procedură Penală.

- (3) Cererea depusă în orice autoritate abilitată cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie este readresată conform competenței în decursul unei zile lucrătoare.

Articolul 15. Măsurile de protecție

- (1) Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi asistență victimei, aplicând agresorului următoarele măsuri:
- a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor;
 - b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei;
 - c) obligarea de a nu contacta victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea;
 - d) interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei;
 - e) obligarea, pînă la soluționarea cazului, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima;
 - f) obligarea de a plăti cheltuielile și daunele cauzate prin actele sale de violență, inclusiv cheltuielile medicale și cele de înlocuire sau reparare a bunurilor distruse sau deteriorate;
 - g) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune;
 - h) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei;
 - i) stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor săi minori;
 - j) interzicerea de a păstra și purta armă.
- (2) Responsabilitatea de informare a agresorului despre ordonanța de protecție și de aplicare a acesteia revine inspectorului de sector în colaborare cu asistentul social.
- (3) Măsurile de protecție prevăzute la alin.(1) se aplică pe un termen de pînă la 3 luni, pot fi retrase odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri și pot fi prelungite în cazul unei cereri repetate sau al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.
- (4) Aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de divorț, partajării averii comune, decăderii din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni prevăzute de legislația în vigoare.
- (5) Supravegherea îndeplinirii măsurilor de protecție stabilite de instanță ține de competența organelor afacerilor interne, organelor de asistență socială și altor organe, după caz.
- (6) Instanța de judecată poate retrage măsurile de protecție la cererea întemeiată a victimei. În cazul victimelor copii și persoane aflate în stare de neputință, examinarea de către instanță a cazului este obligatorie.
- (7) Contestarea ordonanței de protecție se face în conformitate cu legislația în vigoare

Articolul 16. Finanțarea

- (1) Activitățile de implementare a prezentei legi se finanțează de la bugetul de stat, de la bugetele unităților administrativ-teritoriale, în limita mijloacelor financiare stabilite anual, din alte surse neinterzise de lege.
- (2) Finanțarea centrelor / serviciilor de reabilitare a victimelor și agresorilor se efectuează din alocațiile prevăzute la bugetul unităților administrativ-teritoriale, din donații, granturi, din alte surse, conform legislației în vigoare.

Articolul 17. Sancțiuni

- (1) Nerespectarea de către agresor a prevederilor art.15 alin.(1) se pedepsește în conformitate cu legislația în vigoare.
- (2) În caz de comitere a unor acte de violență în familie ce conțin elementele constitutive ale unei contravenții administrative sau ale unei infracțiuni, se aplică legislația în vigoare, indiferent de stabilirea măsurilor de protecție.
- (3) Nerespectarea prezentei legi de către persoanele cu funcție de răspundere și profesioniștii în domeniu este o încălcare a disciplinei muncii și atrage răspundere disciplinară în conformitate cu legislația.

Capitolul IV
DISPOZIȚII FINALE

Articolul 18.

- (1) Prezenta lege intră în vigoare la expirarea a 6 luni din data publicării.
- (2) Guvernul, în termen de 3 luni:
 - a) va prezenta Parlamentului propuneri pentru aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;
 - b) va aduce actele sale normative în conformitate cu prezenta lege.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI
Nr.45-XVI. Chișinău, 1 martie 2007.

Marian LUPU

**Anexa B. Legea 167 cu privire la modificarea
și completarea unui șir de acte legislative**

LEGEA Nr. 167
din 09.07.2010

pentru modificarea și completarea unor acte legislative

Publicat : 03.09.2010 în Monitorul Oficial Nr. 155-158 art Nr : 551

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Legea nr. 416-XII din 18 decembrie 1990 cu privire la poliție (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 17–19, art. 56), cu modificările ulterioare, se completează după cum urmează:

1. Articolul 9 se completează cu punctul 6¹) cu următorul cuprins:
„6¹) desemnează subdiviziunea responsabilă de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, care participă la elaborarea și realizarea măsurilor de prevenire și combatere a violenței în familie, asigurând protecția victimelor violenței în familie și punerea sub urmărire a agresorilor;”.
2. Articolul 12 se completează cu punctul 5¹) cu următorul cuprins:
„5¹) să asigure protecția victimelor violenței în familie și să supravegheze executarea ordonanței de protecție în conformitate cu legislația;”.
3. Articolul 13 se completează cu punctul 4¹) cu următorul cuprins:
„4¹) în cazul în care victima violenței în familie se află în stare de neputință, să se adreseze instanței de judecată pentru obținerea ordonanței de protecție, în baza cererii depuse de victimă sau a sesizării de caz;”.

Art. II. – Articolul 37 alineatul (4) din Codul Familiei nr. 1316-XIV din 26 octombrie 2000 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47–48, art. 210), cu modificările ulterioare, se completează în final cu textul „, cu excepția cauzelor de divorț pornite pe motivul violenței în familie confirmate prin probe”.

Art. III. – Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72–74, art. 195), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La articolul 90, alineatul (6) se completează cu litera c¹) cu următorul cuprins:
„c¹) să participe la un program special de tratament sau de consiliere în vederea reducerii comportamentului violent;”.
2. Codul se completează cu articolul 133¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 133¹. Membru de familie

Prin membru de familie se înțelege:

- a) în condiția conlocuirii: persoanele aflate în relații de căsătorie, de concubinaj, persoanele divorțate, persoanele aflate în relații de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor;
- b) în condiția locuirii separate: persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub curatelă.”
3. La articolul 171, alineatul (2) se completează cu litera b²) cu următorul cuprins:
„b²) săvârșit asupra unui membru de familie;”.
4. La articolul 172, alineatul (2) se completează cu litera b²) cu următorul cuprins:
„b²) săvârșite asupra unui membru de familie;”.
5. Articolul 173 va avea următorul cuprins:

„Articolul 173. Hărțuirea sexuală

Hărțuirea sexuală, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj, se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 500 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 3 ani.”

6. Codul se completează cu articolul 201¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 201¹. Violența în familie

- (1) Violența în familie, adică acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de pînă la 2 ani.
- (2) Aceeași acțiune:
 - a) săvârșită asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;
 - b) care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 5 ani.
- (3) Aceeași acțiune care:
 - a) a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;
 - b) a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere;
 - c) a provocat decesul victimei se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani.”

Art. IV. – La articolul 26 alineatul (3) din Legea nr. 102-XV din 13 martie 2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 70–72, art. 312), cu modificările ulterioare, cuvîntul „preponderent” se substituie prin cuvintele „, în mod prioritar,” iar după cuvintele „precum și” se introduc cuvintele „victimele violenței în familie,”.

Art. V. – Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104–110, art. 447), cu modificările ulterioare, se completează după cum urmează:

1. La articolul 58, alineatul (3) se completează cu punctul 6¹) cu următorul cuprins:

„6¹) să se adreseze cu o cerere privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie;”.
2. La articolul 165 alineatul (2) punctul 2), după cuvintele „luate în privința lui,” se introduce textul „precum și ordonanța de protecție în cazul violenței în familie,”.
3. La articolul 185 alineatul (2), punctul 3) se completează în final cu textul „ori a încălcat ordonanța de protecție în cazul violenței în familie”.
4. Codul se completează cu articolul 215¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 215¹. Măsuri de protecție aplicate victimelor violenței în familie

- (1) Cererea victimei violenței în familie adresată, în cursul procesului penal, organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată privind amenințările cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunului ori alte acte ilegale va fi examinată de instanța de judecată, care este obligată să ia măsuri de asigurare a protecției victimei față de bănuțit, învinuit, inculpat membru de familie prin emiterea unei ordonanțe de protecție.

- (2) În cazul depunerii cererii la organul de urmărire penală sau la procuror, aceștia vor înainta imediat, printr-un demers, cererea în instanța de judecată pentru a fi examinată.
- (3) Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi protecție victimei, aplicând bănuțului, învinuțului, inculpatului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:
- obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, indiferent de dreptul de proprietate asupra bunurilor;
 - obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei;
 - obligarea de a nu contacta victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea;
 - interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei;
 - limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune;
 - obligarea de a face un examen medical privind starea psihică și dependența de droguri / alcool și, dacă există avizul medical care confirmă dependența de droguri/alcool, de a face un tratament medical forțat de alcoolism / narcomanie;
 - obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei;
 - interzicerea de a păstra și purta armă.
- (4) Măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni. Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanță la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.
- (5) Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne și organului de asistență socială de la locul aflării bănuțului, învinuțului, inculpatului și a victimei.
- (6) Încheierea judecătorească privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție este executorie imediat, cu drept de recurs în instanța ierarhic superioară.”
5. Articolul 276:
la alineatul (1), după cifra „161,” se introduce cifra „173,”;
alineatul (5) se completează în final cu textul: „În cazurile de violență în familie, procurorul sau instanța de judecată va examina dacă voința de împăcare a victimei este liber exprimată, asigurîndu-se că victima a avut acces real la asistență și protecție.”
6. La articolul 511, alineatul (1) se completează cu punctul 5) cu următorul cuprins:
„5) să participe la un program special de tratament sau de consiliere în vederea reducerii comportamentului violent.”

Art. VI. – Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova nr. 225-XV din 30 mai 2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 111–115, art. 451), cu modificările ulterioare, se completează după cum urmează:

- La articolul 85, alineatul (1) se completează cu litera c¹) cu următorul cuprins:
„c¹) victimele violenței în familie – pentru cererile privind aplicarea măsurilor de protecție;”
- La articolul 279, alineatul (1) se completează cu litera g¹) cu următorul cuprins:
„g¹) aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie;”
- Codul se completează cu capitolul XXX¹ cu următorul cuprins:

„Capitolul XXX¹

APLICAREA MĂSURILOR DE PROTECȚIE ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Articolul 318¹. Depunerea cererii

- (1) Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune la instanța judecătorească de către victima violenței în familie sau de reprezentantul ei legal, iar în cazul minorului – de organul de tutelă și curatelă. În caz de imposibilitate de depunere a cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea poate fi depusă de către procuror, organul de asistență socială sau poliție.

- (2) Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune la instanța judecătorească competentă de la domiciliul sau locul de aflare a victimei sau a agresorului, de la locul unde victima a solicitat asistență sau de la locul unde a avut loc actul de violență.

Articolul 318². Cuprinsul cererii

În cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se indică circumstanțele actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care indică necesitatea aplicării măsurilor de protecție.

Articolul 318³. Examinarea cererii

- (1) După primirea cererii, instanța de judecată contactează imediat poliția de sector de la locul aflării agresorului și solicită informarea acestuia despre procedura inițiată.
- (2) Instanța poate solicita organului de asistență socială sau poliției, după caz, prezentarea unui raport de caracterizare a familiei vizate și a agresorului. Instanța poate solicita și alte acte necesare pentru examinarea cererii.
- (3) Neprezentarea agresorului la ședința de judecată nu împiedică instanța să examineze cererea.

Articolul 318⁴. Emiterea ordonanței de protecție

- (1) Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, o încheiere prin care admite sau respinge cererea.
- (2) În cazul admiterii cererii, instanța emite o ordonanță de protecție prin care aplică agresorului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:
 - a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor;
 - b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei;
 - c) obligarea de a nu contacta victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea;
 - d) interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei;
 - e) obligarea, pînă la soluționarea cazului, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima;
 - f) obligarea de a plăti cheltuielile și daunele cauzate prin actele sale de violență, inclusiv cheltuielile medicale și cele de înlocuire sau reparare a bunurilor distruse sau deteriorate;
 - g) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune;
 - h) stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor săi minori;
 - i) interzicerea de a păstra și purta armă.
- (3) Măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni.
- (4) Instanța remite de îndată ordonanța de protecție poliției și organului de asistență socială spre executare imediată.
- (5) Ordonanța privind măsurile de protecție prevăzute la alin. (2) lit. e) și f) se remite spre executare imediată oficiului de executare în condițiile legislației cu privire la executarea hotărîrilor cu caracter civil.

Articolul 318⁵. Prelungirea și revocarea ordonanței de protecție

- (1) Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanța de judecată la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.
- (2) La cererea întemeiată a victimei, instanța de judecată poate revoca măsurile de protecție aplicate, asigurîndu-se că voința victimei este liber exprimată și nu a fost supusă presiunilor din partea agresorului.

Articolul 318⁶. Contestarea încheierii privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție și contestarea încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție

- (1) Încheierea privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție și încheierea privind aplicarea ordonanței de protecție pot fi atacate cu recurs conform prezentului cod.
- (2) Contestarea încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție nu suspendă executarea măsurilor aplicate.”

Art. VII. – Articolul 7 din Legea asistenței sociale nr. 547-XV din 25 decembrie 2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 42–44, art. 249), cu modificările ulterioare, se completează cu litera c¹) cu următorul cuprins:

„c¹) familiile afectate de violența intrafamilială;”.

Art. VIII. – La articolul 29 alineatul (1) litera r) din Legea nr. 436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 32–35, art. 116), cu modificările ulterioare, după cuvintele „familiile cu mulți copii,” se introduc cuvintele „, familiile afectate de violență intrafamilială,”.

Art. IX. – Legea nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 55–56, art. 178) se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 7 se completează cu alineatele (3), (4) și (5) cu următorul cuprins:

- „(3) Pe lângă Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei se creează Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, în componența căruia intră câte un reprezentant al autorităților centrale, conform alin. (1), reprezentanții societății civile și alte părți interesate. Consiliul coordonator interministerial este responsabil de asigurarea coordonării și colaborării dintre ministere și alte autorități administrative centrale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Regulamentul Consiliului coordonator interministerial este aprobat prin hotărâre de Guvern.
- (4) Autoritatea publică locală abilitată cu funcții de implementare a politicilor de prevenire a violenței în familie și de asistență socială a victimelor și agresorilor este secția / direcția raională de asistență socială și protecție a familiei, în cadrul căreia se desemnează un specialist responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.
- (5) Celelalte servicii publice de nivel local vor desemna persoane cu atribuții privind prevenirea și combaterea violenței în familie, responsabile de coordonarea activităților specifice în cadrul instituției sale și de colaborarea în desfășurarea activităților comune la nivelul teritoriului administrativ, în baza unor proceduri stabilite de conlucrare în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie.”

2. Articolul 8:

în partea introductivă a alineatului (3), după cuvintele „și de protecție a familiei” se introduce textul „, prin intermediul specialistului responsabil de domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie”;

la alineatul (6) litera d), după cuvintele „centrelor medico-legale” se introduc cuvintele „și a altor instituții”.

3. La articolul 11:

articolul se completează cu alineatul (2¹) cu următorul cuprins:

„(2¹) Victima are dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale. Acordarea serviciilor de protecție și asistență nu este condiționată de dorința victimei de a face declarații și a participa la procese de urmărire în justiție a agresorului. Dreptul la viața privată și confidențialitatea informației privind victima sînt garantate.”

alineatul (3) va avea următorul cuprins:

„(3) Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sînt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie; despre tipul serviciilor și organizațiile la care se pot adresa după ajutor; despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plîngere; despre procedura ce urmează după depunerea plîngerii și rolul lor după asemenea proceduri; cum pot obține protecție; în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică; dacă există un pericol pentru viața sau sănătatea lor în cazul eliberării unei persoane reținute sau condamnate; dacă a fost anulată ordonanța de protecție.”

articolul se completează cu alineatele (5), (6) și (7) cu următorul cuprins:

„(5) Victima are dreptul la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat.

(6) Victimei i se acordă asistență medicală de instituțiile medico-sanitare în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.

(7) Viața privată și identitatea victimei sînt protejate. Înregistrarea, păstrarea și utilizarea datelor cu caracter personal privind victima se efectuează în conformitate cu prevederile Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal.”

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI
Nr. 167. Chișinău, 9 iulie 2010

Mihai GHIMPU

Anexa C. Legislația penală cu privire la violența în familie

Prevederi din Codul Penal

Articolul 109. Împăcarea

- (1) Împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor, și pentru o infracțiune gravă infracțiuni prevăzute la capitolele II – VI din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală.
- (2) Împăcarea este personală și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și pînă la retragerea completului de judecată pentru deliberare.
- (3) Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face de reprezentanții lor legali. Cei cu capacitate de exercițiu restrînsă se pot împăca cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege.

Articolul 133¹. Membru de familie

Prin membru de familie se înțelege:

- a) în condiția conlocuirii: persoanele aflate în relații de căsătorie, de concubinaj, persoanele divorțate, persoanele aflate în relații de tutelă și curatelă, rudele lor pe linie dreaptă sau colaterală, soții rudelor;
- b) în condiția locuirii separate: persoanele aflate în relații de căsătorie, copiii lor, inclusiv cei adoptivi, cei născuți în afara căsătoriei, cei aflați sub curatelă.

[Art.133¹ introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]†

Articolul 151. Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății

- (1) Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, care este periculoasă pentru viață ori care a provocat pierderea vederii, auzului, graiului sau a unui alt organ ori încetarea funcționării acestuia, o boală psihică sau o altă vătămare a sănătății, însoțită de pierderea stabilă a cel puțin o treime din capacitatea de muncă, ori care a condus la întreruperea sarcinii sau la o desfigurare iremediabilă a feței și/sau a regiunilor adiacente, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani.
- (2) Aceeași acțiune săvîrșită:
 - b) cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;
 - c) asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către ea a obligațiilor de serviciu sau obștești;
 - d) de două sau mai multe persoane;
 - e) prin schingiuire sau tortură;
 - f) prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane;
 - g) din interes material;
 - i) din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă;
 - j) asupra a două sau a mai multor persoane;
 - k) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;
 - l) cu scopul de a preleva și / sau utiliza ori comercializa organele sau țesuturile victimei;
 - m) la comandă se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.
- (4) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), care au provocat decesul victimei, se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani.

Articolul 152. Vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății

- (1) Vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, care nu este periculoasă pentru viață și nu a provocat urmările prevăzute la art.151, dar care a fost urmată fie de dereglarea îndelungată a sănătății, fie de o pierdere considerabilă și stabilă a mai puțin de o treime din capacitatea de muncă, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 3 ani.
- (2) Aceeași acțiune săvîrșită:
 - b) asupra a două sau mai multor persoane;
 - c¹) cu bună știință asupra unui minor sau a unei femei gravide ori profitînd de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor;

- d) asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către ea a obligațiilor de serviciu sau obștești;
- e) de două sau mai multe persoane;
- f) prin schingiuire sau tortură;
- g) prin mijloace periculoase pentru viața sau sănătatea mai multor persoane;
- h) din interes material;
- j) din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă;
- k) la comandă se pedepsește cu închisoare de la 3 la 6 ani.

Articolul 201¹. Violența în familie

- (1) Violența în familie, adică acțiunea sau inacțiunea intenționată, manifestată fizic sau verbal, comisă de un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei, care a provocat suferință fizică, soldată cu vătămarea ușoară a integrității corporale sau a sănătății, suferință psihică ori prejudiciu material sau moral, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de pînă la 2 ani.
 - (2) Aceeași acțiune:
 - a) săvîrșită asupra a doi sau mai multor membri ai familiei;
 - b) care a provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 5 ani
 - (3) Aceeași acțiune care:
 - a) a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;
 - b) a determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere;
 - c) a provocat decesul victimei se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani.
- [Art.2011 introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]*

Articolul 320. Neexecutarea hotărîrii instanței de judecată

- (1) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărîrii instanței de judecată, dacă aceasta a fost comisă după aplicarea sancțiunii contravenționale, se pedepsește cu amendă în mărime de la 200 la 300 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.
 - (2) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare de către o persoană cu funcție de răspundere a hotărîrii instanței de judecată, precum și împiedicarea executării ei, dacă aceste fapte au fost comise după aplicarea sancțiunii contravenționale, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 300 la 500 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în toate cazurile cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.
- [Art.320 în redacția LP173 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.553]*

Prevederi din Codul de procedură penală

Articolul 97. Circumstanțele care se constată prin anumite mijloace de probă

În procesul penal se constată, prin anumite mijloace de probă, următoarele circumstanțe:

- 1) cauza decesului – prin raportul expertizei medico-legale;
 - 2) existența, caracterul și gradul leziunilor corporale în cauzele penale – prin raportul expertizei medico-legale;
- [Art.97 pct.2) în redacția LP66 din 05.04.12, MO155-159/27.07.12 art.510; în vigoare 27.10.12]*
- 3) incapacitatea persoanei, la momentul săvîrșirii faptei prejudiciabile, de a-și da seama de acțiunile sau inacțiunile sale sau de a le dirija ca urmare a unei boli mintale sau a unei dereglări psihice temporare, a unei alte dereglări a sănătății sau debilității – prin raportul expertizei psihiatrice;
 - 4) incapacitatea martorului de a percepe și a reproduce circumstanțele, ce urmează a fi constatate în cauza penală, ca urmare a unei boli mintale, unei dereglări psihice temporare, a unei alte dereglări a sănătății sau a debilității – prin raportul expertizei psihiatrice;
 - 5) atingerea de către partea vătămată, bănuit, învinuit, inculpat a unei anumite vârste, dacă aceasta are importanță în cauză – prin certificat de vîrstă, iar în caz de incapacitate legată de vîrstă – prin raportul expertizei medico-legale sau psihiatrice;

- 6) prezența antecedentelor penale ale bănuțitului, învinuitului, inculpatului – prin certificat de cazier judiciar sau, după caz, prin copii de pe hotărârile judecătorești de condamnare devenite definitive.

Articolul 140. Modul efectuării constatării tehnico-științifice sau medico-legale

- (1) Organul de urmărire penală sau instanța de judecată care dispune efectuarea constatării tehnico-științifice stabilește obiectul acesteia, formulează întrebările la care trebuie să se răspundă și stabilește termenul în care va fi efectuată lucrarea.
- (2) Constatarea tehnico-științifică se efectuează asupra materialelor și informației puse la dispoziție sau indicate de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată. Persoanei căreia îi revine sarcina efectuării constatării nu i se pot delega și nici aceasta nu-și poate însuși atribuții de organ de urmărire penală sau de organ de control.
- (3) Dacă specialistul căruia îi revine sarcina efectuării lucrării consideră că materialele puse la dispoziție ori informația indicată sînt insuficiente, el comunică aceasta organului de urmărire penală sau instanței în vederea completării lor.
- (4) În cazul în care este necesară o examinare corporală asupra învinuitului ori părții vătămăte pentru a constata pe corpul acestora existența urmelor infracțiunii, organul de urmărire penală dispune efectuarea unei constatări medico-legale și cere organului medico-legal, căruia îi revine competența potrivit legii, să efectueze această constatare.

Articolul 143. Cazurile cînd efectuarea expertizei este obligatorie(1)

Expertiza se dispune și se efectuează, în mod obligatoriu, pentru constatarea:

- 1) cauzei morții;
- 2) gradului de gravitate și a caracterului vătămărilor integrității corporale;
- 3) stării psihice și fizice a bănuțitului, învinuitului, inculpatului – în cazurile în care apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate sau la capacitatea lor de a-și apăra de sine stătător drepturile și interesele legitime în procesul penal;
- 31) stării psihice și fizice a persoanei în privința căreia se reclamă că s-au comis acte de tortură, tratamente inumane sau degradante;
[Art.143 al.(1), pct.31) introdus prin LP66 din 05.04.12, MO155-159/27.07.12 art.510; în vigoare 27.10.12]
- 4) vârstei bănuțitului, învinuitului, inculpatului sau părții vătămăte – în cazurile în care această circumstanță are importanță pentru cauza penală, iar documentele ce confirmă vârsta lipsesc sau prezintă dubiu;
- 5) stării psihice sau fizice a părții vătămăte, martorului dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, dacă aceste declarații ulterior vor fi puse, în mod exclusiv sau în principal, în baza hotărîrii în cauza dată;
- 6) altor cazuri cînd prin alte probe nu poate fi stabilit adevărul în cauză.
 - (2) Plata expertizelor judiciare efectuate în cazurile prevăzute la alin. (1) se face din contul mijloacelor bugetului de stat.
[Art.143 al.(2) introdus prin LP66 din 05.04.12, MO155-159/27.07.12 art.510, alineatul unic devine al.(1); în vigoare 27.10.12]

Articolul 165. Noțiunea de reținere

- (1) Constituie reținere privarea persoanei de libertate, pe o perioadă scurtă de timp, dar nu mai mult de 72 de ore, în locurile și în condițiile stabilite prin lege.
- (2) Pot fi supuse reținerii:
 - 1) persoanele bănuțite de săvîrșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an;
 - 2) învinuitul, inculpatul care încalcă condițiile măsurilor preventive neprivative de libertate, luate în privința lui, precum și ordonanța de protecție în cazul violenței în familie, dacă infracțiunea se pedepsește cu închisoare;
[Art.165 al.(2), pct.2) modificat prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]
 - 3) condamnații în privința cărora au fost adoptate hotărîri de anulare a condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau de anulare a liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen

- (3) Reținerea persoanei poate avea loc în baza:
- 1) procesului-verbal, în cazul apariției nemijlocite a motivelor verosimile de a bănuși că persoana a săvârșit infracțiunea;
 - 2) ordonanței organului de urmărire penală;
- 3) hotărîrii instanței de judecată cu privire la reținerea persoanei condamnate pînă la soluționarea chestiunii privind anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau anularea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen ori, după caz, cu privire la reținerea persoanei pentru săvârșirea infracțiunii de audiență.

Articolul 185. Arestarea preventivă

- (1) Arestarea preventivă constă în deținerea bănușitului, învinuitului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile prevăzute de lege.
- (2) Arestarea preventivă poate fi aplicată în cazurile și în condițiile prevăzute în art.176, precum și dacă:
- 1) bănușitul, învinuitul, inculpatul nu are loc permanent de trai pe teritoriul Republicii Moldova;
 - 2) bănușitul, învinuitul, inculpatul nu este identificat;
 - 3) bănușitul, învinuitul, inculpatul a încălcat condițiile altor măsuri preventive aplicate în privința sa ori a încălcat ordonanța de protecție în cazul violenței în familie.
- [Art.185 al.(2), pct.3) modificat prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]*
- (21) Motivul prevăzut la alin. (2) pct. 1) se ia în considerare în cazul în care învinuitul, inculpatul a refuzat să comunice locul permanent de trai.
- [Art.185 al.(21) introdus prin LP66 din 05.04.12, MO155-159/27.07.12 art.510; în vigoare 27.10.12]*
- (3) La soluționarea chestiunii privind arestarea preventivă, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată este în drept să dispună arestare la domiciliu, liberare provizorie sub control judiciar sau liberare provizorie pe cauțiune.
- (4) Încheierea privind arestarea preventivă poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară.

Articolul 215¹. Măsuri de protecție aplicate victimelor violenței în familie

- (1) Cererea victimei violenței în familie adresată, în cursul procesului penal, organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată privind amenințările cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunului ori alte acte ilegale va fi examinată de instanța de judecată, care este obligată să ia măsuri de asigurare a protecției victimei față de bănușit, învinuit, inculpat membru de familie prin emiterea unei ordonanțe de protecție.
- (2) În cazul depunerii cererii la organul de urmărire penală sau la procuror, aceștia vor înainta imediat, printr-un demers, cererea în instanța de judecată pentru a fi examinată.
- (3) Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi protecție victimei, aplicînd bănușitului, învinuitului, inculpatului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:
- a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, indiferent de dreptul de proprietate asupra bunurilor;
 - b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei;
 - c) obligarea de a nu contacta victima, copiii acesteia, alte persoane dependente de ea;
 - d) interzicerea de a vizita locul de muncă și de trai al victimei;
 - e) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune;
 - f) obligarea de a face un examen medical privind starea psihică și dependența de droguri/alcool și, dacă există avizul medical care confirmă dependența de droguri/alcool, de a face un tratament medical forțat de alcoolism/narcomanie;
 - g) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei;
 - h) interzicerea de a păstra și purta armă.
- (4) Măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni. Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanță la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.
- (5) Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne și organului de asistență socială de la locul aflării bănușitului, învinuitului, inculpatului și a victimei.

(6) Încheierea judecătorului privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție este executorie imediat, cu drept de recurs în instanța ierarhic superioară.

[Art.215¹ introdus prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]

Articolul 276. Pornirea urmăririi penale în baza plîngerii victimei

(1) Urmărirea penală se pornește numai în baza plîngerii prealabile a victimei în cazul infracțiunilor prevăzute în articolele: 152 alin.(1), 153, 155, 157, 161, 173, 177, 179 alin.(1) și (2), 193, 194, 197 alin.(1), 198 alin.(1), 200, 202, 203, 204 alin.(1), 246¹, 274 din Codul penal, precum și al furtului avutului proprietarului săvîrșit de minor, de soț, rude, în paguba tutorelui, ori de persoana care locuiește împreună cu victima sau este găzduită de aceasta. La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate în prezentul alineat, urmărirea penală încetează. Procedura în astfel de procese este generală.

[Art.276 al.(1) modificat prin LP115 din 23.06.11, MO128-130/05.08.11 art.363]

[Art.276 al.(1) modificat prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]

[Art.276 al.(1) modificat prin LP311-XVI din 27.12.07, MO25-27/05.02.08 art.79]

[Art.276 al.(1) modificat prin LP184-XVI din 29.06.06, MO126-130/11.08.06 art.599]

(1¹) Prin derogare de la prevederile alin. (1), în cazul în care organul de urmărire penală depistează nemijlocit sau este sesizat despre săvîrșirea sau pregătirea pentru săvîrșirea unor infracțiuni prevăzute la art. 185², cu excepția infracțiunilor prevăzute la alin. (23), și la art. 185³ din Codul penal, acesta notifică titularul de drepturi sau autoritatea abilitată conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate despre acestea. Dacă titularul de drepturi sau autoritatea abilitată conform legislației privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, în termen de 15 zile lucrătoare de la data primirii notificării, nu depune plîngerea prealabilă, organul de urmărire penală nu începe urmărirea penală în conformitate cu prevederile prezentului cod.

[Art.276 al.(1¹) introdus prin LP115 din 23.06.11, MO128-130/05.08.11 art.363]

(5) La împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în cazurile menționate în alin.(1), urmărirea penală încetează. Împăcarea este personală și produce efecte doar dacă intervine pînă la rămînerea definitivă a hotărîrii judecătorești. În cazurile de violență în familie, procurorul sau instanța de judecată va examina dacă voința de împăcare a victimei este liber exprimată, asigurîndu-se că victima a avut acces real la asistență și protecție.

[Art.276 al.(5) modificat prin LP167 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.551]

**Anexa D. Prevederi din Codul Contravențional
cu referire la violența în familie**

Articolul 78. Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale

- (1) Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale se sancționează cu amendă de la 10 la 40 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore, sau cu arest contravențional de la 5 la 10 zile.
- (2) Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale, maltratarea, aplicarea de lovituri, alte acțiuni violente care au provocat dureri fizice se sancționează cu amendă de la 25 la 50 de unități convenționale sau cu arest contravențional de la 10 la 15 zile.
- (3) Vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale care a provocat o dereglare de scurtă durată a sănătății sau o pierdere neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă se sancționează cu amendă de la 50 la 75 de unități convenționale sau cu arest contravențional de pînă la 15 zile. Codul Contravențional Articolul 78

Articolul 318. Neexecutarea hotărîrii instanței de judecată

- (1) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare a hotărîrii instanței de judecată se sancționează cu amendă de la 50 la 150 de unități convenționale.
 - (2) Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executare de către o persoană cu funcție de răspundere a hotărîrii instanței de judecată, precum și împiedicarea executării ei se sancționează cu amendă de la 200 la 300 de unități convenționale.
- [Art.318 în redacția LP173 din 09.07.10, MO155-158/03.09.10 art.553]*

Anexa E. Codul Familiei
Articolul 53

Articolul 53. Dreptul copilului de a fi protejat

- (1) Copilului i se garantează apărarea drepturilor și intereselor sale legitime.
- (2) Apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copilului se asigură de părinți sau persoanele care îi înlocuiesc, iar în cazurile prevăzute de lege - de procuror, autoritatea tutelară sau de alte organe abilitate.
- (3) Minorul care a căpătat capacitatea deplină de exercițiu pînă la atingerea majoratului își apără drepturile și interesele legitime de sine stătător.
- (4) Copilul are dreptul la protecție contra abuzurilor, inclusiv contra pedepsei corporale din partea părinților sau a persoanelor care îi înlocuiesc.
[Art.53 al.(4) modificat prin LP120-XVI din 29.05.08, MO125-126/15.07.08 art.489]
- (5) În cazul încălcării drepturilor și intereselor legitime ale copilului, inclusiv prin neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către părinți (a unuia dintre ei) a obligațiilor de întreținere, educație și instruire, sau în cazul abuzului de drepturile părintești, copilul poate să se adreseze de sine stătător autorității tutelare pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime, iar de la vîrsta de 14 ani - instanței judecătorești.
- (6) Persoanele cu funcții de răspundere și alți cetățeni care știu despre existența unui pericol pentru viața sau sănătatea copilului, despre încălcarea drepturilor și intereselor lui legitime sînt obligați să comunice acest fapt autorității tutelare, făcînd tot posibilul pentru a proteja drepturile și interesele legitime ale copilului.

Anexa F. Comentariu la Legea privind Prevenirea și Combaterea Violenței în familie

Comentariu elaborat de Avocații pentru Drepturile Omului la Legea Republicii Moldova privind prevenirea și combaterea violenței în familie

Avocații pentru Drepturile Omului (mai departe în text „Avocații”) au revizuit Legea Republicii Moldova, menționată în continuare:

- *Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie* (Legea Nr. 45-XVI din 1 martie 2007) (mai departe în text „Legea” sau „Legea Republicii Moldova”).

Avocații își bazează observațiile expuse în continuare pe o traducere neoficială a Legii, transmisă de Misiunea OSCE în Moldova, în aprilie 2008 și pe o traducere neoficială a variantei Legii ce încorporează amendamentele din Legea 167, transmisă de Centrul de Drept al Femeilor în septembrie 2011.

Avocații felicită Republica Moldova pentru întreprinderea sarcinii dificile, dar extrem de importante, adoptarea legislației de protecție a cetățenilor împotriva violenței în familie. În acest sens, Republica Moldova a făcut un pas important spre îndeplinirea obligațiilor sale pozitive asumate în cadrul CEDAW și al altor tratate internaționale pe care le-a ratificat. Aceste obligații includ garantarea dreptului persoanei de a fi liberă de violență și responsabilitatea statului de a proteja persoanele, nu doar de încălcarea drepturilor lor de către instituțiile guvernamentale, dar și de actele de violență comise de către entități private.

Adăugător la aplicarea Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Avocații recomandă cu fermitate Republicii Moldova să monitorizeze în mod activ implementarea Legii pentru a identifica obstacolele nedorite în calea protecției efective a victimelor. Monitorizarea va permite ajustarea practicilor, sau a politicilor, pentru a aborda obstacolele respective și, în caz de necesitate, va permite efectuarea unor amendamente suplimentare la Lege.

I. Revizuire generală a legislației Republicii Moldova

Avocații recomandă ca Republica Moldova să continue să revizuiască legislația sa pentru a promova în cel mai bun mod siguranța victimei și a obține responsabilizarea infractorului. Avocații recomandă ca fiecare prevedere din Lege să întruchipeze principiul fundamental al drepturilor omului, conform căruia femeile au dreptul de a fi libere de violență, reală sau amenințată, și să conțină un remediu cu referire la violența în familie, astfel încât acestea să nu mai trebuiască să îndure în tăcere o violență de acest gen. În plus, Guvernul ar trebui să asigure faptul că infractorii sunt atrași la răspundere pentru violența în familie. Nu trebuie să li se permită autorilor actelor de violență în familie să continue să comită acte de violență fără ca aceștia să fie pedepsiți. Legislația ar trebui să recunoască importanța atragerii la răspundere a infractorilor pentru actele de violență cu pedepsirea aspră pentru acțiunile lor.

În țările în care legislația în domeniul violenței în familie există de douăzeci sau treizeci de ani, prevederile cu privire la violența în familie au ajuns să includă trei componente principale:

- Prevederi ale legislației civile care promovează siguranța victimelor violenței în familie (ordonanțe de protecție, linii fierbinți, adăposturi și finanțare pentru prestarea altor servicii pentru victime);
- Prevederi de drept penal care permit Guvernului să inițieze urmărirea penală a autorilor actelor de violență în familie (legi care interzic atacul unui partener intim, amenințările teroriste, comportamentul sexual criminal, împiedicarea efectuării apelului de urgență, și alte norme penale); și
- Infrastructura necesară pentru prevenirea violenței în familie (instituții de stat care coordonează și acordă finanțare sectorului privat).

Fiecare dintre componentele - Protecție, Urmărire penală și Prevenire - sunt importante și trebuie să fie realizate de către stat atunci când se abordează violența în familie. Legea Republicii Moldova încorporează de o manieră excelentă toate aceste componente-cheie.

Cu toate acestea, autoritățile uneori trebuie să stabilească prioritatea unei componente față de alta, în cazul în care resursele sunt limitate. Atunci când lucrurile stau anume așa, este vital ca resursele să fie îndreptate către protecția victimelor violenței în familie. În lipsa unei astfel de protecții, victimele sunt adesea în imposibilitatea de a coopera cu urmărirea penală a agresorilor. În afară de aceasta, toate eforturile de prevenire trebuie să abordeze nevoia imediată de siguranță și securitate a victimelor violenței în familie.

Republica Moldova trebuie să asigure faptul că Legea include și stipulează cel puțin următoarele prevederi:

În dreptul civil

- O ordonanță de protecție pe deplin elaborată *pentru situațiile de urgență* ca măsură de protecție; și
- O ordonanță de protecție pe deplin elaborată ca măsură de protecție civilă pe termen lung.

În dreptul penal

- O infracțiune pentru încălcarea ordonanțelor civile de protecție, cu trimitere la orice alte prevederi relevante din legislația penală, cum ar fi pedeapsa pentru diferite niveluri de infracțiuni;
- Limbaj clar al legislației penale și al Codului de Procedură Penală care să califice violența în familie ca infracțiune, inclusiv cea care rezultă în vătămări ușoare, cum ar fi vânătăile, zgârieturile, tăieturile și arsurile;
- Limbaj clar al legislației penale și al Codului de Procedură Penală care să oblige organele de drept și procurorii să urmărească cazurile de violență în familie, inclusiv cazurile care se referă la vătămări ușoare; și
- Se vor majora sancțiunile pentru încălcările repetate ale ordonanței de protecție și pentru comiterea unor noi acte de violență. Pentru cazurile de acte noi de violență cu provocarea vătămărilor ușoare se vor aplica sancțiuni grave din domeniul celor aplicate pentru comiterea unei infracțiuni.

Aplicarea Legii asupra persoanelor

Legea ar trebui să conțină o definiție clară a violenței în familie care ar include prejudiciile fizice, vătămările corporale sau agresiunea, cauzarea de frică de vătămare fizică iminentă, vătămări corporale sau agresiune sau amenințări teroriste și comportamentul criminal sexual, inclusiv agresiune sexuală în căsătorie.

În contextul sancțiunilor penale și remediilor civile în formă de ordonanță de protecție, autorii acestor norme de drept ar trebui să analizeze posibilitatea limitării definiției violenței în familie la vătămări fizice, vătămări corporale și frica de un pericol iminent pentru viața sau sănătatea lui / ei sau a unei terțe persoane. Includerea violenței psihologice și economice în definiția violenței în familie are, în unele cazuri, consecința neintenționată de creare a oportunităților pentru făptuitori să pretindă la rândul lor comiterea abuzului psihologic sau economic de către persoanele față de care au manifestat violență fizică. De exemplu, un agresor violent furios sau nemulțumit poate solicita măsuri de protecție împotriva soției pentru utilizarea bunurilor deținute de el. Sau un infractor poate pretinde că violența fizică este un răspuns adecvat la un act pe care el îl consideră ca dezavantaj economic pentru el. Acuzațiile de violență psihologică și economică pot fi de asemenea foarte dificil dovedite în instanța de judecată.

Aplicabilitatea Legii ar trebui să fie extinsă în vederea includerii persoanelor care sunt sau au fost în relații intime indiferent de starea civilă⁴³² în prezent sau în trecut și indiferent de coabitare.

Actuala legislație a Republicii Moldova nu se referă și la persoanele divorțate care nu locuiesc împreună, nici la partenerii intimi necăsătoriți care nu locuiesc împreună.

⁴³² Organizația Națiunilor Unite, Departamentul de Afaceri Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, *Manual pentru legislația referitoare la violența împotriva femeilor* (2010), Punctul 3.4.2.2., disponibil la <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>. Convenția Consiliului European privind Prevenirea și Combaterea Violenței Împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (denumită în continuare „Convenția de la Istanbul”) definește violența în familie ca fiind orice violență fizică, sexuală, psihologică sau economică care are loc în cadrul familiei sau într-o locație domestică sau între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă făptuitorul împarte sau nu sau aceeași reședință cu victima. A se vedea Convenția Consiliului European cu privire la Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (2011), Art. 3, disponibilă la <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>.

Măsurile de protecție

Așa cum s-a menționat anterior, pentru a asigura în cel mai bun mod siguranța victimei și a obține responsabilizarea infractorului, Legea ar trebui să prevadă două tipuri de ordonanțe - 1) civilă / administrativă (legile privind violența în familie trebuie să ofere întotdeauna un remediu civil, adesea numit ordonanță de protecție); și 2) penală. Dat fiind faptul că ordonanța de protecție este un remediu unic pentru victimele violenței în familie, acesta va trebui să fie separat de răspunderea pentru infractori în limitele Codului Penal. Standardele internaționale, inclusiv cele adoptate de Națiunile Unite și Consiliul Europei, încurajează guvernele să creeze acest remediu civil pentru victimele violenței în familie. Scopul ordonanțelor de protecție este să asigure securitatea imediată a victimelor și copiilor lor și securitatea în casele lor. În mod ideal, o procedură civilă de obținere a ordonanței de protecție este un proces rapid și eficient. Ordonanțele de protecție ar trebui să fie flexibile și adaptate la nevoile victimei. Legile ar trebui să permită victimelor să solicite independent această protecție instanțelor judecătorești sau poliției, fără intervenirea unui avocat sau a unui reprezentant al Guvernului. Victimelor *nu trebuie* să li se ceară să depună un raport la poliție pentru a fi eligibile să obțină o ordonanță de protecție civilă.

Remediul civil / administrativ, în temeiul Legii Republicii Moldova, ar trebui să prevadă atât o ordonanță de protecție de urgență (adesea numită „ordonanță *ex parte*”), cât și o ordonanță care să fie eliberată după o audiere completă. Legea ar trebui să stipuleze ca autoritățile, fie acestea instanțele judecătorești sau cele de poliție, să emită imediat ordonanță de protecție de urgență „*ex parte*”, la cererea victimei abuzului în familie. În situațiile de urgență, ordonanțele de protecție de urgență „*ex parte*” ar trebui să fie emise fără o audiere. În cazul în care este emisă o ordonanță de protecție de urgență „*ex parte*”, petiționarul sau pârâțul poate solicita o audiere mai târziu. Astfel, în cazul emiterii unui ordin civil, dreptul respondentului de a solicita o audiere servește la protejarea drepturilor respondentului. În cazul în care în ședință ulterioară probatorie se dovedește comiterea abuzului în familie, instanța ar trebui să emită o ordonanță de protecție pe termen mai lung.

În cazurile în care nu există situația de urgență, ordonanța de protecție pe termen lung se va emite după o audiere probatorie completă.

În cazul existenței unei frici rezonabile de vătămare fizică, se va prelungi termenul de aplicare a măsurii preventive sau a ordonanței de protecție. Pentru a obține prelungirea perioadei de valabilitate a ordonanței de protecție nu ar trebui să fie nevoie de comiterea unui nou act de violență sau a violenței repetate sau de încălcare a ordonanței de protecție.

Încălcarea ordonanței de protecție în materie civilă ar trebui să fie întotdeauna calificată ca infracțiune penală.⁴³³ În cazul în care agresorul încalcă în mod repetat dispozițiile ordonanței de protecție, sancțiunile penale ar trebui să devină mai severe cu fiecare încălcare. Siguranța victimei și copiilor victimei ar trebui să fie prioritatea principală a Legii.

Aceste ordonanțe de protecție în procesul civil / administrativ ar trebui să fie separate și distincte față de ordonanțele care interzic orice contact, emise în procesul penal, și ar trebui să fie sub controlul (la discreția) victimei. Legea Republicii Moldova nu ar trebui să prevadă nici un drept de apel în cazul ordonanței de protecție civile / administrative sau ordonanței penale care interzice orice contact. De asemenea, Legea Republicii Moldova ar trebui să ofere pârâțului dreptul de a cere instanței modificarea ordonanței numai în circumstanțe limitate și numai în cazul în care instanța a făcut o evaluare independentă a riscului de afectare a victimei.

Ordonanța de protecție în procesul penal care interzice orice contact ar trebui să rămână în vigoare pe durata procedurii penale. Ordonanța de protecție în procesul civil / administrativ ar trebui să rămână în vigoare timp de cel puțin un an. În cazurile de risc sporit de vătămare, care ar trebui să fie evidențiate în mod special în Lege, ordonanța ar trebui să rămână în vigoare pe termen nelimitat.

⁴³³ A se vedea Națiunile Unite, Departamentul Afacerilor Economice și Sociale și Direcția de Promovare a Femeilor, Manual pentru legislația referitoare la violența împotriva femeilor (2010), Punctul 3.10.9, disponibil la <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>

Legislația penală

Avocații recomandă ca legislația să clarifice faptul că organele de drept și procurorii sunt obligați să urmărească toate cazurile de violență în familie, inclusiv agresiunile soldate cu leziuni ușoare, cum ar fi vânătăile, tăieturile, zgârieturile și arsurile.⁴³⁴ Legislația ar trebui să asigure faptul că infracțiunile de violență în familie nu sunt tratate mai puțin serios decât alte infracțiuni.⁴³⁵ De fapt, legislația multor țări majorează sancțiunile penale pentru infracțiuni de violență în familie repetate, chiar dacă este vorba de leziuni ușoare. De exemplu, trei sau mai multe condamnări pentru agresiuni care se soldează cu leziuni ușoare pot deveni o infracțiune pentru care să se aplice sancțiuni mai severe. Legea Republicii Moldova ar trebui să transmită societății mesajul de zero toleranță față de violență.

În afară de aceasta, alte acțiuni criminale, cum ar fi agresiunea, amenințările teroriste, urmărirea, comportamentul sexual criminal și împiedicarea efectuării apelului de urgență - acțiuni frecvente în cazurile de violență în familie – ar trebui să fie considerate infracțiuni atunci când acestea au loc între membrii familiei sau parteneri intimi.⁴³⁶

Dacă o persoană este condamnată pentru o încălcare a unei ordonanțe de protecție sau pentru o altă infracțiune legată de violența în familie, acestei persoane ar trebui să-i fie întotdeauna interzise să dețină un pistol sau o armă de foc.

Mai mult ca atât, aplicarea legislației penale nu ar trebui să împiedice aplicarea măsurilor preventive civile. Deși procesul penal este foarte important și promovează responsabilizarea infractorului, siguranța victimei poate fi sub foarte mare risc în timpul procesului. O măsură preventivă civilă care servește la eliminarea agresorului din casă poate oferi o mai mare protecție victimei atunci când măsura de protecție este suficient de lungă și oferă acțiuni de susținere, cum ar fi asistență temporară și custodia asupra copilului. De asemenea, măsurile de prevenire sau de protecție civilă nu ar trebui niciodată să înlocuiască sau să împiedice aplicarea normei penale care sancționează agresorii pentru comportament violent. Ambele procese și remedii trebuie să fie disponibile și se pot desfășura concomitent în cazurile de violență în familie.

Drepturile victimelor și infrastructura serviciilor de sprijin

Legea Republicii Moldova ar trebui să includă de asemenea o prevedere cu privire la drepturile victimelor. Această prevedere trebuie să promoveze siguranța victimei, să indice instituția și asistența disponibilă și să prevină re-victimizarea victimei. Legea Republicii Moldova ar trebui să prevadă acordarea serviciilor importante pentru victime, cum ar fi instituirea liniei de asistență telefonică gratuită timp de 24 de ore, care să fie accesibilă oriunde în țară și să fie operată de persoane instruite în problemele violenței în familie; adăposturi / spații sigure la fiecare populație de 10000 de persoane, situate atât în zonele rurale, cât și în cele urbane, care să poată găzdui victimele și copiii lor în sejururi de urgență și care să le ajute să găsească un refugiu pentru sejururi mai îndelungate; ajutor cu spațiu locativ pe termen lung pentru victime, în timpul perioadei în care acestea se angajează la lucru în vederea obținerii independenței economice față de agresori; un centru de criză la fiecare populație de 50000 de oameni, cu personal calificat pentru a oferi sprijin, consiliere juridică și consultanță de intervenire în timp de criză pentru toate victimele, inclusiv servicii specializate pentru anumite grupuri, cum ar fi imigranții; și acces la asistență medicală gratuită pentru leziuni

⁴³⁴ A se vedea Statutul Minnesota, Secția 609.2242 (2008) disponibil la <https://www.revisor.leg.state.mn.us/statutes/?id=609.2242>; A se vedea, de asemenea, Națiunile Unite, Departamentul de Afaceri Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, Manual de Legislație cu privire la violența împotriva femeilor (2010), Secția 3.8.2, disponibil la <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>

⁴³⁵ A se vedea Națiunile Unite, Departamentul de Afaceri Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, Manual de Legislație cu privire la violența împotriva femeilor (2010), Secția 3.8. disponibil la <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>

⁴³⁶ A se vedea Statutul Minnesota, Secția 518B.01, subdiviziunea 2(1)(3) disponibil la <https://www.revisor.leg.state.mn.us/statutes/?id=518B.01>; A se vedea, de asemenea, Națiunile Unite, Departamentul de Afaceri Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, Manual de Legislație cu privire la violența împotriva femeilor (2010), Secția 3.11.3., disponibil la <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>

imediate și pe termen lung, inclusiv servicii de îngrijire a sănătății sexuale și reproductive; contraceptive de urgență și de profilaxie contra infecției HIV în cazurile de viol.⁴³⁷

Legea Republicii Moldova ar trebui să ofere de asemenea finanțare adecvată și consistentă pentru serviciile dedicate victimelor. În multe țări legislația privind violența în familie a stabilit măsuri importante, dar nu au fonduri pentru a traduce legea în realitate. Într-o serie de țări această lipsă de fonduri susținute de stat a stagnat implementarea, cu consecințe grave pentru victime. Astfel, este imperativ ca Legea din Republica Moldova să abordeze și finanțarea pentru a se asigura că aceasta este eficientă.

II. Comentarii specifice cu privire la proiectul de Lege privind prevenirea și combaterea violenței în familie

Avocații pentru Drepturile Omului oferă următoarele comentarii specifice la Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie a Republicii Moldova. Comentariile noastre sunt bazate pe informațiile găsite în Modelul de Cod de Stat, Convenția de la Istanbul și Cadrul ONU, precum și în alte resurse.

Titlul și scopul Legii

Avocații recomandă ca titlul legii să fie schimbat și să se numească mai degrabă *violența domestică* decât *violența în familie*. Toate capitolele și articolele ar trebui să omită termenul de „violență în familie” și să folosească în schimb termenul de „violență domestică”, pentru a oferi o indicație clară a faptului că legea este menită să abordeze violența din partea unui agresor și nu să impute vina pe întreaga familie.

Scopul Legii Republicii Moldova ar trebui să fie cel de a oferi siguranță victimei și a promova responsabilizarea agresorului. Limbajul cu privire la protejarea și sprijinirea familiei ar trebui să fie exclus, deoarece este adesea interpretat ca o prioritate pentru reîntregirea familiei, și nu pentru siguranța victimei.

CAPITOLUL 1. PREVEDERI GENERALE

Articolul 2. Termenii principali

În definiția „violenței fizice”, Avocații recomandă ca Legea să ofere o descriere clar definită a comportamentului de interzicere și să evite enumerarea anumitor acțiuni comportamentale. În cazul în care sunt descrise anumite acțiuni, altele care sunt de asemenea exemple de violență fizică, pot fi excluse de a fi luate în considerație. Avocații recomandă o definiție mai generală însă clară a prejudiciului, cum ar fi: „un act făcut cu intenția de a provoca frică printr-o vătămare imediată a integrității corporale a altei persoane sau decesul; sau cauzarea intenționată sau încercarea de a provoca vătămare corporală altei persoane”. Avocații recomandă ca definiția „leziunilor corporale” să includă „durere fizică sau vătămare, boală sau orice altă deteriorare a stării fizice”. Avocații recomandă eliminarea sintagmei „alte acțiuni similare”, deoarece aceasta este vagă și ar fi greu de aplicat.

Avocații recomandă autorităților Republicii Moldova să reformuleze definiția actuală a violenței în familie în ceea ce privește violența psihologică, spirituală, economică și morală. În alte țări includerea violenței psihologice sau economice în definiția violenței în familie s-a dovedit a fi problematică și chiar periculoasă pentru victime. Acuzațiile de astfel de tipuri de vătămări au, în unele cazuri, drept consecință neintenționată crearea oportunităților pentru făptuitori de a contracara-pretinde abuz psihologic sau economic împotriva celor față de care au fost violenți. De exemplu, un agresor violent furios sau nemulțumit poate solicita măsuri de protecție împotriva soției sale pentru utilizarea bunurilor deținute de el. Sau un agresor ar putea pretinde că violența fizică este un răspuns adecvat la o acțiune pe care el o consideră ca dezavantaj economic pentru el. În plus, aceste tipuri de prejudicii sunt dificil de dovedit și, prin urmare, este dificil să atragi infractorii la răspundere.

⁴³⁷ A se vedea Națiunile Unite, Departamentul de Afaceri Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, *Manual de Legislație cu privire la violența împotriva femeilor* (2010), Secția 3.6.1, disponibil la <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>

Avocații recomandă mai degrabă ca autoritățile Republicii Moldova, adăugător la actele de violență fizică, să încorporeze conceptul de „control coercitiv” în loc de violență psihologică, economică, morală sau spirituală. Mai exact, violența domestică este un act sau o serie de acțiuni prin care un partener adult încearcă să-și constrângă și / sau să controleze partenerul prin intenție, aranjamente sau consecințe. *Controlul coercitiv*, în sensul prezentei legi, ar trebui să fie definit ca „un act sau o serie de acțiuni de agresiune, constrângere sexuală, amenințare, umilire, intimidare care este folosit pentru a face rău, pedepsi sau înspăimânta o victimă. Acest control include o serie de acțiuni menite să facă o victimă subordonată și / sau dependentă prin izolarea acesteia de sursele de sprijin, exploatarea resurselor și capacităților ei pentru câștig personal, privarea ei de mijloacele necesare pentru independență, rezistență, și evadare și reglementarea comportamentului de zi cu zi a acesteia”.

Avocații felicită Republica Moldova pentru recunoașterea semnificației violenței sexuale și, în special, recunoașterea violenței sexuale în cadrul căsătoriei ca o formă de violență în familie.

Avocații recomandă să fie eliminată lista de acte ilegale potențiale ce urmează după „comportament sexual ilegal cu un membru minor al familiei”. Avocații recomandă de asemenea ca prostituția forțată să fie eliminată din actul de violență în familie și să fie plasată ca act separat privind traficul în scopuri sexuale și ca hărțuirea sexuală să fie eliminată ca act de violență în familie și să fie plasată într-un act separat privind hărțuirea sexuală.

În definiția „agresor” este important să se determine agresorul primar. Când ofițerii de poliție, în cazul unui și aceluiași incident de violență domestică, se confruntă cu plângeri din partea mai multor persoane, aceștia ar trebui să fie încurajați să determine agresorul fizic principal, luând în considerare: plângerile prealabile de violență în familie, gravitatea relativă a leziunilor provocate de către fiecare persoană, probabilitatea vătămarilor în continuare pentru fiecare persoană ca rezultat al violenței în familie și dacă una dintre persoane a acționat în apărarea propriei persoane sau a altora.

Articolul 3. Aplicabilitatea acestei Legi

În definirea relațiilor vizate de lege, Legea ar trebui să includă soții și foștii soți; persoane care locuiesc în prezent împreună sau care au locuit împreună în trecut, persoane care au un copil în comun, indiferent dacă acestea au fost căsătorite sau au locuit cândva împreună; un bărbat și o femeie, dacă femeia este însărcinată și bărbatul se presupune a fi tatăl, indiferent dacă aceștia au fost căsătoriți sau au locuit cândva împreună; și persoanele implicate într-o relație romantică sau sexuală semnificativă, indiferent de coabitare. Multe acte de violență în familie apar în relații în care părțile nu locuiesc împreună.

Articolul 4. Cadrul legal

După cum s-a indicat anterior, articolul dat trebuie să se limiteze la cazurile de violență domestică și termenul de „violență în familie” din acest Articol să fie înlocuit cu termenul „violență domestică”.

Articolul 5. Principiile de bază în prevenirea și combaterea violenței în familie

Înlocuirea „violenței în familie” cu „violența domestică” va reflecta mai clar scopul Legii. Avocații felicită Republica Moldova pentru recunoașterea importanței statului de drept, egalității, confidențialității, accesului la justiție, protecției și securității victimelor și necesității cooperării în vederea atingerii obiectivelor de atragere la a răspundere a infractorilor și asigurare a siguranței victimelor.

CAPITOLUL II. AUTORITĂȚILE ȘI INSTITUȚIILE RESPONSABILE DE PREVENIREAȘI COMBATAREA VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Articolul 7. Autoritățile și instituțiile responsabile de prevenirea și combaterea violenței în familie

Avocații felicită Republica Moldova pentru recunoașterea necesității unui răspuns coordonat al comunității la violența domestică. Cercetările indică faptul că o coordonare a răspunsurilor celor din comunitate care vin în contact cu problematica violenței în familie poate spori în mod semnificativ siguranța victimei și responsabilizarea agresorilor.

Articolul 8. Rolul autorităților administrației publice centrale și locale

Articolul 8(1)(a)

În scopul asigurării faptului că victimele sunt protejate și asistate, Legea ar trebui să precizeze că toate programele se vor finanța în întregime de către Guvernul Republicii Moldova. În cazul în care resursele sunt limitate, programele pentru victimele ar trebui să aibă prioritate față de programele pentru agresori.

Articolul 8(2) și (3)

Avocații recomandă ca în această secțiune să fie incluse adăposturile pentru victimele violenței în familie, finanțate integral la nivel local, stabilindu-se astfel responsabilitățile autorităților locale. Prezența și disponibilitatea adăposturilor pentru violența în familie reduce incidentele de violență domestică, oferă ajutor și asistență pentru victimele violenței domestice și asigură securitatea imediată a victimelor.

În timp ce Avocații felicită Republica Moldova pentru crearea programelor pentru victimele violenței domestice, este important ca victimelor violenței domestice să li se permită să aleagă dacă și când să participe la programe de abordare a efectelor violenței domestice în viața lor. În cazul în care victimele sunt obligate să participe la programe de tratament sau terapie, acestea ar putea să fie reticente în raportarea actelor de abuz. Victimele violenței domestice au nevoie de servicii, nu de reabilitare.

Articolul 8 conține mai multe trimiteri la programele de tratament și reabilitare pentru infractori. Programele de tratament pentru infractori ar trebui să fie discutate separat de cele concepute pentru a ajuta victimele. În cazul în care resursele sunt limitate, serviciile pentru victime ar trebui să fie prioritare. Infractorii ar trebui să fie obligați să participe la tratament și să plătească pentru acest tratament, astfel încât finanțarea să nu fie deurnată de la programele necesare pentru asigurarea siguranței victimelor și a copiilor lor. Mai mult ca atât, Legea Republicii Moldova ar trebui să prevadă că toate cheltuielile legate de participarea agresorului la programe și servicii să nu fie suportate de către victimă sau de copiii victimei, ci mai degrabă să fie plătite de agresor.

Articolul 8 ar trebui să conțină o cerință ca secțiile / direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei să ofere oportunități de instruire cu referire la angajarea în muncă a victimelor și spațiu locativ de tranziție, subvenționat pentru victimele violenței domestice atunci când acestea părăsesc adăpostul. Acest lucru va asigura că victimele care doresc să devină independente să poată realiza acest lucru.

Articolul 8(4) și (5)

Articolul 8(4) și (5), respectiv, cer cadrelor didactice și cadrelor medicale să raporteze la poliție toate cazurile de violență domestică. Raportarea obligatorie a cazurilor de violență domestică ar trebui să se limiteze la cazurile în care victima este un minor sau un adult vulnerabil ori la cazurile în care este utilizată o armă de foc. Toate celelalte cazuri ar trebui să fie raportate doar cu acordul victimei. Siguranța victimelor violenței domestice este compromisă în momentul în care violența este raportată și victimele sunt cele care știu mai bine când să raporteze violența. Victimele ar trebui să fie în măsură să solicite tratament medical cu asigurarea că acesta va fi confidențial, în caz contrar ar putea să nu solicite asistența necesară.

Articolul 8 include referirea copiilor-victime ale violenței domestice. Cercetările indică faptul că și copiii-martori ai violenței în familie sunt afectați în mod semnificativ atât imediat, cât și pe termen lung. Copiii din

casele în care există violență domestică au tendința de a reuși mai puțin în școală, au mai multe șanse să devină adulți violenți și au tendința să sufere o traumă psihologică.

Cu toate acestea, este important să se facă distincție între abuzul asupra copilului în care un adult cauzează leziuni fizice unui copil și dauna colaterală, cauzată unui copil ca urmare a faptului că este martor la violența în familie între partenerii intimi cu care locuiește. Legea Republicii Moldova ar trebui să ofere într-o legislație separată protecție împotriva abuzului asupra copilului.

În afară de aceasta, funcționarii care pun în aplicare Legea ar trebui să ia măsuri de precauție ca victimele violenței să nu fie re-victimizate prin lipsirea acestora de copiii lor. Intervenția Guvernului ar trebui să fie îndreptată spre infractorul violent și ar trebui să acorde prioritate menținerii relației dintre copii și părintele non-violent.

Articolul 8 recomandă organizarea campaniilor de sensibilizare. Avocații încurajează cu tărie campaniile de această natură. Mult timp comunitățile din diferite țări au considerat violența domestică o chestiune privată și societatea nu a fost încurajată să identifice semne de violență în familie. Programele de educație a publicului care să încurajeze comunitățile și familiile să sprijine victimele violenței și să ceară tragerea la răspundere a agresorilor pentru comportamentul lor sunt demne de laudă și merită să fie încurajate. Avocații recomandă Republicii Moldova să ofere instruire celor care elaborează programe de sensibilizare de acest gen pentru a asigura faptul că este diseminată o informație corectă și că are loc îmbunătățirea siguranței publice prin implementarea unor atare programare, astfel încât campaniile să promoveze și să asigure principalele obiective - siguranța victimei și responsabilizarea agresorului.

Articolul 8 (5) prevede că instituțiile medicale de toate tipurile și nivelurile oferă programe și servicii pentru agresori și că acestea asigură realizarea acestor programe de către agresori. Doar profesioniștii care au fost instruiți în metode de bune practici ar trebui să realizeze programe de intervenție pentru agresori. Programele ar trebui să se centreze pe siguranța victimei și responsabilizarea infractorului. De exemplu, programele ar trebui să fie elaborate în așa fel încât să poată informa victima despre intenția agresorului de a-i face rău și să informeze agresorul că nu există garanții de confidențialitate și în nici un caz programele nu vor sprijini medierea între victimă și agresor.

Articolul 8(6)

Articolul 8 ar trebui să stipuleze că raportul poliției trebuie să dea detalii despre eveniment, acuzații, leziuni, declarațiile părților și ale martorilor, acțiunile întreprinse de către poliție, precum și motivele la baza acțiunilor întreprinse. Poliția va fi încurajată să fotografieze orice leziuni și alte dovezi fizice care ar documenta incidentul.⁴³⁸

Includerea copiilor-victime în Articolul 8, Secțiunea 6 (c) poate crea confuzii. Victima abuzului în familie nu ar trebui să fie privată de dreptul de custodie asupra copiilor ei. Legea ar trebui să reflecte faptul că îndepărtarea copiilor de la părintele non-violent re-victimizează victima și descurajează raportarea. Legea ar trebui să prevadă servicii pentru copiii care sunt martori ai violenței domestice. Protecția împotriva abuzului asupra copiilor ar trebui să fie prevăzută în legislație în mod separat de legislația împotriva violenței domestice pentru a evita confuzia.

Scopul Articolului 8, Secțiunea 6 (e) nu este clar. În cazul în care autoritățile monitorizează conformitatea cu un ordin judecătoresc de a se ține departe de victimă și de domiciliul acesteia, atunci Avocații felicită Republica Moldova pentru adoptarea acestei dispoziții. În cazul în care însă (e) este concepută ca un substitut pentru răspunderea penală, atunci Avocații recomandă ștergerea acestei secțiuni ca fiind inutilă. Dacă secțiunea este destinată să monitorizeze respectarea de către agresor a ordinelor judecătorești, atunci secțiunea trebuie modificată pentru a afirma acest obiectiv și scop.

⁴³⁸ Convenția de la Istanbul recomandă formare profesională pentru profesioniștii în prevenirea și identificarea violenței în familie, precum și formare privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, nevoile și drepturile victimelor și modul în care să se prevină victimizarea repetată. Convenția încurajează, în mod special, instruirea privind cooperarea coordonată a mai multor instituții, pentru a permite abordarea cuprinzătoare și adecvată a referirii în cazurile de violență în familie. *A se vedea* Convenția Consiliului Europei cu privire la Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței domestice (2011), Art. 15, *disponibil* la <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>.

Responsabilitatea poliției ar trebui să se centreze asupra arestării și responsabilizării infractorilor violenți. Solicitarea ca ea se concentreze pe eforturile de prevenire îi poate distra atenția de la datoria primară.

Articolul 8, Secțiunea 6 (f) trebuie să stipuleze în mod clar că răspunsul poliției la o sesizare de violență domestică este de a înlătura agresorul primar. În plus, ar trebui luate măsuri pentru a asigura evaluarea riscului de mortalitate, gravitatea situației, precum și riscului de violență repetată.⁴³⁹

Secțiunea 6 ar trebui de asemenea să ceară ca poliția să aresteze agresorul pentru încălcarea ordonanței de protecție și să raporteze procurorului despre încălcarea dată.

Legea Republicii Moldova ar trebui să prevadă finanțare pentru instruirea organelor de drept în materie de implementare a Legii și de monitorizare a eficacității Legii.

Articolul 9. Rolul Departamentului Instituțiilor Penitenciare

În cazul în care resursele sunt limitate, Legea Republicii Moldova nu ar trebui să direcționeze fonduri valoroase, din contul serviciilor pentru victime, pentru finanțarea programelor pentru agresori. Scopul Legii Republicii Moldova ar trebui să fie de a oferi siguranță victimei și de a promova responsabilizarea agresorului.

Articolul 10. Rolul centrelor / serviciilor pentru victime și reabilitarea agresorului

Articolul 10(1)

În descrierea scopului Centrului, termenul „siguranță” ar trebui să înlocuiască termenul „reabilitare”. Intervenția Guvernului trebuie să se concentreze în primul rând pe asigurarea siguranței victimei, și nu pe reabilitarea victimelor. Avocații felicită Guvernul Republicii Moldova pentru includerea unei liste complete de servicii pentru victime în cadrul Centrelor.

Articolul 10(2)

Centrele ar trebui să fie create sub îndrumarea organizațiilor de servicii pentru victime, care sunt cele mai oportune în identificarea și înțelegerea nevoilor victimelor. Guvernul Republicii Moldova ar trebui să finanțeze crearea a cel puțin unui adăpost la o populație de 10000 de persoane și a unui centru de consiliere și advocacy la fiecare 50000 de femei.⁴⁴⁰

Articolul 10(3) (a)

Legea Republicii Moldova ar trebui să elimine expresia „rezolvarea situației familiale”. Avocații recomandă să fie furnizate servicii victimei atâta timp cât există o nevoie demonstrată, și să nu se limiteze la durata de trei luni.

Articolul 10(3) (c)

Avocații felicită recunoașterea de către autorii legii a faptului că victima adultă a violenței domestice trebuie să fie în măsură să ia propria decizie cu privire la asistența de care beneficiază. Este important ca autorii să clarifice destinația unor instituții publice, cum ar fi *Centrul*, să nu aibă loc interferența cu viața privată și autonomia victimei violenței și că toate serviciile să fie furnizate doar cu acordul sau la cererea victimei. Autorii legii trebuie să asigure faptul că ordonanțele de protecție abordează problema custodiei asupra copilului pentru perioada de timp care precedă determinarea definitivă a respectivei violențe în familie. Custodia temporară asupra copiilor ar trebui să fie acordată părintelui non-violent și ar trebui să se ofere sprijin pentru părintele non-violent.⁴⁴¹

⁴³⁹ Convenția de la Istanbul recomandă ca serviciile să includă consiliere juridică și psihologică, asistență financiară, locuințe, educație, formare profesională și asistență în găsirea unui loc de muncă. *A se vedea* Convenția Consiliului Europei cu privire la Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (2011), Art. 20, *disponibil la* <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>.

⁴⁴⁰ Convenția de la Istanbul stipulează că părțile ar trebui să asigure că exercitarea vizitării sau a dreptului de custodie nu pune în pericol drepturile și siguranța victimelor. *A se vedea* Convenția Consiliului Europei cu privire la Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (2011), Art. 31, *disponibil la* <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>.

⁴⁴¹ Convenția de la Istanbul stipulează că investigațiile, precum și procedurile judiciare ar trebui să fie efectuate fără întârzieri nejustificate și de asemenea cu luarea în considerare a drepturilor victimei în timpul tuturor etapelor de procedură penală. *A se vedea* Convenția Consiliului Europei cu privire la Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (2011), Art. 49, *disponibil la* <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>.

Articolul 10(4)

Legea ar trebui să ceară ca regulamentele la Lege să fie elaborate timp de șase luni după intrarea în vigoare a legii.

Articolul 10(5)

Legea Republicii Moldova ar trebui să ofere finanțare în bugetul anual al Republicii Moldova astfel încât să poată fi puse în aplicare toate acțiunile ministerelor, statului și ale autorităților locale care cad sub incidența prezentei legi. În mod special, Guvernul Republicii Moldova ar trebui să ofere fonduri atât pentru organizațiile neguvernamentale și autoritățile locale care prestează aceste servicii, cât și pentru adăposturile victimelor violenței în familie. Experiența a arătat că mai degrabă finanțarea guvernamentală adecvată și constantă decât contarea pe bugetele locale asigură adăposturile cele mai fiabile și servicii pentru victime și îmbunătățește siguranța victimei.

Articolul 10(8)

Legea ar trebui să prevadă faptul că agresorii poartă răspundere financiară pentru costurile de tratament suportate și că această responsabilitate să nu fie suportată în mod direct sau indirect de către victime sau copiii victimei. Atunci când resursele sunt puține, este esențial ca resursele financiare să fie centrate pe siguranța victimei și ca agresorii să-și asume costurile financiare pentru reabilitarea proprie.

CAPITOLUL III. MECANISM DE SOLUȚIONARE A ACTELOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Articolul 11. Dreptul victimei la protecție**Articolul 11(2)**

Legea ar trebui să asigure faptul că cetățenii sunt încurajați dar nu obligați să raporteze și că autoritățile responsabile de aplicarea legii să își centreze eforturile spre atragerea la răspundere a infractorilor și protejarea siguranței victimei. Victimele ar trebui să primească informații adecvate și în timp util cu privire la serviciile de sprijin și măsurile legale disponibile într-o limbă pe care o înțeleg.⁴⁴²

Articolul 11(2)¹

Avocații felicita Guvernul Republicii Moldova pentru prevederea care stipulează că dreptul victimei la servicii nu trebuie să fie condiționat de participarea victimei la procesul judiciar. Aceasta este o garanție importantă a securității și protecției victimei. Totodată, Avocații felicita Guvernul Republicii Moldova pentru instituirea în mod clar a dreptului victimei la confidențialitate.

Articolul 11(3)

Acest articol ar trebui să se adreseze în mod special poliției și procurorilor. Adăugător la aceasta, Legea Republicii Moldova ar trebui să evidențieze în mod clar sarcinile specifice ale ofițerilor de poliție la momentul primirii unei sesizări de violență domestică. Eforturile depuse de funcționarii care exercită controlul preventiv ar trebui să se axeze în primul rând pe punerea în aplicare și asigurarea siguranței victimei. În afară de sarcinile menționate în Articolul 11(3), Legea ar trebui să includă prevederi similare celor din Codul Model de Stat al SUA privind violența în familie, care să evidențieze atribuțiile ofițerilor din organele de drept, inclusiv, *inter alia*:

1. Întreprinderea măsurilor necesare în vederea asigurării siguranței victimei și a oricărui altor membri din casa respectivă;
2. Confiscarea tuturor armelor implicate în comiterea violenței domestice raportate;
3. Confiscarea oricărui arme de foc aflate în posesia agresorului, indiferent de faptul dacă arma a fost utilizată în actul de violență domestică sau nu;
4. La solicitarea victimei transportarea sau obținerea mijloacelor de transport pentru victimă și copiii ei la un adăpost sau într-un alt loc sigur;

⁴⁴² A se vedea Convenția Consiliului Europei cu privire la Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (2011), Art. 51, disponibil la <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>.

5. Asistarea victimei în sustragerea lucrurilor personale de primă necesitate de la locul incidentului;
6. Documentarea într-un raport scris a unui rezumat al apelului la fața locului, inclusiv descrierea agresiunii și condițiile victimei;
7. Documentarea tuturor leziunilor suportate de victimă prin fotografierea acestora și, în caz de necesitate, colectarea certificatelor medicale; și,
8. Asistarea victimei și a copiilor acesteia în obținerea asistenței medicale, inclusiv în obținerea transportării la o instituție medicală.⁴⁴³

Legea Republicii Moldova ar trebui să solicite ca organele de drept să reacționeze la toate sesizările de violență domestică și să elaboreze rapoarte scrise cu privire la acestea. Legea ar trebui să solicite că la depunerea unei cereri poliția va intervieva victima și acuzatul în mod separat la locul de agresiune raportat. Raportul de inspectare ar trebui să includă o informație dacă a fost sau nu folosită o armă (și tipul de armă). Raportul ar trebui să documenteze probele de strangulare (împiedicarea respirației normale sau circulației sângelui), lucru des întâlnit în cazurile de violență domestică, pericolul pentru viață și riscul de mortalitate în viitor. De asemenea, ar trebui să se documenteze prezența copiilor și indicațiile victimei sau ale altor persoane despre existența unui istoric de atacuri asupra ei din partea învinutului sau de amenințări ale acuzatului de a ucide victima sau copiii victimei. Această informație este o indicație că există un risc sporit de vătămare mai gravă a victimei și autoritățile legale de orice nivel ar trebui să ia în considerare acest risc în activitatea lor de răspuns. Cercetările au documentat o serie de indicatori de risc sporit.⁴⁴⁴ Legea Republicii Moldova ar trebui să includă de asemenea o prevedere de notificare a victimelor în ceea ce privește resursele disponibile pentru acestea. În final, rapoartele realizate de alte instituții, în afară de organele de drept, ar trebui să fie anexate la raportul organelor de drept.

Articolul 11(4)

Autorii legii ar trebui să omită Articolul 11(4) cu referire la mediere. Utilizarea medierii în cazurile de violență domestică diminuează responsabilitatea agresorului pentru comportamentul violent și reflectă o ipoteză cum că ambele părți sunt la fel de vinovate pentru violența comisă. De asemenea, medierea poate în continuare pune în pericol victima violenței domestice, deoarece, dacă este privită ca o alternativă la urmărirea penală, aceasta poate permite agresorilor violenței să evite urmărirea penală și sancțiunile pentru comportamentul lor. În cele din urmă, medierea se bazează pe ipoteza că ambele părți într-o relație au putere egală de a negocia. În cazurile de violență domestică, de obicei, acest lucru nu este adevărat și de fapt medierea poate prezenta riscuri suplimentare de pericol pentru victime.⁴⁴⁵

Articolul 11(5)

Autorii legii ar trebui să modifice Articolul 11(5) ca acesta să prevadă că victimele violenței domestice au dreptul la asistență juridică gratuită, indiferent de venit, și pentru toate tipurile de proceduri, inclusiv obținerea ordonanței de protecție.

Articolul 12. Persoanele care pot depune plângeri de violență în familie

Legea Republicii Moldova ar trebui să indice în mod clar că doar victima are dreptul de a depune o cerere pentru ordonanță civilă / administrativă de protecție. Cel puțin victimei ar trebui să i se ceară consimțământul în cazul în care cererea de aplicare a unei măsuri de protecție este depusă de către asociații ale societății civile, autoritățile relevante, angajați publici sau de alte entități sau persoane. Dorința victimei ar trebui să fie factorul decisiv în determinarea entității care poate să solicite o ordonanță civilă / administrativă de protecție, deoarece cel mai adesea victimele sunt cele în măsură să judece cu privire la

⁴⁴³ A se vedea Națiunile Unite, Departamentul Afacerilor Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, *Manual de legislație cu privire la violența împotriva femeilor* (2010), Secțiunea 3.6.1, disponibil la <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>

⁴⁴⁴ A se vedea Evaluarea factorilor de risc în cazul partenerilor intimi cu domiciliu comun, disponibil la <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/jr000250e.pdf>

⁴⁴⁵ Convenția de la Istanbul stipulează că legislația ar trebui să interzică procesele alternative obligatorii de soluționare a litigiilor, inclusiv medierea sau concilierea. A se vedea Convenția Consiliului Europei cu privire la Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (2011), Art. 48, disponibil la <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>

pericolele pentru ele din partea infractorilor violenți. Cercetările arată că aceste pericole cresc atunci când o victimă se adresează autorităților după ajutor, inclusiv atunci când victima solicită măsuri de protecție. În cazul în care victima este un minor sau un adult vulnerabil, alte persoane ar trebui să aibă dreptul de a depune cerere pentru o ordonanță de protecție.

În cazul ordonanțelor penale de interzicere a oricărui contact ar trebui să se aplice un alt standard, caz în care puterea de discernere a procurorului și instanței ar trebui să aibă prioritate. Într-un context penal, integritatea sistemului de justiție penală poate cere ca instanța să emită o ordonanță penală pentru violență domestică cu interzicerea oricărui contact, indiferent de dorința victimei.

Articolul 13. Înaintarea plângerilor

Legea Republicii Moldova ar trebui să solicite ca toate locațiile în care poate fi depusă o acuzare de violență domestică ar trebui să ofere un spațiu privat pentru victime, formulare standard de cereri de ordonanțe de protecție și asistenți administrativi special instruiți care să ajute victimele în completarea formularelor și prezentarea acestora în instanța de judecată.

Avocații felicită excluderea taxei de depunere a acuzației de violență în familie.

Articolul 14. Examinarea cererii

În cazul în care legislația Republicii Moldova nu prevede alt mod, prezenta Lege ar trebui să clarifice elementele justificative necesare pentru emiterea unei ordonanțe civile de protecție de urgență și a unei ordonanțe de protecție pe termen mai lung. Avocații recomandă ca ordonanțele de urgență să se elibereze atunci când reclamantul înaintează dovezi credibile de pericol imediat care prezintă pericol de abuz domestic. Ordonanțele pe termen lung se vor emite în cazul în care instanța constată existența unui abuz domestic. Nu ar trebui să se ceară existența dovezilor de pericol imediat.

Legislația Republicii Moldova ar trebui să prevadă în mod explicit că în afară de raportarea ori mărturisirea femeii bătute nici o procedură nu va solicita probe independente.

La Articolul 14(3) redactorii de legislație ar trebui să clarifice expresia „în termen de o zi lucrătoare”, care, deși este o perioadă scurtă, este un termen oarecum ambiguu. Cel mai bine ar fi dacă legea ar specifica în mod clar „imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore de la prezentarea raportului de violență”, lucru care nu numai că clarifică timpul exact, dar de asemenea transmite mesajul că în situații de urgență sunt necesare măsuri imediate.

Articolul 15. Măsuri de protecție

Legea Republicii Moldova ar trebui să includă o prevedere care să clarifice faptul că ordonanța de protecție intră în vigoare din momentul emiterii acesteia de către instanța de judecată. Încălcarea ordonanței ar trebui să fie calificată drept infracțiune.

Legea Republicii Moldova ar trebui să asigure faptul că agresorului i se înmânează o copie a ordonanței de protecție. Instanța sau alte organe de drept - și în nici un caz victima - ar trebui să efectueze serviciul de livrare. Această secțiune ar trebui să includă de asemenea o dispoziție cu referire la mijloace de alternativă de livrare a ordonanței agresorului, în cazul în care agresorul evită recepționarea acesteia sau nu poate fi găsit. De exemplu, Legea poate specifica faptul ca informarea să se facă prin poștă.

Legea Republicii Moldova ar trebui să prevadă că prin ordonanțele de protecție se atribuie temporar părintelui non-violent custodia asupra copilului și sprijin financiar părintelui non-violent pe parcursul soluționării. Legea ar trebui să permită de asemenea instanțelor de judecată să introducă ordonanța de protecție și cu privire la copil. Condițiile pentru un regim temporar de vizitare ar trebui să fie foarte clar descrise astfel încât ordonanța de protecție să nu fie accidental încălcată și agresorul să nu profite de vizitarea copiilor pentru a victimiza în continuare victima. Ar trebui să fie făcute clarificări cu privire la modul

în care, când și unde agresorul va vizita copiii, dacă vizitarea va fi supravegheată și, în caz afirmativ, de către cine și cum va avea loc schimbul de copii odată ce timpul de vizitare a expirat.

Articolul 15(1)(j)

Legea Republicii Moldova ar trebui să-i interzică agresorului să dețină sau să fie, în orice mod, proprietarul armelor de foc și ar trebui să elimine termenii vagi „de deținere sau de utilizare”.

Articolul 15(3)

Avocații recomandă ca măsurile de protecție prevăzute la Alineatul 1 din Articolul 15 să fie eficiente timp de până la un an de zile, lucru care a fost demonstrat că servește în cel mai bun mod intereselor de protejare a victimei și de asigurare a responsabilizării agresorului. În cazurile de risc sporit de vătămare, care ar trebui să fie evidențiate în mod special în Legea Republicii Moldova, ordonanța ar trebui să rămână în vigoare pe termen nelimitat.

Legea ar trebui să specifice în mod clar că dreptul de a prelungi ordonanța de protecție ar trebui să fie permis, de asemenea, în baza unei frici rezonabile de vătămare fizică astfel încât să nu trebuiască ca victima să fie vătămată din nou sau să aibă loc încălcarea ordonanței pentru a ca aceasta să fie prelungită.

Legea Republicii Moldova ar trebui să ofere părâtului dreptul de a cere instanței modificarea ordonanței numai în circumstanțe limitate și numai în cazul în care instanța a făcut o evaluare independentă a riscului de vătămare a victimei.⁴⁴⁶

Articolul 15(5)

Legea ar trebui să prevadă cui să fie raportate încălcările măsurilor de protecție, iar responsabilitatea de a urmări încălcările măsurilor de protecție ar trebui să fie în mod clar delegată.

Articolul 16. Finanțarea

Legea ar trebui să prevadă faptul că Guvernul Republicii Moldova este responsabil de finanțarea centrelor pentru victime și, în cazul în care resursele sunt limitate, centrele pentru victime ar trebui să aibă prioritate față de centrele pentru agresori. Autorii legii trebuie să asigure faptul că asistența se aplică numai pentru victime și nu și pentru agresori și că agresorii sunt singuri responsabili să suporte costurile de tratament cerute de ordonanța instanței. Mai mult ca atât, Legea Republicii Moldova ar trebui să prevadă că toate cheltuielile legate de participarea agresorului la programe și servicii să nu fie suportate de către victimă sau copiii victimei, ci mai degrabă să fie plătite de către agresor.

Acest articol ar trebui să prevadă și finanțarea pentru instruirea și monitorizarea implementării Legii. Legea ar trebui să solicite în mod explicit finanțare pentru instruirea polițiștilor, procurorilor și tuturor reprezentanților altor instituții de stat și ai societății civile implicați în abordarea violenței domestice. În cazul poliției și procurorilor instruirea ar trebui să includă tehnici specializate în colectarea probelor, de pregătire și prezentare a cazului de violență domestică și agresiune sexuală.

Articolul 17. Sancțiunile

Limbajul Articolului 17 (1) este vag și poate conduce la impunitatea infractorilor. Sancțiunile pentru nerespectarea ordonanței de protecție ar trebui să fie specificate în mod clar. Toate încălcările ordonanței de

⁴⁴⁶ Convenția de la Istanbul stipulează că ordinele de restricție sau protecție ar trebui să fie: (1) disponibile pentru protecție imediată, fără sarcini nejustificate financiare sau administrative înaintate victimei; (2) emise pentru o perioadă determinată sau până la modificare sau anulare; (3) în cazul în care este necesar, se vor emite pe o bază ex parte, care are efect imediat; (4) vor fi disponibile, indiferent de, sau adăugător la, alte proceduri legale, și (5) se va permite să fie introduse în procedură legală ulterioară. *A se vedea* Convenția Consiliului Europei cu privire la Prevenirea și Combaterea Violenței împotriva Femeilor și a Violenței Domestice (2011), Art. 53, *disponibil la* <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>.

protecție ar trebui calificate în calitate de infracțiune.⁴⁴⁷ Încălcările repetate ale ordonanței de protecție ar trebui să constituie o infracțiune serioasă.⁴⁴⁸

Articolul 17 (3) ar trebui să conțină dispoziții de instituire a procedurii de petiționare. Acesta ar trebui să conțină de asemenea dispoziții de stabilire a unei monitorizări independente și periodice a implementării Legii.⁴⁴⁹

⁴⁴⁷ A se vedea Națiunile Unite, Departamentul Afacerilor Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, Manual de legislație referitoare la violența împotriva femeilor (2010), Secțiunea 3.10.9., *Disponibil la* <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>.

⁴⁴⁸ A se vedea Națiunile Unite, Departamentul Afacerilor Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, Manual de legislație referitoare la violența împotriva femeilor (2010), Secțiunea 3.11.3., *Disponibil la* <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>.

⁴⁴⁹ A se vedea Națiunile Unite, Departamentul Afacerilor Economice și Sociale și Unitatea pentru Promovarea Femeilor, Manual de legislație referitoare la violența împotriva femeilor (2010), Secțiunea 3.3., *Disponibil la* <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>.

Anexa G. Rezumat al cazurilor comunicate relevante la Curtea Europeană a Drepturilor Omului

T.M. ȘI C.M. împotriva Moldovei

No. 26608/11
Caz Comunicat

Fapte și istoricul procedural:

Doamna. T.M. era căsătorită cu M.M. din anul 2001. Din această căsătorie în anul 2002 s-a născut C.M. T.M. și C.M. sunt mamă și fiică, născute ca cetățence ale Republicii Moldova. M.M. s-a implicat în jocuri de noroc și a devenit agresiv față T.M. și C.M. T.M. a înaintat actele de divorț pe 25 februarie 2010. Curtea de Apel Chișinău a dispus împărțirea apartamentului comun acordând $\frac{3}{4}$ doamnei T.M. și $\frac{1}{4}$ domnului M.M. După această decizie M.M. a devenit și mai agresiv.

Pe 22 iunie 2010 T.M. a înaintat o plângere cu privire la violența verbală a M.M. Acesta a fost sancționat cu o amendă.

La 5 septembrie 2010 M.M. a bătut-o pe T.M. și i-a provocat vânătăi copilului. Certificatul medical a stabilit că T.M. avea două hematoame pe buza inferioară și un dinte defectat. Un alt certificat medical a stabilit că C.M. a avut vânătăi pe mâna dreaptă.

La 1 aprilie 2010 T.M. a solicitat o ordonanță de protecție. T.M. a cerut procurorilor să investigheze cauza lui M.M., dar procurorul a respins cererea, spunând că dovezi medicale nu indică daune pentru sănătatea lor, o cerință de calificare a infracțiunii de violență în familie. Decizia a fost contestată la Procuratura Generală.

La 11 aprilie 2010 Judecătoria de sector Buiucani a adoptat o ordonanță de protecție care cerea M.M. să plece din casă temporar și să evite să se apropie la o distanță de 100 metri de T.M. și C.M., inclusiv de locurile lor de muncă și de studiu. Ordonanța nu a fost trimisă la autoritățile relevante și T.M. nu a primit o copie a ordonanței până la 22 aprilie 2010.

Un certificat psihologic efectuat pentru C.M. a indicat faptul că ea s-a confruntat cu anxietate și probleme emoționale și a recomandat separarea de tatăl ei. La 22 aprilie 2010 T.M. și C.M. au fost admise într-un adăpost pentru victimele violenței în familie.

M.M. nu a fost evacuat din casă în pofida a două vizite ale poliției la 22 aprilie 2010 și 28 aprilie 2010. O a treia încercare de a-l evacua din casă a eșuat, de asemenea dat fiind faptul că M.M. a prezentat o decizie a Judecătoriei sectorului Buiucani de suspendare a executării ordonanței de protecție. Poliția a refuzat să ia orice alte măsuri până când instanța va lua o decizie.

T.M. și C.M. au contestat decizia, împreună cu Departamentul de Poliție și Ordine Publică din cadrul Ministerului Afacerilor Interne („Departamentul”). Departamentul a susținut că instanța era obligată prin lege să ia o decizie în termen de 24 de ore, pe care n-a reușit să o facă. De asemenea legea prevede că obiecțiile înaintate față de o ordonanță de protecție nu pot suspenda executarea acestei ordonanțe. Imposibilitatea de a lua o decizie și eșecul de a executa ordonanța de protecție le-au lăsat pe T.M. și C.M. sub riscul de tratament rău în continuare.

La 24 mai 2010 Curtea de Apel Chișinău a respins recursul înaintat de T.M. și a acceptat recursul lui M.M., anulând implicit ordonanța de protecție. Instanța a declarat că instanța inferioară nu a reușit să examineze o cerere printr-o procedură specială și nu a precizat motivele de adoptare a ordonanței de protecție. Totodată, a mai spus că instanța a omis să verifice dacă agresorul a fost citat în mod corespunzător și nu a reușit să obțină un raport din partea autorităților de asistență socială și poliție înainte de adoptarea ordonanței de protecție. Întrucât instanța inferioară nu avea autoritatea să claseze executarea ordonanței de protecție, decizia din 29 aprilie 2010 a fost casată. Curtea de Apel a dispus reexaminarea cauzei.

La 15 iulie 2011 Judecătoria Buiucani a respins cererea T.M. și C.M. de obținere a ordonanței de protecție. Aceasta a concluzionat că violența în familie nu a fost dovedită.

Reclamații:

- (1) Autoritățile au încălcat Articolul 3 al Convenției, atunci când nu și-au îndeplinit obligațiile pozitive de a oferi protecție împotriva violenței în continuare și nu au intentat urmărirea penală a agresorului.
- (2) Judecătoria de sector Buiucani a încălcat Articolul 6 din Convenție în momentul în care și-a suspendat propria decizie din 11 aprilie 2010. Legea prevede un asemenea drept numai unei instanțe superioare.
- (3) Autoritățile nu s-au conformat Articolului 8 al Convenției, atunci când nu și-au îndeplinit obligațiile pozitive de a întreprinde un răspuns rapid la cererea unei ordonanțe de protecție și apoi nu au comunicat imediat decizia autorităților competente. De asemenea aplicarea unor sancțiuni indulgente agresorului a contribuit la comiterea actelor de violență în continuare.
- (4) A avut loc încălcarea Articolului 13 din Convenție în cazul în care reclamantii nu au avut remedii efective în ceea ce privește plângerea lor în conformitate cu Articolul 8, în special în ceea ce privește inerția ofițerilor de poliție în aplicarea ordonanței de protecție.
- (5) Autoritățile au încălcat Articolul 14 din Convenție coroborat cu Articolele 3 și 8 din cauza abordării părtinitoare față de femei în materie de violență în familie.

Întrebări față de părți:

- (1) A existat o încălcare a Articolului 3 și / sau 8 din Convenție? În special, și-au îndeplinit autoritățile obligațiile pozitive care le revin în temeiul acestor dispoziții de a proteja reclamantele de violență în familie și de a urmări în justiție pe cei responsabili de astfel de violență?
- (2) A existat o încălcare a Articolului 13 din Convenție? În special, au avut reclamantele la dispoziție remedii efective în ceea ce privește plângerile lor în temeiul Articolului 3 și / sau 8 din Convenție, având în vedere, printre altele, imposibilitatea aparentă de executare a ordonanței de protecție în timp ce acesta era în vigoare?
- (3) A existat o încălcare a Articolului 14 din Convenție, coroborat cu Articolul 3 și / sau 8 din Convenție privind presupusa discriminare împotriva femeilor în materie de violență domestică?

Mudric împotriva Moldovei

No. 74839/10

Statut necunoscut

Fapte și istoricul procedural:

Dna Mudric, 72 de ani, este originară din Republica Moldova și locuiește în Lipcani. Dna Mudric a divorțat de soțul ei în urmă cu mai mulți ani. Ea este proprietara casa ei și fostul ei soț locuiește alături. La 31 decembrie 2009 fostul ei soț a pătruns în casa ei și a bătut-o. El a pătruns din nou în casă la 19 februarie 2010 și bătut-o. Din acel moment el a rămas în casa ei. Un certificat medical a confirmat că doamna Mudric a fost bătută, iar la 18 martie 2010 a raportat incidentele la poliție și la alte autorități. Dna Mudric spune că poliția cunoștea despre abuz, dar nu a făcut nimic pentru a o proteja. Fostul soț al dnei Mudric a bătut-o din nou pe 27 martie 2010. Poliția locală a confirmat parțial abuzul, dar nu l-a sancționat pe fostul soț al doamnei Mudric, dat fiind că acesta suferă de o boală mintală.

Dna Mudric a obținut un ordin de judecată prin care se cerea evacuarea fostul ei soț și cerința să se țină departe de ea și de casa ei. Ordonanța nu a fost executată și fostul soț al doamnei Mudric a bătut-o din nou. A fost emisă o nouă ordonanță judecătorească, dar aceasta din nou nu a fost executată.

După un incident de abuz, doamna Mudric a obținut a treia oară un ordin judecătorec. De-a lungul acestei perioade de abuz, doamna Mudric și avocatul său au făcut numeroase plângeri la poliție, la procuratură și la alte autorități. La momentul depunerii cererii, nu au fost luate măsuri pentru a se asigura că fostul soț al doamnei Mudric este tratat pentru boala sa mintală.

Reclamații:

- (1) Autoritățile au încălcat Articolul 3 al Convenției, atunci când nu au reușit să-i asigure protecție contra unui tratament rău aplicat în casa ei și atunci când aceștia nu au reușit să pună în aplicare ordinele judecătorești obligatorii concepute pentru a oferi protecție.
- (2) Autoritățile au încălcat Articolul 14, coroborat cu Articolele 3 și 8 din Convenție, atunci când au discriminat-o pe bază de gen și au lipsit-o de oportunitatea de a trăi o viață fără violență.
- (3) Autoritățile au încălcat Articolul 17 din Convenție, atunci când au refuzat să-l sancționeze pe fostul ei soț și i-au permis să continue acțiunile sale ilegale, ceea ce a condus la lezarea drepturilor reclamantului.

Întrebări pentru părți:

- (1) A avut loc încălcarea Articolului 3 din Convenție? În special, au îndeplinit autoritățile obligațiile pozitive care le revin în temeiul dispoziției de a proteja reclamanta împotriva violenței în familie și de a urmări persoana responsabilă de violență?
- (2) A avut loc încălcarea Articolului 8 din Convenție?
- (3) A avut loc încălcarea Articolului 14 din Convenție, coroborat cu Articolele 3 și 8 din Convenție?

Eremia împotriva Moldovei

No. 3564/11

Statut necunoscut

Fapte și istoricul procedural:

Dna Lilia Eremia, Dna Doina Eremia și d-na Mariana Eremia, mamă și fiice, sunt cetățeni moldoveni care locuiesc în Vălcineț. Dna Lilia Eremia este căsătorită cu un ofițer de poliție, A. Doina Eremia și Mariana Eremia sunt fiicele lor. Potrivit reclamanților, A. venea de multe ori acasă beat și își ataca soția, uneori în fața copiilor. În iulie 2010 Lilia Eremia a înaintat actele de divorț. După asta A. a devenit și mai violent, lovind și insultând toate cele trei reclamante. La 18 septembrie 2010 A. a fost sancționat de către instanța de contencios administrativ. La 30 septembrie 2010 el a fost avertizat de către Ministerul Afacerilor Interne să oprească comportamentul său violent.

La 5 noiembrie 2010 A. a venit acasă beat și a bătut-o pe Lilia Eremia, iar a doua zi ea a depus o plângere la procuratură. A. a lovit-o pe Eremia Lilia din nou pe 11 noiembrie 2010 și pe 12 noiembrie 2010, când aproape că a sufocat-o. Acest lucru a condus la faptul că Lilia Eremia și-a pierdut vocea pentru o zi și jumătate.

La 29 noiembrie 2010 Lilia Eremia a cerut instanței să emită o ordonanță de protecție. Cetățeanului A. i s-a ordonat să părăsească casa timp de 90 de zile și i-a fost interzis să se apropie la o distanță de 500 de metri de reclamanti și să le contacteze. Ordonanța a fost adusă la cunoștința poliției, procuraturii și autorității responsabile de asistența socială. Poliția a deschis un caz de supraveghere a implementării ordonanței de protecție și la 14 decembrie 2010 poliția locală l-a avertizat pe A. și i-a cerut să oprească comportamentul violent. A. a plecat din casa familiei și a fost găzduit în localuri temporare.

Pe data de 16 decembrie 2010, A. a văzut-o pe Eremia Lilia în stradă și a început s-o urmărească. El a insultat-o și a încercat să o oprească până când aceasta a găsit refugiu într-un magazin. Pe 19 decembrie 2010 A. a intrat în casa familiei, încălcând astfel ordonanța de restricție și a lovit-o pe Lilia Eremia. Ea s-a plâns la poliție și a informat procuratura.

Pe 10 ianuarie 2011 Lilia Eremia a prezentat o declarație la poliția locală. Ea a spus că a fost convinsă să-și retragă plângerea, din considerente ca aceasta ar avea efecte negative asupra cazierului juridic al soțului și, ulterior, asupra perspectivelor de educație și de carieră ale fiicelor. La următoarea întâlnire Lilia Eremia și-a exprimat dorința ei de a depune cererea de divorț.

La 13 ianuarie 2011 A. a încălcat ordonanța de protecție și a intrat în casă și din nou a lovit-o și insultat-o pe Lilia Eremia. El a simulat o sugrumare și a avertizat-o că o va ucide pe mătușa ei, dacă ea va continua să se plângă autorităților. Pe data de 14 ianuarie 2011 un examen medical a constatat leziuni pe gâtul ei. După incidentul dat, reclamantele se ascundeau tot timpul, până când împotriva lui A. a fost inițiată o anchetă penală.

Reclamații:

- (1) Autoritățile au încălcat Articolul 3 al Convenției atunci când au fost inactive în protejarea reclamantelor de violență în familie și în urmărirea penală a făptuitorului.
- (2) Autoritățile au încălcat Articolul 14 din Convenție, coroborat cu Articolele 3 și 8, atunci când nu au reușit să aplice legislația internă destinată să protejeze reclamantele împotriva violenței în familie. Rezultatul dat se bazează pe idei preconcepute despre rolul femeilor în familie.
- (3) Autoritățile au încălcat Articolul 17 din Convenție prin refuzul de a aplica legea violenței în familie pentru a proteja reclamantele împotriva violenței în familie și au lezat voit drepturile lor în temeiul Convenției.

Întrebări pentru părți:

- (1) A avut loc o încălcare a Articolului 3 din Convenție? În special, și-au îndeplinit autoritățile obligațiile pozitive care le revin în temeiul dispoziției de a proteja reclamantele de violență în familie și de a urmări în justiție pe cei responsabili de astfel de violență?
- (2) A avut loc o încălcare a Articolului 8 din Convenție?
- (3) A avut loc o încălcare a Articolului 14 din Convenție, coroborat cu Articolul 3 din Convenție?

Munteanu împotriva Moldovei

No. 34268/11

Caz comunicat

Fapte și istoricul procedural:

Dna Rodica Munteanu și domnul Cristian Munteanu sunt cetățeni moldoveni care locuiesc în Durlăști. Ei sunt mamă și fiu. Rodica Munteanu este căsătorită cu I.M. În urmă cu trei ani, I.M. și-a pierdut lucrul și a început să bea foarte tare. El a devenit violent față de ambii reclamânți. El de asemenea a vândut lucruri din casa lor ca să plătească pentru alcool. În 2007 I.M. a bătut-o grav pe Rodica Munteanu, din care cauză aceasta a fost spitalizată timp de trei săptămâni. Violența verbală și fizică a continuat și după acest incident. Î.M. de asemenea îl bătea și îl insulta în mod regulat pe fiul său.

La 18 aprilie 2011 Rodica Munteanu a cerut poliției să ia măsuri împotriva lui I.M. Poliția a amendat-o pe Rodica Munteanu, deoarece I.M. a chemat poliția mai devreme pentru a raporta că ea l-a bătut și insultat. Rodica Munteanu nu era în sat, în timpul în care se pretindea că au avut loc atacurile.

Rodica Munteanu a chemat poliția după ce I.M. a bătut-o din nou pe 19 aprilie 2011. La 21 aprilie 2011 ea a cerut emiterea unei ordonanțe de protecție. Pe 3 mai 2011 Judecătoria de sector Buiucani a emis ordonanța în care lui I.M. i se cerea să părăsească casa pentru 90 de zile și să nu se apropie de reclamânți. Ordonanța a fost transmisă la poliție în aceeași zi. Poliția l-a informat pe I.M. despre ordin și acesta a plecat din casă. În ziua următoare Î.M. s-a întors acasă. Rodica Munteanu a chemat în mod repetat poliția, dar aceasta nu a făcut nimic pentru a-l elimina pe I.M. din casă. La 19 mai 2011 avocatul Rodicăi Munteanu i-a cerut procurorului să înceapă o investigație pentru acte de violență în familie și pentru a asigura aplicarea ordonanței de protecție. Avocatul a cerut de asemenea ca I.M. să fie supus unei examinări pentru a determina dacă este dependent de alcool.

La 24 mai 2011 I.M. a insultat-o și a îmbrâncit-o pe Rodica Munteanu și ea a sunat poliția. Ofițerul de poliție i-a spus că el a obosit de problemele lor de familie și a refuzat să o ajute. Pe 25 mai 2011 doi asistenți sociali de la Direcția de Asistență Socială Buiucani i-au spus Rodicăi Munteanu să fie drăguță cu soțul ei într-un mod care să păstreze familia.

Pe 26 mai Rodica Munteanu a făcut o plângere împotriva celor doi asistenți sociali pentru victimizarea victimei violenței în familie. O altă plângere a fost făcută împotriva Ministerului Afacerilor Interne cu privire la comportamentul ofițerului care a refuzat să-i acorde ajutor. I.M. continuă să locuiască în casa cu reclamanții și continuă să acționeze agresiv.

Reclamații:

- (1) Autoritățile au încălcat Articolul 3 al Convenției atunci când au tolerat abuzul din partea I.M. și nu au reușit să pună în aplicare ordonanța de protecție, ceea ce i-a încurajat acestuia sentimentul de impunitate.
- (2) Autoritățile au încălcat Articolul 3 al Convenției, coroborat cu Articolul 3 și 8 din Convenție, prin faptul că s-a comis o discriminare față de femei.
- (3) Autoritățile nu au întreprins nici un fel de măsuri ferme împotriva I.M., ceea ce a permis lezarea drepturilor reclamanților garantate de Convenție, contrar Articolului 17 din Convenție.

Întrebări pentru părți:

- (1) A avut loc încălcarea Articolului 3 și / sau 8 din Convenție? În special, și-au îndeplinit autoritățile obligațiile pozitive care le revin în temeiul acestor dispoziții de a proteja reclamanta împotriva violenței în familie și de a-i urmări în justiție pe cei responsabili de astfel de violență? (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Opuz v. Turcia*, nr. 33401/02, § § 158-176, CEDO 2009)?
- (2) A avut loc încălcarea Articolului 13 din Convenție? În special, au avut reclamanții la dispoziție căi de atac efective în ceea ce privește pretențiile formulate în temeiul Articolului 3 și / sau 8 din Convenție, având în vedere, printre altele, imposibilitatea aparentă de executare a ordonanței de protecție emisă în acest context?
- (3) Dezvăluie oare circumstanțele cauzei un tratament discriminatoriu față de primul reclamant pe motive de apartenență de gen, contrar Articolului 14 din Convenție coroborat cu Articolul 3 și / sau 8 din Convenție?

Anexa H. КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

«В феврале 2011 года ...[мужчина] ударил ее кулаком в лицо, взял швабру и несколько раз ударил ее по спине. Она убежала от него, он погнался за ней. Он дважды ударил ее кулаком, затем прижал ее голову, вдавив лицо в кровать. Он царапал ее лицо и бил ее головой об стену. Насилие продолжалось в течение нескольких часов... Она убежала в дом своей сестры ... Он пришел в дом ее сестры и плюнул в нее, он грязно ругал ее и угрожал ей. Он оттолкнул их дочь, которая пыталась разнять их. Жертва обратилась в местную полицию. Полиция направила их к судмедэксперту... Телесные повреждения [синяки на руках, лице и на подбородке] были классифицированы как телесные повреждения, не причиняющие вреда здоровью. На следующий день полиция составила административную запись для дела. Административный суд наложил на него административный штраф - 500 леев [50USD]...он оплатил штраф и остался дома».

Бытовое насилие или насилие, направленное против женщин их сексуальными партнерами, включая нынешних или бывших супругов, или ухажеров, это ужасающая проблема во всем мире. Бытовое насилие нарушает основополагающие права человека на защиту и безопасность, а также право на свободу от истязаний и насилия. Последствия бытового насилия выходят далеко за рамки физических телесных повреждений и долговременных психологических ран. Бытовое насилие влияет на здоровье жертвы, на ее потенциал процветания, на благосостояние всей ее семьи, и воздействует на экономическое здоровье ее деревни и родины. Республика Молдова – одна из самых бедных стран Европы, требуется полное участие всех граждан страны, чтобы преодолеть сложные экономические проблемы. Бытовое насилие – это значительный барьер для достижения личной безопасности, благосостояния семьи, экономического процветания и развития нации.

Исследование 2011 года показало, что 63,4% женщин в Молдове в возрасте 15 лет или старше подвергались физическому, психологическому или сексуальному насилию со стороны сексуального партнера на протяжении своей жизни.¹ В отчете для ООН в 2011 году Правительство Республики Молдова признало распространенную проблему бытового насилия и заявило о своем обязательстве далее укреплять свое реагирование.² Правительство расширило свою Национальную систему направлений и национальное убежище для жертв торговли людьми, теперь система распространяется и на жертв бытового насилия в связи с тесной взаимосвязью между торговлей людьми и бытовым насилием.³

Гражданское право, предусматривающее охранные ордера, было принято Парламентом Республики Молдова в 2007 году и вступило в силу в 2008 году. Этот закон, Закон о предупреждении и пресечении насилия в семье (Закон 45)⁴, обеспечил великолепную основу для расширения доступа к правосудию и защите для жертв бытового насилия. Однако в связи с отсутствием конкретных предписаний относительно того, как запрашивать, выдавать и расширять действие охранных ордеров, Закон 45 редко применялся в годы своего существования.⁵ В июле 2010 года необходимые указания были даны в Законе 167.⁶ Кроме того, было принято новое положение Уголовного кодекса, Статья 201¹, которая ставит бытовое насилие на одну ступень с другими преступлениями.

¹ Интервью с юристом, город D, 16 ноября 2011 года.

² Этот отчет также рассматривает и насилие в отношении несовершеннолетних со стороны членов семьи, как определено в Законе 45, Глава 1, Статья 2.

³ Национальное бюро статистики Республики Молдова в сотрудничестве с Программой развития Организации Объединенных Наций, ООН Женщины, и Фондом народонаселения ООН, *Насилие в отношении женщин в семье в Республике Молдова* (2011 г.).

⁴ Отчет Рабочей группы по Универсальному периодическому обзору: Республика Молдова, Совет ООН по правам человека, 19-я сессия, ООН Doc. A/HRC/19/18 (14 Dec. 2011), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/173/94/PDF/G1117394.pdf?OpenElement>.

⁵ Международная организация по миграции, Второй ежегодный отчет о жертвах торговли людьми в Юго-Восточной Европе, Страновой отчет по Республике Молдова (2005 г.) с. 348; Mann, Невостребованный закон: Бытовое насилие и торговля людьми в Молдове (2007 г.) с. 6.

⁶ Закон о предотвращении и пресечении насилия в семье, Закон № 45 от 1 марта 2007 года, № 178, Official Monitor № 55-56, 18 марта 2008 года. (Далее по тексту – Закон 45). См. Приложение А, чтобы ознакомиться с полным текстом Закона 45.

С этим законодательством Молдова стала одной из первых стран в регионе, где бытовое насилие рассматривается в определенном законодательстве, как в гражданской, так и в уголовной системе. Следует отметить, что она также была первой страной, которая включила комплексные положения для междисциплинарного реагирования в свой закон. Авторы хвалят Республику Молдова за проведение этих законодательных реформ.

В 2011 году Женский юридический центр, Адвокаты по правам человека и Болгарский центр гендерных исследований провели ознакомление с ситуацией в Молдове с целью мониторинга всех аспектов реализации законодательства о бытовом насилии. Авторы провели 68 интервью⁷ в девяти городах и районах⁸ с полицией, прокурорами, судьями, должностными лицами в министерствах, с неправительственными организациями (НПО), реабилитационными центрами (приютами) для жертв, центрами охраны материнства, жертвами, сотрудниками службы защиты детей, с организациями ООН, служащими тюрем, с представителями научных кругов, журналистами, профессионалами в области здравоохранения и с юристами.⁹ Результаты и рекомендации, представленные в настоящем отчете, отражают эти интервью, анализ и наблюдения авторов, а также вторичные исследования.

Интервью показали, что многие жертвы не в состоянии получить доступ к таким средствам защиты, как охранный ордер, предусмотренный Законом 45. Фактически, лишь приблизительно 600 охранных ордеров было издано с того момента, как Закон 45 впервые вступил в силу в 2010 году, небольшое количество, учитывая количество случаев бытового насилия, о которых было сообщено, в Молдове, стране с населением, превышающим три с половиной миллиона человек.¹⁰ Однако статистика Министерства внутренних дел с января по август 2012 года показывает значительное увеличение в последнее время: больше охранных ордеров было выдано за первые восемь месяцев 2012 года, чем за весь 2011 год.¹¹

Несмотря на то, что Закон 45 является шагом вперед, требуется срочная реформа, чтобы устранить барьеры на пути к правосудию, чтобы позаботиться о безопасности жертвы и обеспечить привлечение преступников к ответу. Закон 45 не предусматривает специальный источник финансирования для реабилитационных центров (приютов) и услуг для жертв. В Молдове немного реабилитационных центров (приютов). НПО и центры охраны материнства, которые предоставляют важные услуги жертвам, должны каждый год прилагать неимоверные усилия, чтобы получить достаточно финансирования из недостаточной государственной поддержки и за счет частных пожертвований. Республика Молдова получала поддержку от множества международных доноров, таких как Фонд народонаселения ООН, Детский фонд ООН, Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе, Международная организация по миграции и другие, но услуги для жертв остаются все еще весьма недостаточно развитыми и недостаточно финансируемыми.

Существуют и другие важные барьеры. Закон 45 ограничивает криминализацию нарушений охранных ордеров лишь теми случаями, которые произошли после первого нарушения.¹² Жертвы подвергаются существенному риску ущерба в будущем, если обидчики не будут привлекаться к ответственности

⁷ Маноле, *Дискриминационное жестокое отношение к женщинам в Молдове*, разд. 2.2.1.1, *The Equal Rights Review*, том шестой (2011 г.).

⁸ Принятие Закона 167 состоялось почти два года назад. Сообщение по электронной почте от Женского юридического центра, 27 сентября 2007 года, досье авторов. См. Приложение В, чтобы ознакомиться с полным текстом Закона 167.

⁹ Количество проведенных интервью (68) отражает количество фактических мест для интервью, а не фактическое количество проинтервьюированных. Количество проинтервьюированных значительно больше, чем количество проведенных интервью.

¹⁰ Район – это административный термин, обозначающий область, которая может включать город и ряд поселков.

¹¹ Центры охраны материнства – это агентства социальной помощи, созданные в более крупных городах по всей Молдове, изначально они создавались для того, чтобы предоставлять молодым матерям место, куда они могли бы прийти, чтобы не отказываться от своих детей; позднее они были расширены, начали предоставлять услуги жертвам торговли людьми и жертвам бытового насилия. Центры охраны материнства предоставляют медицинскую и психологическую помощь, приют, питание, консультации по социальной реинтеграции, а также профессиональное обучение для матерей с маленькими детьми. Интервью с реабилитационным центром, город D, 4 ноября 2011 г.; Интервью с центром охраны материнства, Город E, 18 ноября 2011 года; Интервью с центром охраны материнства, Город B, 14 ноября 2011 года.

¹² Названия городов и городов/районов опущены, чтобы защитить конфиденциальность, исключения составляют интервьюеры, являющиеся публичными лицами.

за свое первое нарушение. Кроме того, Закон 45 требует, чтобы профессионалы в области здравоохранения сообщали обо всех случаях бытового насилия полиции.¹³ Профессионалы в области социальных услуг также часто сообщают о насилии без разрешения жертвы. Положения и политики уведомления, которые игнорируют собственный выбор и решения жертвы, могут подвергнуть жертву дальнейшему ущербу со стороны жестокого насильника, и помешать женщинам обратиться за медицинской или социальной помощью, прежде чем они будут готовы обратиться к юридическим средствам защиты.

Когда жертвы обращаются за помощью к полиции, они сталкиваются с дополнительными препятствиями на пути к безопасности и правосудию. Очень часто полиция бестактно обращается с жертвами и игнорирует акты насилия, в результате которых были получены незначительные телесные повреждения. Полиция не привлекает к ответственности обидчиков, не заставляет соблюдать условия охранных ордеров и не налагает на них санкции, когда эти условия нарушаются. Несмотря на то, что полиция начинает возбуждать больше уголовных дел,¹⁴ многие преступления бытового насилия не расследуются и не преследуются. Противореча уголовному праву, полиция часто требует неоднократных случаев насилия, прежде чем начать применять Статью 201¹, уголовное право, которое касается всех форм бытового насилия, независимо от степени тяжести телесных повреждений.¹⁵ Поскольку полиция осуществляет преследование случаев бытового насилия в качестве административных нарушений, обидчиков редко арестовывают или задерживают. Часто на них только налагают штраф, к отчаянию жертвы и семьи. Фактически, страх финансовых санкций заставляет жертв воздерживаться от обращения за помощью.¹⁶

Прокуратуры, как и полиция, весьма запаздывали с применением Статьи 201¹ Уголовного кодекса в отношении случаев с незначительными телесными повреждениями. Они также демонстрировали отношение, обвиняющее жертв или сводящее к минимуму преступное поведение, что давало в результате меньшее количество преследований. Прокуроры зачастую отказывались открывать дело или отзывали дела, когда жертвы не желали давать показания, даже в самых серьезных делах. Кроме того, и прокуроры, и судьи используют опасные техники «урегулирования», когда определяют готовность жертвы к примирению в соответствии со Статьей 276 (5) Уголовного кодекса.

Доступ жертв бытового насилия к правосудию затруднен также и судебной системой. Судебная предвзятость в отношении жертв представляет собой значительный барьер для защиты посредством охранных ордеров, предусмотренной Законом 45. Многие судьи не выдают охранные ордера из-за общего ошибочного предположения, что жертвы лгут, чтобы получить выгоду, например, какое-то имущество, или опеку над ребенком. Кроме того, жертвам, находящимся в реабилитационных центрах (приютах) или в процессе развода, часто отказывают в выдаче охранных ордеров, так как судьи ошибочно полагают, что защита им не нужна. Судьи часто не выдают охранные ордера в течение требуемого срока – 24 часа. Они не предписывают защитные меры с конкретными дистанциями и местонахождениями, что делает жертв менее защищенными и позволяет насильникам тестировать пределы ордеров. И, наконец, безотлагательность и действенность охранных ордеров компрометируется судьями, которые не сообщают своевременно всем сторонам о том, что был выдан ордер.

¹³ Статистические данные Министерства внутренних дел, ноябрь 2011 г., июль 2012 г. и август 2012 г. Статистические данные до августа 2012 г.

¹⁴ С января по август 2012 г. в общей сложности было выдано 286 охранных ордеров. И для сравнения – за весь 2011 год было выдано 284 охранных ордеров. Статистические данные Министерства внутренних дел, ноябрь 2011 г., июль 2012 г. и август 2012 г.

¹⁵ Закон 45 гласит, что нарушения охранных ордеров должны рассматриваться в соответствии с действующим законодательством, в частности, Статьей 318 Кодекса о нарушениях (ранее назвался Административным кодексом), которая предусматривает санкции в виде штрафов за неисполнение судебных приказов. Закон 45, Глава III, Статья 17. Если обидчик нарушает охранный ордер после наложения административных санкций, второе нарушение становится преступлением, наказанием за которое может быть до двух лет тюремного заключения. Уголовный кодекс, Статья 320. См. Приложение А и Приложение D, чтобы ознакомиться с полными текстами Закона 45 и Кодекса нарушений, Статья 318, соответственно. См. Приложение С, чтобы ознакомиться с полным текстом Уголовного кодекса, Статья 320.

¹⁶ Закон 45, Глава II, Статья 8(5)b.

Лучшие практики международного сообщества указывает на то, что самый действенный способ учитывать потребности жертв бытового насилия. Правительство Молдовы предприняло важные шаги для реализации комплексных положений Закона 45 по междисциплинарному реагированию. Междисциплинарные команды во многих населенных пунктах предоставляют индивидуальное и поддерживающее реагирование жертвам бытового насилия. Однако для того, чтобы жертвы получали полную защиту, гарантированную законом, необходимы улучшения. Многие центры охраны материнства и социальные работники нечасто используют такое защитное средство, как охранный ордер, чтобы обеспечивать безопасность жертв.¹⁷ Кроме того, у них отсутствуют знания о динамике бытового насилия, о планировании безопасности и о специфических потребностях несовершеннолетних жертв, и они могут оказывать давление на жертву, чтобы она уведомила полицию, когда жертва обращается к ним за помощью.

Профессионалы в области здравоохранения не располагают знаниями об эффективном медицинском реагировании на случаи бытового насилия, которое [реагирование] учитывает особые потребности жертв. Многие терапевты не осведомлены о случаях бытового насилия в своей практике, не знают, как их идентифицировать, и не знают, как отвечать жертвам. Неинформированные врачи не составят адекватный медицинский отчет, чтобы поддержать дело жертвы, что может привести к отказу предоставить средства судебной защиты на краткосрочной основе, а на долгосрочной основе, может значительно увеличить риск причинения дальнейшего вреда жертве. Кроме того, отсутствие знаний о Законе 45 и Статье 201¹ Уголовного кодекса у судмедэкспертов является препятствием для результативной реализации этих законов. Помимо всего прочего, криминалистическая система классификации классифицирует телесные повреждения как менее серьезные, чем они должны быть в свете нынешних знаний об оценке риска бытового насилия и распространения жестокости.

Несмотря на то, что специалисты по защите детей на уровне районов работают в Департаментах социальной помощи и защиты семьи по всей Молдове, очень немного охранных ордеров в соответствии с Законом 45 было выдано от имени детей. Кроме того, необходимы безопасные места для визитов под наблюдением, чтобы предотвратить дальнейшее насилие со стороны обидчиков в случаях бытового насилия.

В заключение, в то время как правительство Молдовы предприняло важные шаги для борьбы с бытовым насилием, мониторинг выявил, что имеется срочная необходимость реформирования юридических положений, необходимы дополнительные ресурсы для реабилитационных центров (приютов), услуги для жертв, а также междисциплинарное обучение. Все эти пункты рассмотрены более подробно в разделе «Рекомендации» на странице 53. Правительство должно срочным образом рассмотреть приоритетные рекомендации. Авторы отдадут должное государству, многим юридическим акторам, членам междисциплинарных групп, центрам охраны материнства и НПО за все предпринятые ими на сегодняшний день усилия и призывают Правительство Республики Молдова выполнить рекомендации, представленные в этом отчете, чтобы далее продолжать эту жизненно важную работу.

¹⁷ Статистические данные Министерства внутренних дел, июль 2012 г., имеющиеся у авторов, указывают, что с января по июнь 2012 года было зарегистрировано 479 случаев бытового насилия. Важно, что уголовное судопроизводство было начато в 327 случаях из 479 - 70% улучшение по сравнению с аналогичным периодом в 2011 году, когда лишь в 190 случаях бытового насилия были возбуждены дела по Статье 201¹ Уголовного кодекса.

ВЫВОД

Этот отчет изучает законы, политики и практики, которые в совокупности представляют реакцию Правительства Молдовы на распространенную и губительную проблему бытового насилия. Молдова была одной из первых стран в регионе, которые признали и документально зафиксировали связь между торговлей людьми и бытовым насилием, страной, которая предприняла действия, чтобы распространить свою Национальную систему перенаправлений на жертв бытового насилия, приветствуя их в национальном центре обслуживания. Кроме того, положения Закона 45 кодифицируют комплексный междисциплинарный ответ жертвам. Авторы хвалят правительство Молдовы за принятие этого законодательства.

Как показывает этот отчет, мониторинг реализации местного законодательства о бытовом насилии является важным инструментом для идентификации пробелов и слабых мест в законе, в политике и практике, которые влекут за собой непреднамеренные негативные последствия для жертв. В Молдове существуют серьезные пробелы и слабые места и в формулировках закона, и в его реализации, они компрометируют не только цель закона, но, что еще более важно, оказывают разрушительное воздействие на жертв и их семьи. В результате этих пробелов и слабых мест многие жертвы бытового насилия во всей Молдове остаются без защиты и не получают услуги.

Система правосудия предприняла важные шаги для усовершенствования реагирования на бытовое насилие, но все еще остаются серьезные проблемы. Что особенно важно, несмотря на распространенное бытовое насилие в Молдове и необходимость юридических средств защиты для решения этой проблемы, очень немного охранных ордеров было выдано за два года с момента вступления Закона 45 в силу. Было очень мало завершенных случаев уголовного преследования в соответствии с недавним уголовным законом о бытовом насилии. Несмотря на то, что полиция предприняла заметные усилия для реализации этого закона, очень часто полицейские не проявляются деликатность в отношении жертв и отталкивают их, не обращаются от их имени за охранными ордерами, и не расследуют дела, которые заслуживают уголовного преследования. Прокуроры, так же как и полицейские, слишком затягивали с использованием уголовного закона о бытовом насилии против обидчиков. Судебная система часто задерживает выдачу охранных ордеров, требуя доказательств, на получение которых требуются дни или даже недели, даже после того, как обидчика уведомили о том, что жертва обратилась за защитой.

Усилия Молдовы по разработке комплексного междисциплинарного ответа жертвам заслуживают восхищения. Полиция, социальные работники, профессионалы в области здравоохранения и другие значимые профессионалы формируют команду, исходя из определенных потребностей жертвы и ее семьи. Эти междисциплинарные группы во многих случаях предоставляли действенную защиту и услуги. Многие профессионалы, однако, продемонстрировали отсутствие понимания динамики бытового насилия, а также отсутствие достаточных знаний положений Закона 45 и вспомогательного законодательства для надлежащей реализации законов. Отсутствие непрерывного и регулярного обучения по этим вопросам представляет собой препятствие к действенной реализации законодательства о бытовом насилии. Недостаточное количество реабилитационных центров (приютов) и отсутствие других комплексных услуг для жертв бытового насилия подрывает их возможности добиться немедленной и долговременной безопасности.

Обязательно следует отметить, что достаточное финансирование от Правительства Молдовы чрезвычайно важно для реализации всех аспектов закона, включая обучение для всех секторов, сбор комплексных статистических данных о бытовом насилии, предоставление услуг жертвам, в частности реабилитационных центров (приютов) и повышение осведомленности общественности о проблемах бытового насилия и о том, как это решается законом.

В заключение авторы отсылают Правительство Республики Молдова к следующему разделу настоящего отчета, где мы предлагаем конкретные рекомендации для разрешения этих и других задач для достижения безопасности жертв и привлечения к ответственности преступников.

РЕКОМЕНДАЦИИ

Первоочередные рекомендации

- Внести поправки в Закон № 45, предписывающие Правительству полностью финансировать реабилитационные центры (приюты) и кризисные центры для жертв бытового насилия и всех их несовершеннолетних детей на всей территории страны.
- Составить срочный охранный ордер, который может быть выдан в отсутствие ответчика через гражданскую систему.
- Внести поправки в статью 313 (3) гражданско-процессуального кодекса, чтобы заявления жертвы было достаточно для получения охранный ордера, и чтобы разрешалось выдавать охранные ордера, если имеется опасность неизбежного нанесения физического ущерба.
- Внести поправки в статью 318 (5) гражданско-процессуального кодекса, разрешающие продлевать охранный ордер в случае, если жертва боится повторения насилия.
- Внести поправки в Закон № 45 и уголовный кодекс, касающиеся криминализации любых нарушений охранный ордера.
- Выделить ресурсы для НПО для укрепления потенциала гражданского общества, признавая их важную роль в защите жертв, и предоставляя им возможность работать в партнерстве с правительством для удовлетворения потребностей жертв.
- Обеспечить конфиденциальность информации о жертвах, отменив требования и политики уведомления всех специалистов, за исключением случаев, когда применялось оружие, когда жертвы особенно уязвимы, как в случае людей с ограниченными умственными или физическими возможностями, или в случаях физического насилия над детьми. Особенно важно, чтобы жертвы верили в конфиденциальность отношений со своими врачами и другими медицинскими работниками.
- Создать и внедрить политики, требующие от сотрудников полиции, работающих непосредственно с жертвами, активно действовать для обеспечения безопасности жертв и привлечения к ответственности обидчиков, воздерживаясь от предупреждений вместо дополнительных действий, задерживая жестоких нарушителей в рамках закона, и запрашивая применение охранных мер в соответствии с просьбами жертвы.
- Обеспечить обучение сотрудников полиции лучшим практикам реагирования в случаях бытового насилия, например, как проводить полное расследование, и как составить полный отчет о происшествии. Следить за тем, чтобы сотрудники полиции были осведомлены о факторах оценки риска или опасности и о том, как включать сведения о предыдущих инцидентах в дела.
- Позаботиться о том, чтобы сотрудники полиции объяснили нарушителю требования положений охранный ордера и информировали его о последствиях в случае нарушения условий ордера. Предоставить сотрудникам полиции средства для выселения обидчика, если это предписано ордером. Следить за тем, чтобы сотрудники полиции предоставляли жертвам конкретную информацию о планировании обеспечения безопасности и оповещения в случае нарушения обидчиком предписаний охранный ордера.
- Позаботиться о том, чтобы случаи бытового насилия рассматривались в первоочередном порядке в прокуратуре, чтобы такие случаи активно преследовались сотрудниками прокуратуры, и чтобы они принимали решения о своевременном предъявлении уголовных обвинений во избежание задержек и возникновения дополнительных угроз для жертв.
- Позаботиться о том, чтобы судьи соблюдали 24-часовой срок для выдачи охранных ордеров во всех случаях.
- Отменить нормативные положения, включая статью 11 (4) Закона № 45 и статью 276 Уголовно-процессуального кодекса, разрешающие или требующие посредничества или примирения в случаях бытового насилия.
- Отменить статью 276 (5) Уголовно-процессуального кодекса, предписывающую приостановление рассмотрения уголовных дел в случае примирения сторон.
- Обеспечить и финансировать обязательное и регулярное обучение, отражающее лучшие международно-признанные практики для судей, сотрудников полиции, прокуроров, социальных работников, медицинских работников и членов междисциплинарных групп по вопросам динамики бытового насилия и принудительного контроля в сотрудничестве с женскими НПО.

Парламент

- Подписать и ратифицировать Конвенцию Совета Европы по предотвращению и борьбе с насилием в отношении женщин и насилием в семье (Стамбульская Конвенция).
- Расширить сферу действия Закона № 45 для обеспечения защиты жертв бытового насилия, никогда не проживавших со своим обидчиком, но пребывающих или пребывавших с ним в интимных отношениях.
- Внести поправки в статью 215 (1) Уголовно-процессуального кодекса с тем, чтобы прокуратура могла требовать, а суд мог выдавать по собственной инициативе охранный ордер в ходе уголовного процесса. В уголовных делах прокуратуры и суды должны осознавать, что жертвы находятся в опасности, и должны быть в состоянии обеспечить охранные меры в интересах жертвы.
- Внести поправки в Закон № 45, уточняющие определение психологического, душевного и экономического насилия, для того чтобы оно включало только действия, несущие для жертвы угрозу физического вреда или вызывающие страх такого вреда, либо представляющие собой серьезное насильственное или контролирующее поведение.¹⁸ Предпринять меры для обеспечения применения определений психологического, душевного и экономического насилия таким образом, при котором в каждом случае будут учитываться контекст, серьезность, применение силы и контроля, рецидивы и домогательства.
- Внести поправки в Закон № 45, предписывающие получение согласия жертвы на применение гражданского охранный ордера, за исключением случаев несовершеннолетних жертв или особенно уязвимых взрослых, например взрослых людей с умственными или психическими недостатками.
- Расширить сферу применения охранный ордера для внесения прямого запрета на приближение обидчика к местам пребывания детей: к школе, развлекательным учреждениям или месту работы; к знакомым жертвы или детей, или к другим местам, которые жертва или дети могут часто посещать.
- Внести поправки в Уголовный кодекс с положениями о запрете преследования и домогательств.
- Внести поправки в статью 215 (1) Уголовно-процессуального кодекса, предусматривающие запрет преследований и домогательств.
- Внести поправки в закон № 45, увеличивающие срок действия охранных ордеров не менее чем до 1 года с сохранением ордера до вынесения решения судьей после слушания по требованию ответчика об отмене охранный ордера.
- Обеспечить приоритетность ограниченных ресурсов для предоставления услуг жертвам бытового насилия перед ресурсами для обидчиков.
- Обеспечить надлежащее финансирование национальной горячей линии для непрерывного поддержания ее работы.
- Обеспечить получение жертвами бытового насилия бесплатной юридической помощи независимо от их доходов, также и во время процесса действия охранный ордера, а также в ходе уголовного или гражданского производства.
- Внести поправки в закон № 45, включающие положение, которое предоставляет судье гибкость в назначении других мер, касающихся потребностей жертвы и ее семьи.
- Разработать справедливый и взвешенный процесс аккредитации и беспристрастного механизма финансирования для стимулирования развития женских НПО.
- Создать механизм независимого мониторинга для регулярного сбора данных и анализа применения законодательства по борьбе с бытовым насилием с целью выявления и исправления ненамеренных вредных для жертв последствий законов.
- Создать механизм независимой и конфиденциальной отчетности, дающий возможность жертвам подавать жалобы относительно реагирования системы правосудия. Учредить и проводить процесс независимой проверки и наложения санкций в случаях проявления халатности, коррупции или некомпетентности работниками системы правосудия.

¹⁸ См. The Advocates for Human Rights, Best Practices for Batterer Intervention Programs [Защитники прав человека, лучшие практики коррекционных программ для насильников], 17 октября 2008 года, http://www.stopvaw.org/best_practices_for_batterers_intervention_programs.

- Внести поправки в нормы доказательственного права, позволяющие женщинам, обвиненным или заключенным за убийство или причинение вреда обидчикам в ходе осуществления самообороны, использовать показания психолога или другого эксперта о последствиях длительных избиений и обжаловать решения суда.

Министерство внутренних дел

- Разработать простую в использовании форму охранного ордера для использования жертвой с указанием юридических требований охранного ордера и мер, которые могут быть получены.
- Разрешить немедленный доступ сотрудников полиции и судов к административным базам данных и к базам данных о ранее совершенных нарушениях.
- Систематически отслеживать и публиковать статистические данные о домашнем насилии, включая количество запрошенных, выданных и отклоненных охранных ордеров, их условия, нарушения их условий, а также информацию о продлениях, признании виновности и о назначении наказания. Статистические данные должны быть представлены в разбивке по полу и включать информацию о том, кем друг другу приходится жертва и обидчик.
- Создать специализированные отделения полиции и специально подготовить офицеров полиции, чтобы они располагали знаниями в области динамики бытового насилия.
- Уделять первостепенное внимание обучению полицейских, прокуроров и судей в области динамики бытового насилия, власти и контроля и уникальных потребностей жертв.
- Расширить форму полицейского отчета о происшествии, включив в нее вопросы о существовании охранных мер, фактов условного освобождения, ордеров на арест, судимостей, а также вопросы об оценке риска и возможного летального исхода, контактную информацию жертвы, пункты о методах самообороны и рекомендации по определению доминирующего обидчика.
- Разработать протоколы, которые помогут полицейским определить доминирующего обидчика и оценить травмы, нанесенные в процессе самообороны.

Министерство труда, социальной защиты и семьи

- Способствовать тому, чтобы департаменты социальной защиты, персонал центров охраны материнства и НПО уделяли первоочередное внимание охранным ордерам, как ключевому элементу реагирования на бытовое насилие.
- Обеспечивать проведение регулярных тренингов для всех сотрудников центров охраны материнства, социальных работников и муниципальных властей по динамике бытового насилия, чуткости к жертвам и законам по борьбе с бытовым насилием.
- Назначить специально выделенных специалистов по бытовому насилию для каждой междисциплинарной группы. Хорошо подготовленные в области по динамике бытового насилия специалисты могут не только оказать помощь жертве, но и провести оперативное обучение для других членов междисциплинарной группы.
- Обеспечить наличие специальных отдельных комнат, расположенных в муниципальных зданиях, предназначенных для проведения встреч социальных работников и членов междисциплинарных групп с жертвами бытового насилия.
- Провести независимые исследования для оценки эффективности программ консультирования и для работы с обидчиками с целью предотвращения будущего насилия. НПО, не участвующие в проведении этой работы, должны провести такое исследование при правительственном финансировании.
- Центры работы с нарушителями должны строго соблюдать стандарты лучших практик в работе с насильниками.

Министерство здравоохранения

- Уделить первоочередное внимание обучению врачей и медицинских работников в сельской местности таким вопросам, как динамика бытового насилия и уникальные потребности жертв.
- Отменить плату за судебное освидетельствование для всех жертв бытового насилия.
- Обеспечить присутствие судебных служб на всей территории страны, и их надлежащее укомплектование кадрами.
- Пересмотреть регламенты для судебных врачей по оценке уровня телесных повреждений в случаях бытового насилия и включить аспекты динамики бытового насилия, такие как риски ныне классифицированных легких телесных повреждений, повторного насилия и обострения насилия.
- Расширить роль семейных врачей в оценке телесных повреждений. Эта информация может использоваться системой правосудия при установлении меры ответственности обидчика.
- Сформировать статистические данные по случаям бытового насилия, которые были направлены в медицинские учреждения, и рассчитать издержки, связанные со здравоохранением, в случаях бытового насилия.

Министерство юстиции

- Обеспечить проведение обязательных регулярных тренингов на всех уровнях судебной системы по динамике бытового насилия, силе и контролю и уникальным потребностям жертв.
- Расширить использование и потенциал юристов, предоставляющих правовую помощь, и их ассистентов для оказания помощи жертвам в написании и подаче заявлений на получение охранных ордеров.
- Предписывать судам немедленно направлять копии решений, вынесенных в соответствии с Законом № 45, в местную полицию, департамент социального обеспечения, жертве, ее адвокату, а также нарушителю.
- Создать специализированные досье или суды по делам бытового насилия для ускорения производства по делам и для содействия работе экспертов на всех уровнях. Создать системы, позволяющие выдавать охранные ордера в ночное время и в период выходных дней.
- Проводить обучение судей в вопросах предписания подробных охранных мер с точными положениями для обеспечения безопасности жертвы и для информирования полиции о возможных предпринимаемых мерах.
- Разработать и внедрить стандартизированный обязательный протокол оценки рисков. Предоставить судьям руководство по оценке рисков.
- Повысить безопасность жертвы путем назначения отдельных выходов для жертв и насильников и выделения отдельных комнат ожидания для жертв в зданиях судов.

Полиция

- Принять и внедрить требования о наличии достаточных оснований для ареста, разрешающих полиции производить арест и задержание нарушителя, даже если сотрудники полиции не были свидетелями деяния, в случае, когда ими устанавливается, что имеется достаточно оснований полагать, что имело место уголовное преступление.
- Создать и внедрить политики, предписывающие полиции определять доминирующего обидчика в ситуации бытового насилия и арестовывать только доминирующего обидчика.
- Производить арест и задержание обидчиков в случае всех нарушений положений охранного ордера. Если обидчик не нарушает положения охранного ордера, но его намерение преследовать жертву очевидно, полиция должна рассматривать эти действия как преследование и домогательство, и соответствующим образом требовать назначения охранных мер.
- Воздерживаться от специальных предупреждений жертв бытового насилия о наказании за дачу ложных показаний.
- Неизменно информировать жертв об их правах и о направлении в существующие организации оказания помощи.
- Воздерживаться от использования Кодекса о нарушениях в случаях легких телесных повреждений. В этих случаях должна применяться статья 201 (1).

- Инициировать регулярное общение с социальными работниками во всех городах по вопросам выдачи и нарушения охранных ордеров.

Прокуратуры

- Активно преследовать цель обеспечения защиты жертв и привлечения к ответственности обидчиков путем применения уголовного законодательства в случаях бытового насилия.
- Информировать жертв об имеющихся охранных мерах и призывать жертв просить о назначении этих мер.
- Стараться следовать политике, продвигающей преследование в отсутствие жертв, даже в случаях, когда жертвы отказываются или используют право не давать показания. Если выносятся решение о преследовании без участия жертвы, прокуратуры должны рассматривать всю совокупность доказательств, которые могут подтвердить заявление жертвы, включая историю насилия, и обеспечить сбор всех доказательств следственным органом полиции.
- Обеспечивать обучение и коммуникацию в соответствии с лучшими полицейскими практиками, такими как экстренные вызовы, свидетельские показания и подробное описание сцен преступления, включая фотографии соответствующих доказательств, такие как синяки, отсутствие зубов и сцены преступления.
- Поддерживать внесение в закон поправок, разрешающих прокурорам требовать назначения охранных мер для жертв в ходе уголовного производства. В уголовных делах прокуроры должны понимать, когда жертвы находятся в опасности, и должны иметь возможность предоставлять охранные меры в интересах жертвы.
- Создать процедуру рассмотрения случаев со смертельным исходом с привлечением полиции, судебной системы и всех соответствующих сторон для проверки предпринятых или непредпринятых мер в случае убийства жертвы обидчиком.
- Создать в системе органов обвинения должности правозащитников, которые будут поддерживать постоянный контакт с жертвами, помогать им в написании заявлений на выдачу охранных ордеров, отвечать на вопросы, сообщать важную процессуальную информацию и сопровождать их в суде.

Суды

- Воздерживаться от наложения штрафов на жертв, имеющих совместные финансовые ресурсы со своими обидчиками, и вынесения условных наказаний, ставящих жертвы под угрозу дальнейшего вреда в случаях бытового насилия, включая нарушение положений охранного ордера.
- Уделять первоочередное внимание охранным мерам, фокусирующимся на безопасности жертвы, включая выселение, запретительные приказы и конфискацию огнестрельного оружия. Эти меры должны предписываться на максимальный срок, разрешенный в соответствии с законом.
- Воздерживаться от требования каких-либо показаний, кроме заявления жертвы, для выдачи охранных ордеров.
- Разъяснять всем сторонам о том, что охранные ордера вступают в силу незамедлительно.
- Издавать охранные ордера в случаях, когда стороны уже живут отдельно, как в случае бракоразводных процессов, или когда жертвы находятся в приютах.
- Программы консультирования и работы с обидчиками могут быть важными мерами, но они ни в коем случае не являются заменой и не являются приоритетными по сравнению с охранными мерами, предоставляющими немедленную защиту жертве и ее детям. Программы консультирования и работы с обидчиками назначаются совместно с другими охранными мерами, необходимыми для обеспечения безопасности жертвы, такими как запретительные приказы или выселение, и тюремное заключение.
- Указывать в запретительных приказах минимальное расстояние, на которое обидчики не должны приближаться к жертвам, например, 200 метров.
- Направлять копии всех решений жертвам и их адвокатам немедленно без ожидания запроса на них, и разъяснять, что эти ордера вступают в силу немедленно.
- Способствовать проведению и участвовать в регулярном обучении судей и работников аппаратов судов различным аспектам бытового насилия, включая динамику бытового насилия, уникальные

потребности жертв, оценку риска, телесные повреждения, полученные в ходе самообороны, бытовое насилие и опеку над детьми, и способствовать повышению безопасности жертвы путем регулярного сообщения о судебных процессах.

- Назначать наказания за бытовое насилие, соизмеримые по тяжести с преступлениями, совершенными обидчиком в форме насилия над женщинами.
- Постоянно и немедленно информировать жертву об освобождении обидчика.
- Продлевать срок охранных мер на основании опасений жертвы о повторении насилия.
- Обеспечить проведение оценки риска во всех случаях, включающих бытовое насилие.
- Немедленно отменять требование к сторонам о встречах на слушаниях в соответствии со статьей 276 (5). Если статья 276 (5) остается в силе, судьи должны быть обучены для того, чтобы в конфиденциальной беседе с жертвой спросить ее, является ли примирение действительно добровольным и нуждается ли она в консультациях социальных служб.
- Основывать решения о продолжении задержания или освобождении обидчиков на положениях законов и на соображениях безопасности жертвы, а не на показаниях жертвы.
- Осуществлять активный надзор за ходом дел бытового насилия, в которых участвуют другие посредники, с тем, чтобы обеспечить приоритетность безопасности жертвы.
- Ускорять бракоразводные процессы, когда имеет место бытовое насилие.
- Предпринимать все возможные меры для обеспечения безопасности жертвы в ходе бракоразводного процесса, если имело место бытовое насилие, как то: решения о задержании, посещение под надзором и запрещение посещений.
- Сохранять конфиденциальность адресов жертв, включая домашние адреса, рабочие адреса, адреса дошкольных детских учреждений и школ детей и все их адреса, знание которых обидчиком может подвергнуть жертву риску повторного насилия.
- Обеспечить отдельные помещения для ожидания и систематическую и надлежащую безопасность, включая сопровождение в суде, и сотрудников службы безопасности для жертв по прибытии, в течение и после ухода из зала суда.

Судмедэксперты

- Проходить регулярное необходимое обучение по вопросам чуткости к жертвам и законодательству по борьбе с бытовым насилием.
- Включать обстоятельства получения телесных повреждений в судебные отчеты с целью отражения ситуаций с высокой степенью риска и повторным насилием.

Службы защиты детей

- Проходить регулярное необходимое обучение в области уникальных потребностей жертв и законодательства по борьбе с бытовым насилием.
- Выделять ресурсы для предоставления контролируемых и безопасных помещений для посещения детей в случаях бытового насилия. Предпринимать соответствующие меры для повышения безопасности жертвы в ходе посещения под надзором, например организация графиков для того, чтобы исключить одновременное нахождение жертвы и обидчика в учреждении. Обеспечивать осуществление надзора за посещениями специально обученным персоналом с целью предотвратить дальнейшее травмирование детей и любые попытки обидчика получить информацию от детей, что может подвергнуть жертвы риску.
- Рассматривать все дела бытового насилия как срочные и отдавать приоритет безопасности всех жертв. Хотя руководства по защите детей инструктируют органы попечительства и опеки концентрироваться на благополучии ребенка, лучшие практики показывают, что безопасность детей в случаях бытового насилия наилучшим образом гарантируется путем назначения опеки родителю, не являющемуся насильником и его защиты.

Социальные работники

- Регулярно проходить подготовку по всем аспектам бытового насилия, включая динамику бытового насилия, уникальные потребности жертв, оценку риска, риски посредничества, бытовому насилию и опеке и продвижению безопасности жертвы.
- Если положения о посредничестве остаются в силе, требовать, чтобы все посредники в деле бытового насилия, включая социальных работников, были обучены в области лучших практик посредничества.
- Регулярно информировать жертв о преимуществах охранных ордеров и оказывать жертвам помощь в написании и заполнении заявления на выдачу охранный ордера. Сопровождать жертв в суд для подачи заявления на ордер.
- Предпринимать соответствующие шаги для того, чтобы повысить безопасность жертвы во время посещения под надзором, например, составлять графики, чтобы жертва и обидчик прибывали и уезжали в разное время. Обеспечивать осуществление надзора за посещениями специально обученным персоналом с целью предотвратить дальнейшее травмирование детей и пресечь любые попытки обидчика получить информацию от детей, что может подвергнуть жертвы риску.
- Воздерживаться от проведения посредничества в случаях бытового насилия. Если посредничества избежать невозможно, требовать отдельного посредничества для сторон, имеющих опыт бытового насилия, независимо от наличия охранный ордера.

Медицинские работники

- Должны регулярно проходить подготовку по динамике бытового насилия и насильственного контроля, определению травм бытового насилия, правам и ресурсам жертвы и тому, как безопасно обсуждать причины травм с жертвами.
- Крайне внимательно подходить к установлению и документированию телесных повреждений, вероятно нанесенных в результате бытового насилия, соблюдая при этом конфиденциальность жертвы и пожелания относительно донесения.
- Систематически информировать жертв об их правах и направлении в организации, оказывающие поддержку.

O serie de rapoarte publicate cu privire la drepturile omului pentru femei:

Implementarea Legislației Croației cu privire la Violența în Familie, 2012

*Nevoia de evaluare a traficului de ființe umane în scop de exploatare sexuală
în statul Minnesota, 2008*

Violența în Familie în Tadjikistan, 2008

*Implementarea legislației Bulgare cu privire la protecția împotriva violenței în familie:
Raport cu privire la drepturile omului, 2008*

Călătoria spre siguranță: Experiența femeii emigrante bătute, 2008

*Violența domestică și abuzul copiilor din Georgia: O evaluare a stării legislației
și a practicilor actuale cu privire la abuzul domestic și abuzul copilului în Georgia
și recomandările pentru o intervenire a viitoarei Echipe de Țară a Națiunilor Unite, 2006*

*Răspunsul statului la violența în familie în cazul refugiaților și femeilor emigrante în
Minneapolis/Zona St. Paul Metropolitan: Raport cu privire la drepturile omului, 2004*

Violența în Familie în Polonia, 2002

Hărțuirea sexuală și discriminarea la angajarea în câmpul muncii în Polonia, 2002

Violența în Familie în Armenia, 2000

Violența în Familie în Moldova, 2000

Violența în Familie în Ucraina, 2000

Violența în Familie în Uzbekistan, 2000

Traficul de femei: Moldova și Ucraina, 2000

Discriminarea în bază de gen și hărțuirea sexuală la locul de muncă în Bulgaria, 1999

Violența în Familie în Nepal, 1998

Violența în Familie în Macedonia, 1998

Violența în Familie în Albania, 1996

